

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitvlaria Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Capitvla Karoli Calvi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-22974

CAPITVLA
 KAROLI CALVI
 FRANCORVM REGIS
 ET IMPERATORIS.

TITVLVS PRIMVS.

Conventus in villa Colonia.

*INCIPIVNT CAPITVLA QVÆ ACTA SVNT
 anno quarto regni Domni Karoli gloriosi Regis, Domni Hludouici Imperatoris
 filij, in conventu habito in villa quæ dicitur Colonia. quæ etiam subscriptione
 ejusdem Principis & Episcoporum ac ceterorum fidelium Dei confirmata fuere,
 consensu VVarini & aliorum optimatum, Indictione sexta.*

ANCTA Ecclesia navis more, ut de prioribus seculis
 taceamus, ab initio suæ institutionis pelagus seculi hu-
 jus diversa qualitate hætenus Domino moderante tran-
 segit; & modò tranquillitate gravis, amodo autem pro-
 cellæ alicujus tempestate concussa, sed non usquequa-
 que demersa, quin potiùs excitato fidelium precibus
 Christo suo gubernatore, salubri libertatis securitate atque optata do-
 nata serenitate. Vnde etiam in partibus nostri orbis, quæ tempore divæ
 recordationis avi nostri & sanctæ memoriæ Domni ac genitoris nostri
 aliquandiu fuerat pacis suavitate lætata, inimico homine juxta sanctum
 evangelium in agro dominico superfeminante discordiæ zizania in me-
 dio tritici Deo amatæ caritatis, adeo est diversis atque adversis vexata
 molestiis ut non sine maxima difficultate, respectu divino, & fidelium

Tom. II.

A

Dei ac nostrorum solatio, inter nos fratresque nostros pacificatio, & paterni regni ex consensu divisio, seu ejusdem sanctæ Ecclesiæ ac fidelis populi tantorum laborum quantulacunque fieret respiratio. Processu verò temporis, ut solent post condensos aëris turbines nubium in pertranseundo remanere vestigia, restiterunt, fatemur, in nobis & in viris ecclesiasticis necnon & in reipublicæ nostræ solatiatoribus hujusmodi materiæ & fomites dissensionum, ut manifestè patefceret nos divina gratia indigere, ut omnes à contagio morbi pristini penitus exueremur, qua præventi eramus, ut infirmitatem communem videre possemus. Quapropter venientes in unum fideles nostri, tam in venerabili ordine clericali, quàm & illustres viri in nobili laicali habitu constituti, & zelo Dei accensi, memores etiam fidei quam ipsi & antecessores eorum nostris detulerunt prædecessoribus, ponentesque ante oculos dilectionem & fidelitatem quam nobis post defunctionem patris laudabiliter & continentissimè servaverunt, secundùm quod legitur in litteris divinitus inspiratis, hortatus est alter alterum, immo omnes se invicem monuerunt, ut cuncti universum animi rancorem pro quocunque conceptum negotio à corde propellerent, & in Dei voluntate ac sanctæ Ecclesiæ competenti veneratione seu nostra fidelitate servanda, atque debito honore & regia potestate stabilienda & conservanda, quin etiam sese in pacis concordia & vera amicitia copularent: quatenus divinæ clementiæ placerent obnoxii, & de Regis ac regni stabilitate & utilitate possent tractare sublimius, & suum atque totius populi communem profectum & tranquillitatem obtinerent propensius. Sicque Deo amabili atque laudabili conventu unanimiter ac rationabiliter perpetrato, nostræ mansuetudini suam devotionem & actionem fidelissimè suggesterunt. Nos autem tanta fidelium erga dominationem nostram subtiliter perspecta benignitate, ut causa pro sui merito exigebat, eis condignas gratiarum actiones retulimus, & nos nostramque potestatem eorum bonæ convenientiæ per benevolentiam in hoc factò, quod sine dubio ad præsentem & æternam tendit salutem, sociam & comitem fore tota devotione spondimus, abdicatis omnibus, quantum patitur humana fragilitas, quæ persona nostri regiminis ignorantia seu juventute aut necessitate contra convenientem sibi salubritatem & honestatem usque modò egerat aut alterius astu contraxerat. Qua de re communiter inuito consilio, hoc scriptum fieri proposuimus; quod etiam manuum omnium nostrorum subscriptione roborandum decrevimus. In quo quæ nobis nunc præcipuè ad communem salutem & regni soliditatem atque omnium nostrorum utilitatem immo plenissimam honestatem visa sunt pertinere conscripsimus. non loquentes diversarum immutatione personarum, ut modò regalis sublimitas, modò episcopalis auctoritas, modò autem fidelium loquatur commoditas; sed secundùm Apostolum, sub uno capite Christo, ut revera unus homo, in unius Ecclesiæ corpore, singuli autem alter alterius membra, quod profit omnibus omnes unanimiter una voce loquamur per eum & in eo qui dixit & de quo dictum

Matth. 10. est: *Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.*

C A P. I.

DE honore videlicet & cultu Dei atque sanctarum Ecclesiarum quæ auctore Deo sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, communiter Domino mediante decernimus ut sicut tempore beate recordationis Domni ac genitoris nostri excolte & honorate atque rebus ampliatae fuerunt, salva æquitatis ratione ita permaneant, & quæ à nostra liberalitate honorantur atque ditantur, de cetero sub integritate sui seruentur, & sacerdotes ac servi Dei vigorem ecclesiasticum & debita privilegia juxta reverendam auctoritatem obtineant, eisdem verò regalis potestas & inlustrium virorum strenuitas seu reipublicæ administratores, ut suum ministerium competenter exequi valeant, in omnibus rationabiliter & iustè concurrant.

I I.

Honor etiam regius, & potestas regali dignitati competens, atque sinceritas & obtemperantia seniori debita, remota omni socordia & calliditate seu qualibet indebita quorumcunque conjunctione contra honorem & potestatem atque salutem nostram sive regni nostri soliditatem, nobis in omnibus & ab omnibus, sicut tempore antecessorum nostrorum consueverat, exhibeatur. Et si quis quemcunque contra nos & contra hanc pactam sinceritatem aliquid moliri manifestè cognoverit, si eum converti nequiverit, aperte prodatur atque denotet. Et sic consilio atque auxilio episcopalis auctoritas & fidelium unanimitas, ut noster honor & potestas regia inconversa permaneat, totis nisibus decertare & adjuvare procuret.

I I I.

Quia verò debitum esse cognoscimus ut à quibus honorem suscipimus, eos juxta dictum dominicum honoremus, volumus ut omnes fideles nostri certissimum teneant, neminem cujuslibet ordinis aut dignitatis deinceps nostro inconveniendi libitu, aut alterius calliditate vel injusta cupiditate, promerito honore debere privare, nisi iustitiæ iudicio & ratione atque æquitate dictante. Legem verò unicuique

competentem, sicut antecessores sui tempore meorum prædecessorum habuerunt, in omni dignitate & ordine favente Deo me observaturum perdono.

I V.

Quod ut facilius atque obnoxius nostra auctoritas valeat observare, omnes sicut in vestra bene memorabili convenientia pepigistis conservare studebitis. Immo etiam cuncti in postmodum sollicitè præcavebunt ne aliquis pro quacunque privata commoditate aut reiicienda cupiditate, sive alicujus consanguinitatis vel familiaritatis seu amicitiae conjunctione, nobis immoderatiùs suggerat vel postulationibus aut quolibet modo inlicitat ut contra iustitiæ rationem & nostri nominis dignitatem ac regiminis æquitatem agamus.

V.

Et si fortè subreptum nobis quippiam ut homini fuerit, competenter & fideliter, prout sublimitati regie convenit, & necessitatibus subditorum expedit, ut hoc rationabiliter corrigatur, vestra fidelis devotio admonere curabit.

V I.

Tandem autem visum est nobis adnectere, ut si quis hoc fœdus concordie salubris, quod propter pacis caritatisque custodiam inivimus, & chirographi virtute subscripsimus, rebeli atque animo pertinaci iruperit, Christiana dilectione admoneatur, & ad inconversum caritatis vinculum conservandum (quod qui tentaverit corrumpere, facilius poterit se ipsum disrumpere quam illud possit intrumpere) juxta monita divina ut respiscat hortetur. Et si audierit, fiat de societate fidei omnibus gaudium. Si verò obaudire renuerit, tunc pontificalis auctoritas & regalis sublimitas atque in caritatis connectione persistentium magnanimitas, secundum quod res & necessitas postulaverit, ac ratio expetierit, seu qualitati persona convenierit, zelum suæ devotionis ferventissimè exerat, & quod inspirante Deo agendum in omnem salutis & utilitatis atque honestatis partem judicaverit, inrefragabiliter peragat.

TITVLVS II.

Synodi ad Teudonis villam.

SEQVNTVR CAPITVLA QVÆ ACTA SVNT
in synodo secus Teudonis villam habita, in loco qui dicitur Iudicium, quando
tres fratres gloriosi Principes, Hlotharius videlicet, Hludouicus, & Karolus,
simul conuenerunt anno quinto regni Karoli. cui synodo Drogo Mettensis Epif-
copus praesedit consensu eorundem Regum. quæ & ipsi Principes ante se fideles-
que eorum relecta capitula adprobauerunt, & se eadem seruaturos auxiliante
Domino promiserunt, mense Octobrio, Indictione septima.

Navis sanctæ Ecclesiæ ab exordio suo variis sæpe perturbationibus
merfa, sed excitato fidelium precibus gubernatore suo Christo
nunquam est usquequaque demersa. Quæ quondam etiam, ut nunc vi-
detur, penè conlapsa, progenitorum vestrorum studio & devotione est
auctore Deo iuxta modum diuinitus concessum recuperata. Vnde im-
mensas Domino Deo nostro laudes referimus, qui & corda vestra ad in-
tentionem similem excitavit, & post vestigia patrum vestrorum, quibus
per temporale regnum ad æternum perveniatis, ire velle docuit & in-
spiravit. Vestræ nihilominus nobilissimæ dominationi multimodas gra-
tiarum actiones rependimus, quia ad evitandum & vestrum & nostrum
periculum, & ad communem totiùsque populi providendam salvatio-
nem, bonam & beneplacitam Dei voluntatem subsequi, & divinum con-
siliium, secundum præceptum Domini quo dicitur *Interroga sacerdotes le-
gem meam, & Interroga patres tuos & adnunciabunt tibi, à nobis, quam-
quam indignis, Christi tamen Vicariis, quærere & benigna devotione
velut revera ex ore ipsius Dei expectare dignamini. Quod humilitatis
vestræ supernum donum sancta Ecclesia cum tanto gaudio suscipit ut de
vobis etiam in consolatione sua sibi dictum à Domino aptare velit: Pro
patribus tuis nati sunt tibi filij. id est, pro justorum progenitoribus, qui te
paterno affectu ditaverunt & ampliaverunt ac coluerunt, nati sunt tibi
isti filij, qui in te & paterna munera resarciant, recuperent, & conser-
vent, & te fideli devotione, ut bonæ indolis adolescentes, me super eos
intendente, eisque manum solatij porrigente, tueantur & excolant.*

Aggri 2.
Deut. 52.

Psal. 44

CAP. I.

His ita præmissis, nobilissimi Domini,
ut cum pace vestra dicamus, quia
constat hanc sanctam Ecclesiam sanguine
Christi redemptam, & prædecessorum
vestrorum multo labore reintegratam ac
adunatam atque gubernatam, vestra dis-
cordia esse discissam & perturbatam atque
afflictam, videtur nobis, si & in præsentem
feliciter regnare & in futuro cupitis esse

salvi, & ab hac eadem Ecclesia vobis ad
gubernandum commissa, pro qua ex mi-
nisterio regali reddituri estis Regi Regum
rationem in die iudicij, tam multiplices ac
perniciosas corruptionis pestilentias vultis
amovere, & vigorem regum ac seniore
& super vestros & super impugnantes po-
testatem vestram optatis habere, carita-
tem illam quam Apostolus docuit, de
corde puro & conscientia bona & fide non 1. Tim. 1.

ficta inter vos studete habere, & quia sic habearis, & fidelibus & infidelibus vestris omni virtute & puritate curate manifestare, sicut Dominus docuit dicens: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem.* Quae non tantum verbo & lingua, sed potius remota quolibet modo omni occulta nocendi machinatione, aut, quod absit, aliena à caritate aperta impugnatione, quocumque quis indiget, pro viribus vero consilio & prompto auxilio ab altero adjuvetur, quoniam scriptum est: *Frater qui adjuvatur à fratre, quasi civitas firma.* Et ita in populum vobis commendatum, pro ista quae hactenus operante per membra sua diabolo versata est discordia, pacem illam disseminate quam Christus in caelum ascendens fidelibus suis munere magno reliquit, dicens: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis;* sine qua nemo videbit Deum.

II.

Quia bene postis ab illo qui solus merito & Rex & Sacerdos fieri potuit ita Ecclesiam dispositam esse ut pontificali auctoritate & regali potestate gubernetur, & scriptum esse liquidò pervidetis, *Vbi non est gubernator, populus corrumpit,* & tanto periculosius quanto anima plus est pretiosa quam corpus, canonum etiam inrefragabilis auctoritas super Episcoporum ordinatione & in populi ad custodiendum suscepti vigilantia ac sedium suarum tenaci stabilitate evidentissimè præcipiat, ferventissimè Dei legatione fungentes monemus ut sedes quae vestra discordia ulterius nec nominanda sine sacro episcopali ministerio & sine Episcopis viduate manent, submota funditus peste simoniacae hæreseos, sine dilatione, juxta auctoritatem canonicam, aut Episcopos à Deo datos & à vobis regulariter designatos & gratia sancti Spiritus consecratos accipiant, aut quae suis Episcopis quacunquē occasione private sunt, canonicè eos sine aliqua excusatione aut tarditate recipiant.

III.

Sacrum quoque monasticum ordinem à Deo inspiratum, & ab ipsis Apostolis fundatum, seu à nominatissimis ac sanctissimis patribus excultum, atque per istud imperium à vestris pie memoriae prædecessoribus propagatum, & quaedam etiam loca specialius venerabilia contra omnem auctoritatem & rationem ac patrum vestrorum seu Regum præcedentium consuetudinem laicorum curæ & potestati in ma-

ximo vestro periculo & illorum perditione & Dei ac sanctorum non modica ad irascendum provocatione vos commisisse dolemus. Quapropter pro Christo devotissimè obsecramus ut tam magnam offensam & justam reprehensionem atque periculosam sine exemplo præcedentium præsumptionem ab animabus vestris & à felicitate regni vestri pellatis, & loca venerabilia & habitum ac ordinem sacrum eis qui ad hoc vocati sunt, viris scilicet ex clericali & ecclesiastico vel monastico ordine religiosi, seu & in suo sexu feminis Deo dicatis atque devotis, & in schola Christi eruditis, ad custodiendum & providendum committatis, qui & quae Dei sunt Deo, & quae sunt Caesaris Caesari reddant. Qui si minus perfectè & in divina religione & in reipublica utilitate profecerint, aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum substituuntur, & non propter pravorum nequitiam ordo religionis & loca sacratissima eis quibus licitum non est committantur, cum manifestissimè scriptura demonstret Ozam morte damnatum, qui arcam Domini quasi cadentem relevare voluit, quam vel contingere illicitum ei fuit.

IV.

Occasionem etiam & fomitem, unde ordo ecclesiasticus & canonica forma atque monastica religio sæpe à longè superiori tempore, cum minus religiosos Principes habuit, titubavit, & penè conlabens deperit, & iterum, cum devotos & in Dei zelo ferventes Principes accipere meruit, resurrectione quadam revixit & vigorem recepit, atque sui processus tempore ambulavit, (quod non sine gravi dolore & metu ultionis divinae dicimus) in vestri regiminis tempore in destructionem, non in ædificationem, sicut Paulus docuerat, accidisse conspiciamus. Quod & nostris peccatis, qui dispensatores & pastores Ecclesiarum esse debuimus, veraciter imputamus, & eorum, quorum factione res ista adeo malè pullulavit & excrevit, alia præcedentia peccata hoc meruisse pro certo auctoritate divina cognoscimus. Ut qui nocebant, sicut scriptum est, noceant adhuc, & qui in fordibus erant, fordescerent adhuc, unde Deum gravius ad iracundiam provocarent, & sanctos, quos intercessores pro suis peccatis habere debuerant, inensos haberent, & sacerdotes ac viros religiosos, seu Christi pauperes, quos oratores & reconciliatores sibi de suo

promereri necesse fuerat, proclamatores adversum se fieri irritarent, & ad cumulum suorum peccatorum etiam illa peccata, unde in conspectu Dei rationem in die terribilis iudicij redderent, & auferrent, quae illi commiserunt qui eadem ipsa peccata per intercessionem fidelissimarum oblationum deleverunt quas ecclesiasticarum rerum pervasores inconsultè & in perniciem sui sine reverentia abutuntur. Quod ita verum esse ut dicimus Dominus

Osec. 4.

protestatur dicens: *Peccata populi mei comedunt.* Peccata enim populi comedunt qui contra auctoritatem divinam res ecclesiasticas indebitè pervadunt, & nec intercessionis ope, nec praedicationis consilio, vel quocunque divino auxilio pro peccatis eorum qui eas dederant laborant, nec pio operi, ad quod fides fidelium eas tradiderat, inservire permittunt. De quo periculoso facto vos, Christianissimi Principes, venerabiliter admonemus, & devotissimè obsecramus ut memores salutis vestrae, praesentis scilicet & aeternae, memores etiam largitatis progenitorum vestrorum erga sanctas Ecclesias, propter quam feliciter regnaverunt & sibi contrarios superaverunt, memores siquidem cum

Gen. 47.

quanta religione etiam ante Christi sanguinem, & in tempore famis in Aegypto, discretionem sancti Ioseph apud nefandum Regem Pharaonem terra sacerdotalis exstitit, innumera quoque scripturarum exempla, ut lacte Ecclesiae nutriti, & scientiae ipsius uberibus sufficienter repleti, ante oculos reducentes, tunicam Christi, qui vos elegit & exaltavit, quam nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro quantocius reconsuete & refarcite, & nec violenta ablatione nec inlicitorum praceptorum confirmatione res ab Ecclesiis vobis ad tuendum & defendendum ac propagandum commissis auferre tentate: sed ut sanctae memoriae avus & pater vester eas gubernandas vobis fautore Deo dimiserunt, redintegrate, & praecipua regalia earundem Ecclesiarum conservate ac confirmate. Ne sicut intentavit Samuel Propheta ad Roboam filium Salomonis in

1. Reg. 11.

confissione pallij, praesens regnum, quod ab sit, vobis patrum labore acquisitum & hereditate relictum, à vobis ipse Christus dividat, & aeternum regnum, quod promissit, non tribuat. Nec contra Dei faciem iratas hominum facies consideretis: quia si ad tempus illis displicueritis, cum vos Deo placebitis, in vobis ille quod pro-

misit implebit: *Cum placuerint*, inquit, *Prov. 16. Domino via hominis, omnes inimicos ejus convertet ad pacem.* Quod ut commodius valeatis implere, uniuersique vir ecclesiasticus & intercessionis adiutorium & solatij, quo res publica indiget, subsidium juxta quantitatem rerum Ecclesiae sibi commissae, salvo jure quod exinde divinis dispensationibus debet impendi, promptè & ex animo parare & impigrè, sicut tempore antecessorum vestrorum consueverat, studebit offerre.

V.

Et quia sancta Ecclesia in area triturae dominicae docta quaedam novit redarguenda, quaedam dissimulanda, quaedam etiam gemenda usque ad tempus perferenda, perspeximus eo ferventiori zelo quo majora corrigenda sunt vestram potestatem & sacerdotalis consilij auctoritatem quaedam ad praesens ex assè non valere corrigere. Et ideo de Canonico monasterijs & sanctimonialium quae sub eadem forma vivere dicuntur consideravimus, sicut Apostolus Paulus dicit, *secundum indulgentiam, non secundum imperium,* ut si propter imminetent reipublicae necessitatem laicis interim committuntur, Episcopi providentia, in cujus parrochia consistunt, adjuncto sibi aliquo Abbate viro religioso, studeatur qualiter restauratio locorum, & studium ac custodia officij & religionis, atque subsidium temporalis necessitatis, in eisdem locis degentibus juxta qualitatem & quantitatem moderationis adhibeatur & ministretur. & qui eadem loca tenuerint, eis inde sicut & de aliis Christianae religionis negotijs pro Christi & vestra reverentia obediatur. Quod si quis non fecerit, provisorum curae erit ut ad vestram hoc notitiam referant, & vestra dominatio, secundum sibi à Deo commissum ministerium, pro modo culpae quae emendanda sunt corriget. Per loca etiam monastica ejusdem ordinis provisorum necesse erit disponere, cum vestra auctoritas eos qui vices Christi secundum regulam divinitus dictatam in monasterijs agent studuerit ordinare.

1. Cor. 7.

VI.

Petimus tandem ut ordo ecclesiasticus, in quibuscunque ei fuerit necesse rigorem salutis humanae exerere, per potestatem vestram & per ministerium ministrorum dominationis vestrae secundum antiquam consuetudinem suam vigorem recipiat, & populi generalitas una cum ecclesiastica

devotione iudicium, quod honor Regis diligit, & iustitiam, qua thronus ejus firmatur, per dispositionem vestram suscipiat; seu admonitione atque consilio sacerdotali vestra sublimitas, & quisque in quolibet statu vel ordine, de rapinis & ceteris, quæ discordiæ malo acciderunt, præteritis erroribus penititudinem gerat, & Domini reconciliationem exposulet.

Quam facile omnis qui quaesierit inveniet, si in loco discordiæ plantata fuerit caritas, quæ cooperit multitudinem peccatorum, eumque potius quam nos in consilio, non nostro, sed Dei attendatis, qui dixit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Luc. 10. Matth. 10.

TITVLVS III.

Concilij in Verno palatio.

CANONES CONCILII IN VERNO PALATIO

habiti, ubi presedit Ebroinus Pictavorum Episcopus, & Venilo Senonum Archiepiscopus, necnon & Hludouicus sancti Dionysij Abbas, & Hincmarus post Remorum Episcopus, anno quinto regni Domini nostri Karoli filij Hludouici Imperatoris, mense Decembrio, Indictione septima.

GRatias omnipotenti Deo referimus, inclyte Rex Karole, nos Episcopi & ceteri fideles qui ex diversis partibus ad Vernum evocati sumus, quod deposita discordia, unde tot mala processerunt, quæ & enumerare longum est, & declinare adhuc impossibile, redistis ad pacem cum fratribus vestris, quam & natura vobis & religione debetis; in qua ut semper maneatis per Christum, qui pax nostra est, obsecramus; ut qui maximas res vestras discordia penè dilapsas videtis, concordia & fido adiutorio relevatas citò aspiciatis. Cedendum est enim Deo, de quo verissimæ continent litteræ: *Potestatem habet Excelsus in regno hominum, & cuiuscunque voluerit dabit illud.* & qui dignatione mirabili pollicetur: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Ceterum quia eodem Deo inspirante dignati estis jubere ut de statu Ecclesiæ, qui vehementer magnitudine ac multitudine peccatorum nostrorum confusus est, tractaremus, in nomine & adiutorio ejus, quæ communi deliberatione reperimus, celsitudini vestræ ac populi fidelis devotioni humiliter aperimus. Neque enim nos justos approbare contendimus. consideratione conscientia nostræ illud Hieremiæ suppliciter dicamus: *Misericordia Domini quia non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes ejus.* Sed ad Deum reverti & vos nobiscum trahere meditantes, officium nostrum exequimur cunctis adquiescentibus profuturum. Quippe non vobis nostra sed illius auctoritate loquimur qui ait: *Qui est ex Deo, verba Dei audit.* Absit autem ut in vobis impletur quod sequitur: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Daniel. 4. Matth. 5. Thren. 1. Ioan. 8.

C A P. I.

ITaque vos primò convenimus, ut quia vestra probitas cunctis vobis potest prodesse subjectis, cultum Dei rebus om-

nibus præferatis. Namque ipse dicit: *Qui glorificant me, glorificabo eos. Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Præterea misericordiam & iudicium atque iustitiam

conservetis, scilicet ut misericordia temperet severitatem potestatis, iudicium comprimat obstinatē peccantes, iustitia merentibus digna restituat. Siquidem:

Math. 5. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. &: Beati qui custodiant iudicium & faciant iustitiam in omni tempore. &: Honor Regis iudicium diligit.* Et iustitia firmari thronum Regis sapientissimi Salomonis immo per eum loquentis Dei prodit auctoritas. Taliter vobis agentibus, vel incruentam vobis, ut credimus, vel justam de hostibus victoriam divina gratia providebit. Exemplo vobis esse possunt David & Ezechias, qui merito sanctitatis inimicos populi Dei vel pugnando vel orando mirabili celeritate vicerunt. Sed & domesticum lumen Imperator Karolus, qui nomen quod familiae vestrae peperit clarissimis actibus adornavit. Nec regni vobis amplitudinem ac soliditatem tantummodo, verum etiam vobis bene gerentibus post vitae huius excursum eadem Dei gratia gloriam largietur aeternam, cui Rex

Psal. 16. *cum apparuerit gloria tua.* Haec autem vestrae maiestati non temere suggerimus, quia vestri quoque cura nobis commissa est, quorum ministerio per fidem atque baptismum mundati diem tremendi iudicii cum ceteris fidelibus expectatis.

I I.

Verum ut ad nos Episcopos redeamus, per hanc civilem immo plusquam civilem discordiam multa interdum in nobis ipsis ac aliis nobis commissis negleximus, interdum negligere coacti sumus, ita ut in omnibus ordinibus religio magnum detrimentum acceperit, & alij quidem per ignorantiam in interitum tendant, alij vero longa licentia assuefacti impune se peccare posse confidunt. Tandem igitur ad propriam & ceterorum correctionem conversi, quaesumus ut scelerum patratores, & apostolicae disciplinae contemptores, missi à latere vestro probatae fidei legatis, absque respectu personarum & excœcatione munerum coëreantur, & otio nobis, quantum possibile est, concessio, sermo Dei predicando fructificet, & canonicum reverenda auctoritas debitum in omnibus vigorem obtineat.

I I I.

In locis sanctis, hoc est, monasteriis, alios studio, nonnullos desidia, multos necessitate victus & vestimenti à sua professione deviare comperimus. quod peti-

mus ut in omnibus parrochijs directi à vestra mansuetudine religiosi atque idonei viri cum notitia Episcoporum serentur & corrigant, ac singulorum locorum statum vestrae celsitudini & nostrae mediocritati tempore à vobis constituendo renuntient.

I V.

Monachos qui cupiditatis causa vagantur, & sanctae religionis propositum impudenter infamant, ad sua loca iubemus reverti, & regulariter Abbatum sollicitia recipi. Eis autem qui post evidentem professionem monachicam etiam habitum reliquerunt, vel qui sua culpa proiciuntur, nisi redire & quod Deo sponderunt implere consentiant, hoc credimus posse remedio subveniri, si in ergastulis inclusi tamdiu à conventu hominum abstineantur, & pietatis intuitu convenientibus macerentur operibus, donec sanitatem correctionis admittant. Namque illi qui quondam monachi, postea relicta singularitatis professione ad militiam vel ad nuptias devolvuntur, Papae Leonis decreto publicae poenitentiae satisfactione purgandi sunt. De Clericis autem Ecclesiarum suarum desertoribus antiqua forma Chalcedonensis Concilij servanda est, quae praescribit ut si Episcopus susceperit Clericum ad alium Episcopum pertinentem, & susceptus & suscipiens communione priveatur, donec is qui migraverat Clericus, ad propriam revertatur Ecclesiam.

V.

Qui sanctimonialibus inlicitè miscentur, & sacrilega foedera cum eis faciunt nuptiarum, eos Innocentij Papae censura à communione iuberi suspendi, & nisi per publicam probatamque poenitentiam omnino non recipi, aut his certè viaticum de seculo transeuntibus, si tamen poenitentur, non negari.

V I.

Ab altero verò desponsata, & ab altero rapta puella, secundum statuta Ancyranum Concilij ei à quo desponsata fuerat reddenda est, etiam si vim à raptore pertulerit. De raptoribus autem id nobis videtur optimum, ut quoniam ecclesiasticam excommunicationem parvipendunt, secularium Legum terreantur austeritate.

V I I.

Si quae sanctimoniales causa religionis, ut eis falso videtur, vel vinilem habitum sumunt, vel crines adtondent, quia ignorantia magis quam studio eas errare putamus,

Ep. ad Ru-
sic.

Can. 10.

Decreta
Gelas. c.
10.

Can. 10.

mus, admonendas castigandâque decernimus; ne fortè veteris ac novi instrumenti pravaricatrices juxta Gangrensem synodum severitate anathematis ab Ecclesiâ corpore præcidantur.

VIII.

Quoniam quosdam Episcoporum ab expeditionis labore corporis defendit imbecillitas, aliis autem vestra indulgentia cunctis optabilem largitur quietem, præcavendum est utrisque ne per eorum absentiam res militaris dispendium patiat. Itaque si vestra consentit sublimitas, homines suos reipublica profuturos cuilibet fidelium vestrorum, quem sibi utilem judicaverint, committant, cujus diligentia ne se ab officio subtrahere valeant observetur.

IX.

Remorum Ecclesiam diù multumque pastore destitutam, nuper spoliata rebus, onerata injuriis, absque ingenti dolore fateri non possumus. Et quia vestram sublimitatem & nostram parvitatem eruere desideramus periculo, obsecramus ut tam foedè lacerata Ecclesia redintegretur, atque juxta venerabilium canonum constitutionem digni ei celeriter quaeratur & præficiatur Episcopus: ut clerus & populus tantis attritus & spiritalibus & corporalibus incommodis, consolatione recepta, cum suo præfule pro vestra salute ac prosperitate communi Domino studeat supplicare.

X.

Aurelianensis etiam Ecclesia confusione maxima noscitur laborare. Tamen quia superiore anno Archiepiscopus Wenilo, suis annitentibus suffraganeis, ex eodem loco Agium Presbyterum palatij vestri memoratæ Ecclesiæ ordinavit, probabilius Canonorum ac laicorum attestatione instructus, & petitione impulsus, & eadem Ecclesia nostro & vestro vacat periculo, hujus rei alium exitum non videmus nisi ut vestra pietas quod à tantis viris factum est ratum esse permittat.

XI.

De prælatione reverentissimi Drogonis definire aliud non audemus nisi expectandum quam maximus cogi potest. Galliarum Germaniarumque conventum, & in eo metropolitanorum reliquorumque antistitum inquirendum esse consensum, cui resistere nec volumus nec valemus. Nobis tamen, si quid tale alicui committi potest, & non alia quam qua prætentitur latet causa,

Tom. II.

illi potissimum convenire videtur qui & communionem sacerdotij nobis & excellentiæ vestrae propinquitatis privilegio sociatur.

XII.

Veniemus nunc ad ultimam partem admonitionis nostræ; quam qua intentione fundimus, dedit Deus ut vos ac proceres ceterique fideles ea devotione suscipiatis. Videmus enim iram Dei nobis & vobis imminere, cum pro rapinis & inmanibus aliis sceleribus, tum etiam maxime quod Ecclesiæ facultates, quas Reges & reliqui Christiani Deo voverunt ad alimentum servorum Dei & pauperum, ad exceptionem hospitem, redemptionem captivorum, atque templorum Dei instaurationem, nunc in usu secularium detinentur. Hinc multi servi Dei penuriam cibi & potus ac vestimentorum patiuntur, pauperes consuetam elemosynam non accipiunt, negleguntur hospites, fraudantur captivi, & fama omnium merito lacertur. Et quidem si hæc à paganis pateretur Ecclesia, patientiam flagitaret. Nunc autem oppressi à filiis nostris, hoc est, ab his quos vel nos vel decessores nostri in Christo genuimus, Christianos eos nostro ministerio facientes, nullam patientiæ consolationem recipimus, quoniam de illorum interitu formidamus. Certè, quod nullus quamquam impudentissimus negare audebit, possessio Ecclesiæ votum est fidelium, patrimonium pauperum, redemptio animarum. Votum ergo alterius quomodo quisquam Deo audeat auferre, hereditatem pauperum qua temeritate præsumit invadere? Unde alij suas animas redemerunt, cur inde alij suas perdunt? Itaque quedam loca venerabilia, quod nunquam antea auditum est, laici ex integro possident, quorundam partem sibi vindicant, quorundam prædia multipliciter divisa in hereditatem sibi dari fecerunt. Egyptij sacerdotes, famis necessitate ceteris cuncta vendentibus, suas possessiones retinuerunt, & falsi dii reverentiam à suis cultoribus meruerunt quam in hac parte solus & verus Deus non obtinet. Oza percussus est, propterea quod tantam arcam sublevare præsumpsit, quam tangere nefas erat. Rideat hoc aliquis, nisi, quod summo dolore dicimus, quidam oppressores Ecclesiæ dignum suis moribus exitum nostro etiam tempore invenerunt. Propheta clamat: *Qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei,*

B

*Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Postremò ipse Dominus Iesus conditor & redemptor: Quid proficit homo si lacretur aniverſum mundum, ſe autem ipſum perdat, & detrimentum ſui faciat? Et quiſquam tam audax & desperatus invenitur qui poſſeſſiones Dei ad certiffimam perneciam ſuam occupet & invadat? O fideles Deo & vobis iſtis, nolite pro temporali abundantia divitiarum mereri ſempiternam congeriem miſeriarum, nec ultra decus animæ veſtræ tam peſſifero, tam inaudito, tam denique certo ſacrilegio polluatis. Reddite Deo ſua, ut veſtra cum pace poſſideatis, tormenta evadatis æterna, & poſtmodum ad gaudium Domini noſtri ut ſervi fideles intromittamini. Seculares honores ſeculares poſſideant, eccleſiaſticos eccleſiaſtici fortiantur. Nec nos inſatiabilis cupiditatis arguatis, quia qualeſcunque ſumus, vera nos dicere nec iſti neſcitis. & licet pauci, ſunt tamen aliqui noſtrum Deum timentes, qui juxta illud propheticum exaudiantur: *Voluntatem timentiam ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* quia omnium finis cotidie appropinquat, & quæ videntur tem-*

poralia ſunt, quæ autem non videntur æterna. Si volumus evadere præſentes calamitates & futuras evitare miſerias, in commune à noſtris pravitatibus ad Dominum convertamur, & declinantes à malo faciamus bonum, ut bona Domini mereamur videre in terra viventium. Tu autem, clariffime Rex, quia veriffimè ſcriptum eſt, *Corrumpunt mores bonos conloquia mala*, fuge perverſorum confortia & conſilia, nec à te quiſquam petere audeat quod majeſtatem tuam præſtare non deceat, nec timeas iratos homines, hoc eſt, terram & cinerem, ampliùs quàm Deum qui te creavit, quiſque in veritate judicabit. Cujus voluntatem ſi perfectè ſecutus fueris, credimus quòd à quorumlibet hominum te contumacia liberabit, & omnibus anguſtiis clementer eripiet, ac poſt hoc temporale regnum ad perpetuum cumulatam felicitate perducet. In fine omnes alloquimur, quòd ſi noſtris ſalutaribus adqueveritis conſiliis, veſtro profectui plurimùm congratulabimur. Sin autem nos immo Deum per nos loquentem contempſeritis, neceſſitate implendi miniſterij quod nollemus facere compellemur.

TITVLVS IV.

Synodi Belvacenſis.

HÆC CAPITVLA QVÆ SEQVVTVR FACTA ſunt in Synodo habita apud Belvacum civitatem anno incarnationis dominicæ DCCCXLV. menſe Aprilio, anno ſexto regni Domni Karoli, Indictione ſeptima. Quæ collata ſunt inter eundem Principem Dominum Karolum & Episcopos regni ſui. & eadem iſdem Princeps glorioſus Deo teſte ſub fidei ſuæ adſtipulatione ſe ſervaturum promiſit erga omnes Eccleſias & Episcopos regni ſui. quæ ad vicem omnium Episcoporum ſui principatus qui erant, quiſque futuri erant, de manu horum Episcoporum conſervanda ſuſcepit, id eſt, VVenilonis, Erchanradi, Immonis, Rothadi, Symeonis, Lupi, Ragenarij, Helie, Erpoini, Aij, Hincmari Presbyteri & vocati Archiepiscopi.

CAP. I.

VT jus eccleſiaſticum & legem canonicam nobis ita conſervetis ſicut antecceſſores veſtri, qui hoc bene & rationaliter obſervaverunt, juxta quod ſciri poterit & Deus vobis poſſe dederit, noſtris prædeceſſoribus conſervaverunt.

II.

Quòd in mea perſona nec in meo ordine, niſi fortè, quod abſit, in antea contra Deum & contra vos manifeſtè fecero, ut damnari canonicè debeam, adverſum me & meum ordinem ita damnabiliter non faciatis pro quacunque præterita cauſa ut mihi dehonoriatio aut damnatio veniat.

III.

Quod res ad Ecclesiam mihi commissam pertinentes & tempore principatus vestri ablatas ita presentaliter restituitis & restitutas conservetis sicut tempore avi & patris vestri fuerunt, & excepto superposito, quod in usus possidentium vel ex aedificiis absumptum est, quomodo tunc erant, quantum ad hoc quod res usitato nomine appellamus constat, quando vos inde illas tulistis.

IV.

Vt praecepta illicita de rebus Ecclesiae mihi commissae à vobis facta rescidantur, & ut de cetero ne fiant caveatis.

V.

Vt ab Ecclesia mihi commissae indebitas consuetudines & injustas exactationes de cetero non exactetis, sed sic eas conservetis sicut tempore avi & patris vestri conservatae fuerunt.

VI.

Vt contra depraedatores & oppressores Ecclesiarum nostrarum & rerum ad easdem pertinentium defensionem secundum ministerium vestrum, quantum posse vobis Deus dederit, exhibeatis.

VII.

Vt praecepta quae avus & pater vester Ecclesiis nobis commissis fecerunt & firmaverunt & stabilita conservaverunt, quae etiam vos confirmastis, de cetero rata conservetis.

VIII.

Vt si vos contra haec capitula, aut nos, quod absit, non malitia, nec perverso studio, sed aut per humanam fragilitatem, aut per ignorantiam, vel per subreptionem, non damnabiliter egerimus, mutuo hoc consilio corrigamus. & firmata deinceps convenientia maneat.

T I T V L V S V.

Apud Tolosam civitatem.

SEQVENTIA CAPITVLA ACTA SVNT APVD

Tolosam civitatem anno quarto regni Domni Karoli, Indictione sexta, mense Iunio, antequam illa quae praecedunt facta fuerint secus Teudonis villam & in Verno palatio & in Belvaco civitate. sed ideo ante illa posita sunt quia & dignitate generalitatis & synodali praerminent auctoritate.

HÆc quae sequuntur capitula, consulentes necessitati Episcoporum Septimaniae, & subjectorum eis Presbyterorum providentes possibilitati, tractantes etiam sacri & iuste inreprehensibilis ministerij honestatem, Presbyterorum reclamatione commoniti, moderamine mansuetudinis nostrae usque ad diligentiore tractatum synodali generalis decernimus.

C A P. I.

VT Episcopi nullam inquietudinem sive exprobrationem Presbyteris aut aperte ingerendo, aut alia qualibet occasione machinando, pro eo quod se ad nos hac vice reclamare venerunt, inferant: quia longa oppressio huiusmodi itineris eos fecit subire laborem.

II.

Vt unum modium frumenti, & unum modium hordei, atque unum modium vini, cum mensura quae publica & probata Tom. II.

ac generalis seu legitima per civitatem & pagum atque viciniam habetur, Episcopi à Presbyteris accipiant, & frischingam sex valentem denarios, aut sex pro ea denarios, & non amplius exigant. Et si haec non accipiunt, accipiant, si volunt, pro his omnibus duos solidos in denariis, sicut in Toletano & Bracarense consensu Episcopi considerasse dicuntur.

III.

Vt Presbyteri qui prope civitatem quinque miliaria commanent, per famulos suos

B ij

Brac. II. 2.
Tolet. VII.
41

prædictam dispensam reddi in civitate cui jusserit civitatis Episcopus faciant. Qui autem longius ab urbe commanent, statuunt Episcopi loca convenientia per decanias, sicut constituti sunt Archipresbyteri, quod similiter & eadem propinquitate ceteri Presbyteri per famulos suos debitam dispensam Archipresbyteris aut Episcoporum ministris convehant. Et procurent Episcopi ne ministri illorum Presbyteros dehonorent, aut pignora inhonestè tollendo, vel locationem pro receptione dispensæ exigendo; sed cum gratiarum actione recipiant quæ Presbyteri cum hilaritatis humanitate, juxta Apostolum, conferre debebunt. Quod si ministri Episcoporum Presbyteros dehonorerint, dignam illis exinde Episcopi castigationem exhibeant: quoniam nisi fecerint, & ad nos iterum pro hoc se Presbyteri reclamaverint, motus nostros qui culpabilis repertus fuerit sentiet. I V.

Vt in circuitione parrochiæ Episcopi de cetero singulos Presbyteros per singulas jacendo euntes Ecclesiolas, sicut hætenus, non prædentur; cum scriptum sit eosdem evangelizare debere, non turpis lucri gratia, ne vituperetur ministerium sanctum. Sed considerent & denuntient loca sibi & populo convenientia, & illuc Presbyteri, quotquot possibilitas & moderatio providerit, plebes suas adducant, & ibidem Episcopi prædicent, confirmet, & populi errata inquirent ac corrigant. Iterum autem, quia dominica voce datur licentia qui Evangelium adnuntiant ut de Evangelio vivant, licet Paulus Apostolus nihil horum fuerit usus, Presbyteri tale conjectum faciant ut & Episcopi solatium habeant & ipsi non graventur. Quod ita nobis fieri posse videtur, videlicet ut quatuor Presbyteri ad locum ubi quintus degit & Episcopus residet, plebes suas de quatuor partibus adducere studeant, & unusquisque eorum decem panes & dimidium modium vini & frischingam de quatuor denariis & pullos duos & ova decem & modium unum de annona ad caballos in subsidium benedictionis gratia præsentet Episcopo. & similiter quintus, in cujus domo Episcopus residet, faciat, nec amplius ab eo exigatur, nisi fortè ligna & utensilia in opus ministerij commodet. Quapropter Episcopus providebit ne domus aut sepes illius à ministris vastentur. V.

Vt semel in anno Episcopi hanc cir-

cumtionem tempore congruo faciant. Et si amplius ministerium suum per diocesim agere voluerint, hanc tamen dispensam non amplius quam semel à Presbyteris per annum accipiant.

V I.

Quod & si circumtionem in salutem & necessitatem populi quacunque de causa dimiserint, à Presbyteris nec hanc dispensam neque pretium illius exigant, neque aliis aut suis domesticis aut amicis exigendam concedant. Et quando circumierint, & in domo Presbyteri resederint, non sub occasione adfligendi Presbyteros immoderatè & non necessariè numerum famulorum adducant, neque vicinos ad pastum incongruè convocent. Quod & si cum caritate vocare voluerint, faciant: sed non amplius à Presbyteris, vel sub occasione vendendi, vel alio quolibet modo, quam statutum est exigant, neque paraveredos aut alias exactiones tollant.

V I I.

Vt Episcopi parrochias Presbyterorum propter inhonestum & periculosum lucrum non dividant. Sed si necessitas populi exegerit ut plures fiant Ecclesiæ aut statuatur altaria, cum ratione & auctoritate hoc faciant; scilicet ut si longitudo, aut periculum aquæ, vel silvæ, aut alicujus certe rationis vel necessitatis causa poposcerit, ut populus & sexus infirmior, mulierum videlicet vel infantum, aut etiam debilium imbecillitas, ad Ecclesiam principalem non possit occurrere, & non est sic longè villa ut Presbyter illic sine periculo ad tempus & congruè non possit venire, statuatur altare: & si ita populo complacet, & commodum fuerit, ne sine ratione scandalizetur, parrochia maneat indivisa. Sin autem præfata causa postulaverint, & populus non conductus, neque cupiditate vel invidia excitatus, sed rationabiliter adclamaverit ut Ecclesia illis fieri & Presbyter debeat ordinari, hoc Episcopi episcopaliter, teste Deo, in conscientia puritate, cum ratione & auctoritate, sine intentione turpis lucri, maturè consilio canonico tractent, & utilitati ac saluti subjectæ plebis quæque agenda sunt peragant, & secundum quod subtraxerint cuilibet Presbytero de parrochia, de dispensa quoque debita ab illo minus accipiant, & alteri, qui quod dividitur à parrochia suscipit, sub hac eadem mensura imponant.

VIII.

Ut Episcopi sub occasione quasi auctoritatem habeant canonum, his constitutis excellentiæ nostræ nequaquam resulent aut neglegant; sed potius canones ut intellegendi sunt intellegere & in cunctis observare procurent: quia si aliter fecerint, omnimodis & qualiter canones fidelium decimis agendum statuunt, & qualiter intellegi ac observari cum mansuetudinis nostræ decreto debeant, synodali dijudica-

tione & nostra auctoritate regia docebuntur.

IX.

Ut Episcopi synodos à Presbyteris, nisi sicut docet auctoritas canonum, duos scilicet, & per tempora constituta, non exigant. Sed & in eisdem synodis non per occasionem, sed per veritatem ministerij sui, teste Deo, ad quod constituti sunt, Presbyteros & tractent & teneant & absolvant.

TITVLVS VI.

PRÆCEPTVM CONFIRMATIONIS PRO HISPANIS qui in regno Karoli Calvi morabantur, datum in eodem loco in quo & superiora capitula conscripta sunt, id est, apud Tolosam in monasterio sancti Saturnini, anno Christi DCCCXLIV. regni autem eiusdem Karoli Regis quarto.

IN nomine sanctæ & individuae Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex. Si enim ea quæ ob utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ imperialibus edictis sunt constituta, magnificentiae nostræ confirmatione denuo instituentes corroboramus, ad diurnam prosperamque regni à Deo nobis collati stabilitatem id ipsum adtinere non dubitamus, quin etiam ad capeffendam æternæ felicitatis beatitudinem profuturum nobis liquidò credimus. Itaque notum sit omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium atque nostrorum, præsentium scilicet & futurorum, partibus Aquitaniæ, Septimaniæ, sive Hispaniæ consistentium magnitudini quia progenitorum nostrorum, magnorum siquidem orthodoxorumque Imperatorum, avi videlicet nostri Karoli, seu genitoris nostri Augusti Hludouici, auctoritatem imitantes, Gothos sive Hispanos intra Barchinonam famosi nominis civitatem vel Terracium castellum cohabitantes, simul cum his omnibus qui infra eundem comitatum Barchinonæ Hispani extra civitatem quoque consistunt, quorum progenitores crudelissimum jugum inimicissimæ Christiani nominis gentis Sarracenorum evitantes, ad eos fecere confugium, & eandem civitatem illorum magnipotentiae libenter condonarunt seu tradiderunt, & ab eorundem Sarracenorum potestate se subtrahentes, eorum nostræque demum libera & prompta voluntate se subjecerunt, complacuit mansuetudini nostræ sub immunitatis tuitione defensionisque munimine benignè suscipere ac retinere, & cohabitationem seu necessitatibus eorum opportunum auxilium, sicut & ab illis progenitoribus eorum & ipsis constat per imperialium apicum sanctionem concessum, clementer conferre: quatenus & nostra regalis conservatio constructa, atque innovatio in eorum bene gestis operibus exaltationi Ecclesiæ pretioso Christi sanguine redemptæ & ministret augmentum, & animabus eorum ac nostræ proficiat semper in emolumentum.

CAP. I.

Igitur, sicut dictum est, ad omnium vestrum notitiam pervenire volumus quia eosdem homines sub protectione & defensione nostra denuo receptos, sicut in unitate fidei, sic etiam in unanimitate pacis & dilectionis conservare decrevimus, eo videlicet modo, ut sicut ceteri franci homines cum Comite suo in exercitum pergant, & in marcha nostra juxta rationabilem ejusdem Comitis ordinationem atque admonitionem explorationes & excubias, quod usitato vocabulo vvaetas dicunt, facere non neglegant, & Missis nostris, quos pro rerum opportunitate illas in partes miserimus, aut Legatis qui de partibus Hispanie ad nos transmissi fuerint, paratas faciant, & ad subvectionem eorum veredos donent, ipsi videlicet & illi quorum progenitoribus, temporibus avi nostri Karoli, id ipsum facere institutum fuit. Si autem hi qui veredos acceperint, reddere eos neglexerint, & eorum interveniente negligentia periti seu mortui fuerint, secundum legem Francorum eis quorum fuerunt sine dilatione restituantur vel restarentur.

I I.

Ecclesiarum verò census, id est, nec pascualia infra eorum terminos vel eorum villas, nec telonea infra comitatum in quo consistunt, nec alia quælibet redibitio neque à Comite neque à junioribus aut ministerialibus ejus deinceps ab illis ullatenus exigatur.

I I I.

Et nisi pro tribus criminalibus actionibus, id est, homicidio, rapto, & incendio, nec ipsi nec eorum homines à quolibet Comite aut ministro judicariæ potestatis ullo modo judicentur aut distringantur, sed liceat ipsis, secundum eorum legem, de aliis hominibus judicia terminare, & præter hæc tria, & de se & de eorum hominibus secundum propriam legem omnia mutuo definire.

I V.

Et si quispiam eorum in partem quam ille ad habitandum sibi excoluit alios homines de aliis generationibus venientes adtraxerit, & secum in portione sua, quam aprisionem vocant, habitare fecerit, utatur illorum servitium absque alicujus contradictione vel impedimento.

V.

Et si aliquis ex ipsis hominibus, qui ab eorum aliquo adtractus est & in sua por-

tionem collocatus, alium, id est, Comitis, aut Vicecomitis, aut Vicarij, aut cujuslibet hominis senioratum elegerit, liberam habeat licentiam abeundi; veruntamen ex his quæ possidet, nihil habeat, nihilque secum ferat, sed omnia in dominium & potestatem prioris senioris plenissime revertantur.

V I.

Placuit etiam nobis illis concedere, ut quicquid de heremi squalore in quolibet comitatu ad cultum frugum traxerint, aut deinceps infra eorum aprisiones excolere potuerint, integerrime teneant atque possideant; servitia tamen regalia infra comitatum, in quo consistunt, faciant.

V I I.

Et omnes eorum possessiones sive aprisiones inter se vendere, concambiare, seu donare, posterisque relinquere omnino liceat. Et si filios aut nepotes non habuerint, juxta legem eorum alij ipsorum propinqui illis hereditando succedant; ita videlicet ut quicumque successerint, servitia superioris memorata perfolvere non contemnant.

V I I I.

Simul etiam præcipientes injungimus, ut nullus hominum de sæpe memoratis eorum aprisionibus vel villis, cum propriis terminis, propriisque earum finibus & adjacentiis, injustam inquietudinem illis inferre præsumat, aut aliquam minorationem contra legem facere audeat, sed liceat eis ipsas res cum tranquillitate pacis tenere & possidere, & secundum antiquam consuetudinem ubique pascua habere, & ligna cadere, & aquarum ductus pro suis necessitatibus, ubicunque pervenire potuerint, nemine contradicente juxta prædictum morem semper deducere.

I X.

Si autem illi propter lenitatem & mansuetudinem Comitis sui, eidem Comiti honoris & obsequij gratia quippiam de rebus suis exhibuerint, non hoc eis pro tributo vel censu aliquo computetur, neque Comes ille aut successores ejus hoc in consuetudinem venire præsumat, neque eos sibi vel hominibus suis aut mansionaticos parare, aut veredos dare, aut ullum censum vel tributum aut servitium, præter id quod jam superioris comprehensum est, præstare cogat. Sed liceat tam istis Hispanis, qui præfenti tempore in prædictis locis resident, quam his qui adhuc ad nostram fidem de iniquorum potestate fugiendo

confluxerint, & in desertis atque incultis locis per nostram vel Comitis nostri licentiam confedentes ædificia fecerint, & agros incoluerint, juxta supradictum modum sub nostra defensione atque protectione in unitate fidei & pacis tranquillitate residere, & nobis ea quæ superius diximus, tam cum Comite suo, quam cum Missis ejus, pro temporis opportunitate alacriter atque fideliter exhibere.

X.

Noverint præterea iidem Hispani sibi licentiam à nobis esse concessam ut se in vastaticum Comitis nostri, sicut alij franci homines, commendent. Et si aliquod beneficium quisquam eorum ab eo cui se commendavit fuerit consecutus, sciat se de illo tale obsequium seniori suo exhibere

debere quale nostrates homines de simili beneficio senioribus suis exhibere solent.

Vt autem hæc nostræ regalis auctoritatis litteræ erga eosdem Hispanos tenore perpetuo ab omnibus fidelibus sanctæ Dei Ecclesiæ & nostris inviolabiliter conferrentur, manu propria nostra eas subter firmavimus & anuli nostri impressione signari decrevimus.

Signum Karoli gloriosissimi Regis, Deormannus ad vicem Hludouici recognovit.

Data III. Idus Iunij, anno quarto regnante Karolo glorioso Rege.

Actum in monasterio sancti Saturnini prope Tolosam in Dei nomine feliciter, Amen.

TITVLVS VII.

In villa Sparnaco.

HÆC QUÆ SEQUUNTUR CAPITVLA EXCERPTA sunt à Domino Rege Karolo & Principibus ejus ex his capitulis quæ anno DCCCXLVI. ediderunt Episcopi in Synodis, Vvenilo scilicet cum suffraganeis suis, Gumboldus cum suffraganeis suis, Vrsmarus cum suffraganeis suis, Hincmarus cum suffraganeis suis, Amalo cum suffraganeis suis. & oblata sunt eidem Principi, sicut ipse iusserat, collecta ad relegendum in Sparnaco villa Remensis Ecclesiæ. Et quia factione quorundam motus est animus ipsius Regis contra Episcopos, dissidentibus primoribus regni sui ab eorundem Episcoporum ammonitione, & remotis ab eodem concilio Episcopis, ex omnibus illis capitulis hæc tantum observanda & complacenda sibi collegerunt, & Episcopis scripto tradiderunt, dicentes non amplius de eorum capitulis accepisse quam ista, & ista se velle cum Principe observare.

I. De honore & cultu Ecclesiarum.
II. De honore Episcoporum & veneratione servorum Dei.

III. De iustitiis.

IV. Vt cautela fiat erga eos qui causa juventutis aut insipientiæ in aliquo fallunt sive contemnunt admonitionem Episcoporum, ne subito aut incaute damnentur anathemate.

V. De his qui contra regiam potestatem contumaces esse moliantur.

VI. De precariis.

VII. De hospitalibus.

VIII. De rapacibus.

IX. Vt Episcopis tempus congruum

observetur ad ministerium suum peragendum.

X. Vt Clerici arma militaria non contingant.

XI. Vt Missi dirigantur qui inquirent si præcepta à nobis de rebus Ecclesiarum ad proprium sint facta.

XII. De hæresi Simoniaca.

XIII. Vt à nullo sedes episcopalis proprio infirmante Episcopo usurpetur.

XIV. Vt Canonici infra dormitorium dormiant.

XV. Vt monachi ad palatium non veniant, nisi causa obedientiæ, exceptis Abbatibus.

XVI. Vt laici decimas de Ecclesiis non contingant.

XVII. De sanctimonialibus contra auctoritatem nuptis.

XVIII. De sponfis aliorum.

XIX. De sepulturis infra Ecclesiam.

Plenitudo autem capitulorum quae in plenitudine synodali actionum habentur, unde haec commemorationes excerptae sunt, ita per loca continentur.

Commemoratio prima, de honore videlicet & cultu Ecclesiarum, sicut supra scriptum habetur in villa Colonia, subscriptione Regis & Principum roboratum.

Commemoratio secunda, de honore Episcoporum & veneratione servorum Dei, similiter.

Commemoratio tertia, de iustitiis, similiter.

Commemoratio quinta, de his qui contra regiam potestatem contumaces esse moliantur, similiter.

Commemoratio sexta.

Ceterae autem commemorationes, quae sequuntur, ita in praefata plenitudine cum suis capitulis continentur.

X X.

x. **E**T ne magnificentiam vestram illuc vestrae dignitati indecens & inhonesta impellat necessitas quod non trahit voluntas, & partim necessitate, partim etiam subreptione, quia aliter quam se rei veritas habeat vobis dictum vel postulatum fuit, maxime quod ad rem publicam pertinet, aut praereptione in beneficiario iure aut in alode adsumptum habetur, videtur nobis utile & necessarium ut fideles & strenuos Milites ex utroque ordine per singulos comitatus regni vestri mittatis, qui omnia diligenter inbrevient quae tempore avi ac patris vestri vel in regio specialiter servitio vel in vassallorum dominorum beneficiis fuerunt, & quid vel qualiter aut quantum exinde quisque modo retineat, & secundum veritatem renuntietur vobis. Et ubi inveneritis quia ratio & utilitas ac ordo seu veritas in absumptis vel donationibus habeantur, in statu permanent. Vbi autem inrationabilitas vel potius fraus inventae fuerint, una cum con-

silio fidelium vestrorum hoc taliter corrigite ut ratio atque utilitas seu iustitia non deserantur, & dignitas vestrae magnificentiae per necessitatem ita vilis non fiat sicut vos non decere cognoscitur. quoniam domestica domus vestra aliter obsequiis domesticorum repleri non poterit nisi habueritis unde eis meritis respondere & indigentiae solatium ferre possitis, & sic deum res publica vestra de suo suffragetur sibi, & Ecclesiae a quibus non expedit habeantur immunes.

X X I.

Vt precariae & commutationes tempore viduarum Ecclesiarum factae ab his qui loca Episcoporum occupaverant rescindantur, & cum auctoritate ecclesiastica vel civili denuo, si fienda sunt, fiant.

Regino lib. 1. cap. 362.

Burchard. lib. 3. cap. 166.

Ivo par. 3. cap. 227.

Gratian. 12. q. 2. cap. 44. *Precariae.*

X X I I.

Precariae autem a nemine de rebus ecclesiasticis fieri praesumantur nisi quantum de qualitate convenienti datur ex proprio, duplum accipiatur ex rebus Ecclesiae, in suo tantum qui dederit nomine, si res proprias & ecclesiasticas usufructuario tenere voluerit. Si autem res proprias ad praesens dimiserit, ex rebus ecclesiasticis triplum fructuario usu in suo tantum qui nomine sumat: quia sic eas quemque tractare oportet ut alienarum dispensatorem, non propriarum largitorem. Et a nulla potestate quis cogatur facere precariam de rebus proprie Deo & sanctis illius dicatis; cum ratio & usus obtineat, neminem cui non vult contra utilitatem & rationem praesentium de proprio facere beneficium. Praecepta autem regalia super precariis ecclesiasticis fieri nec ratio limit nec auctoritas quolibet modo permittit: quoniam praecepta in iure ecclesiastico firmare indignum iudicet necesse est majestas regia, nisi ab ecclesiastico rectore petantur. Idem autem custos Ecclesiae solertissimè caveat ne sui ordinis & ecclesiasticae communionis forte immemor, contra auctoritatem praecipuum regum pro quacunque adfentatione fieri petat, qui & si fecerit, non audiatur. Si autem obtinuerit, regia discretionem & episcopali iudicio idem rescindatur, & petitor injustus pro Principis injusta suggestionem dignè corripiatur. & precariae secundum antiquam consuetudinem

consuetudinem & auctoritatem de quin-
quennio in quinquennium renoventur.

Regino lib. 1. cap. 363. 364. 365. 367.
Burchard. lib. 3. cap. 167. 168. 169. 175.
Ivo par. 3. cap. 228. 229. 230. 236.
Gratian. 10. q. 2. cap. 4. & 5. *Preclaris.*
Decretalium Gregorij IX. lib. 3. tit. 14. cap. 1.

XXIII.

Vt contra deprædatores & oppressores
Ecclesiarum & rerum ad easdem perti-
nentium defensores secundum ministe-
rium vestrum, quantum Deus posse de-
derit, existatis; & præcepta quæ avus &
pater vester Ecclesiis ditioni vestræ subje-
ctis fecerunt ac firmaverunt, & stabilia
conservaverunt, quæque vos confirma-
stis, de cetero rata in omnibus conservetis.

XXVIII.

Vt regia magnificentia liberio-
rem liber-
tatem Episcopis ad suum peragendum in
eorum parrochiis ministerium quam hæ-
cenus propter diversas perturbationes ha-
buissent, maximè in sacratissimis tempo-
ribus, quadragesimæ scilicet & adventus
Domini, tribuat: quatenus & periculum
& ipsi Episcopi, & regia dignitas salubrius
pro ministerio sibi commissio & neglecto
possint evadere, & pro strenuè exsecuto
divinam misericordiam sibi conciliare
prævaleant. Ipsi autem Episcopi conce-
sum sibi otium non in suas voluptates, sed
in divinum & officiosum convertant ne-
gotium. quatenus studentes prædicationi
atque confirmationi, quod hæcenus per
parochias fuit neglectum, sollerter & de-
votissimè de cetero sit correctum & emen-
datum. Et non propter suam quietudinem
Episcopi ad remotiora loca secedentes, &
suum ministerium negligentes, proprias
deferant civitates; sed ut parochias suas
cum officij efficacia circumeant, aut cum
religione in suis civitatibus canonicè cum
suis filiis degant. & hospitalitate ornari,
quæ jam penè propter diversas rapacitates
adnullata est, non solum in oculis Domini
propter obedientiam mandati divini red-
dantur conspicui, verum & bonum testi-
monium secundum sanctum adquirant
Apostolum. Presbyteros etiam sibi com-
missos & doctrinæ castitate & sobrietate
atque hospitalitate secundum eorum mi-
nisterium ornari compellant.

XXXVII.

Vt quicumque ex clero esse videntur,
arma non sumant, nec armati incedant;
sed professionis suæ vocabulum religiosi
Tom. II.

moribus & religioso habitu præbeant.
Quod si contempserint, tamquam sacro-
rum canonum contemptores, & ecclesia-
stica sanctitatis profanatores, proprii gra-
dus amissione multentur, quia non possunt
simul Deo & seculo militare.

XL.

Admonenda est regia magnitudo de
hospitalibus quæ tempore prædecessorum
suorum & ordinata & excolta fuerunt, &
modò ad nihilum sunt redacta. Sed & hos-
pitalia Scottorum, quæ sancti homines
gentis illius in hoc regno construxerunt,
& rebus pro sanctitate sua adquisitis am-
pliaverunt, ab eodem hospitalitatis officio
finitus sunt alienata; & non solum super-
venientes in eadem hospitalia non reci-
piuntur, verum etiam ipsi qui ab infantia
in eisdem locis sub religione Domino mi-
litaverunt, exinde eiciuntur, & ostiatim
mendicare coguntur. Vnde pertimescen-
da est canonica sententia, & maximè de-
cretalis Symmachi Papæ definitio, quia
ut necator pauperum, & Christi traditor
Iudas, idem qui hujus sceleris auctor &
perpetrator esse dinoscitur, præsentis &
perpetuo est anathemate feriendus. *Qui*
reiculam, inquit Symmachus Papa, vel
quicquid fuerit Ecclesiæ, *petunt à Regibus*
& corrupende pietatis instinctu egentium
substantiam rapiunt, irrita habeantur quæ
obtinent, & à communionem Ecclesiæ, cujus
facultatem auferre cupiunt, excludantur. Item
in canone Aurelianensi: *Si quis quolibet*
tempore contra hanc constitutionem nostram
venire tentaverit, aut aliquid de consuetu-
dine vel facultate xenodochij ipsius abstule-
rit, ut xenodochium, quod avertat Deus,
esse desinat, ut necator pauperum invocabi-
li anathemate feriatur.

XLIII.

Cavendum & summoperè præcaven-
dum ac per virtutem Christi sanguinis in-
terdicendum & Episcopis & Regibus &
omnibus sublimioribus potestatibus atque
cunctis fautoribus & electoribus quorum-
cunque atque consensoribus seu ordina-
toribus in gradu ecclesiastico ut nemo per
simoniacam hæresim regiminis locum ob-
tineat quacunque factione, calliditate,
promissione, seu commoditate aut dona-
tione, per se aut per emissam personam,
cùm Spiritus sanctus inter cetera docu-
menta ecclesiastica per os sancti dicat
Gregorij: *Cur non perpenditur quia bene-*
dictio illi in maledictionem convertitur qui ad
hoc ut fiat hereticus promovetur? & item:
C

x. i.
Regino lib.
1. c. 4. f.
Burchard.
lib. 1. c.
228.

1. Tim. 3.

x.

vii.

Lib. vii.
Capitular.
cap. 265.

Conc. Au-
rel. V. c. 15.

xii.

Lib. 7. In-
dict. 2. ep.
110.

Ementes quippe atque vendentes par pena constringit, cum liqueat hanc heresim in ipsa sua origine apostolica esse detestatione damnatam. & Apostolus docet, Non solum qui faciunt, sed etiam qui consentiunt, digni sunt morte. Et item beatus Gregorius: Dolens, inquit, dico, gemens denuntio, quia sacerdotum, quod apud vos intus cecidit, foris indu flare non poterit. Item idem: Adversarius animarum callida specie suadet quasi debere ab habentibus accipi, ut sit quod possit non habentibus erogari; sicut scriptum est: Hostia impiorum abominabiles, quia offeruntur ex scelere.

XLVII.

Vt nemo Episcopo vivente Ecclesiam illius aut res ad eam pertinentes invadere aut dominari presumat, neque sub voluntaria cleri ac populi electionis obtentu, prater voluntatem Episcopi, quisquam quacunque seculari potestate præditus quasi œconomum constituat. Sed si Episcopus ministerium ecclesiasticum propter infirmitatem corpoream exhibere non poterit, in Archiepiscopi hoc cum voluntate Episcopi ejusdem Ecclesie maneat ordinatione, qualiter debitum officium non remaneat. Obsequium verò ad rem publicam pertinens qualiter exsequatur, per tales ex subditis & ecclesiasticis ministris, cum consensu Archiepiscopi propter pacis caritatisque custodiam, Episcopus ordinet & disponat quos succedendi in episcopatu appetitus indebitus non elevet neque vexet, nisi moratus ita extiterit ut secundum instituta beati Gregorij in libro epistolarum, & humiliter in subditiōe proficit, & post utiliter conveniens sanctis regulis præsit, quia ob hoc in multis Ecclesiis scandalum magnum conspeximus. Si autem in Archiepiscopo talis necessitas acciderit, similiter ipse consilio cœpiscoporum suorum hujusmodi ordinationem exhibeat.

LIII.

Vt Canonici in civitate vel monasteriis, sicut constitutum est, in dormitorio dormiant, & in refectorio comedant, & in domo infirmorum necessariò subleventur, & tam sani quàm & infirmi canonicè vestiantur, atque in claustris horis congruis degant, & sub custodia canonica lectioni & ceteris divinæ institutionis insistant officiis. Qui verò Episcoporum loci convenientiam aut facultatem non habuerit ut hoc perficere & ordinare possit, Princeps secundum constitutionem Domni Impe-

ratoris Hludouici annuat, id est, si vicina episcopo terra de eadem Ecclesia esse reperta fuerit, & ab alio possidetur, Ecclesie rectori ad claustra Clericorum vel alia quælibet Ecclesie commoda facienda reddatur. Si autem de vilco fuerit, regia liberalitas eandem terram ad servorum Dei habitacula construenda largiri dignetur. Si autem de alia casa Dei aut de cuiuslibet proprio fuerit, ex convenientia commutandi licentia tribuatur. Et si paupertas loci ad ædificandas domos necessarias non suffecerit, eos ad adiutorium ædificandi potestas regia cogat qui res de eadem Ecclesia in beneficiis retinet.

LVI.

Vt nemo Episcoporum quemlibet sine certa & manifesta peccati causa communiōne privet ecclesiastica. Anathema autem sine consensu Archiepiscopi aut cœpiscoporum, prælata etiam evangelica admonitione, nulli imponat nisi unde canonica docet auctoritas: quia anathema æternæ mortis est damnatio, & non nisi pro mortali debet imponi crimine, & illi qui aliter non poterit corrigi.

LVII.

Vt monachi quibus monasteriorum cura commissa non est, passim & sine auctoritate palatium non adeant, nec in eorum morentur, vel ubi & ubi discurrere ac pervagari acephali præsumant. Sed si tales quilibet fuerint ut utiles & necessarij Ecclesie ac Principi reperiantur, cum auctoritate Episcopi canonicè ac religiosè pergant. Sin autem, in monasteriis suis, sicut canonica & regularis docet institutio, religiosè resideant. Quos etiam nec Episcopus, nec Abbas, vel quilibet alius eos veredariorum more in missaticis instanter transmittat: quia per quosdam illorum, contra canonicam auctoritatem, & ecclesiastica & civilia perturbantur negotia. Nec sub prætextu obedientie diutius vilicationibus inferviant: sed regulariter obedientiam vicissitudine sua peragentes, secum, ut de sancto Benedicto legitur, in monasterio habitent, atque se ipsos recolligant. Hæc autem transgredientes, sive prælati in favendo, sive subditi in obtinendo, excommunicentur.

LXIII.

Hi verò qui ex rebus ecclesiasticis nonas & decimas persolvere & facta tecta Ecclesie secundum antiquam auctoritatem & consuetudinem restaurare debent, & hoc non solum neglegunt, verum & per con-

Rom. 1.
Lib. 4. In-
dict. 13. cp.
51.

Lib. 7. In-
dict. 2. cp.
110.

Prov. 21.

x r r i.

x i v.
Regino lib.
2. c. 306.
Barthard.
lib. 11. c.
10.
Ivo par. 14.
c. 80.
Gracian. 11.
q. 3. c. 41.
Nemo Epif-
coporum.

x v.

x v i.
Regino lib.
1. c. 51.

Lib. 1 v.
Capitulat.
c. 48.

temptum dimittunt, atque Clericos fame & penuria, ecclesiastica quoque ædificia dissolutione adnullari permittunt, tamdiu ab ecclesiastica communione separentur usque dum diligentia emendare studeant quod socordia neglexerunt. Quod si iterum iteraverint, post excommunicationis satisfactionem regia potestate compulsi, juxta legale & antiquum dictum, qui neglegit censum, perdat agrum. Servi autem Ecclesiarum quibuscumque potestatis subditi, unde melior consuetudo vel devotior commendatio ex tempore & jussione Domni Hludouici vel certè Domni Karoli seu etiam Pippini non existit, saltem viginti diebus in anno eidem Ecclesie ad reficiendas ipsius ruinas absque molestia servire sinantur. Vbi autem & amplior commendatio & melior consuetudo inde habetur, pro hac nostra necessitudinis consideratione non decidad.

LXVII.

Qui sanctimoniales virgines vel viduas rapiunt, & progressu etiam criminis in conjugium sumunt, publica poenitentia juxta modum quem præviderit Episcopus subigantur. ipsæ verò locis congruis poenitentia retrudantur, & ad habitum religionis redire cogantur. Vterque autem sine ulla spe uxoria copulationis perenniter maneant. Si autem, quod absit, conjugia iterare præsumperint, acriori subdantur vindictæ, & amplius propellantur. Qui si fortè obedire monitis salutaribus non voluerint, anathematizentur.

LXVIII.

De his qui sponas alienas rapiunt, vel consensu parentum accipiunt, antiqua & synodalis sententia observetur. Quod & si fortè in Ecclesia eventus talis reperiri dinoscitur ut pro salutis & religionis competentia humanius quiddam debeant tractare Pontifices, sicut canonica, ut eisdem verbis utamur, docet auctoritas, quia prior quidem, inquit, definitio durius, po-

sterior autem quiddam tractavit humanius, nullo modo, ut ad maximam indulgentiam descendamus, alterius sponse acceptor sine publica transeat poenitentia, & sponso legaliter multam componat. Quod si hæc obedire renuerit, sine ulla reffragatione anathematizetur. fautores verò illius juxta modum culpæ episcopali decreto poeniteant. Si verò, quod non optamus, quis de gradu ecclesiastico talibus nuptiis se consensorem vel interventorem manifestè prodiderit, à gradu proprio repellatur. Et si verisimilibus exinde suspicionibus fuerit propulsatus, & canonicè nequiverit approbari, secundum sanctorum patrum statuta se purgare cogatur.

LXXXII.

Vt nemo quemlibet mortuum in Ecclesia quasi hereditario jure, nisi quem Episcopus aut Presbyter pro qualitate conversationis & vitæ dignum duxerit, sepelire præsumat. Nec quisquam ossa cujuslibet mortui de sepulcro suo eiciat, aut sepulturam cujusquam temerario ausu quoquo modo violet; sed unumquemque in loco sibi à Deo preparato atque concesso adventum sui judicis præstolari concedat, maximè cum non solum divinæ leges, sed etiam & humanæ apud humanam rempublicam sepulcrorum violatores reos mortis dijudicent. Sed & neque pro loco sepultura, ut verbis sancti Gregorij utamur, pretium de terra concessa putredini quærere & de alieno velle facere lucri compendium aliquo modo tentet. Si quando autem proximi vel heredes sponte aliquid offerre Ecclesie voluerint in elemosyna defuncti, accipere non vetamus. peti verò aut aliquid exigi omnimodò prohibemus. ne, quod valde inreligiosum est, aut venalis, quod absit, dicatur Ecclesia, aut de humanis mortibus videamur gratulari, si compendium exinde studemus modo quolibet quærere.

Regino lib. 1. c. 40.

XVII.

XVIII. Regino lib. 1. c. 177. Burchard. lib. 9. c. 32. Ivo par. 2. c. 170.

XIX. Regino lib. 1. c. 123. Burchard. lib. 3. c. 178. Ivo par. 3. c. 227.

Lib. 7. Indict. 2. ep. 55.

TITVLVS VIII.

Conventus apud Argentoratum.

Acta ista ideo huc translata sunt, licet in locum non suum, ut primi Regum conventus de pace tractanda non disjungerentur.

Anno dominice incarnationis DCCCXLII. XVI. Kalend. Martij Lodhuuicus & Karolus in civitate qua olim Argentaria vocabatur, nunc autem Strazburg vulgò dicitur, convenerunt; & sacramenta qua subter notata sunt Lodhuuicus Romana, Karolus vero Teudisca lingua juraverunt. ac sic ante sacramenta circumfusam plebem alter Teudisca, alter Romana lingua alloquuti sunt. Lodhuuicus autem, quia major natu, prior exorsus sic cepit.

ADVNNTIATIO LODHVVICI.

Quotiens Lodbarius me & hunc fratrem meum post obitum patris nostri insectando usque ad interneconem delere conatus sit, nostis. Cum autem nec fraternitas nec Christianitas nec quodlibet ingenium, salva iustitia, ut pax inter nos esset, adjuvare possit, tandem coacti rem ad iudicium omnipotentis Dei detulimus, ut suo natu, quid cuique deberetur, contenti essemus. in quo nos, sicut nostis, per misericordiam Dei victores extitimus. is autem victus unà cum suis quò valuit cessit. Hinc verò fraterno amore correpti, necnon & super populum Christianum compassi, persequi atque delere illos nolimus; sed hæcenus, sicut & antea, ut saltem deinde cuique sua iustitia cederet, mandavimus. At ille posthac non contentus iudicio divino, sed hostili manu iterum & me & hunc fratrem meum persequi non cessat. Insuper & populum nostrum incendiis, rapinis, caedibusque devastat. Quamobrem nunc necessitate coacti convenimus. Et quoniam vos de nostra stabili fide ac firma fraternitate dubitare credimus, hoc sacramentum inter nos in conspectu vestro jurare decrevimus. Non qualibet iniqua cupiditate illecti hoc agimus, sed ut certiores, si Deus nobis vestro adiutorio quietem dederit, de communi profectu simus. Si autem, quod absit, sacramentum quod fratri meo iura vero violare præsumpsero, ab subditione mea, necnon & à juramento quod mihi jurastis, unquamque vestrum absolvo.

Cumque Karolus hæc eadem verba Romana lingua perorasset, Lodhuuicus, quoniam major natu erat, prior hæc deinde se servatrum restatus est.

SACRAMENTVM LODHVVICI.

Pro Deo amur, & pro Christiano populo, & nostro commun salvement dist di in avant, in quant Deus savir & podir me dunat, si salvarai io cist meon fradre Karlo & in adjudha & in cadhuna cosa si com om per dreit son fradre salvar dist, in o quid il mi altre si fazet. Et ab Ludher nul plaid numquam prindrai qui meon vol cist meon fradre Karle in damno sit.

Quod cum Lodhuuicus expleisset, Karolus Teudisca lingua sic hæc eadem verba restatus est.

SACRAMENTVM KAROLI.

In Godes minna, ind durh tes Christianes folches ind unser bedhero gealtnissi, son thefemo dage frammordes io fram so mir Got geuvizei indi madh furgibit, so hald ih telan minan bruodher. .... solo man mit rehtu finan bruoder scal, inthi ut hazermig sofo maduo. Indi mit Lutherem inno theinni thing ne gegango, zhe minan vuillon imo ce scadhen vuerhen.

Sacramentum autem quod utrorumque populus quique propria lingua restatus est, Romana lingua sic habet.

SACRAMENTVM POPVLI.

Si Lodhuuigs sacrament que son fradre Karlo jurat conservat, & Karlus meos fendra de suo part non lo stanit, si io returnar non lint pois, ne io ne veuls cui eo returnar int pois in nulla aiudha contra Lodhuuig nun li iver.

Tandisca autem lingua.

Oba Karl thea eid, then er sine mo

bruodher Ludhuuigve gesuor, geleistit, ind Ludhuuig min herro then er imo gesuor, forbrichit, ob ih ina nes arvenden nemag, noh ih, noh thero thein hes iruvenden mag, imo ce follusti vvidhar Karle ne vvirdhit.

Quibus peractis, Lodhuuicus Rheno tenuit per Spiram, & Karolus juxta VVasagum per Vuirzumburg, VVarmaquam iter direxit.

TITVLVS IX.

Conventus apud Marfnam I.

HÆC QUÆ SEQVUNTVR CAPITVLA ACTA sunt quando tres Reges fratres, Hlotharius scilicet, Hludouuicus, & Karolus, simul convenerunt secus municipium Trejectum, in loco qui dicitur Marfna, anno incarnationis dominice DCCCXLVII. per mensem Februarium. que etiam capitula singulorum adnuntiaciones sequuntur.

C A P. I.

DE pace & concordia atque unanimitate trium fratrum & Regum inter se, & quod verissimo & non ficto caritatis vinculo sint uniti, & ut nullus deinceps scandalorum inter eos occasiones ferere possit.

I I.

Vt ipsi mutuò sibi auxilientur, & contra Dei sanctæque Ecclesiæ ac suos inimicos secundum opportunitatem temporis invicem adjuvent.

I I I.

Vt nemo per quamlibet cupiditatem leges pacis in cujusbet eorum regno convellere præsumat. Quod si facere præsumpserit, communem ab eis ultionem incurrat.

I V.

Vt Ecclesiæ Christi per omne eorum regnum pristinam dignitatem honoremque retineant, & quicquid superstitè Domino Hludouico Imperatore jure legitimo possederunt, absque ulla deminutione recipiant.

V.

Vt singulis eorum fidelibus talis lex conservetur qualem temporibus priorum Regum & præcipuè avi patrisque eorum habuisse noscuntur, si tamen & ipsi pristinam fidem erga ipsos conservent.

V I.

Vt rapinæ & depredationes, quæ quasi

jure legitimo hæcenus factæ sunt, penitus interdicanter, & nemo se impunè post hæc eas præsumere posse confidat.

V I I.

Vt in singulis partibus regni Missi idonei constituantur, qui querelas pauperum & oppressiones sive quorumcunque causas examinare & secundum legis æquitatem valeant definire. Et si ab uno in aliud regnum hujusmodi præsumptores confugerint, ibi similiter opprimantur.

V I I I.

Vt nullus in omni eorum regno deinceps raptum facere præsumat. Aut si fecerit, legaliter puniatur.

I X.

Vt Regum filij legitimam hereditatem regni secundum definitas præsentis temporis portiones post eos retineant, & hoc quicumque ex his fratribus superstes fratribus fuerit consentiat, si tamen ipsi nepotes patruis obedientes esse consenserint.

X.

Vt legati ad Ducem Brittonum mittantur, qui de communi erga eos observatione pacis eum commoneant.

X I.

Vt similiter ad Regem Nordmannorum legati mittantur, qui eum contestentur quod aut pacem servare studebit, aut communiter eos infensos habebit.

ADVNNTIATIO

DOMNI HLOTHARII.

Nobis & fratribus nostris visum fuit ut ad Dei voluntatem quærendam qualiter sancta Ecclesia recuperata esse possit, & pacem & nos ac vos & iste populus Christianus habere possimus, nos simul coniungeremus, sicut nunc fecimus, & sic simus inter nos sicut fratres per rectum esse debent. Et pro certo illud sciatis, quia gratias Deo sic sumus & sic permanere adiuuante Deo in ante volumus, & in consilio & in auxilio unusquisque erga alterum parati sumus adiutorium ferre, sicut fratres in Dei voluntate & communi profectu facere debent, in quibuscunque poterimus.

ADVNNTIATIO

DOMNI HLVDOVICI.

I. Sciatis quia fratres nostri & nos nostros Missos ad communem nepotem nostrum in Aquitaniam mittimus, & ei tales comitatus designatos mandamus in quibus ipse cum suis interim sufficienter esse possit, & fideles dilecti fratris nostri Karoli de illo regno pacem habere possint, usque dum idem nepos noster ad commune placitum nostrum veniat, ad quod cum tali securitate à nobis accepta eum venire mandamus ut sanus venire & sanus stare & sanus reverti, quantum illum Deus salvare voluerit, possit. Et si tunc nostrum consilium audire voluerit, volumus cum Dei adiutorio & vestro consilio considerare quomodo melius secundum communem profectum & utilitatem in ante esse possit. Et si nostrum consilium audire non voluerit, tunc sicut melius cum Dei adiutorio & vestro consilio invenire poterimus, exinde agere volumus.

II. Sciatis etiam quia similiter Missos nostros ad Brittones mittimus, & illos ad communem profectum & pacem hortamur. Qui si audierint, aut non audierint, cum Dei adiutorio & vestro consilio exinde etiam facere volumus.

III. Sciatis quia communiter Missos nostros ad Nordmannos pro pace accipiendi mittimus.

IV. Sciatis etiam quia dilectus frater noster Hlotharius Missos suos ad suos homines transfinitit qui usque modo in contrarietatem dilecti fratris nostri Karoli fuerunt, & illis mandat ut per nullum ingenium in ante, sicut de Dei & sua gratia

gaudere volunt, in illius & fidelium ejus contrarietatem aliquid faciant.

V. Et sciatis quia volumus ut res Ecclesiarum, in cuiuscunque regno caput fuerit, tam de episcopatibus, quam de abbatis, sine ulla contradictione rectores ipsarum Ecclesiarum, sicut tempore Domini ac genitoris nostri fecerunt, illas possideant.

VI. Similiter & de episcopatibus & monasteriis, ubicunque in nostro communi regno aliter est modò quam debeat, volumus unà cum Dei adiutorio illud emendare, ut Ecclesia Dei suum honorem debitum habere possit, & populus suam legem & iustitiam habeat.

ADVNNTIATIO KAROLI.

I. Sciatis quia dilecti fratres nostri & nos communiter nostrum placitum ad Missam sancti Iohannis apud Parisium conditum habemus, ubi de istis que illi modò dixerunt & ceteris que ad Dei voluntatem & nostrum ac vestrum communem profectum invenire poterimus consideremus & unà cum Dei adiutorio ad effectum perducamus. Et volumus ut ab hinc in ante, ubicunque unusquisque fuerit, cum pace consistat, & ad illud placitum cum pace unusquisque veniat: quia in istis miseris & rapinis usque modò multum Deum offendimus. Vnde nobis Dei misericordiam deprecari satis necessarium esse cognoscimus.

II. Volumus etiam ut unusquisque liber homo in nostro regno seniore quallem voluerit in nobis & in nostris fidelibus accipiat.

III. Mandamus etiam ut nullus homo seniore suum sine iusta ratione dimittat, nec aliquis eum recipiat nisi sicut tempore antecessorum nostrorum consuetudo fuit.

IV. Et volumus ut sciatis quia nos fidelibus nostris rectum consentire volumus, & contra rationem eis facere non volumus. Et similiter vos ac ceteros fideles nostros admonemus ut vos vestris hominibus rectum consentiatis, & contra rationem illis non faciatis.

V. Et volumus ut cuiuscunque nostrum homo, in cuiuscunque regno sit, cum seniore suo in hostem vel aliis suis utilitatibus pergat, nisi talis regni invasio quam lantuveri dicunt, quod absit, acciderit, ut omnis populus illius regni ad eam repellendam communiter pergat.

TITVLVS X.

Conventus apud Marsham II.

HÆC QUÆ SEQUVNTVR CAPITVLA ACTA sunt anno DCCCLI. incarnationis dominica, quando tres fratres Reges, Hlotharius scilicet, Hludouicus, & Karolus, secus municipium Trejetchum, penes locum qui dicitur Marshna, iterum convenerunt, & consultu Episcoporum & ceterorum fidelium eadem capitula subscripserunt manibus propriis, & inter se ac inter fideles suos perpetuò se conservaturos promiserunt. quæ capitula singulorum in populo adnuntiationes sequuntur.

CAP. I.

VT omnium præteritorum malorum & contrarietatum & supplantationum ac malorum machinationum atque molitionum seu nocumentorum in invicem actorum abolitio ita inter nos & apud nos fiat, & à nostris cordibus penitus avellatur cum omni malitia & rancore, ut nec in memoriam, ad retributionem duntaxat mali vel contrarietatis atque exprobrationis seu improprij, de cetero exinde quiddam veniat.

I I.

Vt tanta Domino cooperante inter nos veræ caritatis benignitas abhinc in ante maneat de corde puro & conscientia bona & fide non ficta, sine dolo & simulatione, ut nemo suo pari suum regnum aut suos fideles, vel quod ad salutem sive prosperitatem ac honorem regium pertinet, discipiat, aut forsconsiliet, aut per occultos futurrones libenter composita mendacia seu detractiones acceptet.

I I I.

Vt unusquisque fideliter suum parem, ubicunque necessitas illi fuerit, & ipse potuerit, aut per se, aut per filium, aut per fideles suos, & consilio & auxilio adjuvet, ut regnum, fideles, prosperitatem, atque honorem regium debite valeat obtinere. Et veraciter unusquisque erga alterum certatim demonstrat quia in fratris sui adversitate, si evenerit, fraterno modo contristatur, & in prosperitate illius lætatur. Et talem fidem sicut inter nos modò abhinc in ante conservaturos confirmatum habemus, sic unusquisque infantibus fratris sui, si objerit, qui superfuert confervabit.

I V.

Et quia per vagos & tyrannica consuetudine irreverentes homines pax & quies regni perturbari solet, volumus ut ad quemcunque nostrum talis venerit ut de his quæ egit rationem & justitiam subterfugere possit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat vel retineat nisi ut ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur. Et si rationem rectam subterfugerit, omnes in commune, in ejus regnum venerit, illum persequamur, donec aut ad rationem perducatur, aut de regno delectur.

Hincmar. epist. 18. pag. 675.

V.

Similiter & de eo agendum est qui pro aliquo capitali & publico crimine à quolibet Episcopo corripitur vel excommunicatur, aut ante excommunicationem crimen faciens, regnum & Regis regimen mutat, ne debitam poenitentiam suscipiat, aut susceptam legitime peragat. Interdum etiam incestam propinquam suam, aut sanctimoniam, vel raptam, sive adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens secum ducit. Hic talis, cum Episcopus ad ejus curam pertinebit nobis notum fecerit, diligenter perquiratur; ne morandi vel latendi locum in regno alicujus nostrum inveniat, & Dei ac nostros fideles suo morbo inficiat; sed à nobis vel per ministros reipublicæ constingatur, ut & simul cum diabolica præda, quam secum duxit, ad Episcopum suum redeat, & de quocunque crimine publico debitam poenitentiam suscipiat, aut susceptam ut legitime peragat compellatur.

Hincmar. ibid.

V I.

Vt nostri fideles, unusquisque in suo ordine & statu, veraciter sint de nobis se-

curi quia nullum abhinc in ante contra legem & iustitiam vel auctoritatem ac iustam rationem aut damnabimus aut dehonoremur, aut opprimemus, vel indebitis machinationibus affligemus. Et illorum, scilicet veraciter nobis fidelium, communi consilio, secundum Dei voluntatem & commune salvamentum, ad restitutionem sanctae Dei Ecclesiae, & statum regni, & ad honorem regum atque pacem populi commissi nobis pertinenti adfensum praebeamus; in hoc ut illi non solum non sint nobis contradicentes & resistentes ad ista exsequenda, verum etiam sic sint nobis fideles & obedientes ac veri adiutores atque cooperatores vero consilio & sincero auxilio ad ista peragenda quae praemisimus, sicut per rectum uniusquisque in suo ordine & statu suo Principi & suo seniori esse debet.

VII.

Vt sic simul conjuncti & nos fratres ad invicem, & nos cum fidelibus nostris, & fideles nostri nobiscum, & omnes simul cum Deo nos reconjungamus, & ut nobis sit propitius illi pro devoto munere offeramus ut unusquisque omnium nostrum absque sua propria excusatione vel justificatione recognoscamus in quibus aut singillatim aut communiter contra illius mandata & decreta suorum sanctorum fecimus aut consensimus in ordine ecclesiastico & statu regni, & per singula in medium illa producimus, & nemo nostrum suo aut amico aut propinquo aut confederato, immo nec sibi seculariter parcat, ut spiritaliter & salubriter parcere possit. Quin, sicut praemisimus in praecedenti capitulo, vero consilio & sincero auxilio illa in commune certatim emendare totis viribus procuremus, quam citius rationabiliter poterimus.

VIII.

Et si aliquis de subditis in quocunque ordine & statu de hac convenientia exierit aut se retraxerit, vel huic communi decreto contradixerit, seniores cum veraciter fidelibus suis haec secundum Dei voluntatem & legem ac iustam rationem, velit aut nolit ille qui divino consilio & decreto & huic convenientiae resistens & contradicens fuerit, exsequantur. Et si aliquis de senioribus de hac convenientia exierit aut se retraxerit, vel huic communi decreto, quod ab sit, contradixerit, cum plures seniorum nostrorum fideles & regnorum primores in unum convenerint, eorum qui

haec observaverint seniorum consilio, & Episcoporum iudicio ac communi consensu, qualiter de eo qui debite admonitus incorrigibilis perseveraverit agendum sit, favente Domino decernemus. Et ut obnoxius suprascripta capitula a nobis auxiliante Domino inviolabiliter observentur, & nos illa observaturos certius credatur, manibus propriis eadem subter firmavimus.

ADVENTIATIO HLOTHARII.

Voluimus ut vos sapiatis quid nos ter adventus hic fuerit. Venimus hic ut simul adjuvante Deo cum fidelibus nostris de Dei voluntate & statu sanctae Ecclesiae ac regni & communi nostro ac vestro profectu considerarem, sicut & fecimus. & gratias Deo, sumus inde sic adunati & nos ad invicem & cum fidelibus nostris sicut nos recognoscimus quia & infra regnum & extra regnum per marcas nostras nobis est necessarium.

ADVENTIATIO HLUDOVICI.

Sicut meus frater vobis dicit, magna necessitas est nobis & isti populo Christiano, qui nobis est a Deo commissus, ut nos ad invicem sic concordemus & uniti sumus quomodo Dei voluntas est & vere fraternitati convenit. Quod usque modo, postquam Deus istud regnum in manus nostras post patrem nostrum misit, per omnia, sicut necessitas fuerat, non fuimus. Et ideo tanta Deo contraria & nobis ac vobis impeditosa acciderunt. Et quia modo, Domino adjuvante, sic sumus unanimes sicut per rectum esse debemus, sciatis quia unusquisque nostrum paratus est ut suum fratrem, ubicunque necessitas fuerit, & infra patriam & foris patriam aut per seipsum aut per infantem vel fideles suos & consilio & auxilio sic adjuvet sicut frater fratri per rectum facere debet.

ADVENTIATIO KAROLI.

Sciatis quia & nos & fideles nostri veraciter recognoscimus quia partim necessitate, partim indebita voluntate, sicut meus frater Hludovicus vobis dixit, multa acciderunt in isto regno quae nobis necesse non fuerat. Et sciatis quia nunc gratias Deo adunati sumus & nos ad invicem & cum fidelibus nostris, & una cum Dei adiutorio, quanto melius & citius rationabiliter possumus, procuremus qualiter quae neglecta sunt, emendata fiant, ut & Deus sit nobis propitius, & ecclesiasticus ordo debitum

debitum honorem habeat, & regni nobis commissi prosperitas proveniat, & iste populus Christianus pacem habeat, & vobis lex & iustitia conservetur, & vos nobis, sicut antecessores vestri nostris antecessoribus fecerunt, debitum honorem & au-

xilium exhibeatis. Et qualiter hoc consideratum & veraciter confirmatum manibus propriis habeamus, hic vobis relegetur.

Et relecta sunt in conspectu totius populi supra scripta capitula.

TITVLVS XI.

Synodi Sueffionensis.

REgnante in sempiternum Domino Deo uniuersorum, anno incarnationis eiusdem Domini Dei nostri Iesu Christi DCCCCLIII. anno verò regni gloriosi Karoli filij Hludouici religiosissimi Augusti tertio decimo, Indictione prima, Episcopis iuxta instituta canonum synodum celebrare volentibus annuit idem Rex Karolus, eosque apud urbem Sueffionum in monasterio sancti Medardi & sancti Sebastiani x. Kalendas Maias convenire præcepit; ubi, post habitum secularibus curis, ipse quoque Rex adesse dignatus est, ut non solum devotione Ecclesiæ se filium esse ostenderet, verum etiam, sicuti opus esset, protectorem regia potestate monstraret.

ACTIO I.

Cum itaque Præfules diversarum Ecclesiarum, pio Rege multa humiliter & prudenter proponente, tractassent potius quædam quam definissent, vi. Kalendas Maias synodo præsidentibus Hincmaro Remorum, Vuenilone Senonum, Amalrico Turonum metropolitanis Episcopis, idem Remorum metropolitanus Episcopus venerabilis Hincmarus ostendit non paucos à decessore suo Ebbone, postquam canonicè depositus fuerit, nec verò canonicè restitutus, inrationabiliter ordinatos. Iam Rex absque ulla ambitione synodum solus ingressus simpliciter cum Episcopis residebat. Serie igitur depositionis memorati Ebbonis plenissimè prolata, multis Metropolitanis pluribusque aliis Episcopis, qui auctores fuerunt, recitatis, restitutionis autem illius non canonicæ, immo nec verisimilis, paucis admodum & aliarum regionum Præfulibus nominatim expressis, claruit præfatum Ebbonem episcopale officium illicitè repetisse, quosque gradibus ecclesiasticis æstimatus fuerit

Tom. II.

promovisse, damnationi potius obnoxios effecisse, Hincmarum autem successorem ejus, canonicis sanctionibus cautè ac subtiliter observatis, ad sedem accessisse, & præter decreta majorum in hac parte nihil omnino moliri; sicut in gestis synodalibus exinde ab Episcopis ejusdem Concilij more canonico confirmatis plenius edocetur.

I I.

Postmodum venerabilis Wenilonis Senonicae urbis metropolitani Episcopi suffraganeus Nevernenfis Ecclesiæ, nomine Herimannus, pro suis excessibus, quos corporali molestia sæpe dicebatur admittere, à sanctis Præfulibus modestè & acriter increpatus est, quòd prius frequenter correptus ordini sacratissimo perseverantia levitatum adhuc injuriam faceret. Et in præsentia Principis infirmitatem pastoris nequaquam fastidientis injunctum est Metropolitano ejus ut adjunctis secum aliquot Episcopis ad oppidum Nivernenfem accederet, & omnia ibi negotia ecclesiastica sapienter componeret, ipsum verò coepiscopum suum Herimannum apud urbem Senonum secum haberet, donec æstivum tempus, quod valde contrarium infirmitati illius ferebatur, pertransiret, & sic Domino annuente abstinentia competenti assuetum, episcopali gravitate instructum, apostolicis moribus informatum, clerus & populus cum ad sedem propriam utiliter favente Dei gratia revocaret.

I I I.

De Burchardo etiam, qui Carnutum Ecclesiam tenebat, statutum est ut aut se idoneum ad sumendum episcopalem gradum admonitu Vuenilonis metropolitani Episcopi ostenderet, aut certè pronam in se clementiam Principis cognoscens cederet, in utroque Dei judicium experturus. Igitur sequenti die causa illius ad medium

D

deducta, venerabiles Episcopi, Remorum metropolitanus Hincmarus, Lugdunensium Pardulus, Aurelianorum Agius, seorsim eum admonere precepti sunt ut si absque discrimine valeret, officium se posse aggredi fateretur; aut si non posset, propter Dei timorem, impossibilitatem ingenue confiteretur. Parte cleri quae praesens erat ac laicorum bonum ei testimonium perhibente, memoratis Praesulibus suadentibus, ad Concilium intromissus, tanto quidem gradu se dignum esse profiteri arrogantiae asseruit esse, non veritatis. Si quis vero crimen aliquod sibi vellet obicere, ad id purgandum se paratum esse firmavit. Nullo qui id conaretur existente, decrevit sancta synodus ne diu Carnutum sedes vacaret, sed directis illuc, secundum voluntatem metropolitani Episcopi venerabilis Vuenilonis, qui electionem praefati Burchardi recognoscerent, & ipsi referrent, optantibus canonicè ordinaretur Episcopus.

I V.

Præterea Cenomannicæ urbis Aldricus Episcopus paralyti dissolutus epistolam direxit, causam suæ absentiae insinuans, petensque ut maximè sibi adhuc viventi & quodocumque defuncto sacris precibus opitularentur. Quod exuberantes caritate se facturos omnes promiserunt, & Metropolitano illius Turonicæ urbis venerabili Episcopo Amalrico ut ad eandem urbem accederet injunxerunt, & quaecumque essent eidem Ecclesiae proficua ut strenue exequeretur, unanimiter præceperunt.

V.

Ante hoc tempus venerandi Concilij, obtinente Pippino, Pippini Regis filij Hludouici piissimi Augusti filio, Aquitaniam, etiam consentiente avunculo ejus glorioso Rege Karolo, cui eadem provincia in partem obtigerat, ecclesiastica disciplina & militari soluta, eadem regio à suis indigenis valde vastata est, & multi illic impune illicita perpetrarunt. Tandem aliquando respiciente Deo populum suum, idem Pippinus à suis contemptus & desertus, atque in potestatem avunculi sui Karoli redactus, consilio reverentissimorum Pontificum & procerum attonsus, & in habitu monachico ad monasterium sancti Medardi custodiendus & docendus deductus est. Ibi

duo quidam monachi habitu, sui propositi vix credibiliter transgressores, ardentis immodica cupiditate, eundem Pippinum abducere conati sunt, & pacem Christiani populi dissipare. quos praesentibus diversorum cœnobiorum religiosi Abbatibus, & causam subtiliter juxta regulam beati Benedicti examinantibus, concors congregatio sancti Medardi à sua unanimitate praecidit, attestata se ab horum crimine longè abstinere, quod usitatas culpas jam inde ab initio hujus religionis monachorum omnium, præter duntaxat Eutyichis & aliorum hæreticorum, facile superaret. Ejectos jussu venerabilis Rothadi Suesionum Episcopi ad synodi audientiam Archidiaconus deduxit, & partim confessi, partim convicti conspirationis malum perpetrassè, canonum severitate depositi sunt, Presbyteri quippe erant, & separatim in monasteria sui ordinis longè distantia relegati; ut deinceps nemo tale quid committere auderet, nisi qui similia perpeti non timeret.

V I.

Post hæc gloriosissimus Dominus Rex Karolus coram sacra synodo quendam Diaconum Remensis Ecclesiae, nomine Ragamfridum, impetit quòd præcepta falsa regio nomine compilasset, sicut ad eum quorundam suggestionibus & verisimilibus indicis esset perlatum. Vnde quia putatum est quibusdam significationibus ut purgationem sui isdem Diaconus subterfugere voluisset, aliis aliter dicentibus, visum est omnibus in eodem sacro conventu degentibus ut ab omni Concilio illi interdiceretur ne à parrochia Remensi quoquo modo praesumpisset abscedere donec se ab illis quæ ei impingebantur idoneum redderet, vel competenter satisfacere procuraret. quod & omnibus singulatim Episcopis illi auctoritate episcopali præcipientibus ex divino mandato est interdictum.

V I I.

Septima actione eidem sacre synodo idem Christianissimus Dominus Rex Karolus hæc quæ sequuntur capitula proposuit, & consulto eorundem Episcoporum ea per regnum suum innotescenda, exercenda, & conservanda commonuit, præcepit, & confirmavit.

✠

Ista capitula constituta sunt à Domno Karolo in synodo apud Suctionis civitatem in monasterio sancti Medardi anno incarnationis dominicæ DCCCLIII. in mense Aprili.

CAP. I.

VT Missi nostri per civitates & singula monasteria tam Canonicorum quam monachorum sive sanctimonialium unà cum Episcopo parrochiæ uniuscujusque in qua consistunt, cum consilio etiam & consensu ipsius qui monasterium retinet, quem volumus & expressè præcipimus ut præsens sit, vitam ibi degentium & conversationem inquirant, & ubi necesse est corrigant, & ubi desunt, congruas officinas construere jubeant, & ubi sunt factæ, & per negligentiam sunt destructæ, instaurari præcipiant, & victum ac potum & vestitum atque cetera necessaria pro qualitate & possibilitate loci & inhabitantium necessitate ordinent, & hospitalitatem supervenientium hospitum & receptionem pauperum ibidem disponant & ordinent. Ecclesiæ quoque luminaria & ornatum debitum ordinent, & thesaurum ac vestimenta seu libros diligenter inbrevient, & breves nobis reportent. Inbrevient etiam quid unusquisque Ecclesiarum prælatus, quando prælationem Ecclesiæ suscepit, ibi invenit, & quid modò exinde ibi minus sit, vel quid & quantum sit superadditum. quid etiam Nortmannis per nostram commendationem sive sine nostra commendatione datum sit, quidve relictum, vel quid à quoquam ibi in elemosyna datum. Numerum etiam Canonicorum & monachorum sive sanctimonialium uniuscujusque loci describant, & nobis referant; ut secundum qualitatem & quantitatem loci, cum consilio Episcopo, rum & fidelium nostrorum, ubi minor numerus fuerit, nostra auctoritate addamus, ubi verò indiscretione prælatorum super fuerit, ad mensuram redigamus. Inquirant quoque quot tempore avi nostri Karoli & Domni genitoris nostri Hludovici unoquoque in loco fuerint, & quot modò sint, & ubi loca à Nortmannis sive à quibuslibet aliis destructa sunt & penitus annullata, quot ibi nunc propter paucitatem rerum & devastationem earundem constitui vel ordinari possint, ut inde cum consensu fidelium nostrorum ordinemus quid de cetero agendum sit. Et qualiter abbatiarum prælati, & in locis sacris habitantes, de his quæ Missi nostri præcepe-

Tom. II.

rint, obedierint, nobis diligentissimè & capitulatim referre procurent.

I I.

Vt Missi nostri diligenter investigent per singulas parrochias, simul cum Episcopo, de monasteriis quæ Deum timentes in suis proprietatibus edificaverunt, & ne ab heredibus eorum dividerentur, parentibus & prædecessoribus nostris sub immunitatis defensione tradiderunt, & postea in alodem sunt data, ut describant quæ sint, & à quo vel quibus in proprietatem data sunt, & nobis renuntiare procurent; ut cum Episcopis & ceteris fidelibus nostris consideremus quid & qualiter inde secundum Dei voluntatem & nostram salutem agere debeamus.

I I I.

Vt Missi nostri per singulas parrochias una cum Episcopo parrochiæ ipsius requirant de capellis & abbatialis ex casis Dei in beneficium datis, qualis census inde exeat, ut Ecclesia de qua sunt exinde vestituram habere possit, & nobis renuntient, ut hoc nostra auctoritate commendetur atque firmetur, & secundum qualitatem & quantitatem loci Clericos & luminaria ibi ordinent, & loca restaurari faciant.

I V.

Denuntiandum est omnibus & à Missis nostris ordinandum ut omnes Ecclesiæ & Presbyteri sub immunitate ac privilegio & ordinatione atque dispositione Episcoporum singularum parrochiarum, in quibus consistunt, secundum auctoritatem canonicam & Capitularia Domni Karoli Imperatoris avi nostri & pij Augusti Hludovici Domni & genitoris nostri permaneant.

V.

Vt Missi nostri diligenter investigent cum Episcopo & prælati monasteriorum & per fideles & strenuos viros in unaquoque parrochia de rebus ecclesiasticis in alodem datis; & sicut evidentibus & veris indiciis ac auctoritatibus compererint, diligenter à quo & quibus datæ sint, vel quantum exinde sit, describant, & nobis renuntient.

V I.

Vt Missi nostri expressè & cum omni

D ij

Regino lib.
1. c. 14.

diligentia cum Episcopo & praelatis monasteriorum per singulas parrochias requirant de rebus ecclesiasticis unde nonae & decimae solvi debent & non solvuntur, & persolvi ab eisdem res retinentibus faciant. Et si aliqua contradictio, quae rationabilis videatur, oborta fuerit, describatur, & praelatus ipsius causa Dei unde res esse noscuntur, & ille qui eas detinet & nonam ac decimam solvere detrectat, simul cum Missis nostris ad nostram jubeatur venire praesentiam; ut tunc veritate comperta, & diffinitione decreta, quod rationabiliter invenerimus, inde praecipiamus. Volumus etiam ut investigent Missi nostri qualiter illi qui easdem res ecclesiasticas, unde decimae dantur sive non dantur, illas salvas habeant, & in casticiis, & in silvis custoditis, vel si terrae aut mancipia inde perditae sint, vel aliquid hujusmodi, aut si familia oppressa sit contra legem, & omnia per breves nobis renuntient Missi nostri.

V I I.

Vt Missi nostri per singulas parrochias Comitibus & reipublice ministris ex banno nostro praecipiant ne mala vel placita in exitibus & in atris Ecclesiarum & Presbyterorum mansionibus, neque in dominicis vel festivis diebus tenere praesumant, sed Comes convenientem locum confideret & inveniat ubi stationem ad mallum tenendum constituat. quia nefas est ibi reos puniri ubi respectu divinae reverentiae misericordiam consensu fidelium & decreto praedecessorum nostrorum consequuntur.

V I I I.

Vt Missi nostri Comitibus & omnibus reipublice ministris firmiter ex verbo nostro denuntient atque praecipiant ut a quarta feria ante initium quadragesimae, nec in ipsa quarta feria, usque post octavas Paschae, mallum vel placitum publicum, nisi de concordia & pacificatione discordantium, tenere praesumant. Similiter etiam a quarta feria ante nativitatem Domini usque post consecratos dies observent; necnon & in jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus simili observatione eisdem feriatis dies venerari omnimodis studeant.

Regino lib.
2. c. 319.

I X.

Vt Missi nostri omnibus per singulas parrochias denuntient quia si Episcopus aut ministri Episcoporum pro criminibus colonos flagellaverint cum virgis propter metum aliorum, & ut ipsi criminosi corrigantur, cum tali discretionem sine ulla occasione indebita, sicut in synodo conlocutum est, & vel invitum poenitentiam temporaliter & corporaliter agant, ne aternaliter pereant; si seniores ipsorum colonorum indignè tulerint, & aliquam vindictam inde exercere voluerint, aut eosdem colonos ne distringantur contendere praesumpserint, sciant quia & bannum nostrum component, & simul cum excommunicatione ecclesiastica nostram harniscaram durissimam sustinebunt.

X.

Vt Missi nostri omnibus reipublice ministris denuntient ut Comites vel reipublice ministri simul cum Episcopo uniuscujusque parrochiae sint in ministeris illorum quando idem Episcopus suam parrochiam circumierit, cum Episcopus eis notum fecerit, & quos per excommunicationem Episcopus adducere non potuerit, ipsi regia auctoritate & potestate ad poenitentiam vel rationem atque satisfactionem adducant.

X I.

Sciant etiam fideles nostri quia concessimus in synodo venerabilibus Episcopis ne super beneficia ecclesiastica vel praestarias, etiam si Episcopus aut quilibet monasteriorum praelatus irrationabiliter petierit, praecipua confirmationis nostrae illo modo faciamus. Et ideo ab irrationabili petitione se unusquisque comescat.

X I I.

Vt Missi nostri omnibus per illorum ministerium denuntient ne commutationes rerum vel mancipiorum quilibet praelatus eorum vel mancipiorum sine licentia vel consensu nostro facere praesumat, neque mancipia ecclesiastica quisquam nisi ad libertatem commutet. Videbitur ut mancipia quae pro ecclesiastico dabantur, in Ecclesiae servitute permaneat, & ecclesiasticus homo, qui commutatus fuerit, perpetua libertate fruatur.

Regino lib.
1. c. 363.

Reg'no lib.
1. c. 369.
Barthard.
lib. 1. c.
171. 173.
Ivo par. 3.
c. 234.
Decretal.
Gregor.
I X. lib. 1.
tit. 19. c. 3.
Manespa.

TITVLVS XII

Synodi apud Vermeriam.

*HÆC QUÆ SEQVNTVR DIFFINITIONES
in synodo apud Vermeriam palatium habita acta sunt anno suprascripto, in
mense Augusto, Indictione presata.*

CAP. I.

OMnibus sanctæ dilectionis fratribus ad quorum hæc poterunt pervenire notitiam, Wenilo Senonum, Hincmarus Remorum, Paulus Rotomagensium, Amalricus Turonum Archiepiscopi, Teutboldus Lingonum, Pardulus Lugdunensium, Huebertus Meldensium, Ansegaudus Abrincatum, Hrothadus Sueffonum, Immo Noviomagensium, Hilmeradus Ambianensium, Yrminfridus Belvacensium, Erpoinus Silvanectensium, Balfrius Bajocacensium, Guntbertus Ebrocensium, Eirardus Lixoviensium, Erloinus Constantiæ, Hildebrannus Sagorum, Godelfadus Cabillonensium, Ionas Eduorum, Braidingus Matisconensium, Agius Aurelianensium Episcopi apud Vermeriam palatium iussu gloriosi Principis Karoli anno ab incarnatione Domini DCCCXIII. Indictione prima VI. Kalendas Septembris in nomine eiusdem Domini nostri Iesu Christi synodaliter congregati salutem. Notum fraternitati vestræ fieri volumus quia nuper instanti anno per præsentem primam indictionem apud urbem Sueffonum decimo Kalendas Maias ad synodum convenientes, cui sacro conventui idem gloriosus Rex suam est dignatus exhibere præsentiam, inter cetera ecclesiastica negotia, de venerabili fratre nostro Herimanno Nivernensis urbis Episcopo questionalis est ratio nobis oblata. Videlicet quia infirmitate præoccupatus seu præpeditus corporea, sæpe ineptire & quædam quæ ad naufragium rerum & facultatum ecclesiasticarum pertinere atque ad salvationem ac debitam seu rationabilem dispensationem impedire poterant, nisi celeri remedio subventum foret, agere indiscretè soleret. Cujus suggestionis certa experimentorum documenta evidentius perquirentes, aliquanta invenimus quæ nobis fidem fecerunt aliis quæ audieramus sensum accommodare.

Vnde secundum quod in decretalibus epistolis beati Gregorij exemplo reperimus, statuimus illi œconomum persuadere, qui ei suffragium & Ecclesiæ sibi commissæ custodiam debitam & canonicam exhiberet, donec annuente Domino isdem frater venerabilis à sua infirmitate optabiliter convalesceret. Sed quoniam intimatum est nobis in sua Ecclesia neminem posse reperiri qui interim eundem venerabilem, partim indebita fortè pietate, partim reverentia seniorali, secundum modum à nobis constitutum custodire aut vellet aut posset, consilij consultu illum hortati sumus ut cum Domino Wenilone prænominato scilicet reverentissimo confratre nostro & Archiepiscopo suo maneret, illèque ei conveniens studium impertiri curaret, & Ecclesiæ Nivernensi ea quibus indigeret visitatorio officio impenderet & ordinaret, quousque æstivum tempus, quod hujusmodi infirmitati, qua impediri dicebatur, valde contrarium est, pertransiret, & sæpèfatus dilectissimus ac venerabilis frater noster, ut prædiximus, à sua infirmitate melioraretur, & suæ potestati suæque ipsius custodiæ suæve Ecclesiæ dispositioni, ut est debitum, restitueretur. Quæ quoniam, gratias Deo, ad votum juxta divinam ordinationem, ut fuerant disposita, sunt quoque perducta, & canonica jubet auctoritas ut ab uno quilibet rejectus Episcopo, non dicamus à tantis pro tempore & ad tempus remotus secundum quendam modum Episcopis, non recipiatur sine testimonij aut litterarum evidentissimo documento, per hos nostræ humanitatis apices plerunque dictum venerabilem fratrem nostrum suæ ditioni & potestati atque episcopali custodiæ suæque Ecclesiæ gubernationi debitè restitui- mus, & nos eum non morum vitii, aut peccatis publicis, quæ censura damnat ecclesiastica, à sua illum Ecclesia aliquantum removisse, quod sine aperta con-

victione vel manifesta confessione fieri non licet, qua de re & non libet, sed corpore suae infirmitati & Ecclesiae sibi commissae necessitati pietative consuluisse manifestissimè demonstramus. quod ut praesentibus scilicet & futuris temporibus enucleatius cognoscatur, his gestis manibus propriis subterfirmare decrevimus.

I I.

In nomine Patris & Filij & Spiritus sancti. Episcopi qui iussu gloriosi Principis Domini nostri Karoli ad synodum in Vermeriam palatium convenimus, id est, Wenilo Archiepiscopus, Paulus Archiepiscopus, Amalricus Archiepiscopus, Hincmarus Archiepiscopus, Teutboldus Episcopus, Ansegaudus Episcopus, Pardulus Episcopus, Hrothadus Episcopus, Immo Episcopus, Yrminfridus Episcopus, Erpoinus Episcopus, Hilmeradus Episcopus, Agius Episcopus, Erloinus Episcopus, Baltfridus Episcopus, Guntbertus Episcopus, Eirardus Episcopus, Hildebranus Episcopus, Ionas Episcopus, Godelsadas Episcopus, Braidingus Episcopus, Chuonrado inclyto & nobilissimo viro praesentem & aeternam optamus in omnium salvatore salutem. Cum inter cetera ecclesiastica negotia de ordinabili dispositione monasterij sancti Dionysij disponeremus, venerant monachi ipsius sacri coenobij in praesentia venerandae synodi, deferentes auctoritates, videlicet testamentum quod sanctae recordationis Abba Fulradus de monasterio Lebbraha, ubi sanctus Alexander martyr quiescit humatus, & de cella quae ad sanctum Hippolytum nominatur, seu de rebus aliis quas per idem testamentum isdem venerabilis Abbas sancto Dionysio contulerat, necnon & privilegium quod exinde sancta sedes apostolica per beatum Stephanum Papam eidem monasterio super praefato testamento fecerat, dicentes quod venerabilis Abbas illorum Domnus Hludovicus ex praeepto gloriosi Regis Domini nostri Karoli eos consulisset, ac consensum eorum quaesisset, quatenus praescriptum monasterium vobis in precariam acceptis rebus vestra traditione ad eandem causam

Dei delegandis concessisset. quod consentire sine consultu sui Episcopi atque Archiepiscopi immosacrae synodi non audent. Quam causam subtiliter investigantes, & ad liquidum cognoscentes, diffinivimus juxta sacram & divinam auctoritatem atque secundum testamentum praefati patris recordationis Fulradi, necnon & secundum decretum apostolicae sedis, nullo unquam tempore jam dictum monasterium sancti Alexandri, cum rebus sibi pertinentibus, a majore monasterio sancti Dionysij quocumque ingenio divellendum, nec beneficiario neque precario jure distrahendum. Subjunxerunt etiam iidem monachi quod vestra commendatione ac iussione, immo etiam actione, idem monasterium cum rebus sibi subditis in vestram ditionem redactum & assumptum, quin etiam usurpatum habuissetis. Quod quam absurdum & contra legem atque justitiam sit, si tamen ita se habet, ipsi etiam pervidetis. Vnde vestram paternam & caritativam seu auctoritativam cum interpositione divini nominis & episcopalis auctoritatis nobilitatem hortamur & obtestamur ut hoc nullatenus agere ulterius attentetis; sed & si molitum est, ab hujusmodi molitione vel actione vos vestrosque compescatis. quia & contra Deum & contra omnem auctoritatem contraque vestram salutem esse dinoscitur. Sciatis etiam quia Domnum & seniores nostrum Regem gloriosissimum Karolum & humili suggestione & divina auctoritate obsecravimus, praefatoque venerabili Abbati & monachis suis praecipimus ut in hoc nulli adsensum praebant, quoniam nec vobis nec cuiquam fidelium expedit talia postulare. Valeto vir nobilissime & admodum nobis in Christo carissime.

III.

Sed & capitula quae synodali consultu Domnus Rex Karolus in Concilio memorato apud Sueffionis civitatem sacro proposuit conventui, coram fidelibus suis in eodem palatio Vermeria relegi fecit, & ab omnibus consonanter suscepta sunt & accepta.

TITVLVS XIII.

Apud Valentianas.

DE HIS CAPITVLIS QVÆ SVBSEQVNTVR
adnuntiaverunt populo Domni Reges Hlotharius & Karolus, quando in ipso
anno incarnationis Domini convenerunt ad Valentianas per mensem Novem-
brium.

ADNUNTIATIO
DOMNI HLOTHARII.

I. DE Missis directis per regnum,
ut populus pacem & justitiam
habeat. De raptoribus, de prædatori-
bus, de latronibus, & aliis malefactori-
bus, & de omnibus justitiis.

II. Vt ubi missatici simul venerint,
Missi simul veniant. Et si de uno regno in
aliud aut de uno missatico in aliud fuge-
rint, simul eos constringant.

III. Vt ubicunque fugerint, illuc indi-
culus transmittatur ut Comes illos distrin-
gat, aut cum alode, aut per quodcunque
potest, ut illuc reveniat, & emendet ubi
malum fecit.

IV. Vt Missis commendetur ut faciant
justitias, & si non fecerint, quod ipsi per-
gere debeatis.

V. Vt si necessitas alicui fuerit, omnes
sint parati quomodo invicem vos adjuve-
tis.

ADNUNTIATIO

KAROLI GLORIOSI REGIS.

I. DE adnuntiatione episcopali, &
de honore sacerdotum.

II. De reedificatione Ecclesiarum, &
de nonis ac decimis.

III. De observatione capitulorum
Domni Karoli & Domni Hludovici de
Ecclesiis.

IV. De observatione pacis, & caven-

da rapacitate & oppressione rerum eccle-
siasticarum ac pauperum.

V. Quod nos cum consilio fidelium no-
strorum ordinare volumus qualiter hone-
stè & sine indigentia in curte nostra, sicut
antecessores nostri fecerunt, vivere possi-
mus. Et Comites ac ceteros fideles nostros
admonemus ut ipsi sic suum esse & vivere
ordinent qualiter propter illorum neces-
sitate vicini eorum ac pauperes non op-
primantur.

VI. De concordia & mutuo adjutorio
Episcopi & Comitis ad justitias faciendas
& divinum ministerium exsequendum.

VII. De justitiis per Episcopos & Mis-
sicos ac Comites nostros in regno nostro
studendis.

VIII. De raptis & conjunctione fan-
ctimonialium atque propinquarum seu
sponsarum aliorum, ut quod in præterito
actum est, secundum consilium & judi-
cium Episcoporum corrigatur, & de ce-
tero omnimodis caveatur.

IX. Quod si aliquid per necessitatem
in Ecclesiis Dei aut contra aliquem fide-
lium nostrorum fecimus, hoc quam ci-
tius potuerimus libentissimè emendabi-
mus. Et de cetero si aliquis apud nos pa-
rem suam nocere voluerit, hoc secundum
consuetudinem antecessorum nostrorum
diffinire volumus.

X. De placito nostro, & de communi
adjutorio contra Nortmannos, & de con-
locutione nostra fraterna.

TITVLVS XIV.

Apud Silvacum.

SEQVVTVR CAPITVLA QVÆ IN IPSO ANNO, & in ipso mense Novembrio, Domnus Karolus consultu fidelium suorum in Silvatico edidit, & per regnum suum à Missis suis adnuntiari & observari præcepit, sed & Missos suos, sicut subsequitur, per regnum suum ordinavit.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex dilectis & fidelibus Missis nostris per regnum nostrum constitutis salutem. Sicut vobis notum esse credimus, cum dilectissimo fratre nostro Hlothario apud Valentianas locuti fuimus, & communi consilio cum fidelibus nostris communibus consideravimus ut inter cetera sanctæ Dei Ecclesiæ & nostri principatus ac regni nobis à Deo commissi negotia necessaria, de his quæ subsequuntur vos specialiter ammoneremus; ut sicut hic descripta habentur, unà cum Dei adiutorio, prout meliùs potueritis, strenuè exsequi procuretis, & hoc præsentialiter necessarium opus sine aliqua dilatione vel excusatione, sicut in missaticis conjuncti & deputati estis, simul conveniatis, & hoc ad perficiendum quantociùs inchoëtis, & quantum vel qualiter inde factum habueritis, unusquisque vestrum, sicut in missaticis constituti estis, de unoquoque missatico nobis ad conloquium quod in proximo cum fratribus nostris habebimus renuntiare procuret. Et si contigerit ut aliquis vestrum nostro servitio vel infirmitate aut quacunque occasione detentus fuerit, pro hoc alij non dimittant ut commendata exsequi non studeant; etiamsi unus vacaverit à prædictis occasionibus, ipse quantum Deus dederit iussu perficere studeat.

Ista denuncianda sunt populo à Missis nostris.

CAP. I.

NOstri seniores, sicut audistis, parabolaverunt simul, & consideraverunt cum communibus illorum fidelibus de Dei servitio & sanctæ Ecclesiæ ac regni statu, & qualiter vos qui in regno consistitis pacem & justitiam habere possitis. & ordinaverunt Missos per regnum illorum, qui in hoc decerent, quantum Deus adiutorium dederit.

II.

Inter omnes justitias quas ordinaverunt ut unusquisque habeat, primò consideraverunt de honore Ecclesiarum Dei & orphanorum ac viduarum causis, & de re-

galibus justitiis. Tum maximè de raptoribus puellarum, & viduarum causis, & sanctimonialium, & de his qui Presbyteros flagellare præsumunt, & qui Presbyteros de Ecclesiis sine Episcoporum consensu eicere vel recipere, aut censum de manso, vel ex his quæ Domnus & genitor illorum in suis Capitularibus Ecclesiis in immunitate concessit, exigere non timent, & qui censa de rebus ecclesiasticis ad Ecclesias perfolvere detrectant, ut firmiter inquirantur, & acriter distringantur, & plena justitia inde fiat, secundùm quod in Capitularibus avi & patris illorum statutum habetur. & ipsi per certos fidejussores ad præsentiam illius in cuius regno tales inventi fuerint perducantur, ut inde ipse commendet quid de tali homine fiat qui nec Deum timeret, nec contra sanctos canones

canones facere, nec legem & præceptum regum infringere pertineat. salva censura ecclesiastica & episcopalis poenitentiae vindicta.

III.

Similiter de collectis quas Theudisca lingua herisuzph appellat, & de his qui immunitates infringunt, & qui incendia & voluntaria homicidia & adfulturas in domos faciunt.

IV.

De latronibus autem commendaverunt ut Missi omnibus denuntient in illa fidelitate quam Deo & Regi unusquisque debet & promissam habet, & in illa Christianitate qua pacem proximo unusquisque servare debet, ut sine exceptione alicujus personæ, nec pro amicitia, vel propinquitate, aut amore vel timore, nullus latronem celet, sed illum Missis illorum manifestet, & ad accipiendum illum adjutorium quantum potuerit unusquisque præstet, & per sacramentum hoc Missi illorum firmare faciant sicut tempore antecessorum illorum consuetudo fuit. Et si aliquis Missos illorum non obaudierit, si Regis homo fuerit, per fidejussores ad illius præsentiam perducat. Si autem alterius homo fuerit, senior cuius homo fuerit, illum Regi præsentet.

V.

Commendaverunt etiam ut si alicui denuntiatum fuerit ut ad accipiendum latronem adjutorium præstet, aut aliquis sonum inde audierit ut ad latronem accipiendum concurratur, & se inde retraxerit ut ad hoc adjutorium non præstet, si liber homo fuerit, bannum dominicum componat, & si colonus fuerit, sexaginta ictus accipiat. Et si latro ibi occisus fuerit, qui eum occiderit leudem inde non solvat, & nullus illi inde faidam portare præsumat. Quod si quis facere præsumperit, per certos fidejussores ad Regis præsentiam perducat.

VI.

Quicumque autem abhinc in ante latronem receperit, maximè autem illum qui forbannitus fuerit, vel qui illos quos Missi nostri forbannierunt recepit postquam forbanniti ab eisdem Missis nostris fuerunt, secundum quod constitutum est in Capitularibus avi & patris nostri in libro III. capitulo XXIII. si Francus est, cum duodecim similibus Francis juret quod ipse latronem eum fuisse non scisset, licet pater ejus sit, aut frater, vel propinquus.

Tom. II.

Si hoc jurare non potuerit, & ab alio convictus fuerit quod latronem in hospicio suscepisset, quasi latro & infidelis judicetur: quia latro est, & infidelis est nofter & Francorum; & qui illum suscepit, similis est illi. Si autem audivit quod latro fuisset, & tamen non scit profirmiter, aut juret solus quod nunquam eum audisset nec per veritatem nec per mendacium latronem; aut sit paratus, si ille de latrocinio evictus fuerit, ut similiter damnetur.

VII.

Vt quando Missi nostri latronem forbannierint, hoc & Missis aliis & Comitibus scire faciant. Et si de uno missatico in alium fugerit, si in viciniam venerit, pro hoc Missus qui eum forbannivit non dimittat ut eum non persequatur & comprehendat. Et si longius fugerit, Missus in cuius missaticum fugerit, si alodem habuerit, illi tollat, & illum constringat ut illuc velit nolit reveniat, & ibi malum emendet ubi illud perpetravit. Et si in alicujus villam fugerit, & ipsa villa eum contenderit, secundum quod in Capitularibus avi & patris nostri scriptum habetur inde fiat. Et si necesse fuerit, ut justitia non proteleatur, Advocato denuntietur ut ipsum latronem reddat, & eos qui eum contenderint præsentet, ut debitam disciplinam inde sustineant, & emendationem inde congruam faciant. Quod si facere neglexerit usque ad secundam vicem, bannum dominicum inde componat. & sic per fidejussores ad præsentiam eorum deducatur, ut & de illo, & de contradictoribus, & de ipso latrone secundum quod causa conjacuerit sic decernatur, ut ceteri metum habeant.

VIII.

Hoc etiam commendaverunt seniores nostri, ut si hujusmodi malefactores, sicut prædiximus, de uno regno in aliud fugerint, similiter Missi illius, de cuius regno fugerit, ad alios Missos in illo regno, ubi fugit, hoc notum faciant, & illi Missi eos constringant ut ad illud regnum & ad illos Missos reveniant, ut ibi distringi possint ubi malum fecerunt.

IX.

De advenis qui oppressionem Nortmannorum vel Britannorum in partes istorum regnorum confugerunt statuerunt seniores nostri ut à nullo reipublicæ ministro quacunque violentiam vel oppressionem aut exactationem patiantur; sed liceat eis conductum suum querere & habere, donec aut ipsi redeant ad loca sua, aut senio-

E

Regino lib.
2. c. 424.

res illorum eos recipiant. Nullus autem eos infervire præsumat, eò quòd loco mercenarij apud aliquem manserint, nec census aut tributum exigere. Quòd si inventus fuerit ex reipublicæ ministris aut alijs quibuslibet contra hoc pietatis præceptum facere aut fecisse, bannum dominicum exinde componat.

X.

Vt omnibus denuntietur qualiter cuncti sint præparati ad quamcunque necessitatem imminentem, ut secundum consuetudinem, prout necessitas evenerit, ad Dei servitium & illorum atque ad defendendam sanctam Dei Ecclesiam & regnum omnes sint præparati.

X I.

Capitula autem avi & patris nostri, quæ in præscriptis commemoravimus, qui ex Missis nostris non habuerint, & eis indiguerint, ut commissa per illa corrigere possint, sicut in eisdem Capitulis jubetur, de scrinio nostro vel à Cancellario nostro accipiant, ut rationabiliter & legaliter cuncta corrigant & disponant.

X I I.

Vt unusquisque Missus in suo missatico provisionem habeat ut si aliquis de nostris fidelibus per missaticum suum transferit, aut ibi consistens vel commanens rapinas vel deprædationes aut talia illicita fecerit de quibus Deus offendi solet & populus pro oppressione gemere, quatenus hoc subtiliter & veraciter investiget, & nobis renuntiet, qualiter inde nos sic ordinemus ut nec ipsum nec alium hoc agere delectet.

X I I I.

Vt Missi in illorum missaticis curam habeant ne homines nostri aut alij quilibet vicinos suos majores vel minores tempore æstatis, quando ad herbam suos caballos mittunt, vel tempore hiemis, quando marascalecos illorum ad fodrum dirigunt, deprædentur aut opprimant. Et si egerint, hoc etiam, ut prædiximus, veraciter Missi nostri investigent, & nobis renuntient, ut in seniore hoc sic emendemus quatenus homines suos in potestate habeat, & contenti sint debitis, & indebita injustè non appetant.

Post ista capitula sequitur in veteri codice MS. bibliothecæ Bigotianæ fragmentum epistolæ tum à Karolo Rege scriptæ ad Missos, ut reor. dominicos, hoc modo.

Mandamus præterea ut si Capitula Domni avi & genitoris nostri scripta non

habetis, mittatis ad palatium nostrum de more prædecessorum vestrorum Missum vestrum & scriptorem cum pergama, & ibi de nostro armario ipsa Capitula accipiat atque conscribat. Et vos deinde secundum ipsa Capitula Dei justitiam populique à Deo vobis commissi necessarias proclamationes legaliter emendare sollertè vigilantia procuretis. VALETE.

Istud sacramentum jurabunt Franci homines.

Ego ill. adsaluturam, illud malum quod scach vocant, vel tesciam non faciam, nec ut alius faciat consentiam. & si sapuero, qui hoc faciat, non celabo. & quem scio qui nunc latro aut scacheator est, vobis Missis dominicis non celabo, ut non manifestem. Si me Deus adjuvet & ista reliquæ.

Istud jurabunt Centenarij.

Ego ill. adsaluturam, illud malum quod scach vocant, vel tesciam non faciam, nec ut alius faciat consentiam. & si sapuero qui hoc faciat, non celabo. & quem scio qui nunc latro aut scacheator est, vobis Missis dominicis non celabo, ut non manifestem. & de Francis hominibus in isto comitatu & in meo ministerio commanentibus nullum recelabo, quantum recordari potuero, ut per brevem vobis Missis dominicis non manifestem. Si me Deus adjuvet & ista reliquæ.

Missi autem & pagi per missaticos qualiter fuerunt tunc ordinati.

I. Hincmarus Episcopus, Ricuinus, Engisculus, Missi in Remtiano, Vonzifo, Stadiniso, Pertiso, Barriso, Camzifo, Catalaunio, Virtudiso, Bagenfoniso, Tardaniso.

II. Pardulus Episcopus, Altmarus, Teodacrus, Missi in Lauduniso, Portiano, Sueffonico, Vrciso, & Vadiso.

III. Immo Episcopus, Adalardus Abba, Waltcaudus, Odelricus, Missi in Noviomiso, Vernendiso, Adertiso, Curtrisiko, Flandra, comitatibus Engilramni, & in comitatibus Walcaudi.

IV. Folcoinus Episcopus, Adalgarius, Engisculus, & Berengarius, Missi in comitatu Berengarij, Engiscalchi, Gerardi, & in comitatibus Reginarij.

V. Hludouicus Abba, Yrminfridus Episcopus, Ingilvinus, Gotfelmus, Missi in Parisiaco, Melciano, Silvanectensi, Vircafino, Belvacense, & Vindoiliso.

VI. Paulus Episcopus, Hilmeradus Episcopus, Herloinus, Hungarius, Missi in Rotmense, Tellau, Vitnau, Pontiu, Ambianense.

VII. Eirardus Episcopus, Teodericus Abba, Herloinus, Hardoinus, Missi in Aprincato, Constantino, Bagifino, Coriliso, Otlingua Saxonia, & Harduini, Oxmiso, & in Lisuino.

VIII. Dodo Episcopus, Hrotbertus, & Osbertus, Missi in Cinomannico, Andegavenfi, atque Turonico, Corboniso, & Sagiso.

IX. Burcardus Episcopus, & Hrodulfus, & Heinricus Abba, Missi in Blefiso,

Aurelianensi, Vinduniso, Carentino, Durcafino, Duniso, Ebricino, Stampiso, Castriso, Pincefiso, Madreciso.

X. Wenilo Episcopus, Odo, & Donatus, Missi in pago Senonico, Trecafino, Wasteniso, Miliduniso, Morviso, Proviniso, & in tribus Arcifisis, & in duobus Brionifis.

XI. Teutboldus Episcopus, Ionas Episcopus, Isembardus, & Abbo, Abba, Daddo, Missi in comitatibus Milonis, & in comitatibus Isembardi, Auguftuduno scilicet, Matifconense, Divionense, Cabillono, Hatuariis, & in Tornedriso, & in Belniso, & in Dufuniso comitatu Attelæ, & in comitatu Romoldi.

XII. Hugo, Gozfo, Nivilungus, Missi in Niverniso, Alciodriso, Avaliso.

TITVLVS XV.

Apud Attiniacum.

HÆC MEMORIALIA CAPITVLA QVÆ SEQVNTVR dedit Missis suis Dominus Karolus anno dominica incarnationis DCCCLIV. in mense Iunio, quando apud Attiniacum cum fratre suo Flothario fuit locutus, ut illa unusquisque Missus in suo missatico per regnum illius exsequi procureret.

CAP. I.

DE Missis pro latronibus, scilicet ut addantur, & suppleantur Missi qui illa peragant quæ in capitulis continentur quæ supra in Silvaco illum edidisse præcipimus.

II. De maritima custodia, ut secundum consuetudinem vigilanter disponeretur.

III. De viis per aquas, videlicet ut ubi noviter clausæ erant aperirentur, sicut antiquitus fuerunt aperte.

IV. De pontibus restaurandis, videlicet ut secundum Capitularia avi & patris sui ubi antiquitus fuerunt reficiantur ab his qui honores illos tenent de quibus antè pontes facti vel restaurati fuerunt.

V. De navibus quæ vadunt sub pontibus, videlicet ut inde teloneum non exigatur.

VI. De advenis quos affligunt ministri reipublice, scilicet ut qui ab illis quos Nortmanni vel Brittones adfixerunt, & ideo mendicando in istud regnum vene-

Tom. II.

runt, vel qui propter adflictionem Aquitanicam huc venerunt, censum vel operationes exegerunt, hoc cum sua lege illis emendent. Et qui deinceps hoc facere præsumpserit, simul cum emendatione dominicum bannum componat.

VII. De latronibus qui nunc nihil mali faciunt, & quod jamdiu fecerunt emendatum habent, & nullus modò super eos clamat, videlicet ut propter hoc modò non puniantur.

VIII. De hominibus qui in banno & in pœnitentia missi sunt, & peius semper faciunt, scilicet ut à Missis capiantur & constringantur.

IX. De monetis & falsariis fabris, videlicet ut diligenter inquirentur & emendentur.

X. De rebus Ecclesiarum in alodem datis, videlicet ut à Missis inquirentur, & describantur, & Regi denuntientur.

XI. De monasteriis circumeundis, id est, ut sicut ordinatum fuit, ita Missi exsequi procurant.

E ij

XII. De hominibus qui iterum à novo raptos faciunt, ut à Missis comprehendantur, & constringantur, & ad Regis præsentiam deducantur.

XIII. De fidelitate Regi promittenda, id est, omnes per regnum illius Franci fidelitatem illi promittant. Et qui dicunt se illam promississe, aut certis testibus hoc adprobent, aut jurent se illam antè jurasse, aut illam ipsam fidelitatem promittant.

Sacramentum autem fidelitatis tale est.

Ego ill. Karolo Hludouici & Iudithæ filio ab ista die in ante fidelis ero secundum meum favirum, sicut Francus homo per rectum esse debet suo Regi. Si me Deus adjuvet & istæ reliquæ.

*Anno incarnationis Domini DCCCLIV.
v. Nonas Iulias in mallo Remis isti juraverunt quòd juratam habuissent fidelitatem.*

ISTI IVRAVERUNT ANTIQVITVS.
Teudacrus. Amalricus. Rotboldus.

Amalbertus. Dodo. Wingboldus. Berulfus. Wala. Herilo. Heirbertus. Airardus. Gotlandus. Hilpricus. Gerlegius. Amalgifus. Heico. Amalricus major de Buxido.

ISTI IVRAVERUNT FIDELITATEM.

Goderamnus. Dodilo. Sigebertus. Fidentius. Ermenulfus. Teutgrimus. Wicboldus. Ermengaudus. Rotmundus. Gifulfus. Haimiricus. Teutbaldus. Drogo. Teodericus. Ebroinus. Rodoinus. Giflinus. Wlfridus. Haimuinus. Wandrebertus. Berecarius. Angelinus. Ado. Meinardus. Ottradus decanus. Guntbertus decanus. Hervvincus decanus. Ozias. Ailus. Teudaldus. Teodoldus decanus. Bertricus. Rothaus. Ingobertus. Amblinus decanus. Gozselmus decanus. Wlfrarius. Flodoinus. Anglebertus. Emmenulfus. Sicbertus decanus. Hecto. Isaac. Giflardus. Alaricus. Gerardus. Madergaudus decanus.

TITVLVS XVI.

Apud Leudicam.

HÆ SVNT ADVNTIATIONES QVAS HLOTHARIVS
& Karolus apud Leudicam adnuntiaverunt anno DCCCLIV.

HLOTHARIVS

II.

SERENISSIMVS IMPERATOR.

CAP. I.

SCIRE volumus vestram omnium fidelitatem quia frequenter præsentis anno dilectissimum fratrem nostrum Hludovicum invitavimus ut commune conloquium cum fidelibus nostris haberemus, atque cum illis de Domini voluntate, quantum ipse inspirare vellet, ac de sanctæ Dei Ecclesiæ utilitate, nostræque ac nostrorum communi profectu, honore, & necessitate tractaremus & ordinaremus. Sed quia prædictus frater noster hæcenus, sicut optaveramus, quibusdam impediens causis, venire distulit, nos illud omittere volumus quin utiliter nos conjungeremus.

Nunc volumus vos certos reddere de nostra conjunctione, quia Christo propitio secundum Deum ad salutem sanctæ Dei Ecclesiæ nostramque ac vestram communem utilitatem & necessitatem indissolubiliter corde & opere conjungere nos volumus, ut unum simus in Christo, & vos unum sitis nobiscum.

III.

Sapiatis quia legem qualem antecessores nostri, hoc est, pater & avus noster, vestris antecessoribus concesserunt & servaverunt, nos similiter vobis perdonamus & inviolabiliter atque incorruptè & præsentibus & futuris temporibus per omnia volumus observare.

KAROLVS

GLORIOSISSIMVS REX.

CAP. I.

Hanc siquidem conjunctionem facere idcirco usque nunc distulimus, quia volumus ut supradictus frater noster nobiscum pariter conveniens in eadem conjunctione se nobis associaret. Sed quia ille aliquibus impedimentis prapeditus venire omisit, nos audita perturbatione quam filius ejus facere conatur, confociare nos volumus. Sciatis ergo quoniam & in prosperis & in adversis simul erimus; nec poterit nos, Deo adjuvante, ullum offencilum ab ea caritate separare qua fraternis vinculis adstricti sumus. Sed ubicunque alterno solatio & adjutorio indigerimus, quantum Dominus permiserit, in invicem supportari & sustentari cupimus, atque contra omnem terrenum inimicum auxilium in alterutrum ferre volumus.

I I.

Si autem isdem frater noster, sicut optamus & ei mandamus, hoc agere distulerit, nos ita conjuncti sumus ut unus alteri tale prabeat solatium & adjutorium quatenus ubicunque necesse fuerit, amodo & deinceps, sicut pramissimus, unusquisque regnum sibi divinitus commissum quiete obtinere possit. Et si aliquis pari suo superstes extiterit, ipse qui remanserit, nepotes suos una cum regno patris sub tuitione & defensione habeat, ut contra adversantium machinationes auxiliante Deo ita muniti existant qualiter quieto ordine regnum patris obtinere valeant.

I I I.

Certissime igitur devotionem vestram scire cupimus quia veraciter nos recognoscimus in multis Deum offendisse animos. que vestros negligenter molestaſſe. Quae videlicet cuncta ita favente Christo pro

viribus emendare voti habemus ut & Deum placare & vestrae devotioni satisfacere possimus. De quibus omnibus certiores vos reddere curabimus cum plures nostri fideles convenerint, aut cum praefatus frater noster, ut ei mandavimus, venerit, si tamen venire voluerit, quomocunque vobis amabilis erit, ita ut veraciter cognoscatis promissionem nostram omnimodis adtendere & plenissime nos observare velle.

I V.

Illud praeterea in commune vestra & omnium comperiat solertia quia ideo vobis in hoc sacro loco haec sollicitudine denuntiare volumus ut noveritis cuncta quae dicimus, Domino favente, sanctisque ejus suffragantibus, in quorum praesentia denuntiantur, inviolabiliter observaturos nos esse.

Hoc est sacramentum quod sibi mutuo juraverunt.

Ab hodierna die & deinceps, si Hludovicus frater noster illud sacramentum quod contra nos juratum habet infregerit vel infringit, aut filij ejus ad talem partem regni quam tu contra eum acceptam habes, in quantum Dominus posse dederit, & contra ipsum & contra filios ejus ac omnes qui eam tibi auferre voluerint absque justa & rationabili occasione, si tu expetieris, adjutorium tibi defensionis praestabo. Si autem ego te supervixero, filijs tuis talem partem regni quam tu contra me & meum fratrem acceptam habes non auferam, sed consentiam. Et si ipsi vel fideles illorum expetierint defensionis adjutorium contra ipsum fratrem nostrum & filios ejus ac omnes, ut eam tenere possint, adjutorium in quantum potero praestabo, si tu aut filij tui idipsum adjutorium mihi praestaveritis, & a nobis vos non dissociaveritis.

TITVLVS XVII.

*Præceptum confirmationis pro Ecclesia Tornacensi, datum apud Vermeriam
palatium regium VIII. Kalendas Augusti anno Christi
DCCCLIV. Karoli Calvi Regis XV.*

Karolus gratia Dei Rex. Quia venerabilis vir Immo Noviomagensis atque Tornacensis Ecclesie Episcopus utilitatem sibi commissæ Ecclesie & necessitatem Canonicorum suorum prævidens, scilicet ut rebus exterioribus adhibitis, divinum cultum ac ministerium proprii officij liberius possit explere, deferens privilegium quoddam venerabilium Episcoporum nostrorum manibus roboratum, in quo quædam res ad usum præfatorum Canonicorum suorum delegatæ detinebantur, humiliter petiit ut id easdemque res cum appendiciis suis prædictæ Ecclesie sanctæ Dei genitricis Mariæ semper Virginis in præfata civitate Tornaco sitæ in usibus ac stipendiis Clericorum ibidem Domino servitium perpetualiter habendas nostris confirmarem edictis. Fuerunt namque temporibus antecessorum ejus præscriptæ civitatis Clericorum usibus applicatæ, villa Lamedinius cum integritate sua, & mariscus unus in Flandrense pago, necnon etiam decimæ populi juxta antiquam consuetudinem ad eundem locum confluentis. Præterea ab eodem venerando Pontifice acquisitæ res & superadjectæ sunt hæc, id est, in pago Brabantense, in loco qui dicitur Villa, quicquid Hrotiscindis Deo devota in eodem loco habuisse cognoscitur, ad partem prædictæ Ecclesie tradidit, necnon & mariscum in pago Flandrensi quem Otrgisus Presbyter & Butgisus germanus ejus frater præfate Ecclesie contulerunt, teloneum etiam præfate civitatis Tornacensis, & insuper in Novioimo vineæ de quibus secundum temporis qualitatem

colliguntur modia centum viginti. Has denique res, sicut in privilegio Episcoporum continetur, secundum prænominati reverendi Pontificis Immonis rationabilem constitutionem sumptibus & indumentis ceterisque utilitatibus præsignatis Canonicis sanctæ Mariæ, ejusdem sæpediti venerandi Præfatis supplici deprecatione, perenniter habendas decernimus & firmamus; videlicet ut remota necessitatis inquietudine, ipsis & successoribus eorum liberius per omnia tempora pro nobis & regni stabilitate Christi misericordiam assiduis precibus implorare delectet.

Præterea statuimus ut ultra tricenarium numerum in congregatione fratrum prædictæ Ecclesie sanctæ Dei genitricis Mariæ nullus Clericorum adjiciatur, nisi forte superadjectæ fuerint alia præter istas res quæ ad usum eorum sine murmuratione sufficiant: quatenus moderata rerum distributio præfatorum Clericorum in memorato loco secundum proprii Pontificis administrationem sufficiens non alia constitutione moveatur quæ eorum animos aliqua turbela in divino servitio tepescere cogat.

Ut autem hæc præcellentiæ nostræ confirmatio perpetuum in Dei nomine obtineat vigorem, de anulo nostro subter eam iussimus sigillari.

Guillelmus . . . . . ad vicem Ludovici recognovit.

Data VIII. Kalendas Augusti, Indictione I V. anno XV. regnante Karolo gloriosissimo Rege.

Actum Vermeria palatio regio.

TITVLVS XVIII.

Apud Bonoilum.

HOC EST CONSILIVM QVOD EPISCOPI
& ceteri fideles Domni Karoli apud Bonoilum communiter illi dederunt anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi DCCCLVI. in mense Augusto.

Inrepatio quam in epistola Domni Apostolici vobiscum & cum aliis fidelibus vestris audivimus severissimè nos tangeret, si nos aliter non egissemus quam idem Dominus Apostolicus nos egisse, secundum quod ipse audierat, cum magna auctoritate mandavit. Nam quia nos in isto facto, unde nos specialiter redarguit, consentientes non fuimus, & vos ac fideles vestros, quos inde admonere convenit, & verbis & scriptis, sicut ipsi scitis, & mentia scripta testantur, frequenter & salubriter commonuimus, ut quod contra salutem & auctoritatem factum erat emendaretur, & ne deinceps committeretur, omnimodis caveretur, damnabiliter ista increpatione non tangimur. Sed & nunc nostris monitis illius monita conjungentes, & illius monitis nostra monita subjungentes, hortamur ut statum monasteriorum in regno vestro consentientium, aliter quam debeat & deceat perversum ac confusum, quanto citius & melius ac possibilis atque rationabilis potueritis, restituere & corrigere studeatis. Et non solum hoc vos & commissos vobis in regno vestro agere commonemus, verum etiam monemus, hortamur, & precamur ut capitula quæ vos ipse cum fidelibus vestris in Colonia villa manu propria confirmastis, sed & ea quæ in Beluaco civitate Episcopis tradentibus sub conditione notissima suscepistis, illa quoque quæ cum fratribus vestris secus Teudonis villam in loco qui dicitur Iudicium approbastis, illaque quæ in Verno palatio synodaliter prolata suscepistis, ea etiam quæ in Sparnaco de episcopalibus capitulis cum illustribus viris & sapientibus baronibus vestris observanda delegistis, sed & illa quæ cum fratribus vestris

apud Marfnam manu propria confirmastis, verum & illa quæ in synodo Sueffonica, cui vestram presentiam exhibere dignati fuistis, acceptastis, necnon & illa quæ in Silvaco decrevistis, cum his quæ in Leodico cum fratre vestro Hlothario adnuntiastis, diligenter & frequenter ad memoriam reducatis ac relegatis, & quæ in regno vestro contra illa acta sunt contraque divinam & salubrem auctoritatem, quam progenitores & prædecessores vestri directo ordine tenuerunt & observaverunt, perpetrata sunt, quantocius ratio & possibilitas permittit, corrigere procuretis. Et ne de cetero à quocunque contra hæc agantur, communiter omnes cooperante Domino caveamus. Et si quid contra hæc actum fuerit, statim ut citius fieri potuerit, æquitate & ratione ac possibilitate dicente, absque dolo, cum recta intentione & lege ac auctoritate competente unicuique ordini corrigatur. Et ne leve cuiquam videatur quod Deo teste ac median-te manu propria confirmatum & sponsione cum veritatis, quæ Deus est, assertione prolatum est, discat ex confirmationis cautione in terris, & ex baptismatis ac ceterarum observationum confirmatione in cælis, quantis nexibus quisque teneatur obstrictus, omnesque quod divino spiritu dicitur communiter audiamus: *Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit. arcum suum tetendit, & paravit illud, & in eo paravit vasa mortis.* De quibus nos omnes ad se & ad mandatorum suorum observationem conversos & in observatione eorundem permanentes eripiat Iesus Christus Dominus noster, cui est honor, & gloria, potestas, & imperium per omnia secula seculorum Amen.

TITVLVS XIX.

Ad Francos & Aquitanos missa de Carisiaco.

*HÆC QUÆ SEQVVTVR CAPITVLA MISIT
Dominus Rex Karolus ad Francos & Aquitanos qui ab eo disciverant anno
incarnationis dominica DCCCLVI. Nonis Iulij, de palatio Carisiaco, per
fideles Missos suos Adalardum Abbatem, Rodulfum, Richinum, Adalgar-
rium, & Berengarium.*

C A P. I.

Mandat vobis noster senior quia suus
avunculus Rhuodulfus illi de ve-
stra fidelitate nuntiavit, & quod vos illum
precaſtis ut ad vos suos denominatos fide-
les in sua mercede transmitteret, & vos
illi per illos vestram necessitatem & volun-
tatem mandare volebatis, & si aliquid fa-
ctum habebatis quod necessitas fuisset
emendare, voluntarie per illorum consi-
lium emendabatis, & quod vobis consi-
lium donaverint ad nostri senioris fidelita-
tem & vestram saluationem, voluntarie
faceretis.

I I.

Et mandat vobis noster senior quia pla-
cet ei quod illi suus avunculus de vestra
fidelitate & bona voluntate nuntiavit, &
secundum vestram deprecationem trans-
mittit nos, sicut precaſtis, ad vos. & man-
dat vobis quia si aliquis de vobis se recla-
mat quod iniuste alicui de vobis fecit, &
ad rectam rationem & iustum iudicium
venire non potuit, aut per insidias aliquas
aut ipse senior noster aut aliquis ad illum,
aliquem de vobis comprehendere voluit,
& propter hoc ad tempus aliquis de vobis
ab illius presentia & ab illius servitio se
subtraxit, quia omnis quicumque de vobis
ad rectam rationem ad illum & ante suos
fideles venire voluerit, hoc ei concedit. Et
si iuste & rationabiliter inventum fuerit
quod rectam rationem contra eum aliquis
de vobis habuerit, cum consilio fidelium
suorum hoc voluntarie emendabit. Et si
inventum fuerit quod illam causam unde
aliquis de vobis conquirere voluerit, per
rationem fecerit, volet ut sicut per ratio-
nem fecit, ita facta per rationem perma-
neat.

I I I.

Mandat vobis ut si aliquis de vobis re-

ctam rationem ad illum & ante suos fideles
precaverit, & inde in rectam rationem ve-
nerit, & iuste & rationabiliter inventum
fuerit quod rectam rationem aliquis de
vobis non habeat, & ipsa recta ratio illum
convincerit, quia si se concrediderit & hu-
miliaverit, & emendare voluerit, & in
ipsa emendatione permanere voluerit,
quia sicut cum suis fidelibus rationabiliter
invenerit ut rationabilem misericordiam
faciat, voluntarie paratus est facere.

I V.

Mandat vobis quia si aliquis est de vobis
qui non se confidit in sua conscientia, ut
rectam rationem precare aut non valeat
aut non audeat, & se recognoscit & poe-
nitet, & misericordiam illius & indulgentiam
petierit, quia illum, tantum ut in
ante sicut debet se caveat, voluntarie uni-
cuique qui sic se recognoscit misericor-
diam & indulgentiam donat.

V.

Mandat vobis ut ne aliquis de illo in an-
te dubitet quia ipsam rectam rationem,
qui illam querit, semper illi vult confer-
vare, & illam misericordiam quam modo
illi concedit, similiter illam semper vult
conservare, si ille aliam iterum talem cau-
sam non commiserit pro qua per rectam
rationem iustum iudicium debeat susti-
nere.

V I.

Mandat vobis quia si aliquis de vobis ta-
lis est qui dicat quia pro paupertate & ne-
cessitate, quia multos dies in illius servitio
misiſit, & omnia quæ habuit dispendit, ad
talem conjunctionem, ut aliquid impetra-
ret quod per servitium impetrare non po-
tuit, se conjunxit, quia si hoc nostro se-
niori ante suos fideles demonstrare potue-
rit, & hoc si verum inventum fuerit quod
senioris nostri culpa fuerit quod per neces-
sitate aliquis de vobis rationabiliter de
servitio

servitio illius se tali modo subtraxerit, quia senior noster hoc voluntariè recognoscit, & cum consilio de suis fidelibus hoc quam citius & rationabilius potuerit emendabit.

VII.

Mandat vobis quia si aliquis de vobis dixerit quòd hoc quod fecit, non pro sua infidelitate neque pro sua desinonorantia fecit, & timer aliquis de vobis quòd noster senior alicui de vobis reputare in ante debeat hoc factum aut pro sua infidelitate aut pro sua desinonorantia, & propter hoc jam ultra ad illum non debeat consilium acaptare, quia qualiscunque de vobis tali modo in isto facto commisculatus est, si in ante illi sic fidelis & obediens & adjutor ad suum regnum & debitum honorem continendum fuerit sicut per rectum homo suo Regi & suo seniori esse debet, quia nulli de ista causa volet reputare, sed totum ex corde dimittere quod in illius persona in ista causa commisit, & suum servitium, quod illi & antè fecit, & adhuc Deo juvante faciet, debitè & rationabiliter vult illi merere. Si autem aliquis illi aut alicui injustè abstulit, lex hoc, sicut consuetudo & rectum est, pacificabit.

VIII.

Et sciatis quia senior noster, sicut subinde voluit, Deo gratias, nunc ad bonum effectum perduxit, & rogavit fideles suos ut sine ulla mala suspitione de illius iracundia aut animi commotione communiter querant & inveniant atque describant hoc quod ille secundum suum ministerium facere debet, & quæ facere illum non deceant. Et ubicunque inventum fuerit quòd fecit quod facere non debuit, paratus est ut cum Dei adjutorio & fidelium suorum consilio hoc quam citius cum ratione & possibilitate emendare potuerit emendet & in ante corrigat, & correctæ custodiat; & quod facere debuit, quod ad salutem & honestatem illius pertinuit, & aliquid minus fecit, hoc cum Dei adjutorio & fidelium suorum consilio & auxilio facere quam citius cum ratione & possibilitate potuerit faciat.

IX.

Et similiter vult ut nos queramus & inveniamus & describamus quid & qualiter nobis fidelibus suis in unoquoque ordine contra illum conveniat facere, & quid non conveniat facere, ut illa quæ conveniunt faciamus, & illa quæ non conveniunt caveamus, & ubicunque in retro aliqua à nobis suis fidelibus in quocunque ordine

Tom. II.

facta sunt quæ non condeceant, cum Dei & illius auxilio & nostro communi consilio quam citius cum ratione & possibilitate emendare potuerimus emendemus, & in ante corrigamus, & correctæ custodiamus.

X.

Et sciatis quia sic est adunatus cum omnibus suis fidelibus in omni ordine & statu, & nos omnes sui fideles de omni ordine & statu, ut si ille juxta humanam fragilitatem aliquid contra tale pactum fecerit, illum honestè & cum reverentia, sicut seniori decet, ammonemus ut ille hoc corrigat & emendet, & unicuique in suo ordine debitam legem conservet. Et si aliquis de nobis in quocunque ordine contra istum pactum in contra illum fecerit, si talis est ut ille inde eum ammonere voleat ut emendet, faciat; & si talis est causa ut inde illum familiariter non debeat ammonere, & ante suos pares illum in rectam rationem mittat, & ille qui debitum pactum & rectam legem & debitam seniori reverentiam non vult exhibere & observare, justum justitiæ judicium sustineat. Et si sustinere non voluerit, & contumax & rebellis extiterit, & converti non potuerit, à nostra omnium societate & regno ab omnibus expellatur. Et si senior noster legem unicuique debitam, & à se & à suis antecessoribus nobis & nostris antecessoribus perdonatam, per rectam rationem vel misericordiam competentem unicuique in suo ordine conservare non voluerit, & ammonitus à suis fidelibus suam intentionem non voluerit, sciatis quia sic est ille nobiscum & nos cum illo adunati, & sic sumus omnes per illius voluntatem & consensum confirmati Episcopi atque Abbates cum laicis, & laici cum viris ecclesiasticis, ut nullus suum parem dimittat ut contra suam legem & rectam rationem & justum judicium, etiam si voluerit, quod absit, Rex noster alicui facere non possit.

XI.

Et sciatis quia ad hoc querendum & invenendum & statuendum atque confirmandum cum nostro & ceterorum fidelium suorum consensu habet noster senior constitutum locum Vermeriam palatium, & tempus ac diem XIII. Kalend. Augusti. & habet ex nomine descriptos fideles suos per quorum tractatum ista causa Deo adjuvante ad perfectionem perveniat. & habet VII. Kalendas Augusti ad ipsum palatium Vermeriam generaliter omnes fideles suos convocatos, ut omni-

F

bus suam voluntatem & perdonationem & nostram, qui fideles illius sumus, devotionem accogniter, ut ista convenientia, quam teste Deo confirmabimus, in ante diebus vite sue & diebus vite nostre conservetur, & ipse suis successoribus contra successores nostros & nos nostris successoribus suis successoribus conservandam in Dei nomine relinquamus.

X I I.

Et sciatis quia vult senior noster & nos ac ceteri fideles illius ut si vos, qui illius fideles & consiliarij esse debetis, volueritis, sicut vobis diximus, ad illius presentiam & fidelitatem atque servitium venire & nobiscum in ista societate esse, quia & ipse & nos quae voluntarie volumus, ut cum nobis hoc & quaeratis & inveniatis & statuatis & confirmetis atque conservetis, & nos cum vobis similiter, & vobis aliis omnibus, sicut & nobis, debitam legem & rectam rationem dehinc in ante, sicut rectum est, vult conservare, sicut sui antecessores, qui hoc melius & rationabilius fecerunt, nostris & vestris antecessoribus in omni ordine conservaverunt.

X I I I.

Et mandat vobis noster senior quia si aliquis de vobis talis est cui suus senioratus non placet, & illi simulat ut ad alium se-

niorem melius quam ad illum acaptare possit, veniat ad illum, & ipse tranquillo & pacifico animo donat illi comitatum; tantum ut ipsi & in suo regno vel suis fidelibus aliquod damnum aut aliquam maritionem non faciat; & quod Deus illi cupierit, & ad alium seniorem acaptare potuerit, pacifice habeat.

X I V.

Et si aliquis fuerit de vobis qui voleat dicere quia non credit senioris nostri fidem, & suspectus sit de sua perditione, & propter hoc non audeat ambulare ad illum, nos vobis damus Dei & nostri senioris Karoli fidem & de suis Episcopis & fidelibus Clericis fidem quia quantum Deus vos salvaverit, & vos vos ipsos salvaveritis, sani ambuletis, & sani cum illo sitis, & sani, si vobis cum illo, sicut debet, non convenit, retornetis, tantum ut pacifice & sine seditione ambuletis, & suos fideles non sollicitetis.

X V.

Et si adhuc dubitatis, & aliam firmitatem quaeritis, tantum ut contra rationem non quaeratis, si ad illum, sicut diximus, ambulare vultis, etiam & ad hoc parati sumus ut faciamus: quia certi sumus quia omnia cum securitate facere possumus.

T I T V L V S X X.

Ad eosdem missa de Basiu.

*ISTA CAPITVLA MISIT REX DE BASIV
per Hadabramm & Bettone.*

C A P. I.

Mandat vobis senior noster salutes. Mandat etiam vobis quia valde miratur quod placitum tale non custoditis sicut vos illi promistis, & sicut ipse vobis mandavit.

I I.

Mandat vobis senior noster quod propterea hoc placitum dimisistis ut fratris ejus expectare voluissetis adventum, juxta quod illi mandastis, non sine aliis suis fidelibus, quos modo secum non habuit, invenire potuit, ut necesse esset inde aliquam expectationem facere.

I I I.

Habet senior noster constitutum aliud placitum Kal. Septemb. in villa Nielfa, ubi ei occurrere sui fideles debent. Propterea mandat vobis ut vos tali loco, & vobis congruo & eidem praemisso loco proximo, veniatis, ubi tales suos fideles transmittere ad vos possit quos vobis mittendos postulaveritis.

I V.

Sciatis quia vult vobis hoc observare secundum quod vobis in Vermeria concessit, & sicut scriptis & verbis antea mandaverat, & quicquid amplius justè & rationabiliter postulare vultis. Pariter & de

expectatione, secundum quod cum fidelibus suis invenerit quod Dei voluntati & ejus fideliumque suorum honori non sit indignum, propter Deum & nutrimentum Domini & genitoris sui ac illius, & servitium illi à vobis impensum, hoc vobis adfentire non contradicit.

V.

Mandat vobis ut memores sitis Dei &

vestræ Christianitatis & nutrimenti genitoris ejus & sui & debitæ fidelitatis & regni supervenientis periculi, studeatis vos fideles sanctæ Ecclesiæ & sui unanimes fieri, & omnipotentis Dei voluntatem ac illius fidelitatem communemque salutem simul cum ipso fideliter explere ad resistendum inimicis & Christiani nominis persecutoribus.

TITVLVS XXI.

Ad eodẽ, per Adalardum Abbatẽ.

ISTVM MISSATICVM TRANSMISIT DOMNVS
Rex gloriosus Karolus per Adalardum Abbatẽ & Richuinum
& Rodulfum & Berengarium.

CAP. I.

Mandat vobis senior noster salutẽ, & mandat vobis quia quicquid in vestra causa secundum consilium suorum fidelium melius & honestius invenire potuit, per suos fideles & sua capitula jam per duas vices vobis mandavit.

I I.

Mandat vobis quia sicut per illos suos fideles & per eadem capitula vobis innotuit, sic vult erga vos adtendere & observare. Et si vos adhuc talem causam eum postulare volueritis quæ ad suum honorem & ad vestrum profectum pertineat, paratus est etiam in hoc secundum vestram petitionem facere juxta consilium fidelium suorum.

III.

Mandat etiam ut recordemini Dei & vestræ Christianitatis, & condoleatis atque compatiamini huic sanctæ Ecclesiæ, quæ & à vobis & ab aliis miserabiliter est oppressa & deprædata, & quæ crudeliter ex altera parte persequitur à paganis, & non vos dissocietis ab unitate & unanimitate fidelium Dei, sed acceleretis præsentiter vos illi adunare & conjungere aliis Dei suisque fidelibus ad defensionem sanctæ Ecclesiæ & suam fidelitatem.

IV.

Si autem dicitis vos propter pares vestros, qui præsentis non sunt, hoc non posse facere, mandat ut vos qui in præ-

sentiaram estis talem securitatem ei faciatis ut non propter aliam causam hoc dimittatis quod per nos vobis mandat, nisi propter illos vestros pares qui præsentis non sunt, & facite ei securitatem ut illos vestros pares ad Dei servitium & ad suam fidelitatem, in quantum potueritis, exhortemini & convertatis, & si illos converti non potueritis, vos ab ejus servitio non vos subtrahatis, quoniam si omnes converti ad illum volueritis, paratus est vos omnes secundum sanctæ Ecclesiæ utilitatem & suum honorem & vestrum communem profectum recipere & salvare & honorabiles semper habere, & nulli unquam imputare, in quantum ad se pertinet, quicquid negligenter factum habetis de ejus servitio, aut in ista causa contra illum egistis.

V.

Et mandat vobis quia postquam vestram fidelitatem cognoverit, securos etiam vos faciet ex sua parte quod nulli debeat reputare hoc quod erga illum negligenter egit in hac causa; ita tamen si vos quoque erga illum debitum honorem & debitam fidelitatem conservaveritis, sicut Dei sui que fideles.

VI.

Et si aliqua pars ex vobis ad ejus senioratum & ad ejus fidelitatem reverti voluerit, similiter est paratus eos benigne recipere & erga illos omnimodis adimplere quæ superius scripta sunt.

TITVLVS XXII

Ad eosdem, per Hincmarum & alios.

ISTVM MISSATICVM TRANSMISIT REX PER
Hincmarum & Yrminfridum Episcopos, & per Adalardum Abbatem,
& Rodulfum, & Richuinum, & Berengarium.

Mandat vobis senior noster salutes. & mandat vobis quia pro Dei amore & pro vestra quondam fidelitatis seruitio sibi impenso omnes vos vult saluo esse, & sine aliqua occasione omnes vos ad Dei seruitium & ad suam fidelitatem adtrahere cupit. Et ut omnibus manifestum fiat quia sic omnes vos vult saluare sicut suos fideles, & nulla occasione intermissa aliquem ex vobis perdere vult, & ut etiam contra pares vestros absque laesione salui esse possitis, sicut debetis & Christianos oportet, talem causam quam vos eum postulastis libentissimè vobis concedit secundum consilium suorum fidelium usque ad conditum placitum quod est V. Idus Octob. Carnutum. Ita tamen ut vos securitatem talem ei faciatis ut usque ad illud placitum in pace maneatis, & nullam dehonorationem in aliqua causa erga eum aut erga suos fideles faciatis, quam rationabiliter & possibiliter vi-

tare & cavere potestis. neque impedimentum suis fidelibus faciatis, nec imprædationem, nec aliquam inquietudinem. Et concedit vobis ut omnes in honoribus & in alodis vestris interim consistatis, exceptis his quorum honores senior noster donatos habet. Et si aliqui sunt ex vobis qui honores non habent, si volunt in suis alodibus consistere aut cum aliis eorum paribus vel amicis, faciant. Et etiam si voluerint cum seniore nostro manere, ita tamen ut cum pace vivant, & ipsi & sui, etiam hoc clementer concedit. ea videlicet ratione ut vos securum de vobis illum faciatis, & ut nullum suum fidelem aliquo modo de sua fidelitate subtrahatis neque sollicitetis. Et si aliquis ex vobis fuerit qui hanc pacem isto modo servare noluerit, à vestro confortio omnes eum unanimiter expellatis, si emendare noluerit quod neglegenter fecisse manifestum fuerit.

TITVLVS XXIII

Synodi Carisiacæ.

CAPITVLA QVÆ KAROLVS FECIT APVD
Carisiacum palatium.

CAP. I.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex illis Episcopo & dilectis ac fidelibus Missis illis Comitibusque nostris salutem. Notum sit fidelitati vestrae quia XVI. Kal. Mart. secundum sacram auctoritatem synodum venerabilium Episcoporum ac conventum fidelium nostrorum apud Carisiacum fecimus convenire. Cum quibus inter cetera

ecclesiasticæ utilitatis ac regni necessitatis negotia consideravimus qualiter rapinæ & depopulationes, quæ partim occasione superinterventium paganorum, partim mobilitate quorundam fidelium nostrorum in regno nostro, per eos etiam qui Ecclesiam Dei defendere & tueri & regni soliditatem ac quietem debuerant providere, grassantur, aliquo modo annuente Domino sedari valeant & amoveri.

I I.

Quorum consulto decrevimus ut quia peccata, quae in suo initio ut sunt magni ponderis aestimantur, pernicioso processu, ipso etiam exitiabili usu pravis mentibus leviantur, & quasi insensibiles reddunt, ac si quando respicere moliuntur, eas saepius obligant, ut si surgere velint non possint, antequam censura ecclesiastica & legales sententiae huiusmodi praedatores terribiliter & damnabiliter feriant, Episcopi quique in suis parrochiis, & Missi in illorum missaticis, Comitibusque in eorum comitatibus, pariter placita teneant; quo omnes reipublicae ministri, & vassi domini, omnesque quicumque vel quorumcunque homines in eisdem parrochiis vel comitatibus commanent, sine ulla personarum exceptione vel excusatione aut dilatione convenient.

I I I.

Regino lib. 2. c. 278. Et Episcopus illius parrochiae breviter adnotatas sententias de huiusmodi causa, evangelicae videlicet & apostolicae atque propheticae auctoritatis, necnon & decreta apostolica atque canonica omnibus relegat, & aperto sermone cunctis quale quantumque peccatum sit, & qualem quantumque poenitentiam & quam immanem severissimamque vindictam exposcat, cum aliis debitis & necessariis atque utilibus praedicationibus innotescere curet.

I V.

Regino ibid. Missi quoque legales sententias, sicut eas cognitae habent, adnotent, & praedecessorum nostrorum Regum atque Imperatorum nostraeque capitula de hac causa in unum collecta omnibus nota faciant. Et Episcopi Dei & episcopali auctoritate tales depraedationes omnibus interdicanent. Et Missi ac Comites nostri cunctis ex nostro regio banno prohibere firmiter studeant ut cognoscant omnes quia si abhinc in ante in nostro regno talia facere aliquis praesumpserit, secundum divinas sententias episcopalem excipiet sententiam, & secundum leges ac capitula regia emendare cogetur, & secundum iudicium fidelium nostrorum condignam vindictam suscipiet.

V.

Et si talis persona fuerit ut Episcopi vel Missi nostri ac Comites in illorum ministeriis quod pravum actum fuerit potuerint

emendare, secundum praefixum modum illud emendare studeant, aut per fidei iussores ad nostram praesentiam venire faciant.

V I.

Si autem aliquis quisque inobediens extiterit, cum summa festinatione nobis notum facere curent, ut quantocius ad nostram praesentiam illum venire jubeamus, & dignam ultionem secundum iudicium fidelium nostrorum sustineat.

V I I.

Et si, quod absit, talis emerferit qui Dei timorem postponat, & ecclesiasticam auctoritatem contemnat, & regiam potestatem refugiat, sciat quisque ille fuerit quia & secundum canonicam auctoritatem ab omnium Christianorum caetero & a sanctae Ecclesiae consortio & in caelo & in terra alienus efficitur, & regali potestate atque omnium regni fidelium unanimitate sicut Dei & Ecclesiae inimicus & regni devastator persequetur usque dum a regno exterminetur.

V I I I.

Et si aliquis Comes fuerit qui hoc in suo comitatu fecerit, aut ibi talia incrementa permiserit ut aut ipse illa non emendet aut nobis nota non fecerit, ut nostra auctoritas talia corrigat, sciat quia talem sententiam inde sustinebit sicut tempore antecessorum nostrorum consuetudo fuit.

I X.

Et si aliqui iterantes depraedationes & rapinas per regnum nostrum fecerint, & Episcopi ac Missi vel Comites hoc emendare non potuerint, quam citius possunt nobis notum facere curent, ut jubeamus ipsos depraedatores per eandem viam cum Misso nostro redire, & illa omnia quae male egerant legaliter emendare, & talem harrnicaram, sicut nobis visum fuerit, aut iudicium, sicut cum fidelibus nostris consideraverimus, sustinere.

X.

Si autem dilecti fratris nostri aut nepotum nostrorum homines fuerint qui talia egerint, & hoc nobis innotescant, ut illis notum faciamus, & illi suos homines, sicut illis melius visum fuerit, de talibus castigare procurent, sicut & nos nostros homines castigare volumus, si in illorum regnis indecentia & aliqua noxia, quod absit, facere praesumpserint.

COLLECTIO DE RAPTORIBVS.

- Pa. j. c. 21. **S**ANCTVS Gregorius in libro pastorali dicit. Ammonendi sunt qui aliena rapere contendunt ut solliciti audiant quid veniens in iudicio
- Marth. 26. Dominus dicit: *Esuriis enim, & non dedistis mihi manducare.* & cetera. quibus dicit: *Discedite à me maledicti in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius.* Hinc ergo colligendum est quanta damnatione plectendi sunt qui aliena rapiunt, si tanta animadversione feriuntur qui sua indiscretè tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res rapta, si tali subicit pœnæ non tradita. Perpendant quid meretur iniustitia inlata, si tanta percussione digna est pietas non impensa. Audiant raptores: *Va ei qui multiplicat non sua usquequo, & adgravat contra se densum lutum.* Densum lutum contra se adgravare est terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Audiant quid Christus dicit: *Quid prodest homini si totum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum fiat?* id est, quid prodest homini si totum quod extra se est congregat, sed hoc solum quod ipse est damnat? Audiant quòd illa quæ rapiunt in hoc seculo deficient, aut in seculo dimittent; sed secum ad iudicium causas rapinæ, id est, damnationem secum ferent. Et alibi scriptum est. Audiant quid Propheta Eliaï dicit:
- Elai. 3. *Rapina pauperis in domo vestra, & causa vidua usque ad maxillam descendit, & Dominus non delectabitur in illis.* Audiant quia in cuius domo rapina est, siue in domo corporis, siue in domo mansionis, non habitat in illa domo Spiritus sanctus, sed spiritus malignus; & si accedit ad communionem corporis & sanguinis Christi ante dignam satisfactionem, non mundatur per illam communionem à peccato, sed plenius sicut Iudas, quando in cœna plenus rapina & iniquitate communicare presumpsit de manu Christi, possidetur à diabolo. unde & suspensus crepuit medius. Et ad quem causa viduæ non ingreditur, nec ipse, si dignè non satisfecerit, in cœlestem Ecclesiam intrare valebit. Audiant rapaces & prædatores quid iterum Propheta dicit: *Qui prædatis, nonne & ipse prædaberis?* Videlicet quia ille qui prædatur res pauperum & Ecclesiarum ac servorum Dei, prædatur à diabolo, & præda illius fit. Audiant quid sanctus Paulus Apostolus dicit, per quem locutus est Christus, & qui raptus fuit usque ad tertium cœlum, & qui raptus fuit in paradysum, & audivit talia secreta verba quæ non licebat homini loqui. Ait namque quia neque rapaces, neque homicidæ, neque adulteri regnum Dei possidebunt. Vnde intendat quale quantumque peccatum est rapina, quam cum adulterio & homicidio sanctus comparavit Apostolus. Item ipse dicit: *Si quis fornicator, aut adulter, aut rapax, aut homicida est, cum huiusmodi nec cibum sumere Christi discipulo, id est, Christiano, licet ante satisfactionem, id est, correctionem ac emendationem & dignam pœnitentiam. Audiant quia sanctus Iohannes Apostolus electus & dilectus Christi, qui in cœna super pectus ejus recubuit, talem hominem salutare vetat dicens:*
1. Ioan. 10. *Nec ave ei dixeris, neque in domum receperis.*

Audiant quid in Toletano Concilio sancti Episcopi, qui in cœlo cum Deo regnant, & in terris miraculis coruscant, de totius mundi partibus congregati deceverunt. *Si quis, inquit, de potentibus Clericum aut quemlibet pauperem aut religiosum expoliaverit, & mandaverit ad ipsum Episcopus ut eum audiat; & si contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provincia Episcopos, quoscunque adire poterit, ut excommunicatus habeatur donec audiat & reddat aliena.* Ecce de pauperum raptoribus. Audiant raptores & prædones rerum ecclesiasticarum quid sanctus Anacletus Papa, ab ipso beato Petro Apostolo Presbyter ordinatus, cum totius mundi sacerdotibus iudicavit. Dicit namque: *Qui abstulerit aliquid patri vel matri, homicida pariceps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit: mater verò nostra, Ecclesia, que nos in baptismo spiritualiter regeneravit. Ergo qui Christi pecunias & Ecclesia rapit, auferit, vel fraudatur, homicida est, atque homicida ante conspectum iusti iudicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur. Qui autem pecuniam vel res Ecclesia abstulerit, sacrilegium facit. & ut sacrilegus iudicandus est. Item sanctus Urbanus Papa & maritimus: *Res & facultates Ecclesia oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, & vota sunt fidelium, ac pretia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, rem est damnationis Anania & Saphira, & oportet huiusmodi tradere Satana, ut spiritus saluus sit in die Domini.* Item sanctus Lucius Papa: *Rerum ecclesiasticarum & facultatum raptores à liminibus sancte Ecclesia anathematizatos apostolica auctoritate pellimus & damnamus, atque sacrilegos esse iudicamus, & non solum eos, sed & omnes consentientes eis: quia non solum qui faciunt rei iudicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt. Par enim pana & agentes & consentientes comprehendit.* Et sanctus Augustinus in sermone evangelij sancti Iohannis ita dicit: *Fur sacrilegus loculorum sacrorum & dominiorum est Iudas; & qui aliquid de Ecclesia furatur & rapit, Iuda perditio comparatur.* Item in sacris canonibus sancto Spiritu dictatis & Christi sanguine confirmatis scriptum est: *Si quis oblationes Ecclesia extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit: præter conscientiam Episcopi vel ejus cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit.* Episcopus autem omnibus dicere debet quid sit anathema; & ne desperent, ostendere debet quandiu duret anathema, id est, quandiu quisque errorem non corrigit & digna satisfactione non emendat, ut reconciliationem & indulgentiam valeat promereri. Si quis verò ante satisfactionem & reconciliationis indulgentiam in peccatis suis perseverans mortuus fuerit, jam anathema perpetuum illi erit, & peccatum ad mortem, pro quo non dicit Apostolus ut oretur. Sed & plura, si necesse fuerit, Episcopus quisque colligere & dicere procurabit.*

Conc. Tolet. 1. c. 11.

Epist. 1. Regino lib. 2. c. 282. Burchard. lib. 11. c. 18. Gratianus. q. 2. c. 6. Qui abstulit.

Epist. 1. Regino lib. 2. c. 283.

Epist. 1. Regino lib. 2. c. 284. Burchard. lib. 11. c. 19.

Traç. 50.

Concil. Gangr. 7. Regino lib. 2. c. 286.

SEQVNTVR CAPITVLA DOMNI KAROLI
& Domni Hludouici Imperatorum.

11. 6. **V**OBIS verò Comitibus dicimus, vósque commonemus, quia ad vestrum ministerium maximè pertinet, ut reverentiam & honorem sanctæ Dei Ecclesiæ exhibeatis, & cum Episcopis vestris concorditer vivatis, & eis adiutorium ad suum ministerium peragendum præbeatis; ut & vos ipsi in ministeriis vestris pacem & iustitiam faciatis, & quæ nostra auctoritas publicè fieri decernit, ut in ministeriis vestris studiose perficiatur studeatis. Proinde monemus vestram fidelitatem ut memores sitis fidei nobis commissæ, & in parte ministerij nostri vobis commissi, in pace scilicet & iustitia faciendi, vosmet ipsos coram Deo & coram hominibus tales exhibeatis ut & nostri veri adiutores & populi conservatores iustè dici & vocari possitis. Et nulla qualibet causa, aut munerum acceptio, aut amicitia cuiuslibet, vel odium, aut timor, aut gratia, ab statu rectitudinis vos deviare compellat quin inter proximum & proximum semper iustè iudicetis; pupillorum verò & viduarum & ceterorum pauperum adiutores ac defensores, & sanctæ Ecclesiæ vel servorum illius honoratores juxta vestram possibilitatem sitis. Illos quoque qui temeritate & violentia in furta & latrocinia sive rapinis communem pacem populi perturbare moliantur, vestro studio & correctione, sicut decet, compescite. Et si aliqua persona in aliquo vobis impedimentum fuerit quin ea quæ dicimus facere non valeatis, nobis ad tempus illud notum faciatis, ut nostra auctoritate adjuti ministerium vestrum dignè adimplere possitis.

Ibid. 7. Omnes verò laicos monemus ut honorem ecclesiasticum conservent & dignam venerationem Episcopis & Dei sacerdotibus exhibeant, & ad eorum prædicationem cum suis devotè occurrant, & jejunia ab illis communiter indicta reverenter conservent, & suos observare doceant & compellant. Ut etiam dies dominicus sicut decet honoretur & colatur omnes studeant. Et ut liberius fieri possint, mercata & placita à Comitibus, sicut sæpe admonitum fuit, illo die prohibeantur.

Ibid. 14. De pace verò in exercitali itinere servanda usque ad marcham hoc omnibus notum fieri volumus, quòd quicumque auctorem damni sibi præterito anno inlati nominatim cognoscit, ut iustitiam de illo querat & accipiat.

Ibid. 17. Deinceps tamen omnibus denunciare volumus ut unusquisque cognoscat omnes qui in suo obsequio in tali itinere pergunt, sive sui sint, sive alieni; ut ille de eorum factis rationem se sciat redditurum, ut quicquid in pace violanda deliquerint, ad ipsius debeat periculum pertinere. Ea scilicet conditione, ut pacis violator primum juxta facinoris qualitatem sive coram nobis sive coram Misso nostro dignas penas persolvat, & senior qui secum talem duxerit quem aut constingere noluit aut non potuit ut nostram iustitiam servaret, & insuper in regno nostro prædas facere non timuerit, pro illius negligentia, si antè eum de his non admonuerit, & postquam negligentia contemptoris ad ejus notitiam pervenerit, eum

corrige, sicut decet, neglexerit, honore suo privetur, ut scilicet neuter illorum sine justa vindicta remaneat.

Comites verò ministris Ecclesiæ in eorum ministeriis, ut hoc plenius & de nostris & de se & de suis hominibus obtinere possint, adiutores in omnibus fiant. Et quicumque prima & secunda vice de his à Comite admonitus non se correxerit, volumus ut per eundem Comitem ejus negligentia ad nostram notitiam perferatur, ut nostra auctoritate quod in nostro Capitulari continetur subire cogatur.

De pace admonemus ut omnes qui per aliqua scelera rebelles sunt constringantur.

De pace & iustitia infra patriam, sicut sæpe per alia capitula iussimus, adimpletum fiat.

Si quis domum alienam cuiuslibet infregerit, quicquid exinde per vim abstulerit aut rapuerit vel furaverit, secundum legem eam illi cuius domus fuerit infracta & spoliata in triplum componat, & insuper bannum dominicum solvat. Si servus hoc fecerit, sententiam superiorem accipiat, & insuper secundum suam legem compositionem faciat. Si quislibet homo aliquod tale damnum alicui fecerit pro quo plenam compositionem facere non valeat, semetipsum in vudadio pro servo dare studeat usque dum plenam compositionem adimpleat.

Si quis messes aut annonas in hoste super bannum dominicum rapuerit, vel paverit, aut furaverit, aut cum caballis vastaverit, estimato damno secundum legem in triplum componat. Et si liber homo hoc fecerit, bannum dominicum pro hac re componere cogatur. Servus verò secundum legem tripla compositione damnum in loco restituat, & pro damno disciplinæ corporali subiaceat.

Si quis in exercitu infra regnum sine iustione dominica per vim hostilem aliquid prædare voluerit, aut fœnum tollere, aut granum, sive pecora majora vel minora, domosque infringere vel incendere, hæc ne fiant, omnino prohibemus. Quòd si ab aliquo præsumptioso factum fuerit, sexaginta solidis, si liber est, sit culpabilis, & omnia similia restituat, aut cum duodecim testibus se purget. Si verò servus hoc fecerit, capitali crimini subiaceat, & dominus omnia similia restituat, quia servum suum non correxit, nec custodivit ut talia non perpetraret: quoniam si nos ipsos comedimus, citò deficiemus. Unusquisque tamen custodiat exercitum suum, ne aliqua depraedatio infra regnum fiat.

Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam nostro fideli quisque homini aliquid vi abstulerit, in triplo cui aliquid abstulit legibus componat, & insuper bannum nostrum, id est, sexaginta solidos nobis persolvat. Postmodum verò à Comite ante nos adducatur, ut in bastonico retrusus usque dum nobis placuerit, penas luat. Nam si publicè actum fuerit, publicam inde agat penitentiam juxta sanctorum canonum sanctionem. Si verò occultè, sacerdotum consilio ex

Ibid. 13.

III. 1.

Ibid. 61.

Ibid. 63.

Ibid. 66.

V. 341.

VI. 972.

hoc agat penitentiam: quoniam raptores, ut ait Apostolus, nisi veram egerint penitentiam, regnum Dei non possidebunt. Qui vero de rebus Ecclesiarum aliquid abstulerit, gravius inde iudicetur: quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium

est, & sacrilegus vocatur qui ex eis aliquid abstulerit aut rapuerit. Extorres namque à liminibus sanctæ matris Ecclesiæ tales personæ usque ad satisfactionem Ecclesiæ, quam læserunt, sunt habendæ atque firmiter denotandæ.

TITVLVS XXIV.

ITEM CAPITVLA DATA IN SYNODO APVD
Carisiacum anno DCCLVII. mense Februario.

Propter cognitatas vobis necessitates & nimias perturbationes que in regno isto evenerunt, sicut scitis, senior noster Karolus plurimos fideles regni sui, tam Episcopos, quàm Abbates, & Comites, atque reliquos regni sui fideles mediante Februario mense apud Carisiacum congregans, hæc capitula ab ipsis confirmata nobis transmisit, ut ea vobis denuntiarem, ut & vos cum omni timore Dei & legali imperio observare cum iustitia studeatis, omnesque Christiani qui in nostro consistunt missatico.

CAP. I.

Primum capitulo continetur ut vos moneamus de honore sanctæ Dei Ecclesiæ, qui per omnia ab omnibus fidelibus Christianis observandus est, ut * eorum immunitates in nullo infringantur, res sacræ & fructus ejus à nullo rapiantur: quoniam qui aliena rapiunt, à regno Dei excluduntur, dicente Apostolo: *Rapaces regnum Dei non possidebunt.* Nona & decimæ fideliter persolvantur. Sacerdotes Dei & ministri ejus non dehonorentur, non flagellentur, neque de Ecclesia sine consensu Episcopi sui eiciantur aut in ea recipiantur. Ecclesiæ destructæ restaurentur. Quod si quis transgressus fuerit, anathematis vindicta feriatur, & Comitis districtione confringatur, & banni regalis exactione damnetur.

II.

Sanctimoniales, viduæ, orphani, & pauperes nullo modo opprimantur, & res illorum, tam in frugibus, quàm in pratis, necnon etiam in eorum foerio à nullo per rapinam deprædentur, & ubicunque oppressi sunt, ab Episcopis, Comitibus, & Missis regalibus subleventur, & oppressores illorum, sicut supra scriptum est, in omnibus confringantur.

III.

De his verò qui intra patriam residen-

tes rapinas exercent, domos infringunt, homines sine causa occidunt, trustes commovent, aut alios damnant & opprimunt, prata defensoria depascunt, fruges aliorum devastant, ex his mandat senior noster ut primùm episcopali auctoritate iudicentur, & sic postea à Comitibus legaliter confringantur, & insuper bannum nostrum, id est, sexaginta solidos, componant. Et si eos confringere non poterint, ad regalem præsentiam deducantur, ut dignam suscipiant vindictam.

IV.

Mancipia aliena quæ intra immunitates fugiunt aut intra fiscum nostrum aut aliorum potestatem, & à dominis suis insequuntur, sine ullo munere aut aliqua contradictione reddantur, aut foras eiciantur, nisi legibus sua esse probaverint. Et si quis contenderit, & reddere noluerit, & postea fugerint, legaliter eas persolvat.

V.

Vt nemo virgines aut viduas rapere præsumat, & ad eas nullo modo accedat, nisi legaliter eas nuptialiter desponsatas conjunxerit. Nullus Deo sacratam rapiat aut violet vel in conjugio sibi societ. Si quis hoc transgressus fuerit, ecclesiastico anathemate feriatur, & publico iudicio damnetur.

VI.

Vt regales iustitiæ cum omni diligentia perficiantur.

VII.

VII.

Vt nullus de domo sua ad aliam transiens, aut in itinere pergens, rapinam facere præsumat.

sua parrochia omnes malefactores, videlicet raptores, rapaces, adulteros, incestos, homicidas, latrones; & eos extra Ecclesiam faciat, nisi poenitentiam agere voluerint. Si se emendare noluerint, ad Episcopi præsentiam perducantur.

VIII.

Vt unusquisque Presbyter inbreviet in

TITVLVS XXV.

Apud S. Quintinum.

ADVNNTIATIO KAROLI ET NEPOTIS SVI

Hlotharij apud S. Quintinum Kal. Mart. anno DCCCLVII.
incarnationis dominice.

ADVNNTIATIO KAROLI.

CAP. I.

VOLVMVS vos scire quòd fuit insimul noster conventus. Postquam Deus nostrum seniore[m] vocavit de isto seculo, semper inveni tale consilium in meo dilecto fratre Hludouico sicut mihi necesse fuit & ego in illo quæsiui & illum ostendere decuit, & illius adhortatione & interventione devenit, Deo gratias, talis unanimitas inter me & bonæ memoriæ fratrem meum Hlotharium sicut inter fratres esse debebat. Et propter tales causas, quæ sicut inter nos conjacuerant, invenimus cum communibus fidelibus nostris quia necesse erat ut inter nos firmitas facta fuisset secundum Dei voluntatem, de nostro communi profectu & adiutorio, & de filiorum ac regni & fidelium nostrorum salvamento, sicut tunc ad cognitavimus nostris communibus fidelibus qui adfuerunt. Et ille in sua vita contra nos conservavit, & Deo gratias nos contra illum conservavimus, & contra illius filios nepotes nostros, adjuvante Deo, quantum scimus & possumus, & illi ad nos quæsierint, conservare volumus.

II.

Post obitum verò illius, ex parte pro mea, sicut audistis, infirmitate, ex parte pro paganorum superventione, & pro aliis occasionibus quæ in regno nostro acciderunt, usque modò non fuit opportunus locus ut ego & iste meus carissimus nepos insimul parabolare potuissemus, & invicem nobis præsentibus nostras voluntates

Tom. II.

demonstraremus, quas in corde unusquisque contra alterum retinebamus.

III.

Evenit autem locus congruus, quia iste meus carissimus nepos cum dilectissimo fratre meo Hludouico parabolavit, & tale receptum & consilium in eo invenit sicut & isti necesse fuit & illum demonstrare decuit, quod mihi satis complacuit. Et nunc, quando mecum parabolavit, dixit mihi quòd in illa firmitate quam ego cum patre suo bonæ memoriæ fratre meo feci, & illum suscepi, in ipsa susceptione vellet perseverare, & illam firmitatem quam suus pater meus frater contra me fecerat, vellet, adjuvante Domino, per omnia observare.

IV.

Et invenimus cum communibus fidelibus nostris ut pro talibus necessitatibus, sicut scitis & videtis in isto regno evenire, nos invicem confirmaremus, sicut & fecimus, ut ad honorem sanctæ Dei Ecclesiæ & communem profectum ac fidelium nostrorum salvamentum, & regnum nostrum contra quoscunque nobis necesse fuerit continendum, invicem nos salvemus & adjuvemus, sicut avunculus nepotem & nepos avunculum per rectum salvare & adjuvare debet.

V.

Et nostri fideles, qui præsentibus fuerunt, & hoc consilium nobis dederunt, dixerunt nobis quòd parati sunt nos, auxiliante Domino, in omnibus adjuvare ut istam firmitatem possimus adinvicem observare. Et propterea volumus à vobis vestrum consensum & voluntatem audire, si & hoc

G

vobis bene videtur, & nobis inde auxilium vultis prestare, ut hoc possimus cum Dei adjutorio & vestro observare.

ADVNNTIATIO HLOTHARII.

Sicut meus avunculus vobis dicit, quantum Deus mihi scire & posse denaverit, & in illa firmitate cum seniore meo facta in qua me suscepit, & quam senior meus contra illum fecit, volo perseverare, & illam quam contra eum feci cum Dei adjutorio volo firmiter observare.

ITEM ADVNNTIATIO
KAROLI REGIS.

Volumus vos scire quia propter istas rapinas & deprædationes quæ in regno nostro increverunt, ex parte quia pagani nobis supervenerunt, ex parte pro talibus occasionibus quæ in regno nostro acciderunt, synodum Episcoporum & aliquantos de nostris fidelibus pro opportunitate temporis convocavimus, & consideravimus cum ipsis ut per omne regnum nostrum Episcopi & Missi nostri ac Comites in singulis parrochiis ac comitatibus placita teneant, & ad illa placita omnis homo qui placitum custodire debet, & in illis comitatibus commanet, sine exceptione & excusatione conveniat. Et Episcopi omnibus demonstrent quam grave hoc peccatum sit, & qualem pœnitentiam querit, & qualem damnationem, nisi pœnitentia succurrerit, adquirat. Et Missi nostri capitula legis & antecessorum nostrorum de hoc omnibus ostendant, & tantam miseriam interdican. Et sciant omnes quia quisunque abinde talia facere præsumperit, & canonicam & regalem vindictam

suscipiet, sicut tunc omnibus & Episcopi & Missi nostri plenius adnuntiabunt.

ITEM

ADVNNTIATIO HLOTHARII.

1. Sciat etiam quia consideravimus ut quisunque malefactor de uno regno nostro in alterum venerit, Episcopus vel Missus sive Comes de quorum ministerio effugerit ut justitiam non reddat aut dignam vindictam non sustineat, illis Missis in quorum missatio in alio regno fugerit notum faciant, & ipsi illum taliter constringant ut aut ad compositionem aut ad vindictam illuc reveniat ubi malum perpetravit.

2. Et sciat quia sicut Deus per suam misericordiam, & per mei avunculi bonitatem, & per mei senioris ac meorum fidelium adjutorium, meo seniori in regno successi, ita & in omni bonitate & in observatione de illis capitulis quos meus senior cum suis fratribus meis avunculis ad Marfnam de Dei voluntate & sanctæ Ecclesiæ honore & regni stabilitate & sanctæ Ecclesiæ ac regni fidelium salvamento consideravit & confirmavit, cum Dei adjutorio & mei avunculi consilio & auxilio & vestro adjutorio permanere volo.

TERTIA ADVNNTIATIO
KAROLI.

Deus omnipotens nobis donet ut vestram fidelitatem & vestrum adjutorium, quæ semper contra nos cum omni barnatu monstrastis, vobis sic merere possimus sicut antecessores nostri vestris antecessoribus in bono meruerunt, & nos vobis cum omni bonitate volumus commerere.

TITVLVS XXVI.

Sacramenta apud Carisiacum.

ACTA SVNT HÆC SEQVENTIA APVD
Carisiacum palatium anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII, regni autem Domni Karoli XVIII. Indictione VI. XII. Kal. Aprilis in Dei nomine feliciter.

SACRAMENTVM FIDELIVM.

Quantum sciero & potuero, Domino adjuvante, absque ulla dolositate aut seductione, & consilio & auxilio

secundum meum ministerium & secundum meam personam fidelis vobis adjutor ero ut illam potestatem, quam in regio nomine & regno vobis Deus concessit, ad ipsius voluntatem & ad vestram ac fide-

lium vestrorum saluationem cum debito & honore & vigore tenere & gubernare possitis. & pro illo homine non me inde retraham, quantum Deus mihi intellectum & possibilitatem donauerit.

SACRAMENTVM REGIS.

Et ego, quantum sciero & rationabiliter potuero, Domino adiuuante, unumquemque vestrum secundum suum ordinem & personam honorabo & salvabo, & honoratum ac saluatum absque ullo dolo ac damnatione vel deceptione conservabo, & unicuique competentem legem & iustitiam conservabo. Et qui illam necesse habuerit, & rationabiliter petierit, rationabilem misericordiam exhibebo, sicut fidelis Rex suos fideles per rectum honorare & saluare & unicuique competentem

legem & iustitiam in unoquoque ordine conservare & indigentibus & rationabiliter petentibus rationabilem misericordiam debet impendere. Et pro nullo homine ab hoc, quantum dimittit humana fragilitas, per studium aut malivolentiam vel alicujus indebitum hortamentum devio, quantum mihi Deus intellectum & possibilitatem donauerit. Et si per fragilitatem contra hoc mihi subreptum fuerit, cum hoc recognovero, voluntarie illud emendare curabo.

Hincmarus Archiepiscopus, Immo Episcopus, Yrminfridus Episcopus, Hincmarus Episcopus, Hilduinus Abba.

Hungarius, Engilramnus, Isēmbardus, Odo, Osbertus, Ratbodus, Hunfridus, Odalricus, Rhodulfus, Engilchalcus, Herluinus, Hitto.

TITVLVS XXVII.

Epistola Episcoporum ad Ludovicum regem.

HÆC QUÆ SEQUVNTVR CAPITVLA MISERVNT Episcopi provinciarum Remensis & Rotomagensis à Carisiaco palatio, quò convenerant, per VVenilonem Rotomagensē Archiepiscopum & Erchanraum Catalaunensē Episcopum Hludouico Regi in Attiniaco palatio consistenti anno incarnationis dominicæ DCCCLVIII. in mensē Novembrio.

DOMNO HLVDVVICO REGI GLORIOSO,
Episcopi Remorum diocesios atque Rotomagensis, qui adesse potuimus.

CAP. I.

Litteras dominationis vestræ quique nostrum habuimus, quibus iussistis ut vobis VI. Kal. Decembr. Remis occurreremus, quatenus ibi nobiscum & cum ceteris fidelibus vestris de restauratione sanctæ Ecclesiæ & de statu ac salute populi Christiani tractaretis. Sed nos ad placitum illud occurrere non potuimus, & propter incommoditatem & brevitatem temporis, & propter inconuenientiam loci, & quod est lugubrius, propter confusionem tumultus exorti. Sed & diuinis legibus, quas & vos observaturos cum vestris fratribus nobis denuntiastis, cautum esse dinoscitur, quia sicut nec Archiepiscopi sine Coepiscopis, ita nec

Tom. I.

Coepiscopi sine Archiepiscoporum consensu vel iussu, nisi quæ ad proprias pertinent parrochias, debent præsumere, & in tam angusto tempore Archiepiscoporum litteras non valuimus de conventu habere. Quapropter noverit vestra sublimitas quia mandatum vestrum nostra non contempsit humilitas, sed, sicut longè est ante nos dictum, qui iubet impossibile, facit se contemptibilem.

II.

Sed & tractatum de restauratione sanctæ Ecclesiæ & statu ac salute populi Christiani, quod nunc vos nobiscum habere velle dicitis, iustius & rationabilius illud haberi potuisset, si nostris, quin potius diuinis consiliis & observationibus atque

G ij

obtestationibus superno respectu obtemperare voluisset: quia non nostra scripsimus, mandavimus, diximus, sed quæ dicente caritate, quæ Deus est, in litteris sacris invenimus, & quæ naturæ insita recognoscimus. Ceterum quæ contra illa quæ scripsimus, mandavimus, diximus, acta sunt vel aguntur, naturalis legis moribus & vitium etiam à minis sapientibus esse dinoscitur. Quæ de re prudens quicquæ respiciat, & sapiat quam granditer Deus offenditur quando in sic grandibus & apertis non ignoranter peccatur. Vnde scriptum est: *Descendant in infernum viventes*, id est, labantur in peccatum scientes. Quæ divina permissione merito mundi patientis, propter communia peccata nostra, pastorum scilicet & gregum, propter delicta Regis & regni, eveniunt, sicut scriptum est: *Immisiones per angelos malos, viam fecit Dominus semita ire sue*. Tamen, sicut veritas protestatur, non erit sine ultione vindictæ nec ipsa virga furoris Domini. Sic legimus, sic audivimus, sic vidimus, & pro certo sic citò videbimus: quoniam licet peccatores simus, sed poenitentes, & in divina clementia fortiter confidentes, ministerium sacrum operante Spiritu sancto suscepimus, sine quo sacra non ministramus, & nobis dictum à veritate veraciter scimus: *Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis*.

III

Et licet dominatio vestra melius novit de quibus scriptis, mandatis, & dictis dicamus, tamen non ab re est si etiam & nos illa ad memoriam vestram reducamus. Primò quidem per Hildegarium venerabilem Episcopum scriptis & dictis, secundo per Æneam honorabilem Episcopum litteris & verbis, item per Æneam verbis, deinde per Hincmarum Remensem & Wenilonem Rotomagensis Archiepiscopos, iterum per eosdem, cum aliis quos ipsi vocastis, ea quæ saluti fuerunt congrua sufficienter audistis, quando sicut & antè petivimus, ut frater vester & omnes fideles illius ante vestram fideliumque vestrorum presentiam in rationes loco & tempore congruo venissemus, & quæ malè gesta forent, vestro consilio & auxilio cum Dei adjutorio fierent emendata. Pro quibus omnibus dictis non obaudientibus valde timemus quod dicitur: *Si sermonem meum servaverunt, & vestrum servabunt, & reliqua quæ Dominus comminatur. Et*

si illa non sunt exaudita, putari potest & nec ista, quæ vos dicitis apud nos velle querere & audire, exaudientur. Videtur quibusdam, ut sicut Dominus, quando quæsit ficus in ficulnea cui maledixit, cum non esset, teste evangelio, tempus ficorum, aliud voluerit significare; ita & in hoc citato & incongruo conventu, remota dominationis vestre sinceritate, de qua nihil contra puritatem volumus autumare, alia quædam possint intelligi. Et quia beatus Petrus omnem monet Episcopum ut paratus sit ad satisfactionem omni poscenti se rationem, quæ nunc videmus, pro tempore damus fideliter dominationi vestre consilia.

IV

Primò quidem in ipsa radice cordis adventum vestrum in hoc regnum inspicite, & coram oculis Domini, cui secundum Psalmistam cogitatio hominis confitetur, statera æquitatis ponderate. & quicquid hortatores & consiliarii ac laudatores vestri vobis dicant, ad cor redite; & quicquid ad accusationem & commendationem adventus vestri invenire & dicere potueritis, vestram conscientiam interrogate; & si talia sustinere vultis, qualia facitis, judicate. Et illam horam quam certi estis quia nullo modo poteritis effugere, quando anima vestra de corpore exierit, ante mentis oculos ponite, quando totum mundum & omnem potestatem & omnes divitias & ipsum corpus derelinquet, & sine adjutorio uxoris ac filiorum, & sine solatio & comitatu drudorum atque vassorum nuda & desolata exibat, & quicquid cogitavit & ordinare disposuit infectum dimittet, sicut dicit Scriptura: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum*. & videbit omnia peccata sua & sentiet, videns diabolos se constringentes & coartantes, & quicquid contra caritatem & fidem debitam cogitavit, parabolavit, & fecit in isto seculo, & per dignos poenitentiae fructus non emendavit, ante oculos semper habebit, & effugere volet, & non valebit. Nam certum est quia ad omnes homines, quando egrediuntur de corpore, veniunt diaboli, & ad justos, & ad peccatores, sed & ad ipsum Christum venit, in quo suum nihil invenit, sicut scriptum est: *Veni princeps hujus mundi, & in me non habet quicquam*. Et crede nobis veraciter, Rex utinam semper bone & Christiane, nec longè est, sed satis & plus quam speratur propè tibi est illa hora. Propterea non

Psal. 54.

Psal. 77.

Matth. 10.

Matth. 23.

1. Pet. 3.

Psal. 75.

Psal. 145.

Joan. 14.

Hob. 10.

te seducant ista quæ vides. In tempore quippe patris vestri vidimus per aliquos incepta & facta quæ in tempore isto, per istos qui ista conficiunt, videmus fieri, & per alios videbuntur compleri. Et quando tibi adveniet hora exitus tui, sicut rident nunc, quando per te obtinent quæ volunt in hora voluntatis suæ, sic ridebunt & in hora exitus tui, & querent quomodo per alium teneant quæ per te obtinuerunt. Quod & fieri potest ut quidam etiam querant in tempore tuo. Sed & illi, nisi dignam penitentiam egerint, miserabiliter ad illam horam venient exitus sui, sicut venerunt & illi qui defecerunt à patre tuo cum fratre tuo. Nam ut illi ordinantes seditiones in paternam reverentiam; sic & isti vos excitantes in fraternam dilectionem, nomen pacis & statum Ecclesiæ & salutem ac unitatem populi obtendere studuerunt; & latebat sub melle venenum. Et completum est in illis, completurque in istis, Psalmistæ dictum: *Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum.* & reliqua quæ sequuntur. Et receperunt illi in seculo isto quæ nota sunt, & receperunt in seculo altero quæ in iudicio plenius cognoscuntur. Quorum isti in tuentes exitum, timere debuerant actionem: & facient, si illos respexerit Dominus, qui respicit humiles, & custodit parvulos. Et sic pestilente flagellato, ut scriptum est, *sapientior eris parvulus.* & sapient quia non repellet Dominus plebem suam, nec obliviscetur in finem. Quoniam propter miseriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus. Alio qui sicut tunc dixit illis, ita & nunc dicit Dominus istis: *Tacui, numquid semper tacebo? quasi parturiens clamabo.* Nondum venit hora mea, sed nunc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis, quia venient dies in te. Roga tibi quæsumus in tali loco ubi bene possis intendere homeliã sancti Gregorij legere in lectione evangelij: *Videns Iesus civitatem, flevis super illam.* Precamur vos, Domine, ut & diem ante mentis oculos habeatis quando cum omnibus hominibus anima vestra proprium corpus recipiet, & venietis ante faciem æterni iudicis in conspectu omnium angelorum & hominum, in qua die, sicut dicit sanctus Paulus, iudicabit Dominus unumquemque, non per alienum testimonium, sed occulta uniuscujusque per

cogitationes accusantes, aut etiam defendentes, quando recipiet unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum. Et non despicientur tunc nostra verba quæ scripsimus ab eis qui nunc illa contemnunt; quando sine dubio replicata erunt in testimonium in ipso tremendo iudicio, & nullas illorum te tunc adjuvabit, qui nec seipsum adjuvare sufficit, quando ibunt qui talia agunt quæ illa audimus & sentimus atque dolemus, si in talibus perseveraverint, in ignem æternum, & iusti, qui iniusta patiuntur, in vitam æternam.

V.

Quia tanta & talia crudelia & abominanda fieri per parrochias quas pertransitis audivimus, & quædam sentimus, quædam sentire timemus, & illis qui senserunt & sentiunt condolemus, quæ calamitatem & miseriam quam à paganis patimur superant, quoniam à Christianis in Christianos, à parentibus in parentes, à Rege Christiano in Regem Christianum, à fratre in fratrem, contra omnes leges divinas & humanas aguntur. Contra quos clamat Ecclesiã à paganis afflictã: *Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt.* Et nos omnes cunctique patientes, *sustinimus pacem, & non venit. Quæserimus bona, & ecce turbatio.* Propterea talia prohibete, compescite, & sedate: quoniam palatium vestrum debet esse sacrum, & non sacrilegum. Palatium enim Regis dicitur propter rationabiles homines inhabitantes, & non propter parietes insensibiles sive macerias. Et Rex à regendo dicitur, ut se sub Deo & bonos cum Deo puritate cordis, veritate oris, firmitate stabilitatis regat, & pravos à pravitate corripat & in rectitudinem dirigat. Et si quæ malè facta sunt emendare venistis, pejora quàm viderimus à Christianis in Christianos fieri ingerere non debetis. Et si pacem facere advenistis, pacem pacificè ab auctore pacis obtinere debetis. Et si discordiam effugare & caritatem redintegrare venistis, illam quam Christus per Paulum docuit monstrare debetis. Ait enim: *Caritas non est ambitiosa, non agit perperam, non querit quæ sua sunt, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati.* quæ est de corde puro & conscientia bona, & fide non ficta; quæ operatur per dilectionem, & non per potestatem vel indebitam cupiditatem. sine qua caritate, sicut scriptum est, etiam si quis tradiderit cor-

usibus debent muniri. Quia verò Karolus Princeps, Pippini Regis pater, qui primus inter omnes Francorum Reges ac Principes res Ecclesiarum ab eis separavit atque divisit, pro hoc solo maximè est æternaliter perditus. Nam sanctus Eucherius Aurelianensium Episcopus, qui in monasterio S. Trudonis requiescit, in oratione positus ad alterum est seculum raptus, & inter cetera quæ Domino sibi ostendente conspexit, vidit illum in inferno inferiori torqueri. Cui interroganti ab angelo ejus ductore responsum est quia sanctorum judicatione, qui in futuro judicio cum Domino judicabunt, quorumque res abstulit & divisit, ante illud judicium anima & corpore sempiternis pœnis est deputatus, & recipit simul cum suis peccatis pœnas propter peccata omnium qui res suas & facultates in honore & amore Domini ad sanctorum loca in luminaribus divini cultus & alimoniis fervorum Christi ac pauperum pro animarum suarum redemptione tradiderunt. Qui in se reversus sanctum Bonifacium & Fulradum Abbatem monasterij sancti Dionysij & summum Capellanum Regis Pippini ad se vocavit, eisque talia dicens in signum dedit ut ad sepulchrum illius irent, & si corpus ejus ibidem non reperissent, ea quæ dicebat, vera esse concederent. Ipsi autem pergentes ad prædictum monasterium, ubi corpus ipsius Karoli humatum fuerat, sepulchrumque illius aperientes, visus est subito exisse draco, & totum illud sepulchrum interiùs inventum est denigratum, ac si fuisset exustum. Nos autem illos vidimus qui usque ad nostram ætatem duraverunt, qui huic rei interfuerunt, & nobis viva voce veraciter sunt testati quæ audierunt atque viderunt. Quod cognoscens filius ejus Pippinus synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum sancto Bonifacio Legatus apostolicæ sedis Georgius nomine. Nam & synodum ipsam habemus, & quantumcunque de rebus ecclesiasticis, quas pater suus abstulerat, potuit, Ecclesiis reddere procuravit. Et quoniam omnes res Ecclesiis à quibus ablatae erant restituere, propter concertationem quam cum Waisario Aquitanorum Principe habebat, non prævaluit, precarias fieri ab Episcopis exinde petiit, & nonas ac decimas ad restaurationes rectorum, & de unaquaque casata duodecim denarios ad Ecclesias unde res erant beneficiatae, sicut in libro Capitulum

Regum habetur, dari constituit, usque dum ipsæ res ad Ecclesiam revenirent. Vnde & Dominus Karolus Imperator, adhuc in regio nomine constitutus, edictum fecit, ut neque ipse nec filij ejus neque successores hujusmodi rem agere adtentarent. quod manu propria firmavit, cujus plenitudinem habemus, & de quo capitulum excerptum in libro Capitulum ejus, quicumque librum illum habet, & legere voluerit, invenire valebit. Hanc etiam relationem & in scripturis habemus, & quidam nostrum etiam viva voce Dominum Hludovicum Imperatorem patrem vestrum referre audivimus. Sed & sacri canones Spiritu sancto dictati, eos qui facultates ecclesiasticas diripiunt, & res ecclesiasticas indebitè sibi usurpant, Judæa traditori Christi similes computant. Et sancti qui cum Deo in caelo regnant, & in terris miraculis coruscant, divino judicio tamquam necatores pauperum ab Ecclesiæ liminibus & à cœlesti regno secludunt. De quibus sacrilegis in prophetia Psalmi prædictum est, *Qui dixerunt, hereditate possideamus sanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti. Et sicut ignis qui comburit strivam, & sicut flamma comburens montes, ita persequeris illos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos. Imple facies eorum ignominia.*

VIII.

Monasteria etiam religiosa atque præcipua Canonicorum & monachorum atque sanctimonialium habitacula, quæ ab antiquo tempore parentes vestri sub religioso habitu constituerunt, & in eis rectores & rectorices fuerunt, & quando parentes vestri primatum regni tenuerunt, & etiam quando sanctus Remigius Francos ad fidem cooperante Domino convertit & cum Rege ipsorum baptizavit, & frater vester Dominus noster partim juventute, partim fragilitate, partim aliorum callida suggestionem, etiam & minarum necessitate, quia dicebant petitores, nisi eis illa loca sacra donaret, ab eo deficerent, & ipse aliquando per vos, sicut nunc paret, aliquando per fratrem vestrum regnum destitutus ab eis perderet, talibus, sicut scitis, personis commisit, debito privilegio restituente. Nam idem frater vester & divina inspiratione & sacerdotali redargutione, & etiam ab apostolica sede communitus, ex aliqua parte quæ perperè egit correxerat: quæ autem adhuc incorrecta erant, quomodo emendare posset, saepe ge-

mebundus quarebat. Absit autem ut vos, qui pro restauratione sanctæ Ecclesiæ huc venistis, aut illa quæ ipse emendavit deteriores, & sicut ille offendit, & vos offendatis, aut quæ ipse necdum emendare potuit, inemendata sinatis: qui sæpe, sicut & nos testes sumus, fratres vestros de talibus monuistis, & in omni adnuntiatione quam communiter faciebatis, promptissime inde disputabatis; sicut & secus Teudonis villam, in loco qui Iudicium dicitur, capitula quæ habemus cum vestris fratribus acceptastis, & in chirographo apud Marfnam manu propria confirmastis. Contra quod si forte aliquis egit, non propterea vos immunes eritis, si illud quod teste Domino pepigistis & confirmastis observare, quod absit, non studueritis. Neminem quippe adjuvat quod aliena mala reprehendit, nisi & ipse illa caveat. quod demonstrat Paulus dicens: *Putas, ò homo, quòd tu evades iudicium Dei, qui eadem agis quæ iudicas.*

I X.

Rectores etiam monasteriorum, quibus monasteria committitis, firmiter & obnixè præcipite ut secundum ordinem & habitum ac sexum, quo inhabitantes constituti sunt, sollicitè & solerter prævideant ut secundum debitum ordinem servi vel ancillæ Domini vivant, & necessaria stipendia in victu & vestitu & ceteris quibusque habeant, & domos ac servitores, prout competit, sicut religiosi & habitus & conversationis rectores, eis provideant. Susceptionem etiam hospitem & pauperum nullo modo neglegant. Quin & inconvenientes personæ, & res tales quæ religioni non congruunt, in monasteria non introducantur, non dicimus, quoniam religiosos rectores providentiam & curam debitam inde sumere debere non ignoramus.

X.

Hospitalia peregrinorum, sicut sunt Scottorum, & quæ tempore antecessorum vestrorum Regum constructa & constituta fuerunt, ut ad hoc ad quod deputata sunt teneantur, & à rectoribus Deum timentibus ordinentur, custodiantur, ne dissipentur, obtineat. Sed & rectoribus monasteriorum & xenodochiorum, id est, hospitalium, præcipite ut sicut canonica docet auctoritas, & Capitula avi & patris vestri præcipiunt, Episcopis propriis sint subiecti, & monasteria atque hospitalia sibi commissa ipsorum regant consilio:

quoniam Episcopi paternam sollicitudinem eis secundum ministerium illorum studebunt impendere. Et quia sæpe unicuique in omni ordine competentem legem & iustitiam unâ cum fratribus vestris frequenti adnuntiatione perdonastis, ecclesiastici & religiosi habitus viri ac feminae, atque peregrini & pauperes, in quibus specialiter Christus suscipitur, perdonationem vestram sibi sentiant semper adesse.

XI.

Et quia de statu & salute populi Christiani, sicut nobis scripistis, vultis quærere, primò à vobis ipsis incipite, qui alios debetis corrigere, sicut scriptum est: *Medice, cura te metipsum.* & munda debet manus à fordibus esse quæ alienas fordes curat detergere. Et quæ in aliis debetis corrigere, nemo in vobis iuste valeat reprehendere. Super quantos enim estis in regni culmine, tantorum moribus debetis servire, & sicut lucerna super candelabrum in domo posita bonitatis exempla monstrare: quia omnium oculi in vos debent intendere; quos si malo exemplo destruxeritis, qui per vos & à vobis in bonum debuerant adificari, sub tantis sine dubio in futuro seculo in pœnis vos necesse est torqueri. Propterea oportet ut qui Rex estis, & dominus appellamini, in illum semper suspensò corde suspiciatis à quo videlicet Rege Regum & domino dominorum nomen Regis & domini mutuat. Et sicut ille disponit orbem terre in æquitate, & ad hoc, sicut in libro Sapientia dicitur, constituit hominem ut ipse similiter faciat, imitami illum, si vultis regnare cum illo. quia qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare, qui dicit: *Esote & vos perfecti, sicut & pater vester celestis perfectus est.* Et si dixeritis, quomodo possum esse perfectus, cum alia scriptura dicat, *Si quis in verbo non offendit, ille perfectus est vir,* non cadit à perfectione qui non peccat malitiæ cupiditate. *Septies enim cadit iustus & resurgit: impij autem corruunt in malum.* & *Iustus cum ceciderit, non conlidetur, quia Dominus supponit manum suam.* Qualitercunque verò quis peccet, cupiditatis voluntate, aut fragilitatis necessitate, nemo illi melius prævalet indicare quam conscientia sua, quæ non potest latere oculos in spectoris sui. Propterea ita oportet vos vivere, iudicare, & agere etiam in occulto, quasi sitis semper in publico: quia sæpe talis vos verbo laudabit

dabit qui corde acriter reprehendet, saepe etiam illa quae vobis & in vobis laudaverit, apud alios de vobis reprehensibilia iudicabit. Sic autem, ut dicimus, adjuvante Domino vivere, & agere praevaleritis, si vos non stimula verit amor privatus, si non vos inflammaverit cupiditas gloriae, divitiarum, possessionum, & potentatus, si non plus credideritis alienae linguae quam propriae conscientiae, si vos non roserit tinea adulationis, si non vos usserit livor alienae felicitatis, si vos non vexaverit neglectus animae & amor carnis, si credideritis Regem Christum non pro se, id est, non pro sua necessitate mortuum, sed pro nobis, ut viveremus qui mortui eramus, & vos plus studeatis aliis vivere in salutis suae utilitatibus quam vobis ipsis in propriis voluntatibus, si scieritis vos esse mortuos, & vos credideritis de factis propriis rationem Domino reddituros, & quae dignè receptoris, sine fine vel immutatione aliqua habituros.

XII.

Domum vestram domesticam sic nutrite, regite, & disponite ut quando regni populus ad vos convenerit, in vobis & in domesticis vestris videant qualiter se atque domum, cum quanta humilitate atque castitate, quam sobriè, quam justè, quam piè nutrire, disponere debeant, & gubernare: quia, sicut quidam sapiens dixit, secundum mores domini erit familia custodita. Et ideo domus Regis schola dicitur, id est, disciplina; quia non tantum scholastici, id est, disciplinati & bene correcti sunt, sicut alij, sed potius ipsa schola, quae interpretatur disciplina, id est, correctio, dicitur, quae alios habitu, incessu, verbo, & actu, atque totius vanitatis continentia corrigat. Et vos, sicut paxillus non bene infixus, nisi in Domino virtutum innixi fortiter fueritis, & vos cadetis, & qui in vobis pendent labentur. Quapropter, sicut dominus sub potestate constitutos ex tentatorum occasione docuit reddere quae sunt Caesaris Caesari & quae sunt Dei Deo, ita & vos, qui sub Deo estis & super homines estis, reddite quae sunt Dei Deo, & sicut Caesar aequus, quae subditorum sunt, subditis reddite. Reddite Deo puram & immaculatam fidem & sincerissimum cultum in sacerdotibus, in Ecclesiarum privilegiis, in sacris locis, in ecclesiasticis & religiosi viris ac feminis, in defensione Ecclesiae & Christianitatis, in aequitate & justitia populi

Tom. II.

Christiani, in sublevatione & tranquillitate & consolatione omnium indigentium, sicut praemisimus. Reddite illi quotidianum pensum in quotidiana oratione, in justis & assiduis elemosynis. Offerre illi devotionem vestram in sacris oblationibus & lacrymis secundum magnitudinem ac multitudinem quotidianorum peccatorum profusus. Reddite subditis iudicium cum misericordia, justitiam cum aequitate. Studete exaltare humiles & Deum timentes, & debellare atque humiliare superbos. Studete à bonis plus diligere quam timeri. Curate ut mali, si non propter Deum, vel propter timorem vestrum malum agere metuant. Non plus apud vos lingua dolosa, manus plena, obsequium indebitum valeat quam veritas, aequitas, & sinceritas. scientes scriptum: *Qui excutit manus suas ab omni munere, iste in excelsis habitabit.* unde consequenter intelligi debet, & non aliud. Munus enim est à lingua, favor; munus à manu, donatio; munus ab obsequio, indebita subjectio. Constituite ministros palatii qui Deum cognoscant, ament, & metuant, qui maximam curam gerant quatenus quicumque necessuosi palatium adierint, & per quos perrexerint, patrem & consolatorem mirantes, gaudentes vos videre accurrant, non, qualiter dicere nolumus, gemendo & maledicendo refugiant. Constituite Comites & ministros reipublicae qui non diligant munera, qui odiant avaritiam, qui detestentur superbiam, qui non opprimant neque dehonestent pagenses, qui messes & vineas & prata ac silvas eorum nequaquam devastent, qui eorum pecora vel frutices vel quaecumque illorum sunt non praeferantur neque diripiant, & per violentiam ac mala ingenia quae illorum sunt nullo modo auferant, qui Episcoporum suorum consilio quae Dei sunt & Christianitati conveniunt faciant, qui placita non pro acquisitione lucris teneant, sed ut causa Dei, & viduae, ac pupilli, & populus justitiam habeant, & plus litigantes ad concordiam salva justitia revocare studeant quam committere ut ipsi inde aliquod lucrum possint habere, quos si pacificare non potuerint, tunc, sicut rectum est, justum iudicium decerni cum magna sollicitudine faciant, scientes scriptum esse: *Indicabo tibi, homo, quid sit bonum, id est, facere iudicium & justitiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo.* id est, ut quod illi placet, tibi placeat & facias, quod illi displicet, tibi

H

displieat & non facias. Quòd si per fragilitatem feceris, non contumaciter vel pertinaciter in tuo malo facto perseveres; sed statim pedem sicut à ferro calido revoca, & in viam voluntatis Domini tui dirige. Et sicut scriptum est, *quia sunt vie quae videntur hominibus bonae, & ducunt ad interitum, fac sicut Scriptura tibi praecipit*.
 Prov. 16. *quicumque es homo, interroga de via bona, & ambula per eam.* quia, sicut dicitur in evangelio, *ampla via est quae ducit ad perditionem, & multi vadunt per eam: arcta & angusta via est quae ducit ad vitam, & pauci inveniunt eam.* Propterea quicumque es homo, audi Prophetam, & ora cum Propheta: *Legem pone mihi, Domine, viam justificationum tuarum, & exquiram eam semper. & : Deduc me in semitam mandatorum tuorum, & viam iniquitatis amove à me, & de lege tua miserere mei.* Quia, sicut Hieremias Propheta dicit, *non est hominis via ejus, nec viri est ut ambulet & dirigat gressus suos; sed à Domino diriguntur gressus viri, & viam ejus volet.* Ipsi Comites similiter, quantum poterint, similes sibi timentes Deum & justitiam diligentes per se ministros constituent: qui sicut seniores suos benignos & affabiles pagenibus suis viderint, & ipsi pro modulo suo illos imitari in omni bonitate & justitia certent.

XIII.

Homines etiam & potentes seculi, qui inter istas seditiones legis jugum & justitiam aequitatis refugerunt, & talia ac tanta fecerunt pro quibus ecclesiasticam & episcopalem excommunicationem meruerunt, ad leges & justitiae tramitem revocate, & ut ad suos Episcopos humiliter, sicut eis necesse est, veniant jubete vel cogite, & ut Ecclesiae, in quam peccaverunt, aut cum debita necessaria humilitate satisfaciant, aut humiliter & veraciter se excusent, qualiter absolvi à Domino per ministerium episcopale valeant, suadete atque regia potestate praecipite. Et si forte vos vel quicumque alij de eorum societatis & conjunctionis communicatione infecti & condemnati sunt, poenitentiam quicumque se recognoscendo faciat: quia, teste sacra auctoritate, non poterit absolvi à suis qui peccatis damnabiliter gravatur externis. Sicut orans Deum sanctus Propheta
 Psal. 18. David demonstrat dicens: *Ab oculis meis munda me, Domine, & ab alienis parce servo tuo.*

XIV.

Judices denique villarum regiarum con-

stituite qui non sint cupidi, qui non diligant avaritiam, & usuras nec ipsi faciant, nec pecunias regias vel suas ad usuras donent, neque à suis subditis usuras fieri sinant. quae omnia vos super omnes ministros vestros odire debetis & fugere. Et servos regios judices non opprimant, nec ultra quod soliti fuerunt reddere tempore patris vestri ab eis exigant; neque per angarias in tempore incongruo illos affligant; neque per dolos, aut per mala ingenia, sive inconvenientes preces, colonos condemnent: quia si per tales vel alias hujusmodi factiones pondus argenti vel auri habueritis in arca, majus & gravius pondus erit peccati quod habebitis in conscientia vestra & anima. Adificent villas vestras moderatis castitis, ut & honestas necessaria sit, & familia non gravetur. Laborent & excolant terras & vineas in tempore cum debita sollicitudine, salvent & dispenent laborata cum fideli discretionem, faciant nutrimenta congrua & necessaria; custodiant silvas, unde habeant pabuliones; defendant & excolant prata, unde habeant pabula; quatinus non sit vobis necesse per quascunque occasiones quorumcunque hortatibus circuire loca Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, vel Comitum, & majores quam ratio postulat paratas exquirere, & pauperes ecclesiasticos & fidelium vestrorum mansuarios in caricaturis & paraveredis contra debitum exigendis gravare, & peccatum de facultatibus indebitè consumptis in animam vestram congerere. Neque à Comitibus vel fidelibus vestris plus studeatis quam lex & consuetudo fuit tempore patris vestri, de hoc quod de francis accipiunt, exquirere. Quin potius habeatis unde sufficienter & honestè cum domestica corte vestra possitis vivere & legationes palatium vestrum advenientes recipere, & sicut scriptum est, unde possitis de justis laboribus necessitatem patientibus tribuere: quia Rex & largus debet esse, & non quod largiatur de injustitia vel iniquitate debet conquirere. Iudices verò villarum colonos distringant ut non ecclesiasticos homines vel francos pauperiores aut alienos servos propter privilegium regium opprimant, aut silvas vel quaecunque aliorum sunt in sua vicinitate devastent. Quia Rex justus, qui justitiam debet diligere, ministros & colonos impios & iniquos non debet habere, sed omnibus in se & in suis debet imitationem debitam demonstrare:

Ephel. 4.

quia si ipse Deum dilexerit, omnes boni diligunt illum; & si ipse Deum timuerit, omnes mali timebunt illum. Et Rex atque sui ministri per amorem Dei bonum faciant & omnes bona facere doceant, & per timorem Dei mala fugiant & omnes in illis mala fugere discant. Misso etiam tales per regnum constituite qui sciant qualiter Comites & ceteri ministri reipublice iustitiam & iudicium populo faciant; qui sicut Comitibus proponuntur, ita scientia iustitia ac veritate eis praeemineant.

XV.

Hæc, quia litteris vestris significastis quod nobiscum de restauratione sanctæ Ecclesie & statu ac salute populi Christiani tractare vellestis, dominationi vestræ scripto respondere curavimus: quia & pro inclementia aeris, & pro inconvenientia temporis, & propter imminentem diem Domini nostri natalis, venire ad præsentiam vestram nequivimus. Operamini vos interim ista quæ cum fidelibus vestris sine nostra corporali præsentia operari valetis. Et cum tempus congruum & sacris canonibus designatum advenerit, quando & pro paganorum infestatione & pro exortu tumultus ac depredationum atque rapinarum miserrima nimis confusione nobis licuerit cum Dominis & confratribus ac comprovincialibus Archiepiscopis & Coepiscopis synodum, favente Domino, celebrare, quæ his sunt residua; cum eis sicut cum magistris & patribus tractare & vestræ dominationi debitum consilium dare studebimus. Et si Deus soliditatem & salutem Ecclesie atque regni in manu vestra adunare & prosperari decreverit, quæ cum Archiepiscopis & Coepiscopis nostris plus congruere divinis dispositionibus viderimus, agere sub famulatu recti regiminis vestri studebimus. Potens est enim Deus minus bonum initium in perfectè bonum commutare processum, cui noscitur esse possibile quod impossibile solent homines iudicare. Si enim sapientia vestra dignum iudicat loqui & tractare cum vicino Rege ejusque fidelibus, secedente de ista parte regni Domino nostro, fratre videlicet vestro, multò magis nos oportet expectare tempus canonicum, ut cum fratribus & comprovincialibus Archiepiscopis & Episcopis loquamur, quia generalis causa imminet totius Cispinæ Ecclesie. Maximè autem nobis necesse est loqui cum illis Archiepiscopis & Episcopis qui consensu & voluntate populi regni istius

Tom. II.

Domnum nostrum fratrem vestrum unxerunt in Regem sacro chrismate divina traditione, quemque sancta sedes apostolica mater nostra litteris apostolicis ut Regem honorare studuit & confirmare. Legite libros Regum, & invenietis quanta reverentia reprobaturum & abjectum à Domino Saul ducere dignum duxit sanctus Samuel, cuius locum in Ecclesia nos licet indigni tenemus. Et advertite quàm magni pendit sanctus David, in loco illius electus & unctus à Domino, mittere manum in Christum Domini; cum Saul non solum ex alia progenie, verum ex alia tribu erat, & illum rejectum & se electum à Domino cognoscebat, & nihil firmitatis Sauli David fecerat, sed plurimum adjutorium & devotam servitutem ei impenderat. Et neque bello auferre neque ingenij dolo illi regnum subripere adtentavit. Et cum multos ad hoc suosores & auxilios habuisset, nulli autem ut hoc moliretur accommodavit, quamvis multas persecutiones & morti proximas ab eo sapissime sustinuerit. Insuper & bene scitis quid de illo iusserit qui, licet mendaciter, pro illius tamen gratia acquirenda se manum misisse in Christum, id est, unctum Domini, nuntiavit. Nam si est aliquis qui hæc ignoret, nos ei dicimus quia gladio eum interficere iussit. Sic & qui infideliter & contumaciter in unctum qualemcunque Domini manum mittit, dominum Christorum Christum contemnit, & in anima proculdubio spiritalis gladij animadversione perit. Hæc dicimus, non ut exaggerationes contra dominationem vestram incongruas exquiramus, sed ut evidentius pro qualitate nostri ministerij quid, excepta debita fide & beneficentia, nobis in fratre vestro reverendum sit demonstramus. Talem nempe vos debemus & volumus credere ut nec vos regni augmentum cum animæ vestræ detrimento velit habere, neque nos cum tali dedecore ad adjutorium ecclesiastici regiminis & gubernationis recipere ut sine sacerdotio simus; quo privati erimus, si contra Deum & rationis auctoritatem nos Ecclesiæque nostras vobis studuerimus committere. Ecclesie siquidem nobis à Deo commissæ non talia sunt beneficia & hujusmodi Regis proprietas ut pro libitu suo inconsultè illas possit dare vel tollere. Quoniam omnia quæ Ecclesie sunt, Deo consecrata sunt. Vnde qui Ecclesie aliquid fraudatur aut tollit, sacrilegium secundum sanctam scripturam facere noscitur. Et nos Episco-

H ij

pi Domino consecrati, non sumus hujusmodi homines ut sicut homines seculares in vassallatico debeamus nos cuiuslibet commendare, sed ad defensionem & ad adiutorium gubernationis in ecclesiastico regimine nos Ecclesiasticas nostras committere, aut iuramentum sacramentum, quod nos evangelica & apostolica atque canonica auctoritas vetat, debeamus quoquo modo facere. Manus enim chrismate sacro peruncta, quæ de pane & vino aqua mixto perorationem & crucis signum conficit corpus & Christi sanguinis sacramentum, abominabile est, quicquid ante ordinationem fecerit, ut post ordinationem episcopatus seculari tangat modo sacramentum. Et lingua Episcopi, quæ facta est per Dei gratiam clavis cæli, nefarium est ut sicut secularis quilibet super sacra iuret in nomine Domini & sanctorum invocatione; nisi fortè, quod absit, contra eum scandalum acciderit Ecclesiæ suæ; & inde sic temperanter agat sicut Domino docente constituerunt rectores Ecclesiæ synodali consilio. Et si aliquando sacramenta ab Episcopis exacta aut facta fuerunt, contra Deum & ecclesiasticas regulas, quæ Spiritu sancto dictata & Christi sunt sanguine confirmata, irrita sanctæ scripturæ paginis declarantur, & exigentes atque facientes medicamento exinde salutaris penitentia indigent. Propterea expectate, Domine, patienter sicut Princeps Christianus & Ecclesiæ filius, & honorate Ecclesiæ sanctæ rectores; ut vos honoret qui nobis dixit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos spernit, me spernit. & Honorantes me honorabo; & hi qui temnant me, erunt ignobiles. & Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Et in Psalmo: *Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari.* quoniam qui malignantur, id est maligna agunt, exterminabuntur: *sustinentes autem Dominum ipsi hereditabunt terram,* hoc est, regnum Dei. Et cum venerit tempus & locus, sicut superius diximus, loquemur cum nostris confratribus; & sicut Domini iustis dispositionibus viderimus convenire, sine dubio faciemus. Et non est rationabilis causa quæ contra hoc quod petimus vos debeat stimulare: quia non sumus hujusmodi homines ut cum cognoverimus voluntatem Domini, velimus aut debeamus quoquo modo resultare, vel rixas & dissensiones seu seditiones, quas vulgus vverras nominat, debeamus commovere, conferere, vel tenere, quos

Luc. 10.

1. Reg. 2.

Zach. 1.

Psal. 104.

Psal. 36.

Dominus pacis pradicatores & sectatores voluit ordinare, & peccata nostra atque nobis commissorum & etiam totius populi constituit plangere & curare, & bellum cum vitis & pacem cum fratribus iussit habere. Nos equidem pacem & quietem, non rixas & bella, optamus & quarimus: quia sicut dicit Apostolus, *non sunt nobis carnalia arma, sed spiritualia, & potentia Deo,* quibus sumus calciati pedes in præparatione evangelij pacis, induti lorica iustitiæ & galea salutis, accincti lumbos in veritate, habentes scutum fidei & gladium Spiritus sancti: quia non est nobis conclusio adversus carnem & sanguinem, sed adversus principes & potestates, adversus rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in cælestibus. Et non militamus terreno Regi, sed cælesti, pro salute & nostra & terreni Regis & totius populi nobis commissi: quorum officium est nulli nocere, contra neminem infideliter agere, omnibus autem velle prodesse. Tandem, Domine nobis Rex, contra Deum & contra animam vestram non audiat illos qui dixerint, si fortè vobis dixerint, Non tibi sit cura, Rex, quæ tibi referunt illi fellones atque ignobiles. hoc fac quod tibi dicimus, quoniam cum nostris & non cum istorum parentibus tenuerunt parentes tui regnum. Nos autem obsecramus dominationem vestram, adrendite potius, si Christianus Rex estis, sicut & Deo gratias estis, & in illum creditis, & per illum regnare vultis per quem, sicut scriptum est, Reges regnant, & cuius est regnum, immo orbis terræ & plenitudo ejus; quia idem Deus in carne veniens, qui solus Rex fieri potuit & sacerdos, & in cælum ascendens suum regnum, id est, Ecclesiam, inter pontificalem auctoritatem & regiam potestatem gubernandum disposuit, & non elegit ad hoc divites & nobiles, sed pauperes & piscatores, & sicut scriptum est, *ignobilia & contemptibilia mundi elegit, ut confundat fortia.* Et fieri potest ut tales vobis ista dicant (si fortè minus necessariò Deum timentes vobis dixerint) cum quorum parentibus diabolus, qui secundum Scripturam est Rex super omnes filios superbia, regnum Christi, quod est Ecclesia, conturbaverit, & nunc eos in regno suo, id est, in inferno, retineat, & secum in secula retinebit. Pro certo autem sciatis quia cum nostris parentibus, id est, cum Apostolis, Christus Rex Regum regnum suum, id est, Ecclesiam, con-

1. Cor. 10.

Ephel. 6.

Prov. 8.

1. Cor. 1.

Iob. 41.

1. Cor. 1.

quisivit, ampliavit, & rexit, & per nos & nobiscum, utinam non ad iudicium nostrum dicamus, eandem Ecclesiam, id est, regnum suum, quotidie acquirit, auget, atque gubernat idem Dominus Iesus Christus, sicut dictum est à Domino Ecclesiae per Prophetam: *Pro patribus tuis nati sunt tibi filij.* id est, pro Apostolis creavit tibi Episcopos, qui te regant & doceant. Cum qua Ecclesia nobis à Deo commissa, Rex Christiane & Domine, sicut litteris vestris iussistis, jejuniis & orationibus ac letaniis Dominum, summum

gubernatorem in navi sanctae Ecclesiae fluctante in hoc mare, id est, seculo naufragoso, peccatis nostris communibus dormientem pulsare & excitare & pro vobis deprecari studebimus ut quantocius pro sua ineffabili pietate evigilet & imperet ventis & mari, id est, tentationibus diabolicis & inquietudinibus secularium hominum, ut redeat quantalacunque tranquillitas, gratia & misericordia ejusdem Domini nostri Iesu Christi, cui est & sit potestas & honor & gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

TITVLVS XXVIII.

Synodi Metensis, de indulgentia Ludovici Regis.

HÆC CAPITVLA TRACTATA ET CONFIRMATA

Sunt ab Episcopis in synodo habita apud Mettis civitatem, de indulgentia Hludouici Regis pro seditione & excessibus in regno fratris sui Karoli perpetratis.

Dilectis in Christo fratribus & consacerdotibus nostris, legatis videlicet divinae pacis ac nostrae unanimiatis, Hincmaro, Gunthario, Weniloni Archiepiscopis, & venerabilibus Coepiscopis nostris Herluino, Hildegario, Adventio, Abboni, Hincmaro, Erchanrao, Episcopi quorum nomina subter habentur adscripta, qui favente Domino & annuentibus gloriosis Principibus nostris Karolo & Hlothario in Mediomatricum civitatem anno incarnationis dominicae DCCCLIX. Indictione VII. V. Kal. Iunias synodali decreto convenimus.

CAP. I.

Nota & (pro dolor!) nimis est nota discordia atque calamitatis perniciosa quae factione quorundam seditionum hominum nuper inter fratres Reges nostros Hludovicum & Karolum accidit, unde tanta ac talia in Ecclesia nobis ad regendum divina dignatione commissa & in hoc regno perperè sunt admissa ut ipso etiam auditu horribilia cognoscantur; & si haec discordiae pestilentia diutius, operante humani generis antiquo hoste, duraverit, quam exitiabilis & mortifera existat melius ipsi scitis. Qua de re memores quid veritas missis praedicatoribus iusserit, ut divinus Paulus dicit, *legatione fungimur*

pro Christo, reconciliamini Deo, legatione pro Christo fungentes, vos, fratres carissimi, legatos Deo amatae pacis, quoniam exinde jam gloriosos Principes nostros Karolum & Hlotharium episcopali auctoritate monuimus, ad Dominum Hludovicum Regem gloriosum mediante Domino ordinamus, sicut Salvator dicit: In quacunque, inquit, domum intraveritis, primum dicite, Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra. Sin autem, ad vos revertetur. Quia aut erit quisque praedestinatus ad vitam, & caeleste verbum sequetur quod audiet. Aut si nullus audire voluerit, ipse praedicator sine fructu non fuerit, quoniam ei à Domino pro labore sui operis merces recompensabitur.

II.

Post praedicatam verò & postulatam pacem, legatio vestrae fraternitatis huiusmodi erit conditionis ut isdem Rex nobis, & utinam Deo, semper amabilis admissorum indulgentiam consequatur.

III.

Videlicet si se de omnibus quae per eum malitiosorum hominum persuasionem atque seductionem in parochiis nostris fratrumque nostrorum perpetrata sunt veraciter recognoverit, sicut scriptum est: *Iuxta Psal. 19. est Dominus his qui tribulato sunt corde.*

H iij

Psal. 44.

Luc. 10

1. Cor. 3.

Pfal. 50. &: *Sacrificium Deo est spiritus contribulatus.*
quoniam cor contritum & humiliatum
Deus non spernit. Et sicut hi qui fidè
Deum quærunt, invenire nunquam me-
rentur, ita prope est Dominus omnibus
invocantibus se in veritate.

I V.

Et si post veram recognitionem puriter
confessus fuerit, quia iterum dicit Scrip-
tura: *Qui abscondit scelera sua non dirige-
tur. Qui autem confessus fuerit, & reliquerit
ea, misericordiam consequetur. &: Si confi-
teamur peccata nostra, fidelis est & justus
ut remittat nobis peccata nostra & emundet
nos ab omni iniquitate.*

V.

Post puram confessionem, si
promiserit quæ malè gesta sunt per dignos
penitentiae fructus, præveniente, adju-
vante, & subsequente divina gratia, se
pro viribus emendaturum, (quia scriptum
est, *Facite fructus dignos penitentiae*) ut
tanto majora quærat bonorum operum
quisque luera per penitentiam quanto
graviora sibi intulit damna per culpam,
(quoniam & illi beati quorum tecta bonis
operibus sunt peccata) & ut scriptum est,
quia peccavit, & populum peccare fecit,
tanta sint bona quæ tanta operiant mala.

V I.

Deinde si sponderit ad pacem & con-
cordiam præsentiter in toto corde &
ore, & quanto citius rationabiliter & possi-
biliter atque convenienter ex communi
consensu fieri poterit, etiam præsentia
corporis ad pacem & concordiam cum fra-
tre suo Karolo se reditutum & in pace ac
caritate Deo placita cum præfatis Princi-
pibus nostris Karolo atque Hlothario, si
ipsi eandem pacem & concordiam erga
eum servaverint, permanens, & in se
peccantibus debita dimiserit, sicut sua à
Deo debita sibi cupit dimitti. Quia itidem
scriptura dicit. *Pacem sequimini cum om-
nibus, & sanctimoniam, sine qua nemo vi-
debit Deum.* Et cum mala cuncta bonis se-
quentibus diluantur, tantum est discordiæ
malum, quæ nisi extincta funditus fuerit,
bonum nullatenus sequi evangelio teste
permittat. & caritas est quæ operit multi-
tudinem peccatorum, sine qua etiam si
quis corpus suum tradat ad ignem, nihil
ei nisi ad damnationis judicium proderit.
Et Dominus dicit: *Si non dimiseritis ha-
minibus peccata eorum, nec pater vester cae-
lestis dimittet vobis peccata vestra.*

V I I.

Post hæc si promiserit quòd jam ulte-
rius tale vel simile schisma in hac sancta
Dei Ecclesia atque in ista Christianitate
non reiteret. Vnde scriptum est: *Qui bap-
tizatur à mortuo, & iterum tangit illum,
quid proficit lavatio ejus? Baptizatur quip-
pe à mortuo qui mundatur fletibus à pec-
cato. sed post baptisma mortuum tangit
qui culpas post lacrymas repetit. Et iterum
scriptum est: *Canis reversus ad vomitum*
suum, & sus lota in volucribro luti. Quia
qui peccatum post penitentiam repetit,
quali in luto aqua semetipsum volvit,
vitæ munditiam subtrahit, ipsas etiam la-
crymas ante Dei oculos fordidat facit.*

V I I I.

Tunc demum promittat se ab illorum
perditorum hominum tuitione atque favo-
re, per quos tam graviter Deum offendit,
disjungere. Et qui quasi ad ejus fidem, sed
potius infideliter ad eum venerunt, ad re-
ctam rationem in proximo plagito ante
fratrem suum Karolum & nepotem suum
Hlotharium, sicut Deo teste jam apud
Marinam propria manu firmaverat, veni-
re, si potuerit, faciat. Et quemcunque il-
lorum recta ratio dignificaverit, dignè ho-
nóre suo fruatur. Et qui per rectam ratio-
nem erga seniore suum justificari non
potuerit, & rationabilem misericordiam
pro eo expetierit, eandem rationabilem
misericordiam illi obtineat. De illo verò
quem recta ratio & justum judicium con-
demnaverit, ut Rex Christianus cum Re-
ge Regum Christo concorder, & alienæ
perditioni se non commisculet: quia, ut
Paulus dicit, non solum qui faciunt, sed
etiam qui malè facientibus consentiunt,
digni sunt morte. Vnde sanctus Innocen-
tius dicit quia non multum interest inter
committentis animum & consentientis fa-
vorem. Adde amplius, plerumque dedit
errare cui nemo consentit. Et iterum san-
ctus Paulus cum talibus hominibus nec ci-
bum sumere permittit. Et sanctus David
dum totum se ad feedera pacis internæ
constringeret, testatur quòd cum malis
concordiam non teneret, dicens: *Nonne
qui oderant te, Deus, oderam illos, & sa-
per inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio
oderam illos, inimici facti sunt mihi.* Inimi-
cos etiam Dei perfecto odio odisse est, ad
quod facti sunt diligere, & quod faciunt
increpare; mores pravorum premere, vi-
tæ prodesse. Hinc Finces peccantem ci-
vem coeuntem cum Madianite perculit,

& iram Dei iratus placavit. Et Iosaphat, qui tot de antea vita præconis attollitur, de Achab Regis amicitis penè periturus increpatur. cui à Domino per Prophetam dicitur: *Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum amicitia jungeris. Et idcirco iram quidem Domini merebaris; sed bona opera inventa sunt in te.* Hinc sacri canones à sancto promulgati Spiritu dicunt ut hi qui post excommunicationem vel interdictum cum excommunicatis communicaverint, condemnati anathema habeantur. Et sanctus Cyprianus Regis ministerium esse dicit impios de terra perdere, homicidas, perjuros, adulteros, veneficos, sacrilegos non finire vivere. Et in libro Regum scriptum est, dicente Domino per Prophetam: *Quia dimissisti virum morte dignum, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo illius.* Et quam noxia sit indebita erga iniquos misericordia, monstratur in opere Saul ac Samuelis: quoniam cui Saul perperit offendens Dominum, Samuel Prophetam in frustra concidit. Nam sicut quisque in se peccantibus debet propter Deum dimittere, ita in Deum peccantes, & Ecclesiam conculcantes, & regni pervasores, & in Christianitatis depopulatores, & in pacis perturbatores, & in patriæ proditores debet minister Domini Rex debitam vindictam propter Deum exercere. Quapropter sciat Rex nobis amabilis quia sicut infirmus sanari non potest qui à medico coquitur, quandiu ferrum ignitum in illius tenetur corpore, ita & nemo sanari potest à peccato quandiu in peccato manserit, vel quandiu in peccato manenti scienter & libenter communicaverit.

I X.

Tandem si se promiserit adiutorem & cooperatorem Dei pro viribus de cetero & rationabiliter futurum, qualiter Ecclesia Dei quæ in suo regno ac regnis nostrorum Principum una est, sicut & unum sacerdotium, secundum qualitatem periculosi temporis in unoquoque ordine restituatur, & sacerdotes Dei debita privilegia & ecclesiasticum vigorem obtineant, & populus justitiam & pacem habeat, congregatis vobis & nostro immo divino spiritu, qui est remissio omnium peccatorum, per ecclesiasticam apostolicæ auctoritatis potestatem illi peccata in nostris parochiis per illum & ab illo commissa ecclesiastica pietate & canonico more dimittite, eique indulgentiam postulanti dona-

te, atque illum sacre communioni, qua ipse se privaverat excommunicatis communicans, restituite.

X.

Et licet multorum annorum secundum præfixos à sacris canonibus gradus poenitentiae hæc perpetrata facinora indigerent, tamen consili de Dei misericordia, apud quem non sic acceptatur mensura temporis ut doloris, nec abstinentia ciborum sicut mortificatio vitiorum, non præjudicantes patrum sententiis quæ de hujusmodi decreverunt, sed potius eorum sequentes humaniorem diffinitionem, hæc scribimus. Ait sancta Synodus Africana: *Pœnitentibus secundam differentiam peccatorum Episcopi arbitrio poenitentiae tempora discernantur.* Et S. Leo apostolicæ sedis Pontifex: *Hic, inquit, qui in tempore necessitatis & in periculi urgentis instantia prædictam poenitentiae & mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicens est, nec reconciliatio deneganda: quia misericordiae Dei mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullus patitur venire moras vera confessio, dicente Dei spiritu per Prophetam: Cùm conversus ingemueris, tunc salvus eris. & alibi: Dic iniquitates tuas prior, ut justificeris. & item: Quia apud Dominum misericordia est, & copiosa apud eum redemptio. In dispensandis itaque donis Dei non debemus esse difficiles, nec se accusantium gemitus lacrymasque neglegere, cùm ipsam poenitentiam affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: Ne forte det illis Deus poenitentiam, & respiciant à diaboli laqueis, à quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.* Et sanctus Gregorius in evangelij homelia dicit: *Veniat foras mortuus, id est, culpam confiteatur peccator. Venientem verò foras salvant discipuli, ut pastores Ecclesie ei poenam debeant amovere quam meruit qui non erubuit confiteri quod fecit.*

X I.

His perpensis, fratres carissimi, si, ut diximus, jamdictum Regem à nobis amabilem ita contemperatum divinæ voluntati & sacre auctoritati inveneritis, secundum ministerium vobis à Deo traditum cum nostra unanimitate absolvite. Sin aliàs, vos nullo modo cum eo, quem absolvere non poteritis, ligare nolite: quoniam nec coram Deo nec in synodo nos inde auctores habebitis, si agere aliter, quod absit, præsumperitis; vósque & in synodo & coram Deo pro facto irrito dabitur rationes.

Concil.
Carthag.
111. c. 31.

Leo I. epist.
91.
Hallig.
lib. 3. c. 9.
Regino lib.
1. c. 108.
Burchard.
lib. 18. c. 4.

Esa. 44.

Psal. 119.

1. Tim. 4.

S. Gregor.
hom. 20.
in evang.

XII.

Et si ipse, quod Deus longè faciat, ea quæ egit, unde illum nunc commonere vos mittimus, reiteraverit, omnia & ante divinos oculos & ad ecclesiastica judicia redivo vulnere curanda vel amputanda noverit revenire. Si quid quoque contra sanctam auctoritatem præsumptum vel subreptum sive extortum fuerit, non solum in divinis examinationibus, verum nec in divinis legibus quippiam prævalebit. Et non sit de cetero immemor idem Rex gloriosus quod dicit sanctus Gregorius.

Regino lib. 1. c. 118. Burchard. lib. 19. c. 65.

Sciendum est, inquit, quia quisquis illicita nulla commisit, huic jure conceditur ut licitis utatur, sicque pietatis opera faciat ut

tamen, si noluerit, ea quæ mundi sunt non relinquat. Quilibet verò tanto à se licita debet absidere quanto se meminit & illicita perpetrasse. Neque enim par fructus esse boni operis debet ejus qui minus & ejus qui amplius deliquit, aut ejus qui in nullis & ejus qui in quibuslibet facinoribus cecidit. Sed tanto quisque majora querat bonorum operum lucra per penitentiam quanto graviora sibi intulit damna per culpam. Unde à vobis nostra quin potius Dei voce commoneatur ut sic studeat præteritorum penitens, & imminetia atque futura cavens, Deo militare in regno terreno, quatenus mereatur conregnare Christo in regno cælesti.

Hæc que sequuntur peracta legatione renuntiavit Episcopi.

DE indulgentia sua nobis Hludovicus Rex pridie Nonas Junias in Wormatia dixit. Volo vos precari ut si in aliquo vestros animos offendi, ut hoc mihi perdoneris, ut inantea securus vobiscum loqui possimus. Ad hæc Hincmarus, qui primus in ordine ex sinistra parte illius stetit, respondit dicens: Ista causa citò ad effectum pervenire potest, quia quod nos offerimus, hoc vos petitis. Et monente Grimoldo ac Theodorico Episcopo, iterum ipse Hincmarus dixit: Nihil contra me fecistis unde noxium rancorem in mente contra vos teneam: quia si facerem, ad altare, ut Domino sacrificarem, accedere non auderem. Iterum monentibus eisdem Grimoldo & Theodorico ac Salomone, dicente ipso Theodorico hæc verba, Facite sicut senior noster precatur, parcite illi, respondit ipse Hincmarus hæc eadem verba: Quod in me, id est, in mea persona, offendistis, & peperi & parco. De hoc autem quod in Ecclesia mihi commissa & in populo malè est factum, voluntariè vobis dono consilium, & secundum Deum præsto auxilium, ut inde salvifitis, si vobis placet. Et præfati viri responderunt: Certè bene dicit, & ceteri fratres nostri in hæc verba & senserunt &

profecuti sunt. Tanta & talis indulgentia illi largita fuit, & non altera, neque amplius. De scripto autem quod confirmatum nobis est traditum, nec ipse à nobis quiddam quæsit, nec nos illi aliquid diximus, quoniam necdum cum illo ex hujusmodi in ratione eramus. Ipse autem post hæc & alia dixit nos egisse quod non egimus, ex hoc materiam sumens quod Guntharius illi familiariter, ut eum instrueret & ad satisfactionem provocaret, scriptum relegit ita inquires: Vos mihi transmisistis vestram epistolam cum capitulis, vos venistis cum causa facta. Nos non sumus hic nisi duo vel tres, qui sine aliis huc exilivimus. In illas causas intrare non possumus antequam cum nostris Episcopis inde tractemus: quia, Deo gratias, nihil sine illorum consilio feci. & postea inde respondeam. Nos autem expectabamus ut consilium à nobis de sua salute oblatum ipse quæreret, & tunc ei secundum illud scriptum donarem consilium. Ipse autem de suo gradu respondit quod in illud scriptum non intraret antequam cum suis Episcopis consideraret. Et sic quicquid in generali causa Ecclesiæ & populi egit, penes illum remansit.

TITVLVS XXIX.

Synodi Tullensis apud Saponarias.

*HÆC VENTILATA, DEFINITA, ATQVE OBTENTA
sunt in synodo duodecim provinciarum que habita est anno incarnationis domi-
nicæ DCCCLIX. Indictione VII. in territorio Tullensi, sub Principibus Ka-
rolo, Hlothario, & item Karolo.*

CAP. I.

VT caritas fraterna & concordia pa-
cis reformetur inter fratres, Princi-
pes scilicet ac gloriosos Reges nostros
Hludouicum & Karolum, qualiter schif-
ma quod ortum est nuper in Ecclesia, ad
unitatem benignitatis valeat redintegrari,
& status Ecclesiæ penè conlapsus restitui,
& pax ac iustitia in populo Christiano va-
leat procurari, & qui à fidelitate debita
defecerunt, iudicio & iustitia per rectam
rationem & rationabilem misericordiam
possint saluari & à peruerso conamine ad
salubriora converti.

I I.

Episcopi namque secundum illorum mi-
nisterium ac sacram auctoritatem uniti
sunt, & mutuo consilio atque auxilio Re-
ges regnorumque primores atque popu-
lum sibi commissum in Domino regant
& corrigant, & nemo se à solatio mutuo
subtrahat, sed synodales conventus secun-
dum iussionem canonicam frequentare
procurent: quatenus ordo ecclesiasticus,
qui quasi oblitteratus jam fuerat, (quo-
niam synodi propter discordiam Regum
frequentari non poterant) episcopali col-
latione ad necessarium ac debitum statum
reduci prævaleat. unde etiam consensum
apud Reges expetitum obtinuerunt.

I I I.

Reges nihilominus ac Principes nostri
Karolus, Hlotharius, atque item Karo-
lus ad Dei voluntatem atque sanctæ Ec-
clesiæ statum, suamque salutem & populi
saluationem, gratias Deo, uniti & in ea-
dem salutari unitate firmati sunt.

I V.

Perventum est ante conventum Episco-
porum quandam Diaconum, cui Tortol-
dus nomen est, episcopalem potestatem
in urbe Bajocacensium occupasse, & pol-

Tom. II.

licitationibus ac minis sollicitare multos
ac perturbare. Vnde definivit sancta syno-
dus ut Wenilo Senonum Archiepiscopus,
cujus Diaconus fuit, adjunctis secum tri-
bus aliis, memoratum Diaconum evoca-
tum audiant, & secundum auctoritatem
canonicam de eo definiant. Si autem refu-
gerit eorum cognitionem, annitente prin-
cipali potestate venire ad audientiam com-
pellatur. Quòd si hanc quoque declina-
rit, anathemate feriatur.

V.

De quodam etiam Subdiacono Anscar-
rio, qui vivo & incolumi Episcopo civita-
tis Lingonum sedem pervasit, simili est
sententia definitum. Sed intervenientibus
legatis ejusdem Subdiaconi, humanior est
prolata sententia, videlicet ut sacramento
confirmet se nunquam talia hujusmodi
præsumptione facturum. Cujus sacramen-
ti tenorem huic capitulo subnectere dig-
num existimavimus. Ego Anscarius Sub-
diaconus confiteor coram Domino & san-
ctis angelis ejus, reverentiæ sanctæ pater-
nitatis vestræ, contra Dei voluntatem &
contra canonica statuta temerè me fecisse
in Isaac venerabilem Pontificem, usur-
pando sedem Ecclesiæ sanctæ sibi commis-
sæ Lingonicæ, & sollicitando Clericos &
vassallos ejus omnemque familiam. Atque
ideo pro tantæ præsumptionis excessu, per
facri ministerij vestri vobis largitam à Do-
mino potestatem veniam mihi pœnitenti
largiri suppliciter deprecor. Deinceps ve-
rò nec in eundem antistitem nec in alium
quemlibet nec in illa nec in alia Ecclesia
hujusmodi præsumptionem facere tentabo
& neque illi aut alicui suorum Clericorum
aut laicorum in aliqua re impedimentum
faciam pro hac causa, quia me graviter
deliquisse confiteor. Neque insidias eis ul-
lius inquietudinis parabo neque per me
neque per aliquem meorum propinquo-

I

rum nec per quemcumque hominem; sed potius adiutor pro viribus & intelligentia ipsi suisque ero, prout sibi placuerit. Et qui sibi pro hoc ipso inimici sunt, quos ipse voluerit, si potuero, eidem procurabo. Sic me Deus adjuvet & ista sancta sanctorum reliqua. Statuit etiam sancta synodus ut nunquam ad eandem Lingonensem Ecclesiam, sive ad Ianuacensem, quam jam pridem pari modo adflixerat, debeat adspirare. Et si ita ut praemisimus iussis episcopalibus obedire refugerit, sententiam superius Diacono datam incurrat.

V I.

Vide infra
tit. 30.

Deinde gloriosus Rex Dominus Karolus sacrae synodo libellum appellationis electorumque iudicium inter se & Weni- lonem Senonum Archiepiscopum, qui ab eo defecerat, & proclamationis diploma porrexit. Vnde secundum sacram auctoritatem, & induciae ac dierum dilatio est concessa, & certa accusatio per Episcopos & synodicas literas praefato Archiepiscopo est intimata secundum regulas divinitus promulgatas.

V I I.

Mota est etiam quaestio de Attone Vir- dundenis Episcopo, quod oblatione regulari (unde petitio ibidem est presentata) in monasterio sancti Germani Autissiodorensium extiterit, & contra regulas ecclesiasticas inde discedens, minus provisae quam sacra auctoritas doceat, ad ordinem episcopalem pervenerit. Vnde etiam definitum est dari sibi commeatum veniendi ad aliam synodum, sicut sacra sancit auctoritas.

V I I I.

Ad Episcopos siquidem Brittonum, qui se contra auctoritatem a metropoli sua moluntur discindere, synodus literas secundum auctoritatem sacram direxit quatenus ad suam metropolim redeant, eisque debito jure se subdant, nec a canonica & episcopali communione se segregent. Excommunicatis etiam, sicut sacrae decernunt regulae, nequaquam communicent, & Salomonem commoneant ut promissam fidem glorioso Regi Karolo observet, & ipse & Brittones communicantes ipsi se sacra communione non privent.

I X.

Ad memoratos quoque excommunicatos sancta synodus literas direxit, eisque usque ad futuram proximam synodum corrigendi spatium tribuit, monens ecclesiastica pietate ut convertantur & vivant: quia nisi se correxerint, in futura synodo

generali unanimitate anathemate terribili ferientur.

X.

Relecta sunt denique in eadem synodo quaedam capitula super quibus quorundam fratrum sensus dissentire probantur. Vnde convenit inter Episcopos ut Deo favente pace ac tranquillitate recuperata simul conveniant, & prolatis sanctarum scripturarum atque catholicorum doctorum sententiis, quae saniora sunt concordiam unanimitate sequantur.

X I.

Tandem postulavit humiliter synodus generalis, se ad terram usque proferrens ante Karolum Regem & Rodulfum Biturigum Archiepiscopum, obsecrans & adjurans per crucem & Christi sanguinem ut privilegium monasterii sancti Benedicti, quod annuente Rege praefato firmaverant, quodque idem Rodulfus subscripserat, qui praefatam abbatiam irregulariter tenebat, ratum & inconsummum servare studerent. Quod si Abbas negligens & sacris regulis inconveniens per directos Millos inventus fuerit, ab eadem paternitate removeatur, & alius qui dignus re- pertus fuerit substituat, & privilegij regularis auctoritas in eodem monasterio quacumque occasione non defituatur.

X I I.

Haec de praecipuis in eadem sacra synodo fuere statuta. Ceterum specialia de quibusque parrochiis, prout visum fuit, secundum ecclesiasticam auctoritatem definita, & Episcopis in propriis parrochiis sunt ad exsequendum commissa.

X I I I.

Placuit omnibus, ut creditur instinctu divino, qui ad universale Concilium in vicinia Tullensium confluxerunt, quoniam calamitatum taedio laborabant, quo invenirent aliquid ubi consolationis gratia respirarent. Statuerunt itaque ut pro se invicem omnes, dum adviverent, preces huiusmodi frequentarent. Scilicet ut singuli pro cunctis per singulas hebdomadas feria quarta Missam celebrarent. Post vocationem autem cujuslibet eorum, superstites obtineant ut pro eo qui decesserit, in sedibus septem Missae totidemque vigiliae Domino persolvantur, a Presbyteris autem monasteriorum sive villarum tres Missae totidemque vigiliae dependantur. Exitus autem uniuscujusque vicissim piis currentibus litteris innotescat. Praesentes etiam Abbates in tam profutura societate recepti eadem se conditione junxerunt.

TITVLVS XXX.

Synodi Tullenfis apud Saponarias.

LIBELLVS PROCLAMATIONIS DOMNI KAROLI
Regis aduersus Venilonem Archiepiscopum Senonum, electis iudicibus Remigio Lugdunensium, Eirardo Turonorum, Veniloni Rothomagensium, & Rodulpho Biturigum Archiepiscopis in sancta synodo duodecim provinciarum apud Tullensem parrochiam, in suburbano eiusdem urbis quod dicitur Saponarias, propria ipsius manu porrectus anno incarnationis dominice DCCCLIX. indict. VII. XVIII. Kal. Iulias.

CAP. I.

Quia, sicut dicit sanctus Gregorius, & ex consuetudine olitana cognoscitis, in Francorum regno Reges ex genere prodeunt, mihi à Domino & genitore meo pia memoriae Hludouico Augusto pars regni inter fratres meos Reges diuina dispositione est tradita. In qua parte regni vacabat tunc pastore metropolis Senonum, quam, iuxta consuetudinem prædecessorum meorum Regum, Weniloni tunc Clerico meo in capella mea mihi feruienti, qui more liberi Clerici se mihi commendauerat, & fidelitatem sacramento promiserat, consensu sacrorum Episcoporum ipsius metropolis ad gubernandum commisi, & apud Episcopos, quantum ex me fuit, ut eum ibidem Archiepiscopum ordinarent obtinui.

I I.

Post hæc de divisione regni inter me & fratres meos ratio est exorta notissima, unde partem divisionis cum mutuis, nostris scilicet nostrorumque fidelium sacramentis, sicut etiam primores regni totius inuenerant, tenendam & gubernandam suscepi. Quam divisionem inter me & fratres meos de cetero à me substantialiter tenendam, sicut & alij qui ibi adfuerunt Episcopi, Wenilo mihi fratribusque meis propria manu iuravit: pacem etiam & mutuum adiutorium inter me & præfatum fratrem Hludouicum Wenilo sacramento firmavit.

I I I.

Sed & post hoc, electione sua aliorumque Episcoporum ac ceterorum fidelium regni nostri voluntate, consensu, & acclamatione.

Tom. II.

marione, cum aliis Archiepiscopis & Episcopis Wenilo in diocesi sua, apud Aurelianensium civitatem, in basilica sanctæ crucis, me secundum traditionem ecclesiasticam Regem consecravit, & in regni regimine chrisinate sacro perunxit, & diademate atque regni sceptro in regni solio sublimavit. A qua consecratione vel regni sublimitate supplantari vel projici a nullo debueram, saltem sine audientia & iudicio Episcoporum quorum ministerio in Regem sum consecratus, & qui throni Dei sunt dicti, in quibus Deus sedet, & per quos sua decernit iudicia, quorum paternis correptionibus & castigatoriis iudiciis me subdere fui paratus, & in præfenti sum subditus.

I V.

Denique cum seditiones in regno nostro per homines irreverentes cæperunt crescere, consensu Episcoporum ac ceterorum fidelium nostrorum chirographum invicem conscripsimus, qualiter ego erga eos cooperante Domino agere vellem, & qualiter mihi consilio & auxilio iidem fideles nostri ab inde postmodum solatium ferre debuissent. Cui scripto Wenilo apud Baiernam villam propria manu subscripsit, sicut in præfenti videre potestis.

V.

Deinde cum contra paganos ad insulam loci qui Oscellus dicitur cum fidelibus nostris & terreno itinere ac navigio, sicut scitis, perrexi, quidam à nobis deficientes fuga lapsi sunt. Wenilo autem se pro infirmitate sua illuc ire non posse dicens, ad sedem suam reversus est. Dum autem in prociectu eo nos infirmi degeremus, frater noster Hludouicus, sicut scitis, cum

I ij

manu hostili & seditiosis hominibus ex regno suo regnum nostrum irrupit. Ad cujus colloquium sine mea voluntate atque licentia Wenilo venit, quem supplantatorem meum esse cognovi. quod nemo Episcoporum ex regno nostro alius fecit.

VI.

De cetero, cum contra predictum fratrem meum & inimicos meos ac vastatores Ecclesie & depopulatores regni qui cum illo erant, cum fidelibus Dei ac nostris perrexi, nec per se ipsum nec per debitum solatium quod antecessores mei Reges & ego ipse ex Ecclesia illi commissa habere solitus eram, aliquid adjutorij praeibuit, praesertim cum hoc devotè ab illo petierim.

VII.

Cum autem ratio & necessitas mihi accidit, de villa Breona ut à predicto fratre meo secederem, & ipse frater meus Hludovicus ad hoc rediit in partem regni mei ut mihi meum nepotem subriperet & homines meos mihi subtraheret ac fideles meos vastanter imprimeret, Wenilo cum quo potuit solatio ad predictum fratrem meum Hludovicum in meam contrarietatem venit, cum quo erant excommunicati istius regni & seditiosi, de quorum excommunicatione coepiscoporum suorum litteras accepit, & Missas publicas fratri meo, cum quo ipsi seditiosi erant, in palatio meo Attimaco & parrochia & provincia alterius Archiepiscopi fidelis nostri sine sua licentia ac coepiscoporum consensu Wenilo excommunicatis vel excommunicatorum participibus celebravit. Et in eo concilio atque consilio fuit quo nepos meus Hlotharius per mendacia, quantum ex seductoribus suis, subriperetur, & debitum ac sacramento promissum solatium atque adjutorium ex illo mihi subtraheret.

VIII.

Predictis nihilominus fratris mei consiliaris & publicis ac secretis tractatibus Wenilo cum specialibus familiaribus & inter priores ejus familiariter cum episcopali judicio, ut diximus, excommunicatis & judicio regni dijudicatis interfuit, quantum partem regni quam idem frater meus & Wenilo mihi juraverant, & in qua Wenilo me Regem sacraverat, sepefatus frater meus obtineret, & ego illam perderem.

IX.

Wenilo in eo consilio & tractatu fuit ut

Episcopi qui mihi fidei promissae debitores erant, & consilium atque auxilium manu propria confirmatum ferre debuerant, deficerent & ad fratris mei Hludovici obsequium & subdicionem se verterent.

X.

De abbacia sanctae Columbae & rebus vel honoribus regni mei apud Hludovicum fratrem meum praecipuum obtinuit, & litteras ad Missos, quod eandem abbatiam revocarent, Echardum & Theodoricum impetravit. Sed in eisdem litteris ad praefatos Missos iussionem fratris mei Hludovici Wenilo obtinuit ut de muro castelli Melodum, quod jus regiae est potestatis, petras haberent licentiam prendere. Vnde constat quod in plebe istius regni mihi à Deo collati cum studebat colere & satagebat tenere.

XI.

Wenilo in eo consilio & tractatu cum praefatis excommunicatis fuit ubi confideratum est quatenus illi homines qui mihi fideles erant, & mihi sacramento fidelitatem promiserant, sive nolentes sive volentes fratri meo Hludovico jurarent ut ei adjutorium ferrent qualiter regnum meum contra me obtinere potuissent. Et non solum consilio Wenilo interfuit, sed & ipse hoc idem consilium fratri meo Hludovico contra meam fidelitatem, quam mihi promissit sacramento, donavit.

XII.

Wenilo per se & per familiares suos, supradictos scilicet excommunicatos, apud fratrem meum Hludovicum obtinuit ut vacans episcopatus Bajocacensis scilicet civitatis propinquo suo Clerico meo nomine Tortoldo, qui mihi se commendavit, & fidelitatem sacramento promissit, donaretur, qui eundem episcopatum in mea infidelitate & contra fidelitatem mihi promissam consensu Hludovici fratris mei accepit.

XIII.

Tandem postquam mihi Deus vires recuperandi mei per solatium fidelium meorum contra fratrem meum donavit, perrexi propè de civitate Wenilonis, qui me contra fratrem meum ad recuperandum regnum meum pergere scivit, & nullum adjutorium vel per se, promisso ac subscripto consilio, vel per militiam, quae ex Ecclesia sibi commissa folet exire, adjutorium aliquod praestitit.

TITVLVS XXXI.

In Basilica sancti Castoris apud Confluentes.

ADVNNTIATIO
DOMNI KAROLI.

Vos scitis quomodo aliquanti homines, minus quam necesse fuerat Deum timentes, nostrum fratrem Hludouicum quasi sub bona intentione hoc anno sollicitauerunt ut in regnum nostrum taliter veniret sicut ipsi scitis, unde nos Deus & vestra fidelitas sic adiuuavit sicut & bene cognoscitis. Post hoc laboravit, adiuuante Domino, iste carissimus nepos noster ut inter nos pax fieret, sicut per rectum esse debet, & ut monentibus Episcopis ad illam caritatem & fraternam concordiam rediret sine qua nullus Christianus saluus esse non potest. Propterea transiit ad nos suos Missos, & mandauit nobis primum tale missaticum quod nobis impossibile visum fuit. Deinde quia illud missaticum non suscepimus, aliud missaticum nobis sui Missi dixerunt, quod quia & secundum Deum salubre & secundum seculum utile nobis videtur, volumus vobis illud dicere, & si vobis ita sicut & nobis videtur, cum vestro consilio volumus illud recipere, & quod Deus concesserit, ad necessarium effectum perducere.

Hæc sunt nomina Episcoporum qui anno incarnationis dominicæ DCCCCLX. Non. Iunius in Secretario Basilicæ sancti Castoris considerauerunt cum nobilibus ac fidelibus laicis firmitatem quam gloriosi Reges nostri Hludouicus & Karolus atque Hlotharius inter se fecerunt VII. Idus Iunias in eodem monasterio, & qui hæc capitula ab omnibus conservanda acceptauerunt.

Hincmarus, Guntharius, Altfrius, Salomon, Adventius, Hatto, Franco, Teudericus, Leutbertus, Gebhardus,

Christianus, Vulfadus Abba, Vvitgarius Abba.

Hæc nomina laicorum.

Chuonradus, Eurardus, Adalardus, Arnulfus, Vvarnarius, Liutfridus, Hruodulfus, Erkingarius, Gislebertus, Ratbodus, Arnulfus, Hugo, item Chuonradus, Liutharius, Beringarius, Matfridus, Boso, Sigeri, Hartmannus, Liuthardus, Richuinus, Vvigricus, Hunfridus, Bernoldus, Hatto, Adalbertus, Burchardus, Christianus, Leutulfus, Hessi, Herimannus, item Hruodulfus, Sigehardus.

SACRAMENTVM FIRMITATIS
HLVDOVICI REGIS.

Amodo & quandiu vixero, istum fratrem meum Karolum, & nepotes meos Hludouicum, Hlotharium, atque Karolum, ad Dei voluntatem & sanctæ ejus Ecclesiæ statum & honorem atque defensionem, & ad nostram communem salutem & honorem, & ad populi Christiani nobis commissi saluamentum & pacem, & ad legis ac iustitiæ atque rectæ rationis conservationem, quantum mihi Deus scire & posse donaverit, & ipsi me obauerint, & à me ipsi quaesierint, vero consilio, & secundum quod mihi rationabiliter & salubriter possibile fuerit, sincero auxilio adjutor ero ad regnum illorum continendum, & nec in vita, nec in membris, neque in regno illorum eos forconsiliabo. In hoc ut ipsi erga me similem promissionem faciant & conseruent. Si me Deus adiuuet & istæ sanctæ reliquiæ.

CAPITVLA AB OMNIBVS CONSERVANDA.

CAP. I.

VT omnium præteritorum malorum & contrarietatum & supplantatio-

num ac malarum machinationum atque molitionum seu nocumentorum invicem actorum abolitio ita inter nos & apud nos fiat & à nostris cordibus penitus auellatur

cum omni malitia & rancore ut nec in memoriam ad retribuendum duntaxat mali vel contrarietatis atque exprobrationis seu improperij de cetero exinde quiddam veniat.

I I.

Vt tanta inter nos Domino cooperante vere caritatis benignitas abhinc in ante semper maneat de corde puro & conscientia bona & fide non ficta, sine dolo & simulatione, ut nemo suo pari suum regnum aut suos fideles vel quod ad salutem sive prosperitatem ac honorem regum pertinet discipiat aut forconsiliet, aut per occultos futrones libenter composita mendacia seu detractiones acceptet.

I I I.

Vt unusquisque fideliter suum parem, ubicunque necessitas illi fuerit, & ipse potuerit, aut per se aut per filium aut per fideles suos & consilio & auxilio adjuvet ut regnum, fideles, prosperitatem, atque honorem regum debite valeat obtinere. Et veraciter unusquisque erga alterum certatim demonstret quia in paris sui adversitate, si evenit, fraterno modo contristet, & in prosperitate illius letetur. Et talem fidem sicut inter nos modò abhinc in ante conservatos confirmatum habemus, sic unusquisque infantibus fratris sui, si obierit, ille qui superfuit conservabit.

I V.

Et quia per vagos & tyrannica consuetudine inreverentes homines pax & tranquillitas regni perturbari solet, volumus ut ad quemcunque nostrum talis venerit ut de his que egit rationem & justitiam subterfugere possit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat vel retineat nisi ut ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur. Et si rationem rectam subterfugerit, omnes in commune, in cuius regnum venerit, illum persequamur, donec ad rationem perducatur, aut de regno delectur.

V.

Similiter & de eo agendum est qui pro aliquo capitali & publico crimine a quolibet Episcopo corripitur vel excommunicatur, aut de excommunicatione crimen faciens, regnum & Regis regimen mutat, ne debitam penitentiam suscipiat aut susceptam legitime peragat. Interdum etiam incestam propinquam suam, aut sanctimonialem, vel raptam, sive adulteram, quam illic ei non licebat habere, fugiens

secum ducit. Hic talis, cum Episcopus ad cuius curam pertinebit nobis notum fecerit, diligenter perquiratur, ne morandi vel latendi locum in regno alicujus nostrum inveniat, & Dei ac nostros fideles suo morbo inficiat, sed a nobis vel ministris reipublice constringatur, & ut simul cum diabolica præda, quam secum duxit, ad Episcopum suum redeat, & de quocunque crimine publico debitam penitentiam suscipiat, aut susceptam legitime peragat, compellatur.

V I.

Vt nemo Episcoporum hominem peccantem ab Ecclesia & Christiana communione alienet, donec illum secundum evangelicum præceptum, ut ad emendationem & penitentiam redeat, commonitum habeat. Qui peccans si commonitus inobediens & incorrigibilis permanserit, & ad emendationem redire noluerit, regiam vel reipublice potestatem per se Episcopus vel per ministros suos adeat, ut constringatur, & ad emendationem ac penitentiam peccator redeat. Qui etiam si ita ad correctionem perducere nequiverit, tunc secundum leges ecclesiasticas medicinali separatione à communione ecclesiastica segregetur.

V I I.

Vt illis hominibus qui in talibus perturbationibus, sicut in his præteritis annis acciderunt, in Deum & in sanctam Ecclesiam atque in nos peccaverunt, si se ex veritate recognoscere petierint, & deinceps nobis veraciter fideles esse voluerint, & in regnis nostris pacifici ac quieti & legibus ac justitiæ obediens extiterint, rationabilis misericordia impendatur, non solum in indulgentia commissorum, & in concessione proprietatum, verum etiam & in largitione honorum secundum nostram rationabilem possibilitatem.

V I I I.

Vt de rapinis ac deprædationibus & de conspirationibus atque seditionibus, & de raptis feminarum, sicut ecclesiasticæ & Christianæ leges atque progenitorum nostrorum Capitula continent, ita in omnibus & ab omnibus conserventur.

I X.

Vt alia etiam Capitula eorundem progenitorum nostrorum de sanctæ Ecclesiæ honore & immunitate ac conservatione, & de regio etiam honore atque vigore, & populi nobis commisi lege ac justitia, in omnibus & ab omnibus conserventur.

Regino lib.
2. c. 305.

X.

Vt nostri fideles, unusquisque in suo ordine & statu, veraciter sint de nobis securi quia nullum abhinc inantea contra legem & iustitiam vel auctoritatem ac iustam rationem aut damnabimus aut dehonorabimus aut opprimemus vel indebitis machinationibus adfigemus, & illorum scilicet veraciter nobis fidelium communi consilio, secundum Dei voluntatem & commune salvamentum, ad restitutionem sanctæ Ecclesiæ & statum regni & ad honorem regum atque pacem populi commisi nobis pertinenti adfensum præbebimus; in hoc ut illi non solum non sint nobis contradicentes & resistentes ad ista exequenda, verum etiam sic sint nobis fideles & obedientes ac veri adjuutores atque cooperatores vero consilio & sincero auxilio ad ista peragenda quæ præmissimus, sicut per rectum unusquisque in suo ordine & statu suo Principi & suo seniori esse debet.

XI.

Vt sic simul conjuncti & nos fratres ac nepos noster ad invicem, & nos cum fidelibus nostris, & fideles nostri nobiscum, & omnes simul cum Deo nos reconjungamus, & ut nobis sit propitius illi pro devoto munere offeramus. & unusquisque omnium nostrum absque sua propria executione vel justificatione recognoscamus in quibus aut singillatim aut communiter contra illius mandata & decreta suorum sanctorum fecimus aut consensimus in or-

dine ecclesiastico & statu regni, & per singula in medium illa producimus. & nemo nostrum suo aut amico aut propinquo vel confederato immo nec sibi ipsi seculariter parcat ut spiritaliter & salubriter parcere possit, quin, sicut præmissimus in præcedenti capitulo, vero consilio & sincero auxilio illa in commune certatim emendari totis viribus procuremus, quantocius rationabiliter poterimus.

XII.

Et si aliquis de subditis, in quocunque ordine & statu, de hac convenientia exierit aut se retraxerit, vel huic communi decreto contradixerit, seniores cum veraciter fidelibus suis hæc secundum Dei voluntatem & legem ac iustam rationem, velit nolit ille qui divino consilio & decreto & huic convenientiæ resistens & contradicens fuerit, exequantur. Et si aliquis de senioribus de hac convenientia exierit aut se retraxerit, vel huic communi decreto, quod absit, contradixerit, cum plures seniorum nostrorum fideles & regnorum primores in unum convenerint, eorum qui observaverint consilio, & Episcoporum iudicio, ac communi consensu, qualiter de eo qui debite admonitus incorrigibilis perseveraverit agendum sit, faciente Domino decernatur. Et ut obnoxius suprascripta capitula a nobis auxiliante Domino inviolabiliter observentur, & nos illa observaturos certius credatur, manibus propriis subterfirmavimus.

ADVNVIATIO DOMNI HLVDVVICI REGIS APVD
CONFLVENTES LINGVA THEODISCA.

CAP. I.

Vos scitis quid in isto regno evenit. Et ideo huc convenimus, ut de Dei voluntate & sanctæ Ecclesiæ statu, & de nostra ac vestra communi salute atque honore, & de pace populi Christiani, cum Dei adiutorio & fidelium nostrorum consilio tractaremus.

II.

Et misimus hoc super Episcopos & ceteros fideles nostros, ut illi hoc invenirent, qualiter nos ad hæc quæ diximus exequenda adunaremus. Et volumus ut sciatis quia sicut illi invenerunt & scripto nobis ostenderunt, ad invicem adunati sumus, sicut fratres per rectum esse debent, & nos simul cum isto nepote nostro, & ille no-

biscum. Et etiam suos fratres nepotes nostros in hac adunationis firmitate nobiscum recepimus, ita tamen si & ipsi hanc firmitatem erga nos fecerint & observaverint.

III.

Et sciatis quia non volumus ut ullus inter nos abhinc in antea alia verba portet nisi talia quæ Deo sint placita & quæ ad nostram communem salutem & nostrum honorem pertineant; ut sic simus sicut fratres in invicem, & patruus cum nepotibus, & nepotes cum patruis esse debent. Et si aliquis fuerit qui hoc facere tentaverit, producatur in medium ad rationem, & taliter inde castigetur ut nemo alius similia agere tentet.

I V.

Et volumus ut Ecclesie & casa Dei & Episcopi & Dei homines, Clerici & monachi, & nonne, talem mundeburdem & honorem habeant sicut tempore antecessorum nostrorum habuerunt.

V.

Et volumus ut vos & ceteri homines fideles nostri talem legem & rectitudinem & tale salvamentum in regnis nostris habeatis sicut antecessores vestri tempore antecessorum nostrorum habuerunt, & nos talem honorem & rectam potestatem in nostro regio nomine apud vos habeamus sicut nostri antecessores apud vestros antecessores habuerunt. & iustitia & lex omnibus conservetur, & pauperes homines talem defensionem habeant sicut tempore antecessorum nostrorum lex & consuetudo fuit, & sicut hic fideles nostri communiter consenserunt, & scripto nobis demonstraverunt, & nos cum illorum consilio consentimus & observari communiter volumus. Et si aliquis hoc perturbare voluerit, a nullo nostrum recipiatur, nisi ut aut ad rectam rationem aut ad rationabilem indulgentie concessionem deducatur.

V I.

Sed & de istis rapinis & deprædationibus, quas jam quasi pro lege multi per consuetudinem tenent, ab hoc die & deinceps de Dei banno & de nostro verbo bannimus ut nemo hoc amplius præsumat. Sed unusquisque infra patriam cum pace & sine oppressione pauperum & circummanentium consistat, & in hostem vel ad placitum sive ad curtem veniens, de suo sic vvarnitus & de domo sua moveat ut cum pace venire & nobiscum stare & ad domum suam redire possit. Et qui hoc transgressus fuerit, sicut tempore antecessorum nostrorum consuetudo fuit, & in illorum capitulis continetur, volumus ut hoc in illis transgressoribus emendetur.

V II.

Similiter & de conspirationibus, & de

raptis feminarum tam viduarum quam & puellarum atque nonnarum, bannimus ex Dei & nostro verbo ut nullus hoc in regnis nostris agere præsumat. Et si quis hoc præsumpsit, secundum legem, & sicut in Capitularibus progenitorum nostrorum continetur, sic hoc emendare cogatur.

Hæc eadem Dominus Karolus Romana lingua adnuntiavit, & ex maxima parte lingua Theodisca recapitulavit.

Post hæc, Dominus Hludovicus ad Dominum Karolum fratrem suam lingua Romana dixit: Nunc, si vobis placet, vestrum verbum habere volo de illis hominibus qui ad meam fidem venerunt.

Et Dominus Karolus exceliori voce lingua Romana dixit: Illis hominibus qui contra me sic fecerunt sicut scitis, & ad meum fratrem venerunt, propter Deum & propter illius amorem, & pro illius gratia, totum perdono quod contra me misecerunt, & illorum alodes de hereditate & de conquistu, & quod de donatione nostri senioris habuerunt, excepto illo quod de mea donatione venit, illis concedo, si mihi firmitatem fecerint quod in regno meo pacifici sint, & sic ibi vivant sicut Christiani in Christiano regno vivere debent. In hoc si frater meus meis fidelibus, qui contra illum nihil misecerunt, & me quando mihi opus fuit adjuvaverunt, similiter illorum alodes, quos in regno illius habent, concesserit. Sed & de illis alodibus quos de mea donatione habuerunt, & etiam de honoribus, sicut cum illo melius considerabo, illis qui ad me se retornabunt voluntarie faciam.

Et Dominus Hlotharius lingua Theodisca in supra adnuntiatis capitulis se consentire dixit, & se observaturum illa promisit.

Et tunc Dominus Karolus iterum lingua Romana de pace commonuit, & ut cum Dei gratia sani & salvi irent, & ut eos sanos reviderent oravit, & adnuntiationibus finem imposuit.

TITVLVS XXXII.

Post reditum à Confluentibus.

HÆC QUÆ SEQVVTVR DOMNVS KAROLVS
*reversus à Conflente cum consilio fidelium suorum per regnum suum
denuntianda & observanda direxit.*

HÆc Missi nostri discurrentes faci-
ant.

C A P. I.

Omnibus in suo missatico firmitatem
quæ inter nos & carissimum fratrem no-
strum atque dilectos nepotes nostros facta
est notam faciant.

I I.

Capitula etiam quæ apud Confluentes
accepta sunt à nobis & communibus fide-
libus nostris adnuntient.

I I I.

Sed & illa capitula quæ antè per reg-
num nostrum observanda misimus, cum
capitulis episcopalibus & progenitorum
nostrorum Imperatorum adcognitent, &
cognitamentum quod modò apud Con-
fluentes fecimus omnibus innotescant,
& firmitatem ab omnibus qui ita contra
nos misecerunt sicut notum est, & de qui-
bus carissimus frater noster petiit, qui alo-
des in regno nostro habere volunt, sicut
in cognitamento nostro scriptum est, fir-
mamentum recipiant. Ita tamen ut si ma-
jores homines voluerint, ad nos veniant,
& in præsentia nostra ipsam firmitatem faci-
ant; homines verò illorum ante Missos
nostros eandem firmitatem faciant.

I V.

Vt Missi nostri eis qui firmitatem fece-
runt, alodes illorum quos de hereditate &
de tali conquiritu qui de nostra donatione
non venit habuerunt, & quos senior noster
Domnus Imperator eis dedit, si præcepta
illius ostenderint, quantum in ipsis præ-
ceptis inde continetur illis reddant.

V.

Vt omnes qui firmitatem fecerint, & qui-
bus alodes reddiderint, diligenter inbre-
vient. Et si aliqui eam facere noluerint,
similiter inbrevient, & nobis renuntient.

V I.

De rapinis autem & violentiis & ceteris
Tom. II.

injustitiis quas in istis præteritis annis, post-
quam ista perturbatio exorta est, in regno
nostro fecerunt, quantum rationabiliter
potuerint, Missi nostri pacificare procu-
rent. Et si de ipsa pacificatione vadij ad
nostram partem venerint, ex toto, sicut
frater noster carissimus nos petiit, ex no-
stra auctoritate perdonent, in hoc ut talia
de cetero non faciant.

V I I.

De pacificatione verò illorum qui in
regno nostro consistentes, postquam Deus
suam nobis ostendit gratiorem misericor-
diam, per illorum indebitam præsumptio-
nem rapinas & violentias atque alias in-
justitias fecerunt, si vadij ad nostram par-
tem exierint, Missi nostri inbrevient, &
nobis renuntient, ut nos inde commende-
mus quid nobis tunc visum fuerit.

V I I I.

Et ut pax in regno nostro per illorum
missaticum, sicut nos adcognitavimus, &
capitula à nobis directa commendant,
omnibus modis observetur, diligenter
provideant, & qualiter eam quisque ob-
servaverit, absque respectu alicujus perso-
næ, ut veritatem inde nobis renuntient,
diligenter inspiciant. Et quicquid exinde
quod commendamus per se adimplere non
potuerint, ad Missos majores per ipsum
missaticum constitutos referant, ut cum
illorum consilio & auxilio omnia impleant.

Firmitas autem quam à prædictis homi-
nibus Missi nostri debent recipere, ista est:
De ista die in ante Karoli, Hludouici
Imperatoris filij, regnum illi non forcon-
siliabo, neque vuerribo. Si me Deus ad-
juvet & istæ sanctæ reliquiæ.

*Confirmatio seniorum nostrorum Regum modò
apud Confluentes facta ista est.*

Quod ad Dei voluntatem, & sanctæ
ejus Ecclesiæ statum & honorem atque
defensionem, & ad illorum communem

K

salutem & honorem, & ad populi Christiani illis commissi salvamentum & pacem, & ad leges ac iustitiæ atque rectæ rationis conservationem, quantum illis Deus scire & posse donaverit, vero consili, & secundum quod illis rationabiliter & salubriter possibile fuerit, sincero auxilio adjuutores sibi invicem ad regnum illorum continendum erunt, & nec in vita, nec in membris, neque in regno, aliquis eorum suum parem forconsiliabit.

Adnuntiatio autem illorum ista est.

CAP. I.

Quia secundum quod in prædicta firmitate continetur, deinceps observare volunt, & Domino adjuvante observabunt.

I I.

Et non volunt ut aliquis inter eos alia aliqua verba portet nisi quæ Deo sint placita, & ad communem salutem & honorem sint pertinentia. Et si aliquis aliter præsumperit, in medium adducatur, & taliter inde castigetur ut nemo alius similia agere tentet.

I I I.

Et volunt ut Ecclesiæ & casæ Dei & Episcopi & Dei homines, Clerici, monachi, & nonnæ, talem mundeburdem & honorem habeant sicut tempore antecessorum suorum habuerunt.

I V.

Et volunt ut fideles illorum talem legem & iustitiam & tale salvamentum in regnis illorum habeant sicut antecessores eorum tempore antecessorum illorum habuerunt, & ipsi Reges talem honorem & rectam potestatem habeant sicut ipsorum antecessores habuerunt, & iustitia & lex omnibus conservetur. Et si aliquis hoc perturbare voluerit, a nullo eorum recipiatur, nisi ut aut ad rectam rationem aut ad rationabilem indulgentiæ concessionem deducatur.

V.

Et ut illi homines qui in isto regno contra seniorem nostrum Dominum Karolum mispserunt, si se recognoverint, propter Deum, & propter fratris sui deprecationem, quicquid contra eum misfecerunt eis vult indulgere. Et sicut præscriptum est, alodes illorum de hereditate & de conquestu, quod tamen de donatione sua

non venit, sed & illos alodes quos de donatione Domni Imperatoris Hludovici habuerunt, eis concedit, si talem firmitatem ei fecerint sicut prædiximus.

V I.

Sed & de rapinis & depradationibus & de conjugationibus & de conspirationibus, & de raptis feminarum tam viduarum quam & puellarum atque nonnarum, firmiter banniverunt ut amodo & deinceps nullus præsumat: & qui præsumperit, secundum leges divinas & humanas & secundum Capitula Imperatorum ac prædecessorum suorum hoc emendare cogatur. Et ut unusquisque infra patriam cum pace & sine oppressione pauperum & circummanentium consistat, & in hostem vel ad placitum sive ad curtem veniens, de suo sic vuaritum de domo sua moveat ut cum pace venire, stare, & ad domum suam redire possit.

Summa Capitulorum quæ apud Confluentes modo acceptata sunt à senioribus nostris Regibus & illorum fidelibus hæc est.

CAP. I.

De illorum concordia & fraterna conjunctione atque mutuo adiutorio, sicut in cognitamento illorum continetur.

I I.

Et de illorum indulgentia qui in isto regno mispserunt, si se recognoverint, & deinceps à talibus se cavere voluerint, & in regno pacifici esse voluerint, sicut in cognitamento illorum continetur.

I I I.

De lege & iustitia omnibus unicuique in suo statu & ordine conservanda.

I V.

Vt à rapinis ac depradationibus atque à conjugationibus & conspirationibus & seditionibus & à raptis feminarum se omnes caveant: & qui deinceps talia præsumperit, sicut in cognitamento illorum continetur, secundum leges ecclesiasticas & mundanas & secundum Capitula prædecessorum Regum hoc emendare cogatur, & in compositione, & in harniscara, & in penitentia ab Episcopo parrochiæ ejus suscipienda.

Capitula autem Imperatorum Domni Karoli & Domni Hludouici de rebus
rebus, ut de multis pauca hic ponamus, ista sunt.

VI. 97.
98). **S**I quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam nostro fideli ejusque homini aliquid vi abstulerit, in triplo cui aliquid abstulit legibus componat, & insuper bannum nostrum, id est, sexaginta solidos, nobis persolvat. Postmodum vero à Comite ante nos adducatur, & in bastonico retrusus usque dum nobis placuerit pœnas luat. Nam si publice actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam juxta sanctorum canonum sanctionem. Si vero occultè, sacerdotum consilio ex hoc agat pœnitentiam, quoniam raptores, ut ait Apostolus, nisi veram egerint pœnitentiam, regnum Dei non possidebunt. Qui vero de rebus Ecclesiarum aliquid abstulerit, gravius inde judicatur: quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur qui ex eis aliquid abstulerit aut raperit. Extorres namque à liminibus sanctæ matris Ecclesiæ tales personæ usque ad satisfactionem Ecclesiæ, quam læserunt, sunt habendæ atque firmiter denotandæ.

V. 347.
VI. 382. *Et item.* Si quis in exercitu infra regnum sine jussione dominica per vim hostilem aliquid prædari voluerit, aut fœnum tollere, aut granum, sive pecora majora vel minora, domoſque infran-

gere vel incendere, hæc ne fiant omnino prohibemus. Quod si aliquo præsumptiosè factum fuerit, sexaginta solidos, si liber est, sit culpabilis, & omnia similia restituat, aut cum duodecim testibus se purget. Si verò servus hoc fecerit, capitali crimini subiaceat, & dominus omnia similia restituat, quia servum suum non correxit nec custodivit ut talia non perpèraret. quoniam si nos ipsos comedimus, citò deficiemus. Vnusquisque tamen custodiat exercitum suum, ne aliqua prædatio infra regnum fiat.

Et item. Si quis domum alienam cuiuslibet infringerit, quicquid exinde per vim abstulerit aut rapuerit vel furaverit, secundum legem eam illi cuius domus fuerit infracta & spoliata in tripulum componat, & insuper bannum dominicum solvat. Si servus hoc fecerit, sententiam superiorem accipiat, & insuper secundum legem suam compositionem faciat. Si quislibet homo aliquid tale damnum alicui fecerit pro quo plenam compositionem facere non valeat, semetipsum in vradio pro servo dare studeat usque dum plenam compositionem adhibeat.

De capitulis autem à nobis per regnum nostrum directis ista excerpta sunt.

Tit. XIII.
c. 11. **V**T unusquisque Missus in suo missatico provisionem habeat ut si aliquis de nostris fidelibus per missaticum suum transierit, aut ibi consistens vel commans rapinas vel prædationes aut talia illicita fecerit de quibus Deus offendi solet & populus pro oppressione genere, quatenus hoc subtiliter & veraciter investiget, & secundum legem emendari faciat, nobisque renuntiet; qualiter inde nos sic ordinemus ut nec ipsum nec alium hoc agere delectet.

Ibid. c. 13. *Et item.* Ut Missi in illorum missaticis curam habeant ne homines nostri aut alij quilibet vicinos suos majores vel minores tempore æstatis, quando ad herbam suos caballos mittunt, vel tempore hiemis, quando marasfalcos illorum ad fodrum dirigunt, vicinos majores vel minores prædentur. Et si egerint, hoc etiam, ut prædiximus, veraciter Missi nostri investigent, & legaliter emendatum nobis renuntiet; ut in seniore hoc sic emendemus quatenus homines suos in potestate habeat, & contenti sint debitis, & indubitata injustè non appetant.

Duo capitula sequentia pertinent ad titulum presentem, & non sunt repetita ex superioribus.

Volumus etiam ut de beneficiis destructis & silvis venditis, tam ex re-

publica, quam ex rebus ecclesiasticis, Missi nostri omnes admonent ut de cetero qui illa habent exinde se caveant, & hoc quod malè actum est, quantum potuerint, emendare procurent, ne vindictam secundum Capitularia prædecessorum nostrorum sustinere cogantur.

Capitula autem legum divinarum atque mundanarum & Imperatorum de raptis feminarum, & de conspirationibus, & de conjurationibus, & de Ecclesiarum infracturis, atque Clericorum dehonorationibus, & de Comitibus qui in comitatibus suis injusta faciunt, hic non adnotavimus, quia cognita sunt, & majori distinctione indigent. de quibus omnes admonere atque omnes ex Dei banno & nostro cavere præcipimus. De his interim Missi nostri discurrerent cum consilio majorum Missorum, ut præmisimus, studeant donec plenitudinem capitulorum & adnuntiandam & observandam ad communem omnium nostrum salutem & pacem per regnum nostrum adjuvante Domino disponamus.

TITVLVS XXXIII.

Edictum in Carisiaco.

*HOC EDICTVM CONSTITVIT DOMNVS KAROLVS
in Carisiaco anno incarnationis dominicæ DCCCLXI.*

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Karolus gratiâ Dei Rex omnibus regni nostri fidelibus. Pervenit ad nos quia quod ad timorem incutiendum, ne aliquis bonum denarium, id est, merum & bene pensantem, reicere audeat, more prædecessorum nostrorum pro generali utilitate regni nostri commendavimus, aliqui Missi ad hoc constitutum exequendum, minus intelligentes devotionem voluntatis nostræ, & obsequentes intentioni suæ voluntatis, quasdam adventiones, quod multum Dominus detestatur, & in mallatione & in exactione intromittunt, cum in eo quod ad regni utilitatem jubetur & agitur, non privata contra generalem utilitatem commoditas, neque aliquid turpe lucrum, quod in Christiana religione & in regia dignitate aut in Missorum fidelium sinceritate non concederet, se debet ullo modo miscere. Propterea necessarium duximus ut commendationem nostram ex hoc scribere rogaremus, quæ ex more in nostro palatio apud Cancellarium retineatur, & inde per Missos nostros dirigatur, ut nemo per ignorantiam, nemo per indultriam ab ea valeat deviare. Vnde volumus, quia & timor utilis, & consideratio misericors, & discretio moderata in hac commendatione nostra est necessaria propter paupertatem hominum, quia necesse fuit in istis temporibus conjectum de illis accipere, & ad navium compositionem, & in Nortmannorum causa, pro regni, sicut res conjacet, salvamento, ut omnes cognoscant quia non quæstum inhonestum, sed publicam regni utilitatem quærimus. Salva constitutione & in postmodum jure firmissimo permanente quæ in Capitulari avi & patris nostri ex hoc scripta habetur, quilibet francus homo convictus quia bonum denarium, id est, merum & bene pensantem, post hunc bannum nostrum egerit, medietatem francilis banni componat. De colonis au-

tem, & servis cujuslibet potestatis, si in civitatibus vel mercatis aliis deprehensus aliquis fuerit denarium reicere, Missus reipublicæ provideat ut si non invenerit illum denarium merum & bene pensantem, ut cambiare illum mercanti jubeat. Si autem illum denarium bonum invenerit, consideret ætatem & infirmitatem & sexum hominis, quia & feminæ barcaniare solent, & aut icibus, prout viderit competere, aut minutis virgibus cum ratione & discretione illum qui denarium bonum rejecit castiget, quatenus & ceteri timorem habeant, & homo crudeliter non damnetur. Et qui post hunc præsentem bannum inventus fuerit pro tali correptione non castigatus, habeat Missus reipublicæ in civitatibus & in mercatis denarium sic affectatum ut deprehensum in fronte denario calefacto salvis venis taliter coquat ut ipse homo & ceteri castigentur & homo non pereat, & videntibus signum castigationis ostendat. Missi autem nostri colonos & servos pauperes cujuslibet potestatis non mallent, nec bannum francilem solvere cogant, sed advocatus eorum, non cum aliqua nova adventione, sed quia de sua advocacione coloni vel servi contra bannum nostrum bonum denarium, id est, merum & bene pensantem rejecerint, sicut lex est, malletur. Et unusquisque advocatus pro omnibus de sua advocacione, si suo sacramento eos inculpabiles de hoc banno nostro reddere non potuerit, unum tantum integrum bannum componat, in convenientia ut cum ministerialibus de sua advocacione, quos invenerit contra hunc bannum nostrum fecisse, sicut supra diximus, cum necessaria & moderata discretione castiget. Et si causa exegerit ut advocatus de uno solo colono vel servo malletur, quia contra bannum nostrum fecerit, nolumus, quia nec lex est, ut, sicut audivimus aliquos interpretare, advocatus francus suam

IV. 31.

+ Reg. 1

legem, sed coloni vel servi de sua advoca-
tione legem componat; nisi forte ipse
eum in hoc induxerit qui contra nostrum
fecerit bannum. Hanc autem nostram de
presenti tempore constitutionem, salva
in postmodum, ut diximus, ex hoc præ-

decessorum nostrorum constitutione, &
in palatio nostro & in civitatibus & in
mallis atque in placitis seu in mercatis re-
legi, ad cognitari, & observari manda-
mus.

TITVLVS XXXIV.

Synodi Pistensis.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis, Karolus gratia Dei Rex,
& Episcopi, Abbates quoque, & Comites, ac ceteri in Christo re-
nati fideles, qui ex diversis provinciis super fluvium Sequanam, in lo-
cum qui Pistis dicitur, ubi exigentibus peccatis nostris aliquandiu se-
des fuit Nortmannorum, convenimus anno incarnationis dominicæ
DCCCXLII. anno verò XXXIII. regni Domni nostri Karoli Regis glo-
riose, Indictione decima.

CAP. I.

REges & Episcopi qui ante nos fue-
runt, ducti amore & timore divino,
cum ceterorum fidelium Dei consilio at-
que consensu plura statuerunt capitula,
providentes qualiter sancta Dei Ecclesia
statum debitum & honorem & regni ha-
bitatores in omni statu & ordine haberent
legem atque iustitiam. Nos etiam pro
qualitate rerum & opportunitate tempo-
rum quædam huic causæ convenientia ca-
pitula superaddidimus. Sed diabolo fata-
gente supervenientibus perturbationibus
tam à paganis quam à nomine tenus Chri-
stianis miserabiliter excitatis, incepta bo-
na defecerunt, & in tantum in hoc regno
mala horribilia increverunt ut in nobis vi-
deamus & sentiamus completum quod
olim est per Prophetam prædictum, *Ter-*
ram vestram in conspectu vestro alieni devo-
ravit, & erit sicut in vastitate hostili, &
pervenit gladius usque ad animam; quo-
nam alieni insurrexerunt in nos, & fortes
quæsierunt animas nostras, & non pro-
posuerunt Deum ante conspectum suum,
contra quos defensionem paravimus; sed
defensionis auxilio, sicut necesse fuerat,
hactenus adjuti non sumus. Vnde com-
pellente cordis dolore nobis est exclaman-
dum quod Rex bonus obsidionis angustia
tribulatus exclamavit dicens: Dies tribu-
lationis & blasphemie dies iste, venerunt fi-

lie usque ad partum, & vires non habet
parturiens. Hæc omnia vidimus, sensimus,
& dolemus: quia cum hostes irruerunt,
defensores nostri parati sunt, sed ad præ-
parata non convaluerunt: quia illum spi-
ritum sanctum, qui requievit super adju-
tores in opportunitatibus in tribulatione
Christum Dominum nostrum, vel quem
per impositionem manus episcopalis in
consignatione accepimus, contristatum
malignis operibus à nobis effugavimus, spi-
ritum scilicet consilij & fortitudinis, quem
quia ita ut nobis necesse fuerat non habe-
mus, ideo contra inimicos nostros stare
viriliter & vincere fortiter non valeamus.
Quæ utraque sibi necessariò sunt conjun-
cta: quia neque virtus sine consilio, nec
consilium sine virtute utilis esse potest.
Quid igitur profunt qui per consilium præ-
parantur, dum ad prælium per fortitudi-
nem non procedunt? Filix quippe usque
ad partum veniunt quando apta consilia
usque ad desiderium efficiendi operis pro-
cedunt; sed virtutem non habet partu-
riens, quia dum infirmus quisque consilia
concepit, hæc ad utilitatem aliquantam
per partum operis non producit. Vide-
mùsque impletum quod à Domino est an-
tè prædictum populo contra voluntatem
suam facienti: Anathema in medio tui: non
poteris stare coram inimicis tuis. Qui contra
placatus placentibus sibi dixit: Nullus sta-
bit contra vos. Sed & ideo terram nostram

Iosue 7.

Deut. 11.

in conspectu nostro alieni devorant, quoniam alienos à Deo diabolos, effugata gratia sancti Spiritus, in animas nostras recepimus. Ideo terra nostra deserta est sicut in vastatione hostili, quia flores & fructus fidei, spei, & caritatis, & humilitatis, & castitatis, & sobrietatis, ac ceterarum virtutum ab agro cordis nostri devastavimus, & pro illis spinas vitiorum & urticas peccatorum, & cicutas vanitatis in nobis ipsis, etiam laborantes ut iniquè agamus, non infrescere solum sed incrementare cum studio fecimus. Ideo habitatores terræ occisi & fugati sunt, quia nos ipsos peccati gladio occidimus, & omnia bona quæ nobis Dominus sive in intellectu naturali, sive in doctrina, sive in divitiis, sive in honoribus, sive in familiaritatibus quas nobis contulit apud nobis potentiores, ad carnis voluptates convertimus, & nos & omnia quæ nobis Dominus dedit ab illius voluntate, pro qua nobis facienda illa donavit, avertimus. Quod unusquisque potest in seipso recognoscere, si etiam de singulis membris suis cogitaverit quid fecit & quid facit, quod Deus ad operandam suam salutem donavit. Et sicut de membris corporis inveniet apud seipsum, ita de membris animæ poterit invenire, quæ per spiritalia vitia dispergit atque disperdit, & spiritalia in se virtutes à Deo sibi conlatas aut effugat aut conculcat. Ideo Ecclesiæ & villæ incensæ sunt, quia ignis avaritiæ & rapacitatis, atque invidiæ, & adulteriorum, ac ceterarum immunditiarum, non solum per naturalem sexum, sed etiam per eum sexum qui est contra naturam, sine penitentia & sine respicientia in nobis exarsit & ardet. Et quoniam illum spiritum qui super humilem & quietum & sermones suos trementem requiescit, per superbiam & inobedientiam ac præsumptionem à nobis expulimus, ideo sanctorum ac protectorum nostrorum corpora de sepulchris suæ requiectionis effossa sunt. Et quia nos spiritui maligno juxta Dei permissionem potestatem habenti & super nos ascendenti non resistimus ut fugiat à nobis, ideo servi & ancillæ Dei de locis suis expulsi sunt, & nos de quiete cœlestis paradisi & de consortio cœlestis Ecclesiæ, id est, angelorum sanctorum, ejecti sumus, nisi per dignos penitentiae fructus ad hæc unde cecidimus redeamus. Et quia nos tales effecimus de quibus Dominus per

Esa. 1.

Prophetam dixit, *causa viduæ non ingre-*

ditur ad eos, quia sic apud nos est facta venalis justitia ut ad eam nemo possit pervenire nisi viam ei aperuerint munera, ideo vota fidelium & pretia peccatorum, quæ sacris locis conlata fuerunt, propter peccata nostra de hoc regno sunt penitus exportata, & vendentes justitiam & veritatem, & in his scilicet ipsum Christum, qui est nobis à Deo factus justitia, & qui dixit *Ego sum Veritas*, nisi dignè penituerint, cum Iuda traditorè Christi æterna expectant incendia. Et quia sanguinem tetigit, id est, culpæ culpis adjunctæ sunt, & sicut scriptum est, adulterium & homicidium & mendacium & furtum & perjurium inundaverunt, & iniquitates nostræ supergressæ sunt capita nostra, ideo nobiles nostri & de episcopali ordine & de aliis ordinibus interierunt, & capti cum maximo detrimento & regni & Ecclesiæ sunt aut redempti aut interempti. Et quia nos per peccata nostra à terra viventium peregrinati sumus, idcirco, sicut scriptum est, *Propheta & Sacer-* Hier. 14.
dos ierunt in terram quam ignorabant. Et post hæc omnia, pius pater, cujus multis Thren. 3.
miserationibus non sumus consumpti, quia non defecerunt miserationes ejus, materna pietate nos flagellat, & expectat ut ipsa vexatio donet intellectum auditui nostro, quia illa credere nolumus quæ per Scripturas nobis se illaturum promissit, si illius voluntatem non fecerimus. Et ostendit nobis in exterioribus vastationibus quæ de interioribus depopulationibus intelligere debeamus, & intellecta ad illum redeamus & credamus quia iterum nobis in Scriptura multipliciter promissit. inter quæ veraciter sicut Veritas dixit *Reverimini* Malac. 1.
ad me, & ego revertar ad vos. & : Quare moriemini in peccatis vestris? Et quia non credidimus promittenti, credamus tandem aliquando vel juranti. *Vro ego, dicit* Ezech. 18.
Dominus, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat. Et nisi conversi fuerimus, sicut jam videmus, gladium suum vibravit, arcum suum, id est, vindictam tetendit, & paravit ad exercendam duriorē vindictam. Sicut item de reprobis dictum est: *Ignis, sulphur, & spiritus pro-* Psal. 10.
cellarum, pars calicis eorum. Et hoc quod videmus & sentimus pars est vindictæ: quia majora & plura & graviora venient super nos, nisi fuerimus conversi, ut scriptum est: *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra* Sap. 5.
insensatos. Vnde sicut dicit Apostolus. *Sicut exhibuimus membra nostra arma iniqui-* Rom. 6.

tatis peccato ad serviendam immanditie & iniquitati, ita exhibeamus membra nostra feruere iustitie in sanctificationem. Quia stipendia, id est, retributio peccati, mors, gratia autem Dei pro bonis operibus ipsa donata est vita æterna. Et sicut quando solemus de istis frequentibus itineribus reverti ad mansiones nostras detonsi & delavati cum drappis & calciamentis depannatis, & tunc nos reficimus & reparamus, ita vel nunc reparemus nos per cor contritum & humiliatum, & per confessiones ex puro corde, & per benignitatem mentis, & per concordiam cum Dei voluntate, quia per discordiam & regnum istud temporale imminutum & penè desertum, & æternum regnum perditum habemus. Quia nec omnes Reges esse possumus, nec Regem super nos à Deo constitutum, quia, sicut scriptum est, imposuit homines super capita nostra, habere sustinemus, non attendentes quia, sicut dicit Apostolus, non est potestas nisi à Deo; & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Quoniam Deus, qui essentialiter est Rex Regum & dominus dominantium, participatione nominis & numinis Dei, id est, potestatis suæ, voluit & esse & vocari Regem & Dominum pro honore & vice sua Regem in terris. Et sicut archangelus, qui nunc est diabolus, cum suis sequacibus, quia per humilitatis subjectionem conditori suo subditus esse noluit, & per æqualitatem caritatis coangelis suis socius esse despexit, de cælo cecidit, ita & illi qui potestati à Deo constitutæ propter Deum & in Deo subiecti esse nolunt, & pares vel coæquales in regno habere non sufferunt, (per quam debitam subjectionem & paralem æqualitatem Dei amici & angelorum confortes esse poterant) subiecti diabolo & Dei inimici constituuntur. Quapropter de diabolo scriptum est: *Ipsè est Rex super universos filios superbia.* & illius subiectis Dominus, apud quem non est vicissitudinis obumbratio, quandiu in ipso malo perseverant, semper in evangelio dicit: *Vos ex patre diabolo estis.* non quia à diabolo sunt facti aut generati, sed quia diabolum sunt imitati. Reparemus ergo nos per poenitentiam & confessionem, & per elemosinas, unusquisque secundum possibilitatem suam, & quantum quisque se recognoscit à Deo aruisse per culpas, tantum bibat compunctionis suæ lacrymas. Et tunc proficient in aqua ista quas facimus firmitates, si per bona opera destruxerimus,

quas in nobis destruxerunt peccata, virtutum munitiones. Quæ & tunc proficient si mala quæ fecit quis prius prout poterit emendaverit, aut rapta solvendo, aut per indulgentiam deprecando, aut mala cetera per dignam poenitentiam abolendo. Et tunc proficient si inante se custodierit ne de illis se fordidet de quibus se emundavit, quia scriptum est: *Lavamini mundi estote. auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, dicit Dominus. quiescite agere perverse, discite benefacere.* quia qui se bonis operibus & lacrymis & orationibus à peccato mundat, & iterum gravia peccata perpetrat, talis est, ut sanctus Petrus dicit, sicut porcus qui se lavat in luto, & sicut canis qui remanducat vomitum suum. & timere debet ne ipsas lacrymas in conspectu Dei reddat immundas, per quas mundari potuit à peccatis. Quæ non dicimus ut si iterum aliquis ceciderit post confessionem in peccatum, ut in peccatis quasi desperatus jaceat, sed ut à peccatis quantum potest se caveat. Et si fragilitate ceciderit, (quia scriptum est, *Numquid qui cadit non adiciet ut resurgat?*) Psal. 40. dicat, Nunc cœpi, & per immutationem dexteræ excelsi semper per poenitentiam resurgat, ne illum ultimus dies in peccatis inveniat, & sine fine perditus fiat.

I I.

Vnde quia solent medici, quando generalis infirmitas vel morbus in terram venit, generalem medicinam conficere, unde omnes possint sanari, ita nunc communiter hanc medicinam cooperante & mediante Domino statuimus ad recuperandam & conservandam sanitatem nostram, ne & in isto seculo gravius affligamur, & in futuro seculo, quando de isto corpore exierimus, æternis tormentis cruciemur. Id est, ut unusquisque Episcopus in sua parrochia, & Missi in illorum missaticis, & Comes in illorum comitatibus, cum maximo studio & summa diligentia curam habeant ut quicumque raptores & deprædatores ibi sunt, cujuscunque homines sint, ad rationem deducantur, ut secundum legem quæ ibi malè facta habent emendent, aut solvant secundum legale placitum, aut per indulgentiam sibi impetrent perdonari. Et Episcopi, secundum qualitatem & quantitatem peccatorum, absque acceptione personarum, rapacibus & his similibus vitiis nominatis & convictis poenitentia leges injungant, inspecta discretione & qualitate, prout cui-

Rom. 13.

Iob. 41.

Ioa. 8.

que ad salutem viderint expedire. Ad quæ specialiter exequenda quædam de pluribus capitulis prædecessorum Regum & synodalia hic ponere dignum & necessarium duximus; commones Episcopos, Missos, & Comites ut illa capitula quæ inde ante hos annos in unum collecta fuerunt, & in Carisiaco Episcopis & Missis nostris per universum regnum nostrum ad exequendum donavimus, sed & illa quæ consensu fidelium nostrorum fieri iussimus quando cum fratre nostro Hlothario glorioso Imperatore apud Valentianas loquuti fuimus, & fidelibus nostris denuntiari & observare præcepimus, ad præsentiam reducant, & illa relegant. Et quia hæc pauca hic brevitate causa subscripsimus, in talibus rebus quæ eis advenerint ad emendandum, & hic inde capitula non invenerint, per illa & per alia capitula regia & synodalia, quæ emendanda sunt & emendanda perviderint, emendare procurent. Si verò & juxta diabolicam calliditatem & secundum humanam fragilitatem nova quæcunque acciderint, quia nova morborum genera nova quærunt medicamentorum experimenta, morem sequentes prædecessorum nostrorum, sancti Spiritus gratia illustrati, contra venena diaboli ministrare curabimus medicinalia antidota Christi.

III.

Communi placito constituimus ut usque ad Missam sancti Remigij, id est, Kalendas Octobris, spatium habeant illi qui in istis temporibus istas deprædationes & alia malefacta criminaliter & publicè fecerunt, ut inde & apud Deum & apud eos quibus malè fecerunt se pacificent. Et quisquis hoc non fecerit, bannum nostrum dupliciter componat. Scilicet ut quia postquam illas rapinas & alia malè facta in Carisiaco, & postea apud Confluentes cum dilecto fratre nostro Hludouico glorioso Rege & nepote nostro Hlothario forbanivimus, & post istum bannum per consensum omnium factum illa emendare, sicut eis spatium dedimus, noluerint, & omnia quæ commiserunt legaliter componere compellantur, & per publicam penitentiam secundum sacros canones Deo & Ecclesie in quam peccaverunt satisfaciant. Quibus si obedire noluerint, aut per fidei iussos ad præsentiam nostram perducantur, aut omnia quæ in regno nostro habent, in bannum nostrum mittantur, & episcopali auctoritate à communi ecclesia-

fica & omnium fidelium societate excludantur.

IV.

De honore autem Ecclesiarum ac servorum Dei, & de rapinis atque aliis malis seu præsumptionibus ab ista die & in reliquum compescendis, capitula avi & patris nostri temporibus constituta hic subjungere, & ut omnimodis observentur ex banno nostro præcipere dignum & necessarium duximus. Scriptum est enim in illis capitulis. Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam nostro fideli ejusque homini aliquid vi abstulerit, in triplo cui aliquid abstulit legibus componat, & insuper bannum nostrum, id est sexaginta solidos nobis persolvat. Postmodum verò ante nos à Comite adducatur, ut in bastonico vel in alio carcere trusus usque dum nobis placuerit poenas luat. Nam si publicè actum fuerit, publicam inde agat penitentiam, quoniam raptores, ut ait Apostolus, nisi veram egerint penitentiam, regnum Dei non possidebunt. Qui verò de rebus Ecclesiarum aliquid abstulerint, gravius inde judicentur: quia sacrarum rerum ablatio sacrilegium est, & sacrilegus vocatur qui ex eis aliquid abstulerit, aut rapuerit. Extorres namque à liminibus sanctæ matris Ecclesie tales personæ usque ad satisfactionem Ecclesie, quam læserunt, sunt habendæ, atque firmiter denotandæ. Et item sanctus Paulus, per quem loquutus est Christus, dicit quia neque rapaces, neque homicidæ, neque adulteri regnum Dei possidebunt. Et item, si quis fornicator est, aut adulter, aut rapax, aut homicida, cum hujusmodi nec cibum sumere Christi discipulo, id est, Christiano, licet ante satisfactionem, id est, correctionem ac emendationem & dignam penitentiam. Et sanctus Iohannes Apostolus talem salutare aut in domum recipere vetat. Et sacri canones Spiritu sancto per eos dictati qui in cælo cum Deo regnant, & in terris miraculis coruscant, constituerunt dicentes: Si quis de potentibus Clericum aut quemlibet pauperem aut religiosum exspoliaverit, & mandaverit ad ipsum Episcopum ut eum audiat, & is contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provincie Episcopos, quoscunque adire potuerint, ut excommunicatus habeatur donec audiat & reddat aliena. Et de rebus ac facultatibus ecclesiasticis dicunt: Si quis oblationes Ecclesie extra Ecclesiam accipere vel dare voluerit præter conscientiam

VI. 97.

Concil.
Tolet. 1.
cap. 11.Concil.
Gangr.
cap. 7.

conscientiam Episcopi, vel ejus cui hujusmodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit. Et item in Capitulis Imperatorum scriptum est de his qui in exercitu quoscunque secum ducunt, quod & nos infra patriam volumus observare. Deinceps omnibus denuntiare volumus ut unusquisque cognoscat omnes qui in suo obsequio sunt, sive sui sint, sive alieni, ut ille de eorum factis rationem se sciat redditurum, & quicquid in pace violanda deliquerint, ad ipsius debeat periculum pertinere, ea scilicet conditione ut pacis violator primum juxta facinoris qualitatem, sive coram nobis, sive coram Misso nostro, dignas penas persolvat, & senior, qui secum talem duxerit quem aut constringere noluit aut non potuit ut nostram iustionem servaret, & insuper in regno nostro prædas facere non timuerit, pro illius negligentia, si antè eum de his non admonuerit, & postquam negligentia contemptoris ad ejus notitiam pervenerit, eum corrigere, sicut decet, neglexerit, honore suo privetur, ut scilicet neuter illorum sine justa vindicta remaneat. Nos autem Episcopi evangelica & apostolica atque episcopali auctoritate seniores & quemlibet regni potentem, si commonitus juxta evangelicum præceptum se suosque homines corrigere noluerit, & licet ipse talia non faciat, tamen si sui vel in suo obsequio manentes talia fecerint, si eos non correxerit, & emendari quæ faciunt non obtinuerit, eosque ad poenitentiam non perduxerit, ipse excommunicetur secundum sacros canones, donec suos homines ad emendationem & poenitentiam reducat, quia melius judicavimus illum excommunicari per cujus fortiam sui talia faciunt quam omnes illos qui nec Deum timent, nec Episcopos neque Missos reipublicæ propter ejus fortiam reverentur, & excommunicati ipsi non corriguntur, & alios suo morbo inficiunt, quia, dicente Apostolo, non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte. Non est liber à consensu qui quod emendare potest emendare neglegit, quapropter sine dubio peccati se participem facit. Si autem ipse potens vel senior satisfecerit Episcopo & Missis regis, quia suos homines ad emendationem & ad poenitentiam non potest adducere, sed seipsum vult aut à talibus immunem ostendere aut dignè satisfacere, & hujusmodi maleficos à suo obsequio reicere, & ut Dei

Tom. II.

inimicos persequi, tunc aut non excommunicetur, aut ab excommunicatione solvatur. Et item in Capitulis Imperatorum scriptum est: *Comites vero ministris Ecclesie in eorum ministeriis, ut hoc plenius & de ministris & de se & de suis hominibus obtinere possint, adjutores in omnibus fiant. Et quicumque prima & secunda vice de his à Comite admonitus non se correxerit, volumus ut per eundem Comitem ejus negligentia ad nostram notitiam perferatur, ut nostra auctoritate quod in nostro capitulari continetur subire cogatur. Et item: De pace in exercitu tali itinere servanda usque ad marcham, hoc omnibus notum fieri volumus, quod quicumque auctorem damni sibi inlati nominatim cognoscit, ut iustitiam de illo querat & accipiat. Et item: Si quis in exercitu vel infra regnum sine iustione dominica per vim hostilem aliquid prædari voluerit, aut sanam tollere, aut granum, sive pecora majora vel minora, domosque infringere vel incendere, hæc ne fiant omnino prohibemus. Quod si ab aliquo præsumptiosè factum fuerit, sexaginta solidis, si liber est, sit culpabilis, & omnia similia restituat, aut cum duodecim testibus se purget. Si verò servus hoc fecerit, sententia capitali subiaceat, & dominus omnia similia restituat, quia servum suum non correxit nec custodivit ut talia non perpetraret, quoniam si nos ipsos comedimus, citò deficiemus. Unusquisque tamen custodiat exercitum suum, ne aliqua prædatio infra regnum fiat. Similiter & collectas quas Theotisca lingua herizuph appellant, & infractiones immunitatum, & incendia, & assalturas in domos, & conjurationes, & conspirationes, & seditiones, & raptus feminarum, sicut & divitiarum & humanarum leges prohibent, & prædecessores nostri Reges prohibuerunt, firmiter ex banno nostro & nos prohibemus.*

Nos quoque Episcopi auctoritate Dei & sacrorum canonum, sicut sancti Pontifices DCXXX. in Chalcedonensi Concilio conspirationem fieri prohibuerunt, & sicut cetera Concilia Episcoporum hujusmodi perniciosà facta vetuerunt, & nos prohibemus, quia facientes illa per eorum iudicium qui cum Deo jam in caelo regnant, & à cœlesti Ecclesia & à Christianorum societate separati sunt, nisi per dignos poenitentiarum fructus ad hoc redeant ut sanctæ Ecclesiæ possint readunari. Similiter ut hæc capitula, quæ hic annotata sunt, ita per hæc & illa omnia quæ in superscriptis locis, scilicet in Carisiaco, & apud Valentianas, collecta & constituta

L

sunt, observari præcipimus, & omnes communiter confirmamus.

Si autem aliquis quisunque inobediens extiterit, cum summa festinatione Episcopi, Comites, & Missi nobis notum facere curent, ut quantocius ad nostram præsentiam illum venire jubeamus, & dignam ultionem secundum judicium fidelium nostrorum sustineat. Et si, quod absit, talis emerferit qui Dei timorem postponat, & ecclesiasticam auctoritatem contemnat, & regiam potestatem refugiat, sciat quisunque ille fuerit quia & secundum canonicam auctoritatem ab omnium Christianorum cœru & à sanctæ Ecclesiæ consortio & in cœlo & in terra alienus efficietur, & regali potestate atque omnium regni fidelium unanimitate sicut Dei & Ecclesiæ inimicus & regni devastator persequetur usque dum à regno exterminetur. Et si aliquis Comes fuerit qui hoc in suo comitatu fecerit, aut ibi talia increfcere permisit, aut ipse illa non emendaverit, aut nobis nota non fecerit, ut nostra auctoritas talia corrigat, sciat quia talem sententiam inde sustinebit sicut tempore antecessorum nostrum consuetudo fuit. Episcopus autem, secundum Toletani Concilij capitulum septimum, ad quem pertinere noscuntur illi qui talia contra Deum & Ecclesiæ pacem faciunt, si eos quolibet munere vel favore aut negligentia admonere noluerit, ut aut revertentes suscipiat,

Concil.
Tolet. 6.
c. 7.
Regino lib.
2. c. 293.

aut contemnentes de Ecclesia reiciat, excommunicatus à collegio ceterorum Episcoporum habebitur quousque emendationis vel damnationis eorum ab eo sententia promulgetur. Quoniam nisi communiter certaverimus ut in omnibus iustitia omnibus conservetur, nec Rex pater patriæ, nec Episcopi propitiatores & reconciliatores populi ad salutem æternam, nec qui participatione nominis Christi Christiani vocantur, hoc quod humano ore dicimur, in divinis oculis esse valeamus. Ut autem hæc quæ observanda supra scripsimus ac prænominavimus, nunc & de cetero certius & expressius à nobis atque à successoribus nostris inconcussa ferventur, propriis manibus his subscribere communi consensu decrevimus, ea conditione servata, ut quia omnes in cunctis ordinibus à regia ditione sibi expetunt competentia legis jura fervari, regie quoque potestati in cunctis ordinibus lex juris debiti & honor ab omnibus obedienter & fideliter cooperante Domino conservetur.

Post hæc omnia relecta & conlaudata, communi consensu decrevimus ut si aliquis homo propter mala facta, quæ emendare & per legem & per penitentiam noluerit, senioem suum dimiserit, aut ab illo propter hæc ejectus fuerit, ab alio non recipiatur donec illa quæ malè fecit emendet & per legalem compositionem & per ecclesiasticæ satisfactionis penitentiam.

TITVLVS XXXV.

Quando Hlotharius ad osculum receptus est.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXII. quando Hludouicus Karolo mandavit ut cum eo simul & Hlotharium reciperet ad osculum atque colloquium, misit Karolus per eum, & per Alfridum, atque per Salomonem, & per Adventium, & per Hattonem Episcopos, Hlothario hæc quæ sequuntur capitula, dicens quia pro his causis ei non auderet communicare nisi ita persiceretur sicut ibidem scriptum est. Renuntiantibus autem ex parte Hlotharij Hludouico & præfatis Episcopis Karolo & Hincmaro utemque Hincmaro & Hodoni atque Christiano Episcopis quòd ita se vellet & se facturum esse fuerat professus Hlotharius, sub hac convenientia receperunt eum ad osculum atque colloquium Karolus atque Episcopi qui cum eo fuerunt.

CAP. I.

Posteaquam proximè apud Confluentes nos invicem mutua indulgentia,

annuente Deo, communi fidelium nostrorum consilio reconciliavimus, & sacramento de observanda inter nos pace & de

præstando alterutrum adiutorio nos confirmavimus, & capitula à communibus fidelibus nostris dictata & nobis relecta nos observaturos promissimus, & publicè communibus fidelibus nostris adnuntiavimus, vobis, unice & carissime frater, reputare non volo ut illa quæ invicem nobis promissimus, hæcenus erga me observata non habeatis, nec spero ut vos aut aliquis alius mihi reputare possit aut velit ut similiter erga vos illa observata non habeam. Quòd si quis fecerit, paratus sum inde vobis certam reddere rationem & dignam facere satisfactionem. Et si aliquis mihi reputare voluerit quòd quantum ex me est, illa quæ debeo nepoti nostro Hlothario observata non habeam, similiter paratus sum certam reddere rationem & congruam facere satisfactionem. Qualiter autem ea quæ mihi promisit ille erga me observata habeat, non solum ego sed & plures alij sciunt.

I I.

Sed & sicut nobis tunc ibi convenit, ut tempore statuto ad locum conductum cum primoribus regnorum nostrorum conveniremus, ut ibi quæque in regnis nostris emendatione digna & necessaria erant, & in sancta Dei Ecclesia & in nostro ac populi salvamento, tractaremus, & nos erga fideles nostros & fideles nostri erga nos emendaremus, & observanda de cetero statueremus, & semel & secundo ad hæc exequenda paratus fui, & ad hoc etiam nunc conveni, sicut sæpe mihi per communes fideles nostros mandastis.

I I I.

Pro quibus autem causis cum præfato nepote nostro antea loqui non volui quam vobiscum inde acciperem consilium, quædam volo hic designare, quædam verò postea congruo loco & convenienti modo vobis innotescere.

I V.

Quando altera vice pro his quæ dixi tractandis ad Tusiacum veni, adportavit mihi & Episcopis regni nostri Boso ex parte Domni Apostolici epistolas, quasdam nepoti nostro & Episcopis regni sui mittendas, quas illis secundum mandatum Domni Papæ transmisimus, quasdam autem nobis legendas & observandas, quarum & hic textum habemus, in quibus invenimus nos increpatos cur fornicarios in regno nostro immorari permetteremus, & non solum ipsam feminam, sed & omnes faventes facinori ejus, à corpore & fan-

Tom. II.

guine Domini excommunicatos usque dum ipsa mulier ad virum suum rediret. Et scimus, sicut sanctus dicit Gregorius, quoniam qui ressecanda, si potest, non corrigit, ipse illa committit. Nos autem audivimus prædictam feminam in regno nepotis nostri commorari, & hanc sententiam postea non audivimus immutatam. Et qui gravamur nostris, timemus alienis etiam communicare peccatis, communicando excommunicatis.

V.

Filiam nostram Judith viduam, secundum leges divinas & mundanas sub tuitione ecclesiastica & regio mundeburde constitutam, Balduinus sibi furatus est in uxorem: quem post legale iudicium Episcopi regni nostri excommunicaverunt secundum sacros canones & diffinitionem sancti Gregorij Papæ, qui dicit: *Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, ipse & consentientes ei, anathema sint.* Quæ & verbis & litteris nos & Episcopi regni nostri nepoti nostro Hlothario innotuimus. Nos etiam, sicut scitis, consilio & consensu fidelium nostrorum communiter confirmavimus ut nemo nostrum hujusmodi hominem in regno suo recipiat neque immorari permittat, sed ad rectam rationem reddendam & ad penitentiam agendam, sicut statutum est, illum redire cogat. Qualiter autem nepos noster Hlotharius non solum erga nos & consanguinitatem nostram, verum & contra Deum & sacram auctoritatem & communem Christianitatem inde egerit, spero quia vos non latet quod est plurimis cognitum. Et sanctus Paulus, per quem locutus est Christus, dicit: *Non solum qui faciunt, sed qui consentiunt facientibus, digni sunt morte.*

V I.

Nota est vobis causa de uxore nepotis nostri Hlotharij, unde & à nobis & ab Episcopis regni nostri, sed & ab aliis Episcopis presentibus nobis consilium quæsit & audivit: sed secundum illud consilium exinde non fecit. Scimus etiam quia & ad Domnum Apostolicum pro hoc transmisit, & ab illo epistolas exinde recepit. Negare quoque non volumus nos scire quid Domnus Apostolicus & illi & quibusdam Episcopis inde mandavit, & scimus, quod negare non possumus nec volumus, quoniam non debemus, quia Domni Apostolici commendatio ab evangelica veritate & ab apostolica atque canonica auctoritate in nullo discordat, & secundum man-

L ij

Regio lib.
1. c. 187.Gregor. II.
c. 10.

Rom. 1.

datum illius de hoc facto executum non audivimus nec videmus. Illa etiam sancta & prima in toto orbe terrarum sedes, per divinam Paulum, cœlestem scilicet tubam, qui ad tertium cœlum & ad paradysum raptus hoc ab ipso Domino didicit, nobis & omnibus Christianis semper in omni mundo clamat, cum hujusmodi nec cibum sumere. Et per beatum Iohannem Apostolum, qui de æterno & vivo Christi pectoris fonte in cœna, quando sacramenta redemptionis nostræ sunt celebrata & tradita, super eo recumbens hausit quod redemptis omnibus propinavit, manifestissimè sedes apostolica interdicit hujusmodi hominem non debere quemquam in domum suam recipere nec ave ei dicere: quia qui dicit ei ave, communicat operibus ejus malignis. Et per beatum Gregorium Papam in homeliis Ezechielis dicit quia sicut ille qui fide à Deo recedit apostata est, ita & ille qui à Deo recedit opere, sine dubio apostata est. Quoniam, sicut dicit Apostolus,

Iac. 1.

Tit. 1.

Fides sine operibus mortua est. Eritem, sicut alius dicit Apostolus: *Sunt qui continentur se nosse Deum, factis autem negant.* Et ipse Dominus dicit de semel & secundo ac tertio legaliter commonito & non correcto, ut sit nobis sicut gentilis & publicis criminibus implicatus, cum quo & apostolica & canonica auctoritas nec cibum sumere, ut præmissimus, nobis concedit.

VII.

Propterea, unice & frater carissime, & vobismetipsis consilium accipite, & mihi consilium date, & ipsi nepoti nostro suæ salutis & honoris date consilium, & præstate auxilium, quia & ego ad hoc, quantum mihi Dominus scire & posse donaverit, sum paratus simul vobiscum agere, si voluerit ipse recipere.

VIII.

Quod autem consilium ego cum Episcopis & ceteris fidelibus nostris, sollicitus & pro nostra communi, vestra scilicet & mea, sed & pro ipsius nepotis nostri salute & honore, & pro communi omnium fidelium nostrorum indemnitate & salvatione, nunc proximè & in synodo & in placito nostro accepi, vobis, cui nullum bonum negare sed omne bonum meum paratus sum participare, dico, si placet, & si ita vobis bene visum fuerit, accipiamus illud communiter. Et si melius nobis per rationem & auctoritatem divinam & humanam nostræ salvationi & Christianitati con-

gruentem ostenderit, paratus sum illud cum omni devotione accipere & vobiscum, Deo cooperante, & communium fidelium nostrorum consilio & auxilio administrante, libentissimè sequi & exequi.

IX.

Quia scriptum est dicente bono Rege, qui tamen deliquit ut homo, & recognovit se ut felix, *ex voluntate mea confitebor illi*, profiteatur idem nepos noster coram vobis, & coram Episcopis qui vobiscum fuerint, & remandet nobis per vos & per illos quia vult secundum Domini Apostolici & episcopale immo divinum consilium ad placitum convenire cum Episcopis & fidelibus atque amicis Dei & nostris ac suis, quoniam hæc causa generalis est omnibus Christianis, & aut ostendere quia secundum legem divinam & humanam Christianis congruam hoc factum de uxore sua habeat executum, aut secundum Dei consilium & legem Christiano Regi convenientem hoc & illa duo quæ præmissimus emendare velit & debeat. Et paratus sum cum tali caritate & honorabilitate illum recipere sicut Christianus Rex Christianum Regem & sicut diligens patruus dilectum nepotem debet recipere, & in illius amicitia ad illius salvationem & honorem, si ita fecerit, permanere. Et constituatur tempus congruum & locus opportunus quando simul pacificè conveniamus, & hanc causam, sicut de nobis ipsis, quia sicut Scriptura dicit, os nostrum & caro nostra est, ad communem nostram & fidelium nostrorum salvationem & honorem diffiniamus, ne qui fidelibus nostris & omnibus Christianis in bono exemplum esse debemus, perditionis exemplum donamus, & qui malorum correctores esse debemus, caput malorum, quod absit, fiamus. Sed & ea quæ, ut supra diximus, apud Confluentes promissimus nos tractaturos & observanda constituturos, tractemus & statuamus, ut qui undique propter peccata nostra & malum discordiæ quod in regnis nostris manet percutimur, placato Deo misericordiæ illius solatium consequi mereamur. Et non sit nepoti nostro hoc agere in mente sua durum; quia scriptum est: *Qui mentis est duræ, corrumpet in malum.* Sed timeat Deum, & compefcat istud scandalum, quod tam grande in ista Christianitate sine ulla necessitate est generatum & propagatum, cum per rationem & auctoritatem potuisset ad debitum effectum perducere quod multis hominibus

Psal. 17.

Prov. 14.

videtur sine plena ratione & auctoritate debita executum. Et quia scriptum est, *Beatus homo qui semper est parvidus*, & Dominus dicit, *Diligentes me diligo*, pro amore & timore Dei honoret se & suam Christianitatem & suum nomen regum, & exuat se & nos omnes ab ista calumnia quae illum sequitur, & per illum ac propter illum nos propinquos illius, & honoret inde Deum, sciens Dominum dicere: *Honorantes me honorabo; & qui contemnant me, erunt ignobiles.*

X.

Et si ita noluerit, faciat quod iudicaverit faciendum. Ego in vestra amicitia & debita fraternitate persistere & omni debito obsequio illam promereri cupiens, qui non quaero quae sunt illius, sed illum, si eum salubriter habere non possum, me Deo pro illius amicitia tollere nolo. Nec ad malum alicui praestare auxilium volo, quia legimus in Scriptura Dominum dixisse cuidam Regi: *Impio praebes auxilium, & his qui oderunt me amicitia jungeris. idcirco iram Domini merebaris quidem, & sicut ibidem in reliquo scriptum est. Et item legimus quia de quacunque impietate quicumque impius conversus fuerit, & ex corde se converti velle dixerit, jam non inter impios computatur, sed a piis pie recipi debet & salubriter potest, dicente Scriptura: *Verte impios, & non erunt: non quia non erunt in essentia, sed non erunt in impietatis culpa. Haec autem diximus, non ut nepotem nostrum in numero impiorum computari cupiamus, quem piorum numero sociari a Domino exoptamus.**

Sequuntur admonitiones quas tres Reges apud Sablonarias adnuntiare debuerunt.

ADNUNTIATIO
DOMNI HUDOVVICI.

CAP. I.

Sicut scitis qui ibi adfuitis quando proximè apud Confluentes nos adjuvante Domino conjunximus, & capitula a nobis & a fidelibus nostris observanda statuimus, convenit nobis ut congruo tempore & opportuno loco iterum simul conveniremus, & cum Dei adjutorio & fidelium nostrorum consilio quae in statu sanctae Ecclesiae & in nobis & in regnis nostris atque in nostris fidelibus emendanda erant

emendaremus, & ut emendata de cetero observarentur statueremus. Et ad haec agenda jam per tres vices & tempus & locum condiximus; sed aut mihi aut fratri meo aut communi nepoti nostro tales causae acciderunt pro quibus hoc quod condiximus implere non potuimus.

II.

Interea pervenit ad me quia meus frater, & communis nepos noster ita inter se non erant sicut tunc fuerunt quando nos simul conjunximus. Et ideo ad hoc veni ut inter eos privatus mediator existerem, & ipsi sic inter se sint sicut per rectum esse debent. Vnde frater noster per me & per Episcopos nostros ac per Episcopos nepotis nostri & scripto & verbo tales causas nepoti nostro mandavit pro quibus illi sic privatus non erat sicut antea fuerat: quas si ille emendare vellet sicut ei mandabat, voluntariè illi erat sicut diligens patruus dilecto nepoti & Christianus Rex Christiano Regi esse per rectum debet. De quibus causis nos & Episcopi qui nobiscum fuerunt ex parte nepotis nostri fratri nostro & Episcopis qui cum eo erant tale responsum reddidimus; quia illas causas, quas ei reputabat, paratus erat aut emendare, aut de illis certam reddere rationem, & dignam facere satisfactionem. Quod responsum frater noster & Episcopi libenter receperunt; & Deo gratias, sunt ita modò frater & nepos noster sicut per rectum esse debent.

III.

Et volumus ut sicut nobis convenit, ut inter nos fideles Missi discurrant, & quae in uniuscujusque nostrum regno emendanda sunt, & alter alteri innotuerit, emendentur, & causae Dei & sacerdotes ac servi Dei legem & honorem debitum habeant, & unusquisque fidelium nostrorum in regnis nostris, cujuscunque nostrum sit homo, legem & justitiam & in se & in suis proprietatibus & in suis honoribus habeat sicut tempore antecessorum nostrorum habuerunt, & sicut inter nos jam convenit, & in illis capitulis est constitutum quae antecessores nostri Reges constituerunt, & sicut nos apud Marliam firmavimus, & sicut nunc proximè apud Confluentes statuimus, donec, adjuvante Deo, congruo tempore & opportuno loco iterum simul conveniamus, & una cum communi fidelium nostrorum consilio quae perfecta non fuerint pacificè tractemus atque perficiamus, & ita nos ad

invicem adjuvemus ut cum Dei adjutorio nos & fideles nostros salvemus, & oppressoribus sanctæ Ecclesiæ resistamus. Et hanc ad cognitionem ideo scribi communi consensu fecimus ut unusquisque nostrum illam habeat, & certius sciat quid & qualiter exinde observare expressius debeat: quia non decet ut Rex à sua cognitione deviet, sicut non convenit ut Episcopus à sua recta prædicatione discorder.

ADNUNTIATIO
DOMNI KAROLI.

CAP. I.

Hoc quod dilectus frater noster dixit nos proximè apud Confluentes constituisse, quantum ex me fuit, hæcenus observavi, & observare cupio, si & erga me ita fuerit observatum, & ei reputare non volo ut ipse similiter erga me illa observata non habeat. Credo etiam quia nec ille velit, nec aliquis alius mihi reputare possit, ut erga eum illa observata non habeam. Quod si aliquis fecerit, paratus sum aut illa quæ emendanda sunt emendare, aut de hoc quod mihi reputatum fuerit certam reddere rationem.

II.

Et si hic communis nepos noster fecerit sicut frater noster & Episcopi qui cum eo inter nos mediatores fuerunt mihi & Episcopis qui mecum erant ex parte illius nuntiaverunt, & frater noster nunc dixit, & ita mihi familiaris & amicus atque adjutor secundum rationabilem possibilitatem extiterit sicut nepos patruo & Christianus Rex Christiano Regi esse per rectum debet, sic ei privatus & amicus atque adjutor secundum rationabilem possibilitatem esse volo sicut diligens patruus dilecto nepoti & sicut Christianus Rex Christiano Regi per rectum esse debet.

III.

De fidelibus autem Missis inter nos discurrendis, & de his quæ in regnis nostris emendanda sunt emendandis, & de statu atque honore Ecclesiarum & sacerdotum ac servorum Dei, & de lege ac justitia conservanda unicuique fidelium nostrorum in regno nostro, cujuscunque nostrum sit homo, & in illo & in suis proprietatibus & in suis honoribus, & de capitulis observandis, sicut frater noster nunc dixit, ita & ego per omnia cupio observare.

ADNUNTIATIO HLOTHARII.

CAP. I.

Postquam iste patruus meus Hludovicus me in sua bonitate in filij loco suscepit, sic erga me semper in sua mercede fecit sicut & illum decuit & mihi necesse fuit. Vnde paratus sum illi debitum obsequium exhibere, sicut per rectum debeo facere.

II.

Et de his quæ patruus meus Karolus proximè nunc, quando primùm simul convenimus, mihi mandavit, sic observare cupio sicut patruus meus Hludovicus, & Episcopi qui cum eo inter me & patrum meum Karolum mediatores fuerunt, ex mea parte illi & Episcopis qui cum eo erant nuntiaverunt. Et si ipse mihi ita privatus & amicus atque adjutor secundum rationabilem possibilitatem extiterit sicut patruus nepoti & Christianus Rex Christiano Regi esse per rectum debet, ita & illi & familiaris & amicus atque adjutor secundum rationabilem possibilitatem esse volo sicut diligens nepos dilecto patruo & Christianus Rex Christiano Regi esse per rectum debet.

III.

De fidelibus autem Missis inter nos discurrendis, & de his quæ in regnis nostris emendanda sunt emendandis, & de statu atque honore Ecclesiarum & sacerdotum ac servorum Dei, & de lege ac justitia conservanda unicuique fidelium nostrorum in regno nostro, cujuscunque nostrum sit homo, & in illo & in suis proprietatibus & in suis honoribus, & de capitulis observandis, sicut isti mei patruus nunc dixerunt, ita & ego per omnia cupio observare.

Quoniam istas, quæ præcedant, adnuntiationes Hludovicus & Hlotharius cum illorum sequacibus, postquam coram omnibus, qui adfuerunt, trium Regum consiliariis serè ducentis, tam Episcopis, quam Abbatibus, & laicis, relectas penitus rejecerunt, ne populo legerentur, ut causa Hlotharij penitus taceretur, hanc quæ sequitur adnuntiationem Dominus Karolus istis ipsis verbis jam vespere adnuntiavit apud Sablonarias anno incarnationis dominicæ DCCCLXII. Indictione XI. III. Nonas Novembriis, in ipsa casa ubi relecta sunt præcedentes adnuntiationes, in quam pauci alij intraverunt quàm qui antea fuerunt, quoniam serè plena de ipsis erat.

ADVNNTIATIO KAROLI.

Sicut ego verbis & scriptis per fratrem meum & per Episcopos nepoti meo mandavi, & illi de sua parte mihi renuntiave-

runt, sic illi amicus esse & illum salvare volo sicut avunculus per rectum nepotem salvare debet, si ille, sicut nepos per rectum avunculum salvare debet, me & meos salvaverit.

TITVLVS XXXVI.

Edictum Pistense.

ADVNNTIATIO DOMNI

KAROLI APVD PISTAS.

CAP. I.

Multas gratias vobis agimus de vestra fidelitate & de vestra bona voluntate quam semper erga nos in omni adiutorio & obsequio demonstratis, sicut vestri antecessores erga nostros antecessores demonstraverunt. Et quia pacem, quam jam præterito tertio anno hic communiter confirmavimus & ad cognitari fecimus, secundum quod causa in quibusdam locis conjacuit, etsi non omnes, sicut desideravimus, tamen ex majori parte observatis, & quia pleniter & cum pace ad hoc nostrum placitum convenistis.

I I.

Et quia bonam voluntatem vestram in istis & in aliis videmus & experti sumus, fiducialiter vos commonemus ut & de ipsa pace observanda & de istis operibus, quæ contra Dei & sanctæ ejus Ecclesiæ & nostros communes inimicos Nortmannos incepimus, sine defectu & lassatione viriliter laboretis, scientes qualiter nobis placuisset si istas firmitates hic factas habuissetis, quando in tali angustia, sicut experti estis, ad Meldis contra eos communiter laboravimus. Vnde nos Deus, sicut suæ misericordiæ placuit, manifesto suæ clementiæ indicio adjuvavit.

I I I.

Et quoniam illa quæ jam tertio anno hic unâ cum consensu & consilio fidelium nostrorum constituimus, & vobis ad cognitari fecimus, libenter audisse & suscepisse comperimus, quæ nunc etiam ad nostram communem salutem & pacem atque honorem hic fidelium nostrorum consensu atque consilio constituimus, vobis per scriptum nota facere volumus, ut illa ple-

nius audire & ad illud scriptum recurrendo, quod in singulis comitatibus dari & relegi atque haberi præcipimus, firmitus retinere & certius observare possitis. Quæ etiam ab Episcopis vel eorum ministris per singulos comitatus de eorum parrochiis aperto sermone, ut ab omnibus possint intellegi, tradi volumus.

KAROLVS GRATIA DEI REX.

Notum esse volumus omnibus Dei & nostris fidelibus quoniam hæc quæ sequuntur capitula nunc in isto placito nostro anno ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi **DCCCXLIV**. anno videlicet regni nostri ipso propitio **xxv**. Indictione **xii**. **vii**. Kalend. Iulias, in hoc loco qui dicitur Pistis, unâ cum fidelium nostrorum consensu atque consilio constituimus, & cunctis sine ulla refragatione per regnum nostrum observanda mandamus.

CAP. I.

Primò consideravimus de honore Ecclesiarum & sacerdotum ac servorum Dei, & immunitate rerum ecclesiasticarum, ut nullus sibi de ipsis rebus contra auctoritatem præsumat, & Comites Episcopis & ministris Ecclesiæ in eorum ministeriis adiutores in omnibus fiant, sicut in capitulari prædecessorum ac progenitorum nostrorum continetur, in secundo libro capitulo **xxiiii**. Et quicumque Comitum vel ministrorum reipublicæ hæc quæ mandamus observare neglexerit, si prima & secunda vice de his admonitus non se correxerit, volumus ut negligentia Comitum ad nostram notitiam per Episcopos & per Missos nostros deferatur, & aliorum ne-

glegentia per Comites ad nostram notitiam perferatur, ut nostra auctoritate quod in capitulari prædecessorum nostrorum continetur subire cogantur.

I I.

Post hæc de orphanorum & viduarum causis, & de regalibus justitiis, & summo pere de raptoribus puellarum & viduarum & sanctimonialium, & de his qui Presbyteros flagellare præsumunt, & qui eos de Ecclesiis sine Episcoporum consensu eicere vel recipere aut censum de manso vel ex his quæ Dominus & genitor noster in suis capitularibus Ecclesiis in immunitate concessit exigere non timent, & qui censu de rebus ecclesiasticis ad Ecclesias perolvere detrectant, ut firmiter à Missis & Comitibus nostris inquirantur, & acriter distringantur, & plena justitia inde fiat, secundum quod in capitularibus avi & patris nostri statutum habetur; & ipsi contemptores legum, divinæ scilicet & humanæ, ad nostram præsentiam legaliter perducantur; ut inde consilio fidelium Dei ac nostrorum commendemus quid de talibus hominibus sit faciendum, qui nec Deum timent, nec contra sanctos canones facere nec legem & præceptum regum infringere pertimescunt. salva censura ecclesiastica & episcopalis penitentiae vindicta.

I I I.

Vt lex & justitia unicuique in suo ordine omnibus conservetur, & pacem quam proximè teste Deo propriis manibus communi consensu confirmavimus, quando hic placitum nostrum habuimus, sic omnes & infra patriam, & quando ad placitum unusquisque venerit, & quando redierit, & quando necessitas nobis evenerit ut hostem nostrum adnuntiemus, usque constituta loca secundum consuetudinem & capitula prædecessorum nostrorum observare procuret. Et qui contra hanc confirmationem per contemptum venerit, aut quantocius, quod contra hanc confirmationem excessum fuerit, emendare neglexerit, ab Episcopis & Missis ac Comitibus nostris hoc nobis nuntiari mandamus, quantum tantum Dei & nostrum ac totius Christianitatis contemptum, sicut secundum leges divinas & humanas invenimus, emendare curemus, ne ipso nostro iudicio à Deo, quod absit, condemnati simus. Et videant Episcopi & Missi ac Comites nostri ne si contra nostram communem confirmationem aliquis per contemptum fecerit, & emendare noluerit, per

alium quam per illos qui ad hoc constituti sunt hunc contemptum sciamus: quoniam si per alium quam per illos hoc, sicut non convenit, audierimus, sicut nec ipsi immunes à peccato erunt, sic nec ab ultione immunes existant.

I V.

Volimus & expressè mandamus Comitibus nostris ut sicut in xxi v. capitulo secundi libri Capitularum decessorum nostrorum continetur, vassalli nostri nobis & nostræ conjugii famulantes condignum apud omnes honorem habeant, sicut à genitore nostro & à nobis sæpè admonitum est; & sicut ipsi volunt se à nobis honoratos tenere, ita & nobis famulantibus, sicut consuetudo fuit tempore antecessorum nostrorum, debitum honorem exhibeant.

V.

Volimus & expressè Comitibus nostris mandamus ut villæ nostræ indominate, sed & villæ de monasteriis quæ & conjugii nostræ & filiis ac filiabus nostris concessa atque donata habemus, quæque sub immunitate consistunt, cum salvamento & debita reverentia in comitatibus illorum consistant. Sed & quæ homines nostri ac illorum illarumque, qui sine ulla differentia & nostri sunt, cum salvamento & debito honore habere possint. Et non ignorent neque obliviscantur Comites ac Missi nostri nos scire quòd dominorum Dominus de se dicit: *Honorificantes me honorificabo; & qui contempnunt me, in honorati erunt.*

V I.

Et quoniam humana fragilitas proclivior est ad contrajustitiam faciendam quam ad justitiam exequendam, & diabolus semper certat ut fragilitati humanæ oculos mentis claudat, ne castigationem Dei videat, & semetipsam emendet, sicut ad nos perventum est, quidam leves homines de istis comitatibus qui devastati sunt à Nortmannis, in quibus res & mancipia & domos habuerunt, quia nunc ibi mancipia & domos non habent, quasi licenter malum faciunt: quia, sicut dicunt, non habent unde ad justitiam faciendam adducantur. & quia non habent domos ad quas secundum legem maniri & banniri possint, dicunt quòd de manitione vel bannitione legibus comprobati & legaliter judicari non possunt. Contra quorum malas insidias consensu & consilio fidelium nostrorum statuimus ut Comes Missum suum

suum ad illam terram in qua domos quis habuit mittat, & eum bannire & manire jubeat. Et quoniam lex consensu populi fit & constitutione Regis, Franci jurare debeant quia secundum regium mandatum nostrum ad justitiam reddendam vel faciendam legibus bannitus vel manitus fuit. & sic ipsæ res illi judicio Scabinorum in bannum mittantur, & si necesse fuerit, ipse in forbannum mittatur qui ad justitiam reddendam venire noluerit. Et mandet Comes, qui hoc executus fuit, alteri Comiti, in cujus comitatu res & mancipia habet, quid inde factum habeat; & ex nostro verbo illi mandet ut per illa quæ in suo comitatu habet illum distringat, quatenus ad justitiam reddendam vel faciendam in suum comitatum redeat.

VII.

Audivimus etiam quia hujusmodi leves homines in aliis comitatibus deprædationes & injustitias faciunt, & ad illum comitatum in quo commanent, & in quo illas malitias non faciunt, factis malitiis in aliis comitatibus revertunt. Unde mandamus & Comitibus nostris expressè præcipimus ut illi Comites in quorum comitatibus tales homines injustitias faciunt, illis Comitibus hoc mandent in quorum comitatibus refugium habent, & una mente, unòque consensu, & uno certamine ad tales homines comprehendendos se erigant, & decertent ut Ecclesiæ Dei & ministri ejus & servi Dei ac populus pacem & quietem habere possit.

VIII.

Vt denarij ex omnibus monetis meri ac bene pensantes, sicut in capitulari prædecessorum ac progenitorum nostrorum Regum libro quarto xxxi i. capitulo continetur, in omni regno nostro non reiciantur usque ad Missam sancti Martini. Et in omnibus civitatibus & vicis ac villis, tam nostris indomiticis, quam & in his quæ de immunitate sunt, vel de comitatibus, atque hominum nostrorum sive cujuscunque sint per omne regnum nostrum, à judicibus nostris, & ab eis quorum villæ sunt, unà cum ministris reipublicæ, secundum quantitatem locorum & villarum, tanti ac tales de ipsis incolis & inibi manentibus constituantur qui inde providentiam habeant ne boni denarij reiciantur, & non nisi meri & bene pensantes accipiantur.

IX.

Vt illi qui ex hac causa providentiam habebunt, sacramento jurent quòd sicut
Tom. II.

eis ex hac causa injunctum fuerit, quantum scierint & potuerint, debeant fideliter observare, & illum hominem quem scierint merum & bene pensantem denarium reicere non debeant celare, sed ministris reipublicæ eum debeant notum facere. De quo sacramento quicumque comprobatus fuerit perjurus, & secundum legem mundanam ut perjurus puniatur, sicut in capitulari decessorum ac progenitorum nostrorum continetur in fine capituli decimi ex tertio libro, & secundum legem ecclesiasticam publicæ poenitentia subigatur.

X.

Vt ab ipsa Missa sancti Martini per omne regnum nostrum non nisi istius nostræ novæ monetæ meri & bene pensantes denarij accipiantur. Et quicumque ab illa die alium denarium negotiandi causa protulerit, à Comite & à ministris ejus auferatur ab eo; sicut in libro capitulorum secundo, decimo octavo capitulo continetur.

XI.

Vt in denariis novæ nostræ monetæ ex una parte nomen nostrum habeatur in gyro, & in medio nostri nominis monogramma, ex altera verò parte nomen civitatis, & in medio crux habeatur.

XII.

Sequentes consuetudinem prædecessorum nostrorum, sicut in illorum capitulis invenitur, constituimus ut in nullo loco alio in omni regno nostro moneta fiat nisi in palatio nostro & in Quentovico ac Rotomago, (quæ moneta ad Quentovicum ex antiqua consuetudine pertinet) & in Remis, & in Senonis, & in Parisio, & in Aurelianis, & in Cavillono, & in Metullo, & in Narbona.

XIII.

Vt hi in quorum potestate deinceps moneta permanferit, omni gratia & cupiditate seu lucro postposito fideles monetarios eligant, sicut Dei & nostram gratiam volunt habere. Et ipsi monetarij jurent quòd ipsum ministerium, quantum scierint & potuerint, fideliter faciant. Et mixtum denarium & minus quam debet pensantem non monetent nec monetari consentiant. Et sine ulla fraude, & absque malo ingenio, contra eos quorum argentum ad purgandum acceperint, ipsum argentum exmerent, & sine fraude tam in pensa quam in purgatione denarios concambient. Contra quod sacramentum si quilibet fecisse reputatus fuerit, judicio Dei se examinet:
M

& sicut contra hoc fecisse comprobatus fuerit, quia non majorem fraudem facit si mixtum denarium & minus quam debeat pensantem monetaverit quam si in purgatione & concambio argenti per malum ingenium fraudem de argento reipublica & de argento rerum ecclesiasticarum & de facultate pauperum fecerit, sicut constitutum est de falsis monetariis in libro IV. Capitulum XXXIII. capitulum, manum perdat, & ut sacrilegus ac pauperum spoliator publicae poenitentiae iudicio episcopali subiciatur. In illis autem regionibus in quibus secundum legem Romanam iudicia terminantur, juxta ipsam legem culpabilis iudicetur.

XIV.

Vt in proximis Kalendis Iulij, per hanc duodecimam indictionem, habeat in Silvanectis civitate unusquisque Comes, in cuius comitatu monetam esse iussimus, Vicecomitem suum cum duobus aliis hominibus qui in ejus comitatu res & mancipia vel beneficia habeant, & suum monetarium cum ipsis habeat: quatenus ibi accipiant per manus suas de camera nostra, ad opus uniuscujusque monetarij, de mero argento cum pensa libras quinque, ut habeat unde initium monetandi possit incipere; & pensam argenti quam ex camera nostra acceperit, per manus eorum per quas illud accepit, sabbato ante initium quadragesimae in monetatis denariis in praefato loco, & cum ipsa pensa cum qua argentum acceperat, unusquisque monetarius in nostra camera reddat.

XV.

Vt nullus more solito pro ullo lucro vel avaritia hoc leviter accipiat; sed omnes ab ipsis Kalendis Iulij argentum suum in constitutis monetis concambiari faciant, scientes quia post Missam sancti Martini nulli alij denarij in regno nostro nisi istius novae nostrae monetae recipientur, & ab ipsis Kalendis Iulij ipsi novi denarij ab omnibus accipiantur. Et quicumque liber homo ab ipso die denarium merum novae nostrae monetae in regno nostro rejecerit, sicut in praefato libro & capitulo regio continetur, bannum nostrum, id est, solidos sexaginta, componat. Si vero servi ecclesiastici aut Comitum aut vassallorum nostrorum hoc facere praesumpserint, quia in praefato Capitulari continetur ut sexaginta ictibus vapulent, & hac occasione indiscreti homines modum in disciplina faciebant, constituimus cum fidelium nostrorum con-

sensu atque consilio ut quorumcumque coloni & servi pro hoc convicti fuerint, non cum grosso fuste, sed nudi cum virgis vapulent. & in civitatibus atque vicis seu villis Episcopi per suos ministros vel Presbyteros providentiam unam cum reipublicae ministris accipiant ne & in hac causa modus disciplinae transgrediatur, sed taliter fiat qualiter & homines castigentur, & quasi pro intentione vel occasione castigationis disciplinam facientes peccatum non incurrant, & disciplinam sustinentes in corpore suo debiliores non fiant. Quod si quis hoc mandatum nostrum transgressus fuerit, nobis ab Episcopis nuntietur; quatenus taliter castigetur ne deinceps mandatum nostrum quemquam delectet contemnere. Et si dominus vel magister, qui liber est, aut advocatus talium hominum eos vel Comiti vel Misso nostro ad disciplinam sustinendam contradixerit, vel Misso nostro iussus praesentare noluerit, praedictum bannum sexaginta solidorum componat, sicut in praedicto capitulari habetur.

XVI.

Vt si aliquis homo a proximis Kalendis Iulij de hac nova nostra moneta mixtum vel minus quam debeat pensantem denarium invenerit, confringat eum qui ipsum denarium ad negotiandum protulit, & ipse dicat a quo eum accepit; & sic de manu ad manum veniat, usque dum ad falsitatis auctorem pervenerit. Et inventus mixti vel minus quam debeat pensantis denarij monetator in illa terra in qua iudicia secundum legem Romanam terminantur, secundum ipsam legem iudicetur. Et in illa terra in qua iudicia secundum legem Romanam non iudicantur, monetarius, sicut supra diximus, falsi denarij manum dexteram perdat, sicut in quarto libro capitulum continetur, capite trigesimo tertio. Et qui hoc consenserit, si liber est, sexaginta solidos componat. Si servus vel colonus, nudus cum virgis vapulet.

XVII.

Vt diligenter Comites & ministri reipublicae per suos comitatus ac ministeria provideant ne in aliquo loco occulta vel fraudulenta moneta fieri possit. Et si inventus ac comprobatus quilibet fuerit fraudulentam monetam percutiens, sicut constitutum est de falso monetario, ex praefato capitulari praedecessorum nostrorum, manus ei amputetur. Et qui hoc consenserit, si liber est, sexaginta solidos componat.

Si servus vel colonus, nudus cum virgis vapulet.

XVIII.

Et si falsus monetarius, aut de illis locis in quibus monetam fieri iussimus, aut occulte monetam percutiens, aut denarium falsum de nova moneta ad negotiandum proferens, ut constringi & puniri non possit, sicut est constitutum, in fiscum nostrum vel in quamcumque immunitatem aut alicujus potentis potestatem vel proprietatem confugerit, si in nostrum confugerit fiscum, requiratur à ministro nostro. Et si ille eum defenderit aut occultaverit, nuntietur nobis, quatenus ita in eo secundum capitulare regum vindicetur ne ullus alius unquam falsitatem nostra auctoritate vel potestate consentire aut defendere audeat. Si autem in immunitatem vel potestatem aut proprietatem alicujus potentis confugerit, secundum quod in tertio libro capitularis xxvi. capitulo continetur de eo qui furtum au homicidium vel quodlibet crimen foris committens infra immunitatem fugerit, inde fiat, id est, mandet Comes vel publicæ rei minister Episcopo vel Abbati vel illi quicumque locum Episcopi vel Abbatis vel Abbatissæ tenuerit vel potentis hominis in cuius potestatem vel proprietatem confugerit, ut reddat ei reum. Si ille contradixerit, & eum reddere noluerit, in prima contradictione solidis quindecim culpabilis judicetur. Si ad secundam inquisitionem eum reddere noluerit, triginta solidis culpabilis judicetur. Si nec ad tertiam inquisitionem consentire voluerit, quicquid reus damni fecit, totum ille qui eum infra immunitatem retinet, nec reddere vult, solvere cogatur, & ipse Comes veniens licentiam habeat ipsum hominem infra immunitatem quærendi, ubicunque eum invenire poterit. Si autem in prima inquisitione Comiti responsum fuerit quod reus infra immunitatem quidem fuisset, sed fuga lapsus sit, juret quod ipse eum ad justitiam cujuslibet disfaciendam fugere non fecisset, & sit ei in hoc satisfactum. Si verò intranti in ipsam immunitatem vel in cujuslibet hominis potestatem vel proprietatem Comiti collecta manu quilibet resistere tentaverit, Comes hoc ad Regem vel Principem deferat, & ibi judicetur. Et sicut ille qui in immunitate damnum fecit, sexcentis solidis componi debet, ita qui Comiti collecta manu

Tom. II.

resistere præsumperit, sexcentis solidis culpabilis judicetur.

XIX.

Vt melius & commodius hæc providentia de bonis denariis non reiciendis & de monetæ falsæ denariis custodiri possit, volumus ut unusquisque Comes de comitatu suo omnia mercata in breviari faciat, & sciat nobis dicere quæ mercata tempore avi nostri fuerunt, & quæ tempore Domini & genitoris nostri esse cœperunt, vel quæ illius auctoritate constituta fuerunt, vel quæ sine auctoritate illius facta fuerunt, vel quæ tempore nostro convenire cœperunt, vel quæ in antiquis locis permanent, & si mutata sunt, cujus auctoritate mutata fuerunt. Et ipsum brevem unusquisque Comes ad proximum placitum nostrum nobis adportet, ut decernere possimus quatenus necessaria & utilia, & quæ per auctoritatem sunt, maneat, quæ verò superflua, interdicantur, vel locis suis restituantur. Et mercata die dominico in nullo loco habeantur, sicut in primo libro Capitulorum capitulo cxxxvi. habetur. I. 119.

XX.

Vt Comes & reipublicæ ministri ac ceteri fideles nostri provideant quatenus justus modius æquisque sextarius secundum sacram scripturam & Capitula prædecessorum nostrorum in civitatibus & in vicis & in villis ad vendendum & emendum fiat, & mensuram secundum antiquam consuetudinem de palatio nostro accipiant, & non pro hac occasione à manfuaris vel ab his qui censum debent major modius, nisi sicut consuetudo fuit, exigatur. Et ipsi homines qui per villas de denariis providentiam jurati habebunt, ipsi etiam de mensura, ne adulteretur, provideant, sicut in libro tertio Capitulorum capitulo xc. continetur. Et si quis reputatus fuerit mensuram adulterasse, & cum majori modio vel sextario annonam vel vinum accepisse, & cum minori mensura venundare, si liber homo est, aut secundum suam legem se inde sacramento idoneum reddat, aut si hoc fecisse vel fieri jussisse aut consensisse comprobatus fuerit, hoc unde mensuram adulteravit, id est, vinum & annona, à ministris reipublicæ tollatur ab eo; insuper & bannum nostrum, id est, solidos sexaginta, componat. Si autem colonus vel servus inde reputatus fuerit, aut judicio Dei se inde examinaret, aut si inde convictus fuerit,

M ij

Regio lib.
2. c. 416.

hoc, ut supra diximus, unde mensuram adulteravit perdat, insuper & virgis nudo corpore vapulet. Et si liber sive colonus vel servus de hoc convictus fuerit, post legalem emendationem episcopale iudicium suscipiat, quia contra tale interdictum Domini fecit dicentis: *Qui pecuniam suam non dedit ad usuram.* unde regnum Dei sibi clausit, & infernum sibi aperuit. Quod peccatum inter illa criminalia peccata computatur de quibus dicit Apostolus quòd qui ea fecerit, cum huiusmodi nec cibum lumere Christiano licet, & inde sacri Niceni canones Clericos gradus perdere jubent. Et de tali causa unde seculares homines vitam perdunt, inde Clerici ecclesiasticum gradum amittunt. Ministri autem reipublice se cautè custodiant, ne pro hac occasione ducti cupiditate per aliquod malum ingenium à liberis hominibus vel colonis seu servis sua iniuste tollant: quia si inde ad nos clamor venerit, & inde convicti fuerint, sic iniustitiam istam exsolvent sicut illi qui in suo ministerio tortum faciunt. In illis autem regionibus in quibus secundum legem Romanam iudicantur judicia, juxta ipsam legem committentes talia iudicentur: quia super illam legem vel contra ipsam legem nec antecessores nostri quodcumque capitulum statuerunt, nec nos aliquid constituimus. Similiter per civitates & vicus atque per mercata ministri reipublice provideant ne illi qui panem coctum aut carnem per deneratas aut vinum per sextaria vendunt, adulterare & minuere possint. Sed quantos mensurabiles panes in unaquaque civitate de justo modio Episcopi vel Abbatis seu Comitis ministeriales à pistoribus suis recipiunt, tantos mensurabiles panes de æquo modio à pistoribus qui panem vendunt fieri faciant. quos si inventi fuerint adulterare vel minorare, ut supra diximus, secundum suum modum culpabiles iudicentur. Homines etiam qui providentiam habere debebunt ne manca mensura fiant, si de perjurio quod juraverunt quia hoc consentire non debuissent revicti fuerint, secundum legem puniantur, sicut in fine capituli decimi ex libro tertio Capitulorum habetur, & postea ab Episcopo publicam poenitentiam de perjurio accipiant.

Psal. 24.

Conc. Nic.
c. 17.

cretionem quam Missis nostris commendavimus, revvadiatum persolvatur, & ubi revvadiatum non est, revvadietur & solvatur: quatenus & ex hoc & ex disciplina constituta ita constructi, deinceps cessent denarios bonos recere. Et quoniam audivimus, occasione accepta pro revvadiato banno, quosdam plus à pauperibus accepisse quam bannus lever, hoc à Missis nostris diligenter requiri volumus. Et quicumque plus ab eis acceperunt quam iustum, cogantur illis restituere, & illos absque ulla excusatione ad presentiam nostram Missi nostri adducant; quatenus per nostram harniscaram ita castigentur ne ulterius tali concludio eos delectet opprimere pauperes.

XXII.

Vt à colonis qui jam pro rejectione bonorum denariorum flagellati vel flagellandi sunt nulla alia exactio requiratur; & si ab aliquo eorum aliquid inde acceptum fuit, à Missis nostris cogatur restitui. Et qui beneficia vel alodes in duobus vel tribus aut quatuor comitatibus habent, & non habent in unoquoque comitatu unde plenum bannum valeant solvere, vel qui in uno tantum comitatu alodem vel beneficia habent, & non tantum ibi habent unde plenum bannum valeant solvere, Missis nostris hoc notum faciant, & hoc ab eisdem Missis nostris diligenter inbrevietur, & nobis renuntietur, ut nostra discretionem decernamus qualiter & castigatio ex compositione fiat, & homines ultra mensuram & indebitè non graventur: quia, sicut sancta Scriptura dicit, non inde requirimus datum, sed fructum, id est, non inde requirimus inhonestum lucrum, sed regni ex castigatione profectum. Turpe vel inhonestum est lucrum, ut Augustinus exponit, per varias circumventiones & occasiones lucrandi causa inhonestè res quaslibet congregari. Et non solum in pauperioribus, sed etiam in ditioribus, considerare volumus discretionem quam decessores nostri Reges in quarto libro Capitulorum posuerunt, capitulo LVII. decernentes: Vt de debito, inquit, quod ad opus nostrum fuerit revvadiatum talis consideratio fiat ut is qui ignoranter peccavit, non totum secundum legem componere cogatur, sed juxta quod possibile visum fuerit, is verò qui tantum mala voluntate peccavit, totam legis compositionem cogatur exsolvere.

XXI.

Vt quia per tres jam annos bannum pro rejectione bonorum denariorum perdonavimus, volumus ut modò, secundum dif-

XXIII.

Vt nullus deinceps in regno nostro mixturam auri vel argenti ad vendendum facere vel consentire præsumat. & nullus à Missa sancti Remigij, id est, à proximis Kalendis Octobris, aurum vel argentum ad vendendum vel emendum nisi purificatum proferat. Et si quis post præfatas Kalendas inventus fuerit aurum vel argentum vel quodcunque fabricinium ex auro vel argento mixtum ad vendendum vel emendum portare, à ministris reipublicæ ipsum quod portaverit ab eo tollatur, & ipse per fideiussores, si res & mancipia in illo comitatu non habet, ad præsentiam nostram cum ipso auro vel argento adducatur, ut nos inde commendemus qualiter culpabilis iudicetur. Si verò res & mancipia vel mobile, per quæ distringi legaliter possit, in ipso comitatu habuerit, secundum legem ad nostram præsentiam venire jubeatur. Et si quisquam inventus fuerit suum aurum vel argentum vel quodcunque fabricinium ex auro vel argento portare ad fabrum ut purgetur, provideant reipublicæ ministri ne hac occasione ab eo quod suum fuerit tollant. Quod si fecerint, & ad nos inde reclamatio venerit, sicut ille qui tortum in suo comitatu vel ministerio fecerit, in nostra vel fidelium nostrorum præsentia culpabilis iudicabitur. Faber verò qui post præfatas Kalendas comprobatus fuerit aurum vel argentum ad vendendum vel emendum adulterasse vel misculasse in illis regionibus in quibus iudicia secundum legem Romanam terminantur, juxta illam legem puniatur; in aliis autem regionibus regni nostri, secundum capitulare regium, sicut falsam monetam percutiens, manum perdat. Et liber homo qui hoc consenserit, sicut in præfato continetur capitulo, bannum nostrum, id est solidos sexaginta, componat, colonus vel servus, nudus cum virgis flagelletur. Si verò Judæus fuerit, ipsum quod mixtum protulerit perdat, & bannum nostrum, sicut tempore predecessorum nostrorum consuetudo fuit, componat.

XXIV.

Vt in omni regno nostro non amplius vendatur libra auri purissimè cocti nisi duodecim libris argenti de novis & meris denariis. Illud verò aurum quod coctum quidem fuerit, sed non tantum ut ex eo deauratura fieri possit, libra una de auro vendatur decem libris argenti de novis &

meris denariis. Et omnimodis provideant tam Comites quàm ceteri omnes ministri reipublicæ ne aliqua adjectione vel fraude per occasionem aliquid amplius vendatur, sicut de suis honoribus volunt gaudere. Et quicumque hanc commendationem nostram aliquo ingenio infirmare vel fraudare seu aliter immutare inventus fuerit, si liber homo fuerit, bannum nostrum, id est, sexaginta solidos componat; colonus seu servus, nudus cum virgis flagelletur.

XXV.

Et quoniam in præfatis capitulis continetur in libro tertio capitulo LXXV. ut nullus sine permisso regio bruniam vel arma extraneo dare aut vendere præsumat, & in eodem libro capitulo VI. designata sunt loca regni usque ad quæ negotiatores brunias & arma ad venundandum portare & vendere debeant, quod si inventi fuerint ultra portantes aut venundantes, ut omnis substantia eorum auferatur ab eis, dimidia quidem pars partibus palatij, alia verò medietas inter Missos regios & inventorum dividatur; quia peccatis nostris exigentibus in nostra vicinia Nortmanni deveniunt, & eis à nostris brunia & arma atque caballi aut pro redemptione dantur, aut pro pretij cupiditate venundantur, cum pro redemptione unius hominis ista donantur, vel pro paucio pretio venundantur, per hoc auxilium illis contra nos præstitum & regni nostri maximum fit detrimentum, & multe Ecclesiæ Dei destruantur, & quamplurimi Christiani deprædantur, & facultates ecclesiasticæ & regni exhauriuntur, propterea unà cum consensu atque consilio nostrorum fidelium constituimus ut quicumque post proximas Kalendas Julij hujus duodecimæ indictionis Nortmannis quocunque ingenio, vel pro redemptione, vel pro aliquo pretio, bruniam vel quæcunque arma aut caballum donaverit, sicut proditor patriæ & expositor Christianitatis ad perditionem gentilitati sine ulla retractatione vel redemptione de vita componat. Quæ omnia omnibus citissimè à Missis nostris & Comitibus nota fiant, ne de ignorantia se excusare valeant.

XXVI.

Vt pagenses Franci, qui caballos habent vel habere possunt, cum suis Comitibus in hostem pergant, & nullus per violentiam, vel per aliquod malum ingenium, aut per quamcunque indebitam oppressionem talibus Francis suas res aut caballos

tollat, ut hostem facere & debitos pararedos secundum antiquam consuetudinem nobis exsolvere non possint, neque Comes neque aliquis minister reipublicæ. Quod si fecisse aliquis eorum comprobatus fuerit, sic hoc cogatur componere sicut de illis est constitutum in Capitularibus regis qui tortum in suo comitatu vel ministerio faciunt.

XXVII.

Vt juxta regium Capitulare quod Dominus & genitor noster anno xvi. regni sui capitulo vii. constituit, Comites vel Misi nostri diligenter inquirent quanti homines liberi in singulis comitatibus maneat qui per se possunt expeditionem facere, vel quanti de his quibus unus alium adjuvet, quanti etiam de his qui à duobus tertius adjuvetur vel præparetur, necnon de his qui à tribus quartus adjuvetur & præparetur, sive de his qui à quatuor quintus adjuvetur & præparetur ut expeditionem exercitalem facere possint, & eorum summam ad nostram noticiam deferant; ut illi qui in hostem pergere non potuerint, juxta antiquam & aliarum gentium consuetudinem ad civitates novas & pontes ac transitus paludium operentur, & in civitate atque in marcha vvacetas faciant, ad defensionem patriæ omnes sine ulla excusatione veniant. Et qui de talibus hostem dimiserint, heribannum juxta discretionem quæ in progenitorum nostrorum tertio libro Capitulorum capitulo xiv. continetur persolvant. Et qui ad defensionem patriæ non occurrerint, secundum antiquam consuetudinem & Capitulorum constitutionem judicentur.

XXVIII.

Vt illi Franci qui censum de suo capite vel de suis rebus ad partem regiam debent, sine nostra licentia ad casam Dei vel ad alterius cujuscumque servitium se non tradant, ut reipublica quod de illis habere debet non perdat. Quod si aut seipsos aut res suas ad casam Dei aut ad alterius cujuscumque servitium sine licentia nostra tradere voluerint, sicut in Capitulari avi nostri continetur de his qui pro furto se in servitium tradere cupiunt, Comites vel Vicarij hoc eis non consentiant, sed ex banno nostro prohibeant. Quod si contra bannum nostrum fecerint, ipsi qui eos receperint bannum nostrum, id est, solidos sexaginta componant. Et si ipsos in servitio suo habere voluerint, vel illorum res, de quibus census ad partem regiam exiebat,

tenere voluerint, censum quem ipsi Franci debebant, vel qui de illorum rebus exire solebat, ad nostram regiam partem componant, sicut in præfato Capitulorum libro tertio capitulo xv. & lxxxvi. & in libro iv. cap. xxxvi. habetur. Et quia, sicut in sacris ecclesiasticis regulis invenitur, prior observatio durior, posterior autem exigente causa inclinatio fuit, post hæc præfata capitula decessorum & progenitorum nostrorum, hujusmodi, sicut prædiximus, Franci hominibus res suas ad casam Dei vel aliis tradere ac vendere eosque ad divinum servitium converti, si vellent, non prohibuerunt, sicut in capitulis libri primi capitulo cxxxi. & cxxxiv. & in libro ii. capitulo xxxi. & in libro iv. cap. xix. continetur. Si quis de talibus Francis de suis rebus tradere vel vendere voluerit, non prohibemus, tantum ut jus regium, quod sibi debetur, sine ratione non perdat: quia injustas consuetudines noviter institutas imponere cuique non volumus, quas in quarto libro eorundem Capitulorum prohibitas cap. xlvi. legimus. De illis autem qui secundum legem Romanam vivunt nihil aliud nisi quod in eisdem continetur legibus definimus.

XXIX.

Vt illi coloni, tam fiscales quam & ecclesiastici, qui, sicut in polyptichis continetur, & ipsi non denegant, carropera & manopera ex antiqua consuetudine debent, & margilam & alia quæque carricare, quæ illis non placent, renuunt, quoniam adhuc in illis antiquis temporibus fortè margila non trahebatur, quæ in multis locis tempore avi ac Domni & patris nostri trahi cepit, & de manopera in scuria battere nolunt, & tamen non denegant quia manoperam debent; quicquid eis carricare præcipitur de opera carroperæ, quando illam facere debent, sine ulla differentia carricent; & quicquid eis de opera manoperæ, quando illam facere debent, præcipitur, similiter sine ulla differentia faciant.

XXX.

Vt quoniam in quibusdam locis coloni, tam fiscales quam & de casis Dei, suas hereditates, id est, mansa quæ tenent, non solum suis paribus, sed & Clericis canonicis ac villanis Presbyteris & aliis quibuscumque hominibus vendunt, & tantummodo sellam retinent, & hac occasione sic destructæ sunt villæ ut non solum

census debitus inde non possit exigi, sed etiam quæ terræ de singulis mansis fuerunt, jam non possint agnoscî; constitui- mus ut præcipiatur à nostris ministeriali- bus & à ministris ecclesiasticis ut hoc nullo modo de cetero fiat, ne villæ destructæ atque confusæ fiant. & quicquid de singulis mansis sine licentia dominorum vel magistrorum per quoscunque venditum est, recipiatur, & singulis mansis de quibus terræ venditæ sunt, & de quibus census decidit propter eorum impossibilitatem qui mansa deservire non possunt, restituatur; & juxta qualitatem vel quantitatem terræ vel vinearum ad singulos mansos pertinentium, postquam restaurati fue- rint, ab unoquoque manso census ad partem dominicam exigatur.

XXXI.

De adventitibus istius terræ, quæ à Nortmannis devastata est, constituimus ut sicut in Capitulari avi nostri Karoli Imperatoris habetur, unusquisque Comes de suo comitatu & nomina eorum, & qui sunt eorum seniores, describi faciant, & ipsos advenas, qui à tempore avi nostri atque à tempore Domini & patris nostri in illorum comitatibus commanent, secundum consuetudinem quæ illorum temporibus fuit, eos ibi manere permittant. Illos verò qui propter persecutionem Nortmannorum nuper de istis partibus in illas partes confugerunt, Episcoporum Missi cum Missis republicæ taliter de illis partibus in istas partes venire faciant ut non opprimantur, nec aliquis census vel quæcunque exactio ab illis exigatur, & habeant licentiam quæ in illis partibus suo servitio promeruerunt, vel quocunque justo ingenio adepti sunt, commendandi. Et illi qui nullum lucrum de opere in vineis sperant, Kalendis Septembris unusquisque ad locum suum jam perventus sit. Et qui lucrum de vineis in illis partibus promeruerit, octo dies post Missam sancti Remigij in istas partes jam sit perventus, & sibi in istis partibus in futurum provideat, & suo seniori serviat. Et si necesse illi fuerit, ad Missam sancti Martini ad suum conductum in illas partes redeat, & usque ad Kalendas Aprilis ibidem immorandi licentiam habeat, indeque ad terram suæ nativitatis & ad senioratum suum unusquisque redeat, & usque ad medium Maium propter seminationem ibidem maneat, indeque, si illi necessitas fuerit, ad suum conductum redeat, & inde ad mes-

siones in terram suam unusquisque redeat, & de cetero ibidem permaneat. Si autem de istis partibus in illis partibus femina maritum aut maritus feminam accepit, illud conjugium, quia non est legale neque legitimum, sicut Leo in suis decretis & sanctus Gregorius in suis epistolis monstrant, dissolvatur; & cujus mancipium vir vel femina fuerit, suum quæque potestas recipiat, & suæ potestatis homini conjungere faciat. Et si infantes inde nati sunt, secundum legem & antiquam consuetudinem nostram infantes matrem sequantur. In illis autem regionibus quæ legem Romanam sequuntur, secundum eandem legem fieri exinde decrevimus.

XXXII.

Vt conlimitanei & vicini Comites in una die, si fieri potest, mallum non teneant, maximè post octavas Paschæ, propter Francos homines & advocatos, qui ad utraque malla non possunt occurrere. Sed mittant sibi invicem Missos. Et si unus die Lunis mallum habuerit, alter die Jovis aut die Lunis sequentis hebdomadæ mallum habeat. Et ne grave ei sit qui suum mallum interjecit, qui uno anno primus tenuerit mallum, sequenti anno consensiat alteri primum tenere. Et si sacramenta legalia in primo die Lunis post Paschæ juranda devenerint, aut in aliis feriis, quando mallum tenere debuerat, mittat unusquisque Comes Missum suum, qui ipsa sacramenta auscultet, ne ipsi homines jectivi inveniantur. Et ipse sic mallum suum teneat ut barigildi ejus & advocati qui in aliis comitatibus rationes habent, ad suum mallum occurrere possint.

XXXIII.

Et quia sacramenta post quadraginta noctes legaliter juranda accipiuntur, & in præfatis prædecessorum & progenitorum nostrorum capitalis invenitur ut postquam Comes & pagenses de qualibet expeditione hostili reversi fuerint, ex eo die super quadraginta noctes sit bannus refusus, (quod in lingua Theodisca scastlegi, id est armorum depositio, vocatur) multi inde contendunt, & se inter se jectificunt. Alij enim suum sacramentum quadagesimo die, in quo illud accipiunt, jurare volunt; & in tantum contendunt ut etiam si intra quadagesimam sacri jejuniij quadagesimus dies advenerit, suum sacramentum se jurare debere contendunt, & contra causatores suos, si ad hoc audiendum non venerint, jectificant. Numerant enim

dies, & non numerant cum eis noctes; sicut numerantur dies, & non numerantur noctes, à nativitate Domini usque ad purificationem sanctæ Mariæ, & à resurrectione Domini usque ad ascensionem Domini. Quadagesimo enim die & purificatione sanctæ Mariæ à nativitate Domini, & quadagesimo die à resurrectione Domini, quæ est in dominica die, ascensio Domini celebratur, quæ evenit quinta feria, id est, Iovis die. Et de diebus sine memoria noctium Dominus per Ionam Prophetam dicit: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Et quadraginta dies simul cum noctibus in jejuniis Heliæ Prophetæ, & Moysi, quando legem secundò accepit, & ipsius Domini jejuniis computantur. In quibus sex septimana; id est, quadraginta & duo dies fiunt usque ad resurrectionem Domini, quæ fit in dominica die, sicut & initium quadagesimæ. Et hæc non sine Dei mysterio fiunt, per quem conditores legum iusta decernunt. Vnde, sicut in quibusdam regionibus rectius tenere comperimus, unâ cum consensu & fidelium nostrorum consilio constituimus ut ab ipso die quo sacramentum accipitur, post quadraginta dies & quadraginta noctes, id est, quadagesimo secundo die de sex septimanis, ipsa feria qua illud sacramentum accepit, sicut Pascha ipsa feria fit qua initium quadagesimæ accipitur, qui sacramentum legaliter accipit, legaliter in locis constitutus juret, sicut in Capitulorum libris decessorum & progenitorum nostrorum continetur. Et amodo nulla dissensio vel retractatio in regno nostro à quolibet ex hoc fiat. Quod mandatum nostrum si quis contemnere præsumpserit, bannum nostrum, id est, sexaginta solidos componat. Et si ipsa dies intra quadagesimæ sacra jejunia venerit, nemo illud sacramentum quod accepit in quadagesima jurare præsumat: quia ex hoc jam etiam manifestam Dei vindictam vidimus & audivimus. Et si quis præsumpserit, similiter bannum nostrum componat, & inde penitentiam episcopali iudicio faciat. Ipsam autem quadagesimam à quarta feria, id est, à capite jejunij, cum ipsa quarta feria, qua publicè penitentes penitentiam accipiunt, observari usque ad sanctam resurrectionem secundum consuetudinem antiquam præcipimus. Sed expectet qui sacramentum ante quadagesimam servatum accepit, si quadraginta dies & quadraginta noctes ante illam quadagesimam non

habuit, sine ulla legali compositione rejectione usque ad diem Lunis post octavas Paschæ; & tunc quod legaliter accepit, legaliter & perficiat.

XXXIV.

Notum fieri volumus omnibus Dei & nostris fidelibus quoniam quidam Comites nostri nos consuluerunt de illis Francis hominibus qui censum regium de suo capite, sed & de suis rescillis debebant, qui tempore famis, necessitate cogente, seipso ad servitium venderunt. Vnde cum Episcopis & ceteris Dei ac nostris fidelibus tractavimus quid nobis esset agendum; & quod cum eis inde invenimus ac constituimus, præsentis edicto decrevimus. Id est, quia non in lege Salica ex hoc expressius quiddam invenimus, continetur tamen in tertio Capitulorum libro capitulo XXI. de homine libero qui se loco vvdij tradidit in alterius potestatem, & ibi constitutus damnus aliquod cui libet fecerit, ut is qui eum loco vvdij suscepit, aut damnus solvat, aut hominem in mallo productum amittat, perdens simul debitum propter quod eum pro vvdio suscepit, & qui damnus fecit, dimissus iuxta qualitatem rei cogatur emendare. Si verò liberam feminam habuerit, & usque dum in pignore extitit filios habuerint, liberi permaneant. Et in lege digito Dei scripta legimus ut si attenuatus fuerit frater noster & se in servitium tradiderit, sex annis serviet illi qui eum emit, & septimo liber egredietur gratis. Quæ sacra historia & observantes moraliter edificat, & altiori sensu intelligentes inluminat. In lege etiam quam prædecessores nostri & nominatissimi Imperatores constituerunt de his qui filios suos, fame aut alia aliqua necessitate cogente, vendunt, plura habentur capitula quæ omnia hic non necesse duximus ponere. Tamen illud capitulum quod cum sanctis ecclesiasticis regulis ex maxima parte concordari invenimus, hic ponere necessarium duximus, in quo dicit: Ut quicumque ingenui filios suos (quod & de ipsis liberis hominibus, qui se vendunt, observari volumus) qualibet necessitate seu famis tempore vendiderint ipsa necessitate compulsi, emptor si quinque solidis emit, sex recipiat: si decem, duodecim solidos similiter recipiat: aut si amplius, secundum superscriptam rationem augmentum pretij confectur. Sanctus etiam Gregorius de his qui liberi à paganis capti fuerint, si aliquis eos redemerit, ipsi qui redempti sunt pro-

current

Ionaz.

Regino lib.
2. c. 318.

curent ut tantum pretium redemptori suo donent sicut ab eo redempti fuerunt, & in sua libertate permaneant. Si autem Ecclesia eos redemerit, gratis sine aliqua compositione liberi fiant. Quod & nos per regnum nostrum unâ cum consensu & fidelium nostrorum consilio observari regia auctoritate præcipimus. Et si quis dixerit quia non vult aut tempore famis aut pro alia necessitate pretium suum dare pro libero homine si semper illum servum habere non debet, adtendat quid ei Dominus per Apostolum suum dicat: *Qui habuerit, inquit, substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clausit viscera sua ab eo, non manet caritas Dei in eo.* Et qui non habet hanc caritatem, etiam si ad martyrium & ad ignem se tradiderit, sine ista caritate remissionem peccatorum suorum habere non poterit, & nullatenus in regnum Dei intrabit, quia pro Deo suos denarios vel suam annonam, quæ à Deo accipit, dare non indurat, cum Deus seipsum & sanguinem suum pro eo in cruce clavis & lancea transfusus fudit. Et quia hominum ingenia, qui Deum non timent, diabolo suadente, multa mala excogitant, potest fieri ut qui tales homines liberos necessitate, ut diximus, cogente in servos suscipiunt, in alteras partes illos dispendant & vendant. Propterea unâ cum consensu & fidelium nostrorum consilio constituimus, quod in antiquis legibus decretum invenimus, ut si hujusmodi personas aliqui aut ad extraneas gentes aut ad transmarina loca transferre aut venditare præsumpserint, ipse qui hoc contra statuta præsumpserit, constitutionem regij banni componat. Et si talis homo antea liber, usque dum in tali servitio fuerit, de libera femina filios habuerit, ipsi filij liberi permaneant, sicut in præfato xxix. capitulo 111. libri Capitulorum prædecessorum ac progenitorum nostrorum habetur de eo qui se loco vvdij in alterius potestatem commiserit. salva constitutione legis Romanæ in eis qui secundum illam vivunt.

XXXV.

Et sciant Comites nostri quia per singulos comitatus Missos nostros dirigemus, qui specialiter de his quæ nunc constituimus inquirent, qualiter in his nostram iussionem adimplere certaverint, sicut in secundo libro capitulorum prædecessorum ac progenitorum nostrorum continetur capitulo xviii. Et quicumque negle-

Tom. II.

gens inde inventus fuerit, præcipimus ut ante nostram præsentiam venire jubeatur, & rationem reddat utrum hoc quod iussimus facere noluerit aut non potuerit, aut si aliqua re præpediente id facere non potuit, cur nobis ipsam impossibilitatem ad tempus non adnuntiavit. Quia si ipse hoc non voluit, aut suæ negligentia causa non potuit, nos talem invenire volumus qui hoc quod jubemus servare velit aut possit.

XXXVI.

Volumus ut sicut in secundo libro Capitulorum decessorum ac progenitorum nostrorum continetur capitulo xxiv. hæc capitula, quæ nunc & alio tempore consultu fidelium nostrorum à nobis constituta sunt, à Cancellario nostro Archiepiscopi, & Comites eorum de propriis civitatibus, modò aut per se aut per suos Missos accipiant, & unusquisque per suam doctum ceteris Episcopis, Abbatibus, Comitibus, aut aliis fidelibus nostris ea transcribi faciant, & in suis comitatibus coram omnibus relegant, ut cunctis nostra ordinatio & voluntas nota fieri possit. Cancellarius autem noster nomina Episcoporum & Comitum qui ea accipere curaverint notet, & ea ad nostram notitiam perferat, ut nullus hoc prætermittere præsumat.

XXXVII.

Et quoniam fideles nostri in istis quæ in Sequana fiunt & in aliis operibus laborant, & heribergum nostrum, quod præterito anno hic fieri iussimus, homines de illa parte Sequanæ in istas partes venientes, & de istis partibus in illas partes euntes destruxerunt per occasionem quia in illo contra debitam reverentiam manere ceperunt, & nunc istud heribergum non sine labore & dispendio fidelium nostrorum fieri fecimus, volumus & expressè mandamus ut sicut nec in nostro palatio, ta nec in isto heribergo aliquis alius sine nostra iussione manere præsumat, nec illud aliquis destruat. Quod si aliquis præsumpserit, & à custodibus, quos ad hoc deputatos habemus, nobis notum factum fuerit, non sine debita vindicta præsumptor evadet. Quia semper parati esse volumus, & vos paratos esse jubemus, ut in istis partibus, & in aliis quibuscunque nobis necesse fuerit, & contra paganos & contra alios quoscunque, sicut consuetudo fuit, & vestri antecessores nostris antecessoribus auxilium præbuerunt, & vos nobis debitum & necessarium adjutorium exhibuistis, ita nunc & semper communiter

N

ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ atque istius Christianitatis defensionem & nostram communem salutem & pacem obtinendam & defendendam in omnibus, quantum Deus auxilium præstare dignatus fuerit, parati semper & in omnibus sumus.

ET POST HÆC OMNIA LECTA.
CAP. I.

Monemus fidelitatem vestram ut hæc firmiter observetis, & semper sicut Dei & nostri dilecti fideles parati sitis ut si necessitas nobis evenierit aut contra paganos aut contra quoscunque alios, ut statim quando unicuique nuntius venerit, aut nobis necesse audierit, sine ulla dilatione hostiliter preparatus in Dei & nostrum servitium ad communem & utilitatem possit movere & certissimè nobis occurrere. Et volumus & expressè mandamus ut quicumque istis temporibus castella & firmitates & huiusmodi sine nostro verbo fecerunt, Kaledis Augusti omnes tales firmitates disfactas habeant: quia vicini & circumstantes exinde multas deprædationes & impedimenta sustinent. Et qui eas disfacere non voluerint, Comites in quorum comitatibus factæ sunt, eas disfaciant. Et

si aliquis eis contradixerit, ad tempus nobis notum facere curent. Qui si hoc, sicut mandamus, adimplere neglexerint, sciant quia, sicut in istis capitulis & capitularibus prædecessorum nostrorum continetur, tales Comites quæremus & in illorum comitatibus constituemus qui nostrum mandatum facere velint & possint.

II.

Et qui interpellatus est ut hic aliquam causam debeat desinire, hic iter usquequo diffinita sit ratio de qua interpellatus habetur. Et qui pro sua causa hic demorandi habet necessitatem, & ipse nobiscum stare poterit quantum ei necessitas fuerit. Sed & vassalli nostri cum tantis hominibus sicut eis commoditas fuerit, nobiscum remaneant, & nobiscum pergant.

III.

Vos autem alij, sed & ipsi qui nobiscum remanebunt, in eundo, & in patria remanendo, & ad nos redeundo, pacem à nobis communiter confirmatam servantes, ite cum Dei & nostra gratia. Et Deus nobis concedat ut citò & per plures annos sani & leti nos invicem videamus, & de Dei super nos misericordia & gratia gaudeamus.

TITVLVS XXXVII

Apud Tusiacum.

HÆC QUÆ SEQUUNTUR CAPITVLA MISIT

Domnus Rex Karolus in Burgundiam, exequenda per Gauslenum & Fulconem & per VV altarium & Lantvinum, de Tusiaco, anno incarnationis dominicæ DCCCLXV.

IN nomine sanctæ & individue Trinitatis. Karolus gratia Dei Rex omnibus Episcopis, Abbatibus, Abbatissis, Comitibus, & vassillis nostris, seu cunctis Dei & nostris fidelibus in regno Burgundiæ consistentibus salutem. Volumus & expressè præcipimus ut in his quæ subjecta sunt exequendis, & in aliis quæ ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ statum atque ad nostram fidelitatem & ad nostrum honorem ac ad regni soliditatem necnon ad commune fidelium nostrorum salvamentum pertinent, unusquisque secundum quod suo ordini & suæ personæ competit, istis Missis nostris obedientes & adjuutores in omnibus existatis.

CAP. I.

VT sicut nostri infideles & communes contrarij nostri se invicem con-

firmaverunt ad nostram contrarietatem ut nullus de his quæ consideraverint suum parem discooperiat vel prodatur, neque ad

illa quæ adimplere volunt dimittat, ita fideles nostri se confirmet ad Dei voluntatem & nostram fidelitatem, & ad honorem & sanctæ Ecclesiæ statum, & regni utilitatem, & illorum commune adiutorium & salvamentum. Et nullus fidelium nostrorum cuiusque infideli nostro quocunque modo se conjungat, aut in aliquo saveat, vel in quacunque causa, in qua illum impedire potuerit, illi parcat, nisi statim ad fidelitatem nostram se convertere voluerit. Et si pro certo cognoscere potuerit qui contra istud capitulum fecerit, non nobis celet. Et si aliquis audierit quod pari suo fideli nostro necessitas evenerit aut evnire debeat ad resistendum infideli nostro, non expectet ut illi hoc mandetur, sed statim sit præparatus, sicut Dei fidelis & noster, ad suam parem in nostra fidelitate adjuvandum, & quantum potuerit pergere festinet.

II.

Vt omnes qui fidelitatem nobis adhuc promissam non habent, fidelitatem nobis promittant, sicut in Capitulis avi & patris nostri continetur.

III.

Vt qui fidelitatem nobis promiserunt, & post illud sacramentum ad infideles nostros in nostrum damnum se conjunxerunt, proprietates illorum in nostrum indominitatum recipiatur, donec ipsi per decessores in nostram præsentiam veniant.

IV.

Vt nullus infidelium nostrorum, qui liberi homines sunt, in nostro regno immorari vel proprietatem habere permittatur, nisi fidelitatem nobis promiserit, & noster aut nostri fidelis homo deveniat.

V.

Vt illæ traditiones injustæ, & à nostris antecessoribus atque à nobis prohibita, quæ factæ sunt aut mulieribus aut matribus aut quibuscunque personis, ut liberius ipsi traditores nostram infidelitatem perficere possint, aut ut justitiam in comitatibus non reddant, tanquam factæ non fuerint, pro nihilo habeantur. Et sicut ipsi ipsos alodes in sua manu tenuissent, ita de ipsis alodibus fiat. Et si nec ita ad fidelitatem nostram aut ad justitiam reddendam adduci potuerint, ipsi alodes in nostrum dominicatum recipiantur, & certa illorum descriptio nobis adportetur. Ipsi autem infideles nostri in nostro regno locum habere non permittantur. Similiter & de commendationibus quarumlibet fa-

Tom. II.

cultatum vel pecuniarum fiat. Et si ad casam Dei aliquid commendatum habent, ipse Episcopus vel rector Ecclesiæ, ubi commendatæ sunt, aut illis præsentialiter in præsentia Missorum nostrorum reddant qui eas commendaverunt, aut coram Missis nostris sigillentur, & sub sigillo custodiantur, donec ipsi veniant qui eas commendaverunt & coram Missis nostris illas recipiant, & perinde distringantur ut ad fidelitatem nostram & ad pacem Ecclesiæ ac regni revertantur.

VI.

Vt de injustis commutationibus quæ ad casas Dei factæ sunt sine regia auctoritate Missi nostri inquirent, & eas dissolvant, sicut in Capitularibus avi & patris nostri continetur. Et si mortua manus vel præceptum regum super eas interjacet, describantur diligenter atque fideliter qualiter factæ sunt, & nobis Missi nostri renuntient; & signatis ipsis præceptis, sicut lex Romana præcipit, ad nostram præsentiam deferri faciant, sicut in Capitularibus progenitorum nostrorum continetur.

VII.

Quia, ut comperimus, plures nobis petierunt alodes, & petentes parum, plus inde acceperunt, volumus ut Missi nostri hoc diligenter inquirent & describant, & ipsos homines cum præceptis ad nostram præsentiam venire faciant.

VIII.

Vt Missi nostri de omnibus censibus vel paraveredis quos Franci homines ad regiam potestatem exsolvere debent inquirent, & ubi per neglectum dimissum est, exsolvi faciant, & diligenter de singulis comitatibus cuncta describant, & nobis renuntient. Similiter & de terris censalibus, & de rebus ad casas Dei traditis, unde census ad partem Regis exivit antiquitus. Et si aliquis aliquam auctoritatem regiam inde ostenderit, ad nostram præsentiam ipsam auctoritatem deferri faciant.

IX.

Vt Missi nostri de locis ad claustra Canonicorum vel monachorum, ubi necesse fuerit, nostra auctoritate exequantur sicut in Capitularibus avi & patris nostri continetur.

X.

Vt de nonis & decimis ad casas Dei reddendis Missi nostri exequantur sicut in præfatis Capitularibus continetur.

XI.

Vt de uno manso ad Ecclesiam dato

N ij

1. 83. nullus census, neque caballi pastus, à senioribus de Presbyteris requiratur, sicut in præfato Capitulari continetur. Sed neque de terrulis ac vincolis pro loco sepulture ad easdem Ecclesias datis, neque de decimis, sicut in canonibus & in præfatis Capitularibus continetur. Et ubi inventum fuerit à Missis nostris quòd seniores sine conscientia Episcoporum Presbyteros de Ecclesiis eiciunt vel in Ecclesiis statuunt, Missi nostri sicut in præfatis Capitularibus continetur inde faciant. Et Episcopi de Clericis hominum nostrorum ita faciant sicut in eisdem Capitularibus continetur.

XII.

Vt Missi nostri iustitias, quantum temporis qualitas permiserit, omnibus indigentibus faciant, & quod modò pro qualitate vel brevitate temporis facere non potuerint, Comitibus commendent ut tempore congruo eis legem & iustitiam faciant. Et in suis memorialibus adnotent de quibus Comitibus commendaverunt, ut si iterum illi homines se reclamaverint quòd iustitiam habere non potuerunt, nos ipsi investigemus, & decernamus quare hoc ipsi Comites dimiserunt.

XIII.

Vt si infideles nostri se adunaverint ad devastationem regni nostri, fideles nostri, tam Episcopi, quam Abbates, & Comites, & Abbatissarum homines, sed & ipsi Comites, ac vassi nostri, seu ceteri quique fideles Dei ac nostri de uno missatico se in unum adunare procurent. Et Missi nostri de ipso missatico providentiam habeant qualiter unusquisque Episcopus, vel Abbas, seu Abbatissa, cum omni plenitudine & necessario hostili apparatu & ad tempus suos homines illuc transfuserit cum guntfanonario qui de suis paribus cum Missis nostris rationem habeat, & qualiter ipsi Comites & vassi nostri seu ceteri quique Dei fideles ad hoc occurrerint, nobis scripto renuntient. Et si de uno missatico ad hoc prævalere non potuerint, ad alium missaticum celeriter Missos suos dirigant, & omnes, sicut prædiximus, de alio missatico ad illos qui indigent præparati occurrant. Et si illi duo missatici ad hoc non suffecerint, nobis ad tempus hoc mandent, qualiter aut per nos, aut per filium nostrum, au sicut viderimus, eis necessarium solatium transmittamus, quate-

nus in regno nostro nullus noster infidelis vel contrarius locum nocendi habeat.

XIV.

Vt quia, sicut audivimus, quidam in domibus suis resident quandiu pacem habere possunt, & cum necessitas venit, dicunt se in nostrum venire servitium, nolumus ut aliquis de his qui in illa terra manent, & eam contra inimicos nostros defendere debent, deinceps hanc occasionem habeat. Sed cum necessitas fuerit, sicut prædiximus, ad Missos nostros & ad pares suos occurrant. Et si nos eum specialiter ad nos venire mandaverimus, aut ipse nobis necessariam causam de nostra fidelitate nuntiare voluerit, plenitudinem hominum suorum illic ad nostram fidelitatem exsequendam dimittat, & Missis nostris vel paribus suis hoc notum faciat. Aliiter autem in nullam partem de illa terra pergat nisi cum communi consilio vel commendatione Missorum nostrorum aut reliquorum fidelium nostrorum qui illam terram defendere debent. Et Missi nostri cum Episcopis & Comitibus ac vassis nostris, qui super aquas commanent, per quas infideles nostri ad regnum nostrum transeunt, ordinent qualiter illæ naves custodiantur, ne infideles nostri ad regnum nostrum devastandum transire possint. Et per cujus neglectum ipsæ naves postea bene custoditæ non fuerint, nobis renuntietur, ut nos decernamus qualiter de illo contemptore præcepti nostri quasi de proditore patriæ agi debeat.

XV.

Vt si Missi nostri talem causam in illa terra invenerint quam ad debitum finem nec per ista capitula nec per capitula progenitorum nostrorum neque per legalia capitula perducere possint, nobis rationaliter & veraciter remandare procurent, ut nos illis remandemus qualiter inde agere debeant.

XVI.

Vt ministri Comitum in unoquoque comitatu dispensam Missorum nostrorum, à quibuscumque dari debet, recipiant, sicut in tractoria nostra continetur, & ipsi ministerialibus Missorum nostrorum eam reddant. Missi autem nostri provideant ne pro hac occasione inde ministri Comitum amplius, nisi quantum in tractoria nostra continetur, inde exigant.

Anno incarnationis dominice DCCCLXV. XI. Kalend. Martij hæc quæ sequuntur
Hludowicus & Karolus Reges in Tusiaco villa populo adnuntiaverunt.

Sicut vos & plures alios audisse credimus, jam secundo & tertio in isto tempore convenire insimul proposuimus: sed variis occupationibus præpedientibus, hoc usque modo implere nequivimus. Nunc quia, Deo gratias, insimul convenimus, volumus vos scire quoniam ad nullius deceptionem vel condemnationem neque pro ulla indebita cupiditate insimul convenimus. Propter quæ autem, excepto debito ac fraterno desiderio ut nos invicem dilectione mutua videremus, noster conventus fuerit, vobis nota facere volumus, & quæ Deo placita & nobis ac fidelibus nostris salubria & proficua sunt, unà cum Dei adjutorio & vestro ac ceterorum communium fidelium nostrorum consilio & auxilio tenere immutabiliter & augere utiliter volumus.

CAP. I.

Primò nostras & sanctæ Dei Ecclesiæ ac regni nobis commissi necessitates fraternè & sincera mente ad invicem exposuimus.

I I.

Illa quæ nuper cum fidelium nostrorum consilio apud Confluentes inter nos confirmata fuerunt, diligenter rememoravimus, quæ inviolabiliter adjuvante Domino conservabimus.

I I I.

Sicut Deus hoc in corde nostro videt, volumus & vos scire quoniam de corde puro & conscientia bona & fide non ficta adunati id est unanimes effecti sumus, quantum ipse dederit à quo est omne datum optimum & omne donum perfectum, ad Dei voluntatem & nostrum communem honorem & salvamentum & ad sanctæ Dei Ecclesiæ statum & sacerdotum ac fervorum ejus debitum honorem & vigorem ac regni nobis à Deo commissi soliditatem restituendam & conservandam; ut Ecclesia & regnum, quod Deus in manus progenitorum nostrorum adunavit, & nobis misericordia sua commisit, in nostro tempore necessariam defensionem & tuitionem & honorem atque soliditatem habeat.

I V.

Quoniam, sicut dicit sancta scriptura, qui suorum & maximè domesticorum curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior, consideravimus & confirmavimus in fide nostra inter nos de uxoris & filiis nostris, qui ita fideliter nobis subditi & obedientes fuerint sicut filij pa-

tribus & suis senioribus esse debent, ut unusquisque nostrum alterius filios sicut proprios in vera dilectione habeat; & qui superstes de nobis alteri fuerit, illius qui decesserit uxori & filiis, sicut inter nos convenit, debitum & necessarium adjutorium præstet & fidem conservet.

V.

Consideravimus & statuimus ut communes fideles nostri, quorum consilio & auxilio sanctam Dei Ecclesiam & regnum nobis commissum gubernare debemus, debitum honorem & salvamentum habeant, & ipsi ad Dei voluntatem & ad nostrum debitum honorem & vigorem & salvamentum, & ad sanctæ Dei Ecclesiæ statum, & ad regni soliditatem & defensionem, qualiter populus in regno nostro legem & justitiam & pacem ac tranquillitatem habeat, de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, fideli consilio & auxilio nobis sint in omnibus adjutores. Et si aliquis, quod absit, ab hoc deviare tentaverit, unanimiter ut ad hoc redeat illum convertere decertemus. Et si ad hoc reduci non potuerit, unanimiter studeamus ut vel sibi soli noceat, & contra hoc quod salubriter conservare debemus, non possit damnabiliter agere. Et omnes, tam nobis amici, quàm & contrarij, certissimum teneant quoniam qui contra quemlibet nostrum quiddam adversi machinatus vel molitus fuerit, apud alium locum familiaritatis & amicitie non habebit.

V I.

Vos scitis qualiter nepos noster Hlotharius per suam juventutem & per levium hominum consensum & hortamentum, & etiam per eorum favorem qui illum salva-

re debuerant, fecit & facit contra illam legem quam Deus primò in paradiso primis hominibus dedit, & quam in evangelio per presentiam carnis cum hominibus habitans renovavit & confirmavit, quæ ad omnes homines pertinet qui secundum Deum legitimo utuntur conjugio. unde & universalis Ecclesia Dei pulsatur, & sacerdotes sunt dehonorati, & populus Christianus sicut de mali morbi contagio est maculatus. Propterea quod Deus dixit, *Diliges proximum tuum sicut teipsum*, & sicut scriptum est, *Ipse os nostrum & caro nostra est*, & Ecclesia nobis & illi commissa & regnum unum est, & populus ac Christianitas una est, consideravimus ut ad illum Missos nostros mittamus, & ei tale

consilium mandemus qualiter & ipse coram Deo salvus & coram seculo honoratus esse valeat, & Ecclesia & regnum, quod illi ad salvationem commissum est, solidum esse possit, & populus Dei salvus sit, & legem ac iustitiam & pacem ac tranquillitatem habeat.

VII.

Quia etiam ipse suos Missos ad nos transmisit quasi consilium querens, per nostros Missos, & de his unde nobis mandavit, quantum nobis Dominus dedit, ei verum & sincerum consilium remandamus, & talem voluntatem nostram esse erga eum sicut vobis dicimus, illi per eisdem Missos nostros mandamus.

TITVLVS XXXVIII.

Apud Compendium.

CAPITVLA KAROLI REGIS IN COMPENDIO

facta anno regni eius xxviii. Indictione xv.

CAP. I.

VT Missi nostri per civitates & singula monasteria tam Canonicorum quam monachorum sive sanctimonialium, una cum Episcopo parrochia uniuscujusque in qua consistunt, cum consilio etiam & consensu ipsius qui locum retinet, vitam ibi degentium & conversationem inquirent, & ubi necesse est corrigant, & ubi defunt, congruas officinas construere jubent, & ubi sunt factæ, & per negligentiam sunt destructæ, instaurari præcipiant, & victum, ac potum, & vestitum, atque cetera necessaria, pro qualitate & possibilitate loci & inhabitantium necessitate ordinent, & hospitalitatem supervenientium hospitem, & receptionem pauperum ibidem disponant & ordinent. Ecclesiæ quoque luminaria & ornatum debitum ordinent, & thesaurum, ac vestimenta, seu libros diligenter inbrevient, & breves nobis reportent. Inbrevient etiam quid uniuscujusque Ecclesiarum prælatus, quando prælationem Ecclesiæ suscepit, ibi invenit, & quid modò exinde ibi minus sit, vel quid & quantum sit superadditum. Quid etiam Nortmannis per nostram

commendationem sive sine nostra commendatione datum sit, quidve relictum, vel quid à quoquam in eleemosyna datum. Numerum etiam Canonicorum & monachorum sive sanctimonialium uniuscujusque loci describant, & nobis referant, ut secundum qualitatem & quantitatem loci, cum consilio Episcoporum & fidelium nostrorum, ubi minor numerus fuerit, nostra auctoritate addamus; ubi verò indictione prælatorum superfuerit, ad mensuram redigamus. Inquirent quoque quot tempore avi nostri Karoli & Domni genitoris nostri Hudouici unoquoque in loco fuerint, & quot modò sint; & ubi loca à Nortmannis sive à quibuslibet aliis destructa sunt & penitus adnullata, quot ibi nunc propter paucitatem rerum & devastationem eorundem constituti vel ordinari possint, ut inde cum consensu fidelium nostrorum ordinemus quid de cetero agendum sit. Et qualiter abbatiarum prælati, & in locis sacris inhabitantes, de his quæ Missi nostri præceperunt obedierint, nobis diligentissimè & capitulatim referatur.

II.

Vt Missi nostri diligenter investigent per singulas parrochias, simul cum Episcopo,

de monasteriis quæ Deum timentes in suis proprietatibus ædificaverunt, & ne ab heredibus eorum dividerentur, parentibus & prædecessoribus nostris sub immunitatis defensione tradiderunt, & postea in alodem sunt data: ut describant quæ sint, & à quo vel quibus in proprietatem data sunt, & nobis renuntiare procurent; ut cum Episcopis & ceteris fidelibus nostris consideremus quid & qualiter inde secundum Dei voluntatem & nostram salutem agere debeamus.

III.

Vt Missi nostri per singulas parrochias unâ cum Episcopo parrochiæ ipsius requirant de capellis & abbatibus ex casis Dei in beneficium datis, qualis census inde exeat, ut Ecclesia de qua sunt exinde vestituram habere possit, & nobis renuntient; ut hoc nostra auctoritate commendetur atque firmetur, & secundum qualitatem & quantitatem loci Clericos & luminaria ibi ordinent, & loca restaurari faciant.

IV.

Denuntiandum est omnibus, & à Missis nostris ordinandum, ut omnes Ecclesiæ & Presbyteri sub immunitate ac privilegio & ordinatione atque dispositione Episcoporum singularum parrochiarum, in quibus consistunt, secundum auctoritatem canonicam & Capitularia Domni Karoli Imperatoris avi nostri & pij Augusti Hludovici Domni & genitoris nostri permaneant.

V.

Vt Missi nostri diligenter investigent cum Episcopo & prælati monasteriorum, & per fideles & strenuos viros in unaquaque parrochia, de rebus ecclesiasticis in eadem datis, & sicut evidentibus & veris indiciis ac auctoritatibus compererint, diligenter à quo & quibus datæ sint, vel quantum exinde sit describant, & nobis renuntient.

VI.

Vt Missi nostri expressè & cum omni diligentia cum Episcopo & prælati monasteriorum per singulas parrochias requirant de rebus ecclesiasticis unde nonæ & decimæ solvi debent & non solvuntur, & persolvi ab eisdem res retinentibus faciant, & si aliqua contraditio, quæ rationabilis videatur, oborta fuerit, describatur; & prælatus ipsius casæ Dei unde res esse noscuntur, & ille qui eas detinet, & nonam ac decimam solvere detrectat, si-

mul cum Missis nostris ad nostram jubeatur venire præsentiam; ut tunc veritate comperta, & diffinitione decreta, quod rationabiliter invenerimus, inde præcipiamus. Volumus etiam ut investigent Missi nostri qualiter illi qui easdem res ecclesiasticas, unde decimæ dantur sive non dantur, illas salvas habeant, & in casticiis, & in silvis custoditis, vel si terræ aut mancipia inde perdita sunt, vel aliquid hujusmodi, aut si familia oppressa sit contra legem, & omnia per breves nobis renuntient.

VII.

Vt Missi nostri per singulas parrochias Comitibus & reipublicæ ministris ex banno nostro præcipiant ne malla vel placita in exitibus & atris Ecclesiarum & Presbyterorum mansionibus neque in dominicis vel festivis diebus tenere præsumant. Sed Comes convenientem locum consideret & inveniatur ubi stationem ad mallum tenendum constituat: quia nefas est ibi reos puniri ubi respectu divinæ reverentiæ misericordiam consensu fidelium nostrorum & decreto prædecessorum nostrorum consequuntur.

VIII.

Vt Missi nostri Comitibus & omnibus reipublicæ ministris firmiter ex verbo nostro denuntient atque præcipiant ut à quarta feria ante initium quadragesimæ, nec in ipsa quarta feria, usque post octavas Paschæ, mallum vel placitum, nisi de concordia & pacificatione discordantium, tenere præsumant. Similiter etiam à quarta feria ante nativitatem Domini usque post consecratos dies observent. Necnon & in jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus, simili observatione eisdem feriatis dies venerari omnimodis studeant.

IX.

Vt Missi nostri omnibus per singulas parrochias denuntient quia si Episcopus aut ministri Episcoporum pro criminibus colonos flagellaverint cum virgis propter metum aliorum, & ut ipsi criminosi corrigantur, cum tali discretionem sine ulla occasione indebita, sicut in synodo conlocutum est, & vel invitati poenitentiam temporaliter & corporaliter agant, ne aeternaliter pereant, si seniores ipsorum colonorum indignè tulerint, & aliquam vindictam inde exercere voluerint, aut eosdem colonos ne distringantur contendere præsumperint, sciant quia & bannum no-

strum component, & simul cum excommunicatione ecclesiastica nostram harniscaram durissimam sustinebunt.

X.

Vt Missi nostri omnibus reipublice ministris denuntient ut Comes vel reipublice ministri simul cum Episcopo uniuscujusque parrochie sint in ministeriis illorum quando idem Episcopus suam parrochiam circumierit, cum Episcopus eis notum fecerit: & quos per excommunicationem Episcopus adducere non poterit, ipsi regia auctoritate & potestate ad penitentiam atque rationem vel satisfactionem adducant.

X I.

Sciant etiam fideles nostri quia concessimus in synodo venerabilibus Episcopis

ne super beneficia ecclesiastica vel prebendarias, etiam si Episcopus aut quilibet monasteriorum prebendarius irrationabiliter petierit, precepta confirmationis nostrae ullo modo faciamus. & ideo ab irrationabili petitione se unusquisque compeecat.

X I I.

Vt Missi nostri omnibus per illorum missaticum denuntient ne commutationes rerum vel mancipiorum quilibet prebendarius eadem rerum ecclesiasticarum sine licentia vel consensu nostro facere presumat, neque mancipia ecclesiastica quicquam nisi ad libertatem commutet. Videlicet ut mancipia que pro ecclesiastico dabuntur, in Ecclesie servitute permanent, & ecclesiasticus homo qui commutatus fuerit, perpetua libertate fruatur.

TITVLVS XXXIX.

Apud sanctum Arnulfum.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXVIII.

Indictione prima, Metis civitate, apud sanctum Arnulfum, hæc pactio inter Hludowicum & Karolum gloriosos Reges facta sunt, his presentibus, Hincmaro Archiepiscopo, Luitberto Archiepiscopo, Alfrido Episcopo, item Hincmaro Episcopo, VVigario Episcopo, Odone Episcopo, regni Karoli gloriosi Regis XXXIX.

A Modo & deinceps ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesie restorationem & honorem atque defensionem & ad nostrum communem honorem & saluamentum atque profectum, & ad salutem ac pacem Christiani populi nobis commissi, isti fratri meo Karolo & consilio & auxilio in vera fraternitate, quantum Deus mihi scire & posse dederit, fidelis adjutor ero. Et si Deus nobis amplius adhuc de regnis nepotum nostrorum donaverit, & in acquirendo, ac in dividendo, sicuti plus æqualiter aut nos aut nostri communes fideles invenerint, quos communi consensu elegerimus, & in ipsa divisione consentiendõ, & in habendo, & in

conservando atque defendendo, tam istud quod habemus quàm & quod nobis de præfatis regnis Dominus concesserit, absque dolo sitate aut deceptione vel superabreptione illi sincerus auxiliator & cooperator ero, sicut verus frater vero fratri per rectum esse debet, in hoc ut ipse similiter erga me conservet. Mundeburdem autem & defensionem sanctæ Romanæ Ecclesie pariter conservabimus; in hoc ut Romani Pontifices nobis debitum honorem conservent, sicut eorum antecessores nostris antecessoribus conservaverunt. Si me Deus adjuvet & isti sancti.

Similiter & Karolus Hludowico promisit.

TITVLVS

TITVLVS XL.

Apud Pistas.

HÆC QVÆ SEQVNTVR CAPITVLA CONSTITVTA sunt à Domino nostro Karolo Rege glorioso, cum consilio & consensu Episcoporum ac ceterorum Dei & suorum fidelium qui adsuerunt in loco qui dicitur Pistas, anno incarnationis dominice DCCCLXIX. anno autem regni sui XXX. Indictione secunda, & ab eo denuntiata sunt à se & ab omnibus fidelibus suis, secundùm uniuscuiusque ordinem & personam, inuolabiliter conservanda.

CAP. I.

DE honore & cultu Dei atque sanctorum Ecclesiarum in regno nostro decernimus ut sicut tempore avi & patris nostri excolat & honorata fuerunt, & sicut à nostra largitate honorata & ditata sunt, vel deinceps fuerint, salva æquitatis ratione, ita sub immunitate permaneant. Archiepiscopi quoque & Episcopi & ceteri sacerdotes ac serui & ancillæ Dei quique vel quæque in ordinis sui dignitate honorem atque immunitatem secundùm sacras leges & canones habeant.

I I.

Vt ab Archiepiscopis & Episcopis & ab aliis fidelibus nostris honor regius & potestas ac debita obedientia atque adiutorium ad regnum nostrum continendum & defendendum nobis in omnibus & ab omnibus secundùm uniuscuiusque ordinem & dignitatem atque possibilitatem, sicut tempore antecessorum nostrorum iustè & rationabiliter confueverat, exhibeatur.

I I I.

Vt omnes nostri fideles veraciter sint de nobis securi quia quantum sciero, & iustè ac rationabiliter potuero, Domino adjuvante, unumquemque secundùm sui ordinis dignitatem & personam honorare & salvare & honoratum ac saluum conservare volo, & unicuique eorum in suo ordine secundùm sibi competentes leges tam mundanas quàm ecclesiasticas rectam rationem & iustitiam conservabo: & nullum fidelium nostrorum contra legem & iustitiam vel auctoritatem ac iustam rationem aut damnabo aut dehonorabo, aut opprimam, aut indebitis machinationibus affligam; & legem, ut prædiximus, uni-

Tom. II.

cuique competentem, sicut antecessores sui tempore antecessorum meorum habuerunt, in omni dignitate & ordine, adjuvante Domino, conservatum per dono, cuilibet duntaxat ex eis qui mihi fideles & obediens ac veri adiutores atque cooperatores juxta suum ministerium & personam consilio & auxilio secundùm suum seire & posse & secundùm Deum ac secundùm seculum fuerint, sicut per rectum uniusquisque in suo ordine & statu Regi suo & suo seniori esse debet. Et capitula quæ avus & pater noster pro statu & munimine sanctæ Dei Ecclesiæ ac ministrorum ejus & pro pace ac iustitia populi & quiete regni constituerunt, & quæ nos cum fratribus nostris Regibus & nostris ac eorum fidelibus communiter constituimus, sed & quæ nos consilio & consensu Episcoporum ac ceterorum Dei & nostrorum fidelium pro superscriptis causis in diversis placitis nostris conservanda statuimus, permanere inconvulsa decernimus.

I V.

Vt quia regia nostra potestas hoc, adjuvante Domino, exequi per omnia cupit, regni ministri, quantum Deus seire & posse illis donaverit, Episcopis & ceteris sacerdotibus ac servis & ancillis Dei, ut suum ministerium implere possint, sicut ab antecessoribus nostris Imperatoribus & Regibus & à nobis constitutum est, adiutorium præstent, & sanctis Ecclesiis & sacerdotibus ac servis & ancillis Dei secundùm sacras leges tam mundanas quàm ecclesiasticas & secundùm capitula avi & patris nostri ac nostra debitum honorem & immunitatem conservent & exhibeant, ut quietè pro stabilitate regni ac nostra & illorum salute Dominum exorare possint.

O

V.

Vt Episcopi Comitibus, Missis, & vassillis nostris, sed & ipsis suis subditis, tam Clericis quam laicis, & Comitum ac vassallorum nostrorum hominibus, paternam benignitatem secundum suum ministerium, & debitum honorem ac legem & iustitiam, unicuique secundum suum ordinem ac dignitatem impendant & conseruent, sicut sacrae leges tam mundanae quam ecclesiasticae, & capitula avi & patris nostri decernunt, & sicut in capitulis a nobis & a fratribus nostris Regibus ac communibus fidelibus nostris est constitutum, & sicut temporibus avi & patris nostri iusta & rationabilis consuetudo fuit. Similiter Comites & Missi ac vassilli nostri Episcopis ac Presbyteris debitam reverentiam & vassallis Episcoporum legem & iustitiam & debitum honorem impendant secundum praefatas leges & praefata capitula ac praefatam consuetudinem.

VI.

Vt si Episcopi suis Clericis iniuste fecerint, secundum quod sacri canones & sacrae leges, quas Ecclesia catholica probat & servat, praefigunt, hoc eorum iudicio, quorum interest, emendare procurent.

VII.

Vt si Episcopi suis laicis iniuste fecerint, & ipsi laici se ad nos inde reclamaverint, nostrae regiae potestati secundum nostrum & suum ministerium ipsi Archiepiscopi & Episcopi obediant, ut secundum sanctos canones, & iuxta leges quas Ecclesia catholica probat & servat, & secundum capitula avi & patris nostri, hoc emendare curent, & sicut temporibus avi & patris nostri iusta & rationabilis consuetudo fuit.

VIII.

Vt Presbyteri parrochiani suis senioribus debitam reverentiam & competentem honorem atque obsequium secundum suum ministerium impendant, sicut in legibus sacris & in praefatis capitulis continetur, & sicut temporibus avi & patris nostri iusta & rationabilis consuetudo fuit. Quod si ipsi Presbyteri non fecerint, seniores illorum Episcopis, non per occasionem aut malitiam, sed per rationem & veritatem, hoc innotescere studeant, & Episcopi Presbyteros secundum suum ministerium & leges ecclesiasticas taliter castigent ut hoc illos emendare delectet, qualiter cum necessaria benignitatis concordia & illi pro senioribus suis orare & seniores illorum sacra officia & divina myste-

ria puro corde per illos suscipere possint.

IX.

Vt si Abbates, vel Abbatissae, aut Comites, seu vassilli nostri, aut ceteri laici Clericos probabilis vitae & doctrinae Episcopis canonicè consecrandos suisque in Ecclesiis constituendos obtulerint, nulla qualibet occasione eos Episcopi vel ministri eorum reiciant, & Episcopi praevideant quem honorem Presbyteri pro Ecclesiis suis senioribus suis tribuere debent. Et Episcopi parrochias & decimas antiquis Ecclesiis servent, & seniores immunitatem de manso ad Ecclesiam dato conservent, & non sine auctoritate vel consensu Episcoporum Presbyteri in quibuslibet Ecclesiis constituantur vel expellantur, sicut in primo libro Capitulorum avi & patris nostri & sicut in capitulis patris nostri anno xvi. imperij eius factis continetur. Et senioribus Presbyterorum hoc sufficiat, & amplius per ingeniosas machinationes a Presbyteris non exigant vel exquirant, nisi sicut in eisdem Capitulis avi & patris nostri ac nostris est constitutum, ne Deum offendant, & pro lucro terreno, quod absit, suas animas perdant, & nostram offensam incurrant, ac post debitam emendationem dignam harniscaram a nobis dispositam sustineant. Et Episcopi tam seniores Presbyterorum quam Presbyteros, sed & seipsum custodiant ne laici per ignorantiam, & Presbyteri per necessitatem, & ipsi Episcopi vel ministri eorum per cupiditatem & avaritiam, quod absit, in simoniacam haeresim cadant: quia, ut sanctus Gregorius dicit, qui praemio vel gratia aut supplicatione indebita ad sacros ordines accedit vel promovetur, haereticus a Domino deputatur, tam ille qui promovetur, quam ille a quo taliter promovetur, & cuius interventu taliter promovetur, & qui pro tali ordinatione illicita quolibet malo ingenio, quod Deum latere non potest, aliquid dederit vel acceperit, vel mediator factus fuerit, a Deo, sicut canones Dei spiritu conditi demonstrant, condemnatur per illorum iudicium qui cum Deo in caelis regnant & in terris miraculis coruscant. Damnantur utique in praesenti seculo, comburentur igne perpetuo, tales negotiatores pravi, cum quod iuste benemeritis dare gratis debent, iustitiam, sicut Iudas Christum, qui (ut dicit Apostolus) factus est nobis a Deo iustitia, vendidit, ita & isti Deum patrem omnipotentem & eandem

Lib. 1.
Capitular.
c. 24.

Capitular.
anni 829.
c. 2.

Lib. 4.
Indict. 11.
epist. 57.
100. & lib.
7. indict. 1.
epist. 110.

Lib. IV.
Capitular.
c. 17.

justitiam Christum atque consubstantialem illis sanctum Spiritum, qui per impositionem manuum sacerdotalium hominibus tribuitur, quoniam sanctæ Trinitatis una est natura, voluntas, & operatio, gradus ecclesiasticos temporali commo dantes vel accipientes vendunt; & qui pretium proinde donant, emunt peccatum; & hæretici fiunt; & qui præmium proinde accipiunt, sicut idem sanctus demonstrat Gregorius, facti & ipsi hæretici eos malitiæ suæ gladiis occidunt quos vivificare orationis suæ intercessione debuerunt.

X.

Vt nemo Episcopus, nemo Presbyter excommunicet aliquem antequam causa probetur propter quam ecclesiastici canones hoc fieri jubent, & donec illum qui peccavit, & inde aut sponte confessus aut aperte convictus fuerit, secundum evangelicum præceptum, ut ad emendationem & penitentiam redeat, commonitum habeat. Qui peccator, si commonitus de certa & manifesta causa ut ad emendationem & correptionem redeat, inobediens & incorrigibilis permanerit, & ad emendationem redire noluerit, & excommunicationem canonicam de causis designatis & manifestis parvipenderit, regiam vel reipublicæ potestatem per se vel per ministros suos aut per literas suas Episcopus adeat, ut constringatur, quatenus ad emendationem ac penitentiam isdem peccator redeat; ne dicatur nobis à Domino quod olim populo veteri ab eo legimus dictum: *Anathema in medio tui. Non poteris stare coram inimicis tuis.* Si autem idem peccator de manifesta & comprobata vel à se sponte confessâ causa ad penitentiam venire voluerit, sed ipsam penitentiam propter fâidam secundum canones suscipere & quietè agere non potuerit, Episcopus per se vel per ministros aut per literas suas regiam nostram vel reipublicæ nostræ potestatem adeat, ut ipsa fâida secundum constitutionem avi & patris nostri legaliter pacificetur, aut juxta leges secundum quas in aliis regionibus quilibet vivunt sedetur. Et tunc peccator medicinam penitentiae secundum sacros canones cum pia & salubri discretionem secundum regulas sacras suscipiat & peragat, & reconciliationem atque communionem percipiat, sicut in eisdem sacris regulis discretissimè & misericorditer continetur.

Tom. II.

XI.

Vt Comites & Missi ac vassi nostri & ministeriales regni nostri, unusquisque secundum ordinem & dignitatem ac possibilitatem suam, pacem & justitiam in suis ministeriis faciant, & justè omnes sub Dei respectu judicent, attendentes quòd Dominus omnibus judicantibus dicit: *In quo judicio judicaveritis, judicabitur de vobis. & Beati qui custodiunt judicium & faciunt justitiam in omni tempore.*

Matt. 7.
Psal. 105.

XII.

Vt Episcopi atque Abbates & Comites ac vassi nostri & omnes fideles laici concordie dilectione & unanimi voluntate ad Dei & sanctæ Ecclesiæ ac nostrum & regni nostri honorem & statum atque communem nostram salvationem sine invidia & malivolentia atque indebita contentione communiter decertare procurent ut pax & justitia & vera cum Dei voluntate concordia inter nos omnes & in regno nostro maneat: quia, sicut sancta scriptura dicit, *justitia elevat gentem, miseros facit populos peccatum.* & ubi non est vera cum Dei voluntate concordia, ibi nisi ad judicium non habitat Deus, qui, sicut psalmus dicit, *facit unanimes habitare in domo,* id est, in sancta Ecclesia, in qua fideliter consistentibus spiritum caritatis infundit, qui propter nimiam caritatem suam quæ dilexit nos, tradidit semetipsum pro nobis, & cum essemus mortui in peccatis nostris, convivificavit nos in semetipso, ut essemus sancti & immaculati in conspectu ejus in caritate, & simus sectatores bonorum operum, in quibus cum fide recta perseverantes perveniamus omnes, ipso præveniente, & subsequente, ad regna cælorum.

Prov. 14.

XIII.

Episcopi privilegia Romanæ sedis & Regum præcepta Ecclesiis suis confirmata vigili solertia custodiant, ut exinde auctorabili firmitate tueantur. Nonas & decimas unde statutum est absque alicujus contradicte recipiant. De terris censalibus & potestate Ecclesiæ suæ & culturis indominicatis & abstatibus & mansu firmatis major Ecclesiæ, quæ caput episcopatus est, decimam recipiat. Similiter & de *carruca indominicata. De mansis hereditariis Presbyter parrochiæ, sicut constitutum est, decimum consequatur. Et ne de hoc contentio oriatur, summo opere cavendum est.

* f. eurre

O ij

ADVENTIATIO
KAROLI REGIS.

CAP. I.

Volumus vos scire quia secundum consuetudinem antecessorum nostrorum consideravimus in hoc placito cum Episcopis & ceteris fidelibus nostris de honore sanctae Ecclesiae & Episcoporum ac ceterorum servorum Dei, ut debitum honorem habeant, sicut tempore antecessorum nostrorum habuerunt. & hominibus fidelibus nostris, unicuique in suo ordine, legem & justitiam conservabimus, sicut eorum antecessores tempore antecessorum nostrorum habuerunt.

I I.

Et volumus atque iubemus ut vassalli Episcoporum, Abbatum, & Abbatissarum, atque Comitum, & vassorum nostrorum talem legem & justitiam apud seniores suos habeant sicut eorum antecessores apud illorum seniores tempore antecessorum habuerunt. Et si aliquis Episcopus, Abbas, aut Abbatisa, vel Comes, ac vassus noster suo homini contra rectum & justitiam fecerit, & se inde ad nos reclamaverit, sciat quia sicut ratio & lex atque justitia est, hoc emendare facimus.

I I I.

Et volumus atque iubemus ut Episcopi atque Abbates, Comites, ac vassi nostri, concordia dilectione & unanimi voluntate ad Dei & sanctae Ecclesiae ac nostrum & regni nostri honorem & statum atque communem nostram salvationem decertare procurent ut pax & justitia & vera cum Dei voluntate concordia inter nos omnes & in regno nostro maneat, & omnes ita sint semper parati ut si nobis necessitas evenierit, ad defensionem patriae contra paganos aut contra alios Dei & nostros inimicos, sicut consuetudo fuit tempore antecessorum nostrorum, absque mora, statim ut eis nuntiatum fuerit, possint venire.

I V.

Et volumus ut sciatis quia commendavimus ut unusquisque de sua opera tale certamen habeat sicut scit necesse esse ad defensionem istius sanctae Dei Ecclesiae, secundum nostram commendationem. Gratias vobis agimus quia fideliter secundum nostram commendationem in nostro venistis servitio. Et ite cum Dei gratia sani & salvi, & Deus nobis concedat ut iterum cum sanitate & gaudio ad suam voluntatem reconjungamur.

TITVLVS XLI.

Quando Karolus Rex Metis coronatus
est in regno Hlotharij.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICAE DCCCLXIX.

indictione secunda, v. Idus Septembris, Metis civitate in Ecclesia sancti Stephani martyris, hac qua sequuntur capitula Adventus Episcopus ipsius civitatis coram Rege & Episcopis qui adfuerunt, publice populo & scripto & verbis deminavit.

CAP. I.

Vos scitis, & multis in plurimis regnis est cognitum, quantos & quales eventus tempore senioris nostri, quem hactenus habuimus, pro causis notissimis communiter sustinimus, & quanto dolore quantaque angustia de illius infausta morte nuper cordibus percussi sumus. Unde unicum refugium & singulariter salubre consilium, Rege & Principe nostro desti-

tuti ac desolati, nobis omnibus esse consideravimus ut jejniis & orationibus ad eum nos converteremus qui est adiutor in opportunitatibus in tribulatione, & cuius est consilium, ac cuius est regnum, & ut scriptum est, cui voluerit dabit illud, & in cuius manu corda sunt Regum, & facit unanimes habitare in domo, solvens medium parietem, & faciens utraque unum, deprecantes ipsius misericordiam ut daret nobis Regem ac Principem secundum cor

suum, qui in iudicio & iustitia nos in omni ordine ac professione regeret, salvaret, atque defenderet juxta voluntatem ejus, & corda omnium nostrorum unanimiter in eum inclinaret atque uniret quem ipse ad salutem & profectum nostrum praesertim & electum atque praedestinatum habebat secundum misericordiam suam.

I I.

Quia denique voluntate Dei, qui voluntatem timentium se facit, & deprecationes eorum exaudit, in concordia unanimi nostra videmus hunc regni hujus heredem esse legitimum cui nos sponte commisimus, Dominum videlicet praesentem Regem ac Principem nostrum Karolum, ut nobis praesit & profit, videtur nobis, si vobis placet, ut sicut post illius verba vobis manifestabimus, signo certissimo demonstramus quia illum a Deo electum & nobis datum Principem credimus, & eidem largitori Deo ex suis beneficiis non sumus ingrati, sed gratiarum actiones illi referentes, oremus quatenus & eum nobis ad salutem & defensionem sanctae suae Ecclesiae & ad auxilium atque profectum omnium nostrum cum salute ac pace & tranquillitate nobis conservet diutius & nos fidei devotione illi obsequentes atque optata salvatione fruentes sub illius administratione in suo gubernet servitio.

I I I.

Et si illi placet, dignum ipsi & necessa-

Et posthaec Hincmarus Remorum Episcopus haec quae sequuntur capitula, jubente ac postulante Adventio ipsius civitatis Episcopo ac ceteris Episcopis Trevorum provincia, Attone scilicet Ecclesiae Viridunensis Episcopo, & Arnulfo Tulensis civitatis Episcopo, Francone Tungrensis civitatis Episcopo, combinentibus provinciae Remorum Episcopis, coram Episcopis & Rege cunctisque qui adfuerunt in eadem Ecclesia publice denunciavit.

C A P. I.

NE alicui forte videatur incongrue ac praesumptiose me ac provinciae nostrae venerabiles coepiscopos facere, quoniam de altera provincia ordinationi & causis hujus provinciae nos immiscemus, sciat nos contra canones sacros non agere, quoniam Remensis & Treverensis Ecclesiae in hac regione Belgica cum sibi commissis Ecclesiis sorores & comprovinciales habentur, sicut auctoritas ecclesiastica & antiquissima demonstrat consuetudo. Ac per hoc unanimi consensu & synodalia ju-

rium nobis esse videtur ut ex ejus ore audiamus quod a Christianissimo Rege fidei & unanimi in servitio illius populo, unicuique in suo ordine, convenit audire ac devota mente suscipere.

Post haec Rex Karolus haec quae sequuntur per se in eadem Ecclesia cunctis qui affuerunt denunciavit.

Quia sicut isti venerabiles Episcopi unus ex ipsis voce dixerunt, & certis indicibus ex vestra unanimitate monstraverunt, & vos acclamastis, me Dei electione ad vestram salvationem & profectum atque regimen & gubernationem huc advenisse, sciat me honorem & cultum Dei atque sanctarum Ecclesiarum, Domino adjuvante, conservare & unumquemque vestrum secundum sui ordinis dignitatem & personam juxta meum scire & posse honorare & salvare & honoratum ac salvatum tenere velle, & unicuique in suo ordine secundum sibi competentes leges tam ecclesiasticas quam mundanas legem & iustitiam conservare, in hoc ut honor regius & potestas ac debita obedientia atque adiutorium ad regnum mihi a Deo datum continendum & defendendum ab unoquoque vestrum secundum suum ordinem & dignitatem atque possibilitatem mihi exhibeatur, sicut vestri antecessores fideliter, iuste, & rationabiliter meis antecessoribus exhibuerunt.

dicia exercere, & quae a sanctis patribus constituta sunt, debent concorditer custodire, hac privilegij conditione servata, ut qui prior de Remensi & Treverensi Episcopo fuerit ordinatus, prior etiam habeatur.

I I.

Et lex divinitus inspirata praecipit dicens: *Si transferis per messem amici tui colligens spicas, manu confricabis ad manducandum, falcem autem non mittas, vel falce non metas.* Messis est populus, ut Dominus monstrat in evangelio dicens: *Messis quidem est multa, operarum autem pauci.* Deut. 23. Matt. 9.

O iij

te dominum messis ut mittat operarios in messem suam. quia vos pro nobis Episcopis debetis orare, ut vobis digna possimus loqui. Messis autem amici est populus in provincia alteri Metropolitanis commissa. Unde vos hortando, quasi manu operis confricando, ad Dei voluntatem & vestram salutem in corpus unitatis Ecclesie valeamus & debemus traicere. In parrochianos autem provinciarum aliis Metropolitanis commissarum falcem iudicij non mittimus: quia nec est unde, nec nostrum esse consideramus.

III.

Est & alia causa, quia isti venerabiles Domini & confratres nostri provincie istius Episcopi, non habentes metropolitanum Episcopum, exiguitatem nostram sic in suis, sicut & in specialibus nostris causis, nos fraterna caritate iubent & commendent agere. Est ita, Domni fratres? Et responderunt ipsi Episcopi: Ita est.

IV.

Præter ea quæ Dominus Episcopus & frater noster Adventius vobis ex sua & ceterorum suorum ac nostrorum fratrum & venerabilium Episcoporum voce dixit, in hoc etiam animadvertere potestis voluntatem Dei esse ut præsens Dominus & Rex noster, qui in parte regni quam hæcenus tenet & tenuit, & nobis ac Ecclesiis nostris & populo sibi commisso utiliter præest ac præfuit, & salubriter prodest & profuit, inde ad hunc locum Domino ducente pervenerit, (quod etiam vos ejus inspiratione confluxistis & ipsi vos sponte commendastis cujus instinctu animantia omnia in arcam Noë significantem Ecclesie unitatem nullo cogente convenerunt) quia sanctæ memoriæ pater suus Dominus Hludovicus pius Imperator Augustus ex pro-

genie Hludovici Regis Francorum inclyti per beati Remigij Francorum Apostoli catholicam prædicationem cum integra gente conversi, & cum tribus Francorum millibus, exceptis parvulis & mulieribus, vigilia sancti Paschæ in Remensi metropoli baptizati, & cœlitus sumpto chrismate, unde adhuc habemus, peruncti & in regem sacrali, exortus per beatum Arnulfum, à cuius carne idem Hludovicus pius Augustus originem duxit carnis, & à Stephano Papa Romano ante sanctæ Dei genitricis & semper virginis Mariæ altare Remis in Imperatorem est coronatus, & demum factione quorundam terreno imperio destitutus, in prædictam regni partem unanimitate Episcoporum & fidelis populi ante sepulchrum sancti Dionysij eximij martyris Ecclesie sanctæ est redditus, & in hac domo, ante hoc altare protomartyris Stephani, cuius nomen interpretatum resonat coronatus, per Domini sacerdotes, acclamatione fidelis populi, sicut vidimus qui adfuimus, corona regni est imperioque restitutus. Et quia, ut in historicis sacris legimus, Reges quando regna obtinuerunt, singulorum regnorum sibi diademata imposuerunt, non incongruum videtur istis venerabilibus Episcopis, si vestrae unanimitati placet, ut in obtentum regni, unde vos ad illum sponte convenistis, & ei vos commendastis, sacerdotali ministerio ante altare hoc coronetur, & sacra unctione Domino consecratur. Quod si vobis placet, propriis vocibus consonante. Et in hoc conclamantibus omnibus, dixit idem Episcopus: Agamus ergo unanimiter Deo gratias, decantantes Te Deum laudamus.

Et post hæc ab Episcopis cum benedictione sacerdotali est idem Rex coronatus.

TITVLVS XLII.

Pactio Aquisgranensis.

ANNO INCARNATIONIS DOMINI NOSTRI
 Iesu Christi DCCCLXX. Indictione III. pridie nonas Martij, anno XXXII.
 Karoli gloriosi Regis, Aquisgrani palatio he pactiones inter ipsum & Hludou-
 vicum Regem fratrem ipsius facte sunt.

INGELRAMVS COMES EX PARTE
 Karoli Regis.

Sic promitto ex parte senioris mei
 quodd senior meus Karolus Rex fratri
 suo Hludouico Regi talem portionem de
 regno Hlotharij Regis consentit habere
 qualem aut ipsi iustiozem & plus equalio-
 rem aut communes fideles eorum inter se
 invenerint. Nec eum in ipsa portione, vel
 in regno quod antea tenuit, per aliquam
 fraudem vel subreptionem decipiet aut
 forconsiliabit, si frater suus Hludouicus
 eandem firmitatem & fidelitatem quam ex
 parte senioris mei illi habeo promissam,
 iste frater suus Hludouicus seniori meo
 ex parte sua, quandiu vixerit, inviolabili-
 ter servaverit.

ITEM LEVTFRIDVS COMES
 ex parte Hludouici Regis.

Sic promitto ego ex parte senioris mei
 quodd senior meus Hludouicus Rex fratri

suo Karolo Regi talem portionem de reg-
 no Hlotharij Regis consentit habere qua-
 lem aut ipsi iustiozem aut plus equalio-
 rem aut communes fideles eorum inter se
 invenerint. Nec eum in ipsa portione, vel
 in regno quod antea tenuit, per aliquam
 fraudem vel subreptionem decipiet aut
 forconsiliabit, si frater suus Karolus ean-
 dem firmitatem & fidelitatem quam ex
 parte senioris mei illi habeo promissam,
 iste frater suus Karolus seniori meo ex sua
 parte, quandiu vixerit, inviolabiliter ser-
 vaverit.

Hec eadem tertius Theodoricus Comes
 ex parte gloriosi Regis Karoli, & quartus
 Radulfus Comes ex parte Hludouici pro-
 secuti sunt.

Isti presentes fuerunt, Leutbertus Ar-
 chiepiscopus, Altfrius Episcopus, Odo
 Episcopus, Adalelmus Comes, Ingelram-
 nus Comes, Liutfridus Comes, Theodo-
 ricus Comes, item Adalelmus Comes.

TITVLVS XLIII.

Divisio regni Lotharij.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ
 DCCCLXX. regni Karoli XXXIII. Indictione III. VI. Idus Augusti,
 inter gloriosos Reges Karolum & Hludouicum fuit hec divisio regni facta
 in Procaspide super fluvium Mosam.

ET HÆC EST PORTIO QVAM
 SIBI HLVDVVICVS ACCEPIT.

Coloniam. Vtrech.
 Treveris. Stratfurch.

Basulam. Indam.
 Abbatiam Sivestre. Sancti Maximini.
 Berch. Ephternacum.
 Niu monasterium. Horream.
 Castellum. Sancti Gangulfi.

Faverniacum.
Polemniacum.
Luxovium.
Lutecam.
Balmam.
Offonis villam.
Megeni monasterium.
Sancti Deodati.
Bodonis monasterium.
Stivagium.
Romeric montem.
Morbach.
Sancti Gregorij.
Mauri monasterium.
Eboresheim.
Homovva.
Mafonis monasterium.
Homburch.
Sancti Stephani in Straftburch.
Erenstein.
Sancti Vrli in Salodoro.
Grandivallem.
Altam petram.
Iustenam.
Vallem Clusæ.
Castellum Carnones.
Heribodesheim.
Abbatiam de Aquis.
Hoenchirche.
Augustchirche.
Comitatum Testrebant.
Batua.

Hatuarias.
Masau subterior de ista parte.
Item Masau superior, quod de ista parte est.
Liugas quod de ista parte est.
Districtum Aquense.
Districtum Trechtis.
In Ripuarias comitatus v.
Megensium.
Bedagovva.
Nitachovva.
Sarachovva subterior.
Blesitchovva.
Selme.
Albechovva.
Suentisium.
Calmontis.
Sarachovva superior.
Odornense, quod Bernardus habuit.
Solocense.
Basiniacum.
Elischovve.
Warasch.
Scudingum.
Emaus.
Basalchovva.
In Elifatio comitatus r r.
De Frisia duas partes.

De regno quod Hlotharius habuit, super istam divisionem, propter pacis & caritatis custodiam, superaddidimus istam adjectionem.

Civitatem Mettis, cum abbatia sancti Petri & sancti Martini & comitatu Moslensi, cum omnibus villis in eo consistentibus, tam dominicatis quam & vassallorum. De Arduenna, sicut flumen Vrta surgit inter Bislanc & Tumbas, ac decurrit in Mosam, & sicut recta via pergit in Bedensi, secundum quod communes fideles nostri rectius invenerint, excepto quod de Condustro est ad partem Orientis trans Vrtam. Et abbatias Prumiam & Stabolau, cum omnibus villis dominicatis & vassallorum.

ET HÆC EST PORTIO
QUAM KAROLVS DE EODEM
REGNO SIBI ACCEPIT.

L Vgdunum.
Vefontium.
Viennam.
Tungris.
Tullum.
Viridunum.
Cameracum.
Vivarias.
Vctia.
Montem Falconis.
Sancti Michaelis.
Culdini monasterium.
Sanctæ Mariæ in Bifinciono.
Sancti Martini in eodem loco.
Sancti Augustij.
Sancti Marcelli.
Sancti Laurētij Leudensi.
Sennonem.
Abbatiam Mellam.
Molbarium.
Laubias.
Sancti Gaugerici.
Sancti Salvij.
Crispinno.
Follas Marilias.
Hunulcort.
Sancti Servatij.
Maalinas.
Ledi.
Sumniacum.
Antonium.
Condatum.
Merrebecchi.
Ticlivinni.
Luitosa.
Calmontis.
Sancta Maria in Deonant.
Echa.
Andana.
Wasloi.
Altum montem.
Comitatum Texandrum.
In Brachanto comitatus quatuor.

Cameracensium.
Hanioum.
Lomensen.
In Hasbanio comitatus quatuor.
Masau superior de ista parte Mosæ.
Masau subterior, quantum de ista parte est.
Liugas quod de ista parte Mosæ est, & pertinet ad Velsatum.
Scarponinse.
Viriduninse.
Dulminse.
Arlon.
Vaurense comitatus duos.
Mosminse.
Castricum.
Condrust.
De Arduenna, sicut flumen Vrta surgit inter Bislanc & Tumbas, ac decurrit ex hac parte in Mosam, & sicut recta via ex hac parte occidentis pergit in Bedensi, secundum quod Missi nostri rectius invenerint.
Tullense.
Aliud Odornense, quod Termarus habuit.
Barrense.
Portense.
Salmoringum.
Lugdunense.
Viennense.
Vivarias.
Vcetiam.
De Frisia tertiam partem.

Et in crastina, scilicet 10. Idus ejusdem mensis, simul convenerunt, & valescientes se mutuo

se mutuo ab invicem discesserunt, Hludovicus videlicet Aquis rediens & Karolus Leptinis uxorem suam obviam sibi venire jubens, partem ipsius regni quam accepit sicut placuit sibi divisit.

TITVLVS XLIV.

Apud Gundulfi villam.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ

DCCCLXXII. Indictione quinta, quinto Idus Septembris, in placito generali apud Gundulfi villam, cum Hludovicus sacramenta superius scripta disrupisset, & equivoco suo iidem Hludovico Imperatori se conjunxisset, & sacramenta quæ superius scripta sunt fieri iussisset, Ingilberga Regina & legatis sedis Apostolica, Formoso scilicet & Gaderico, presentibus, hac tempestate urgente, Episcopi omnes ex regno gloriosi Regis Karoli hanc professionem infrascriptam fecerunt, & omnes laici hoc sacramentum similiter infrascriptum juraverunt.

PROFESSIO EPISCOPORVM.

Quantum sciero & potuero, adjuvante Domino, consilio & auxilio secundum meum ministerium fidelis vobis adjutor ero ut regnum quod vobis Deus donavit vel donaverit, ad ipsius voluntatem & sanctæ Ecclesiæ ac debitum regium honorem vestrum & vestram fideliumque vestrorum salvationem habere & obtinere possitis.

SACRAMENTVM LAICORVM.

Quantum sciero & potuero, adjuvante Domino, consilio & auxilio fidelis vobis adjutor ero ut regnum quod habetis ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ & vestrum honorem atque ad vestram salvationem continere possitis, & quod Deus adhuc vobis concefferit, acquirere & contra omnes homines defendere valeatis.

GENERALE

OMNIVM FIDELIVM.

Sic promitto ego quia de isto die inantea isti seniori meo, quandiu vixero, fidelis & obediens & adjutor quantumcunque plus & melius sciero & potuero & consilio & auxilio secundum meum ministerium in omnibus ero absque fraude & malo ingenio, & absque ulla dolositate vel seductione seu deceptione, & absque respectu alicujus personæ; & neque per me, neque per Missum, neque per litteras, sed neque per emissam seu intromissam personam, vel quocunque modo ac significatione contra suum honorem & sanctæ Ecclesiæ atque regni illi commissi quietem & tranquillitatem atque soliditatem machinabo vel machinanti consentiam; neque unquam aliquod scandalum movebo quod illius presentis vel futuræ salutis contrarium vel nocivum esse possit. Sic me Deus adjuvet & ista sanctorum patrocinia.

TITVLVS XLV.

Apud Carisiacum.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ
DCCCLXXXIII. regni vero Domni Karoli XXXIII. Indictione v. hæc
capitula quæ sequuntur ab eodem Rege statuta sunt in placito generali apud
Carisiacum, omnium cum voluntate & consensu, & à prefato Rege & ab
omnibus qui presentes fuerunt confirmata.

CAP. I.

QVIA necesse est ut quod malè rein-
crescit, iterum recidatur, de con-
stitutionibus antecessorum nostrorum &
nostris, quæ in illorum & nostris capitu-
lis constitutæ sunt, ad refecanda mala quæ
specialiter iterum remergunt, Missis &
Comitibus nostris firmiter exequenda pro-
ponimus, id est, ut quando Missi vel Co-
mites nostri latronem vel aliquem malefac-
torem vel infidelem nostrum forbannie-
rint, hoc nobis in nostro palatio & aliis
Missis & Comitibus scire faciant, ut si ad
nostram curtem venerit, inde faciamus
quod nostrum est. Et si de uno missatico
vel comitatu in alium missaticum vel co-
mitatum fugerit, Missus vel Comes in cu-
jus missaticum fugerit, per fideiussores
constringat ut velit nolit illuc reveniat, &
ibi malum emendet ubi illud perpetravit.
Et si fideiussores non habuerit, sub custo-
dia illum habeat donec ad illum Comitem,
in cuius comitatu forbannitus fuerit, illum
revenire faciat. Et si alodem habuerit vel
in illo comitatu unde fugit, vel in illo co-
mitatu ad quem fugit, Comes ipsum alo-
dem in sifcum recipiat. Et qui talem for-
bannitum receperit, secundum quod con-
stitutum est in Capitularibus avi & patris
nostri in libro tertio, si francus est, cum
duodecim similibus francis juret quod ip-
sum latronem vel forbannitum esse non
scisset, licet pater ejus sit, aut frater, aut
propinquus. Si hoc jurare non potuerit,
vel ab alio convictus fuerit quod latronem
vel malefactorem aut infidelem nostrum
forbannitum in hospitio suscepisset, sicut
ipse forbannitus & ut infidelis judicetur.

I I.

Vt Comites & Missi nostri maximam

curam adhibeant quatinus in illorum co-
mitatibus & missaticis populus justitiam &
pacem habeat, & de latronibus exturban-
dis maximum certamen habeant. Et si ta-
lis malefactor aut infidelis noster emer-
serit ut per se illum comprehendere Comes
in suo comitatu non possit, accipiat ho-
mines tam nostros quam Episcoporum vel
Abbatum & Abbatissarum in suo comita-
tu commanentes, & sic illum persequatur
donec comprehendat. Et qui ad talem ma-
lefactorem accipiendum vocatus fuerit,
& se inde retraxerit ut ad hoc adjutorium
non præstet, si liber homo fuerit, ban-
num dominicum componat, & si colonus
fuerit, sexaginta ietus accipiat. Et si talis
malefactor in illa persecutione occisus fue-
rit, qui eum occiderit leudem inde non
solvat, & nullus illi inde fadum portare
præsumat. Quod si quis facere præsum-
serit, per certos fideiussores ad nostram
præsentiam perducatur.

I I I.

De illis liberis hominibus qui infames
vel clamodici sunt de testibus vel latroci-
niis & rapacitatibus & assalturis vel de in-
fidelitate nostra, & cum furto non com-
prehenduntur, si eis jam vita perdonata
est propter aliquod malefactum, fiat de
illis sicut in Capitulari avi & patris nostri
continetur in libro I I I. capitulo XLVII.
& si jam de latrocinio revidti sunt, fiat de
illis sicut de revidtis. Si autem illis adhuc
vita perdonata non fuit, & revidti non
sunt, & res & mancipia vel mobile habent,
fiat de illis sicut in quarto libro Capitulo-
rum capitulo XXI. dicitur, cum ad mal-
lum Comitis venerint. Si autem ad mal-
lum non venerint, banniantur, & per res
& mancipia vel mobile distringantur ut
veniant. Si autem non venerint, fiat de

illis sicut in Capitulari continetur. Et si post secundam Comitis admonitionem ad mallum venire noluerint, rebus eorum in bannum missis venire & justitiam reddere compellantur. Et si talis est quem aut parentes aut propter fidam homines accusare noluerint aut ausi non fuerint, & cum malefacto comprehensus non fuerit & negaverit, juret cum duodecim talibus francis quorum testimonium leges publicae non reiciunt quod testem vel latrocinium aut raptum non fecerit, & post hæc juret ipse tantum quod deinceps testem vel latrocinium non faciet, neque facienti consentiet, & si scierit qui hæc fecerit, illis ministris nostris per quos talis causa emendari debet non celet. Et qui res & mancipia vel mobile non habent per quae distringi possint ut ad mallum veniant, & ibi aut se legaliter, ut præmissimus, excondicant, aut si se excondicere non poterint, quod malè fecerint legaliter emendent. Post secundam bannitionem Comitis si ad mallum non venerint, comprehendantur secundum præfatum Capitulare libri tertij capitulo L V I. quo dicitur de latronibus qui magnam habent blasphemiam. Quicumque aliquem ex his comprehenderit, nullum damnium exinde patiat. comprehensus autem, si fidejussores habere poterit, per fidejussores ad mallum adducatur; si fidejussores habere non poterit, à ministris Comitis custodiatur, & ad mallum perducatur. Et si aliquis eum accusaverit, fiat de illo secundum præfatum capitulum libri capitularis. Si autem eum nullus accusaverit, excondicat se prædicto modo, & juret quod deinceps testem vel latrocinium non faciet, neque facienti consentiet, & si scierit qui hoc faciet, non celet ministris regni per quos talis causa emendari debet. Si verò tales, ut prædiximus, ad mallum adduci non poterint, in forbannum mittantur, & de his Missi vel Comites sicut supra diximus faciant, & de illis qui tales receperint sicut præscriptum fiat. Si autem fiscalinus noster ita infamis in fiscum nostrum confugerit, vel colonus de immunitate in immunitatem confugerit, mandet Comes judici nostro vel advocato cujuscunque case Dei ut talem infamem in mallo suo præsentet. Et si talem præsentaverit, si aliquis eum comprobare voluerit, faciat: & si nullus eum comprobare voluerit, tamen suam infamiam ad Dei judicium purget, & per illud Dei judicium

Tom. II.

aut liberetur aut condemnatur. Si autem judex noster vel advocatus de casa Dei commonitus talem blasphemum Comiti in mallo suo non præsentaverit, fiat inde secundum Capitulare libri tertij capitulo XXVI. Et si servus alicujus ita clamosus est, Comes dominum servi commoneat ut eum in mallo præsentet, & præsentatum, si aliquis comprobare voluerit, faciat. Et si nullus eum comprobare voluerit, ad Dei judicium prædicto modo se examinet, & per illud Dei judicium aut liberetur aut condemnatur. Si autem dominus servi eundem servum suum Comiti in mallo præsentare noluerit, fiat inde secundum Capitulare libri tertij capitulo XLVI.

IV.

De illis hominibus qui cum Carlomanno præteritis annis tanta mala & tanta scelera in regno nostro fecerunt, sicut tunc & verbis & scriptis præcepimus, ita Comites & Missi nostri exequantur in eos in quibus nostra jussio, quam consilio fidelium nostrorum jussimus, executi non est. id est, ut fidelitatem nobis promittant, sicut tunc scævimus, & scriptam Comitibus nostris dedimus. Et cui aliquid abstulerunt, aut emendent aut deprecantur, & poenitentiam faciant, sicut tunc constitutum fuit. Et qui seniores, sicut tunc præcepimus, acceptos non habent, per fidejussores ad nostram præsentiam perducantur, & alodes quos habent Comites, in quorum comitatibus sunt, in fiscum recipiant.

V.

Vt unusquisque Comes in suo comitatu provideat ut qui fidelitatem nobis adhuc promissam non habent, fidelitatem nobis promittant, sicut in Capitulis avi & patris nostri continetur.

VI.

Vt unusquisque Comes in comitatu suo magnam providentiam accipiat ut nullus liber homo in nostro regno immorari vel proprietatem habere permittatur, cujuscunque homo sit, nisi fidelitatem nobis promiserit.

VII.

Et quia audivimus quod malefici homines & fortiaræ per plura loca in nostro regno insurgunt, quorum maleficiis jam multi homines infirmati & plures mortui sunt, quoniam, sicut sancti Dei homines scripserunt, Regis ministerium est impios de terra perdere, maleficos & veneficos non sinere vivere, expressè præcipimus ut unusquisque Comes in suo comitatu mag-

P ij

num studium adhibeat ut tales perquirantur & comprehendantur. Et si jam inde comprobati masculi, vel comprobatae feminae sunt, sicut lex & iustitia docet disperdantur. Si verò nominati vel suspecti, & necdum inde comprobati sunt, vel per testes veraces inde comprobati non possunt, Dei iudicio examinentur, & sic per illud Dei iudicium aut liberentur aut condemnentur. Et non solum tales istius mali auctores, sed & consocii ac complices illorum, sive masculorum, sive feminarum, disperdantur, ut una cum eis scientia tanti mali de terra nostra pereat.

VIII.

Lib. v. Capitular. c. 319.

Quia, sicut & per scripturas & per auctoritatem & per rationem manifestum est, duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, regia potestas, & pontificalis auctoritas, & in libro Capitulorum avi & patris nostri conjunctè ponitur ut res & mancipia Ecclesiarum eo modo continentur sicut res ad fiscum dominicum pertinentes contineri solent, iustè & rationabiliter de rebus & mancipiis quae in regia & in ecclesiastica vestitura fuerunt, uniformiter & uno modo tenendum est. Ut sicut quaecunque res & mancipia in regia vestitura avi & patris nostri & nostra fuerunt, & nunc ab aliis detinentur, demonstrat qualiter de regia vestitura avi & patris nostri & nostra exierunt, (quia plures inde per mendacium quaedam obtinuerunt, & quidam plura per fraudem obtinent) ita & de rebus quae in Ecclesiarum vestitura fuerunt, unde quaestio fuerit, demonstrat qua auctoritate in proprietatem eas quisque obtineat. Et quoniam quidam non contradicunt quòd res & mancipia quae tenent, in vestitura nostra vel antecessorum nostrorum sive Ecclesiarum Dei non fuissent, sed patres illorum morientes eis in hereditatem dimiserunt, ideo non volunt inde ullam auctoritatem ostendere, sed suam hereditatem probare, contra illos dicitur quia potest fieri ut aliquis de fisco regio vel de rebus Ecclesiae aliquid propindat aut per fraudem obtineat, & mortuo illo filius ejus aut filia illas res tenere in hereditatem velit. Propterea per Capitula avi & patris nostri, quae Franci pro lege tenenda iudicaverunt, & fideles nostri in generali placito nostro conservanda decreverunt, discernendum est de quali hereditate auctoritas non debet requiri, sed legitima hereditas ab aliquo approbati. Ostenditur enim in eis ca-

pitulis ubi de rebus alienis alicui per malum ingenium venditis vel datis loquitur, quae sit unicuique legitima hereditas, cum dicitur inter alia: Similiter de omnibus iustitiis ad eum pertinentibus rationem reddere compellatur, excepta sua legitima hereditate, quae ei per successionem parentum suorum legitime evenire debuit. & de hac legitima hereditate non est auctoritas requirenda. sed si interpellatio inde fuerit, legitima hereditas approbanda. Quia verò de rebus ex fisco regio & de rebus ecclesiasticis, quae ita, ut in eisdem capitulis habetur, contineri debent sicut res ad fiscum dominicum pertinentes contineri solent, auctoritas est requirenda, per quam auctoritatem quisque illas retineat, in ipsis capitulis demonstratur, cum dicitur: *Vbicunque commutationes tam tempore nostro quam tempore genitorum & avi nostri legitime & rationabiliter atque utiles Ecclesiae Dei factae sunt, permanent. Vbicunque vero iniuste & incommode atque irrationabiles factae sunt, dissolvantur, & recipiat unusquisque quod dedit. Vbi vero mortua manus interiacet, aut alia quaelibet causa, quae rationalis non esse videatur, inventa fuerit, diligenter describatur, & ad nostram notitiam perferatur.* Sed & iustum atque rationabile videtur ut si rectores Ecclesiarum negligenter res quas acceperunt in commutationem neglexerunt, & commutantes commutatas excoluerunt, non compensentur excoltae & neglectae aequaliter: sed sicut tunc fuerunt compensentur quando commutatae fuerunt. & ita compensatio ad nostram notitiam perferatur, & nostro ac fidelium nostrorum iudicio, utrum permanere an dissolvi debeant istae commutationes, decernatur.

IX.

Ut sicut in capitulis avi & patris nostri continetur, *Missi nostri, ubi boni Scabinei non sunt, bonos Scabineos mittant, & ubicunque malos Scabineos inveniunt, ceciant, & totius populi consensu in locum eorum bonos eligant, & cum electi fuerint, jurare eos faciant ut scienter iniuste non iudicent.*

X.

Volumus ut secundum Capitulare avi & patris nostri, quicumque de Scabineis comprehensus fuerit propter munera aut propter amicitiam iniuste iudicasse, per fidei iudicium missus ad praesentiam nostram veniat. Et omnibus Scabineis denuntiatur ne quis etiam iustum iudicium vendere praesumat.

v. 116.
Add. IV.
108.

Ibid. 105.

Ibid. 107.

XI.

Ibid. 106. Volumus ut secundum Capitulare avi & patris nostri, in comitatu omni hi qui meliores & veraciores inveniri possunt, eligantur à Missis nostris ad inquisitionem faciendam & rei veritatem discendam, & ut adjuutores Comitum sint ad iustitias faciendas.

XII.

17. 18. Volumus ut secundum capitula avi & patris nostri & nostra mallus neque in Ecclesia neque in porticibus aut atrio Ecclesie neque in mansione Presbyteri juxta Ecclesiam habeatur: quia non est æquum

ut ibi homines ad mortem judicentur & dismembrentur & flagellentur ubi si confugerint, secundum aliud capitulum pacem habere debent. Domus verò, sicut in Capitulis avi & patris nostri continetur, à Comite in loco ubi mallum tenere debet construatur, quatenus propter calorem solis & pluviam publica utilitas non remaneat. Minora verò placita Comes, sive intra suam potestatem, vel ubi impetrare potuerit, excepto in Ecclesia, & porticibus, atque atrio Ecclesie, & mansione Presbyteri, habeat, sicut in eisdem capitulis continetur.

Suprà tit. XI. c. 7. Lib. I V. Capitular. c. 18.

TITVLVS XLVI.

Reclamatio Episcopi Barcinonensis apud Attiniacum.

ANNO INCARNATIONIS DOMINICÆ DCCCLXXIV.
hæc quæ sequuntur capitula Dominus Rex Karolus in Attiniaco
Kalend. Iulij statuit.

CAP. I.

Episcopus Barcinonensis se reclamavit quòd Tyrfus Presbyter Cordubensis in Ecclesia intra muros ipsius civitatis sita seorsum conventus agens, penè duas partes ex decima ipsius civitatis sibi usurpat, & sine illius licentia Missas & baptisteria in eadem civitate præsumit celebrare, & convocatos ab Episcopo ad matrem Ecclesiam, etiam in solemnitatibus Paschæ ac nativitatis Domini, ad se revocat, atque contempto Episcopo eis communionem largitur. Vnde sacrum Nicænum Concilium dicit: *Quicumque temerè ac periculosè, neque timorem Dei prie oculis habentes, nec agnoscetes Ecclesiarum regulam, discedunt ab Ecclesia Presbyteri aut Diaconi vel quicumque sub regula prorsus existunt, hi nequaquam debent in aliam Ecclesiam recipi sed omnem necessitatem convenit illis imponi ut ad suas parrochias revertantur. Quòd si non fecerint, oportet eos communionem privari.* Hoc de Tyrfo, qui irregulariter à sua civitate discessit, decretum est. Ceterum de ipso & de aliis contemptoribus Antiochenum Concilium dicit: *Si quis Presbyter aut Diaconus Episcopum proprium con-*

temens se ab Ecclesia sequestravit, & seorsum colligens altare constituit, & commont Episcopo non adqueverit, nec consentire vel obedire voluerit semel & iterum convocanti, hic damnatur omnimodo, nec ultra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quòd si Ecclesiam conturbare & sollicitare perjsit, tanquam seditiosus per potestates exteras opprimatur. Hinc etiam Africa provincie canones decreverunt. Sed tantum hoc capitulum de Antiocheno Concilio posuisse sufficiat. De basilicis autem & decimis sacri canones decreverunt ut omnes basilicas, quæ per diversa loca constructæ sunt, vel quotidie construuntur, secundum priorum canonum regulam in ejus Episcopi, in cujus territorio positæ sunt, potestate consistant. Et sanctus Gelasius in decretis suis: *Quatuor, inquit, tam de reditu quam de oblatione fidelium, prout cujuslibet Ecclesie facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones: quarum una sit Pontificis, altera Clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda. De quibus sicut sacerdotis intererit integram ministris Ecclesie memoratam dependere quantitatem, sic clerus ultra delegatam sibi summam nihil*

Aurel. 1. c. 17.

Cap. 17.

insolenter noverit expetendum. Ea verò quæ ecclesiasticis ædificiis adtributa sunt, huic operi veraciter prorogata locorum doceat infauratio manifesta sanctorum: quia nefas est, si sacris ædibus destitutis in lucrum suum Presul impendia his designata converteat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen, juxta quod scriptum est, ut videant opera vestra bona & glorificent patrem vestrum qui in caelis est, oportet etiam presenti testificatione predicari, & bonæ famæ præconis non taceri. Et hæc quidem de rebus illis & oblationibus fidelium decreta sunt quæ specialiter ad Episcopos Ecclesiarum in illis regionibus pertinent quæ non abundant rebus, sed tantum de fidelium decimis ac votis subsistunt. Ceterum de rusticanis parrochiis, quantum Episcopus in partibus Septimaniæ atque Galliciæ à Presbyteris exigere debeat, Bracarense Concilium capitulo secundo & Toletanum Concilium capitulo quarto demonstrant. De his autem qui contra auctoritatem & Barcinonensis Episcopi voluntatem Tyrsum Presbyterum in Ecclesia Barcinonæ civitatis retinent, Capitulare Augustorum Domni Karoli & Domni Hludovici decernit hoc modo: *De his qui sine consensu Episcopi Presbyteros in Ecclesiis constituunt, vel de Ecclesiis eiciunt, vel ab Episcopo vel à quolibet Misso dominico admoniti obedire noluerint, ut bannum nostrum revocari cogantur, & per fidejussores ad palatium nostrum venire jubeantur: & tunc nos decernamus utrum nobis placeat ut aut illum bannum persolvant, aut aliam hærericam sustineant. Quia verò longum est istos ad præsentiam Regis adducere, vel periculosum est longius à marcha eos abducere, Dominus Rex commendabit suo Marchioni qualiter eos distringat atque castiget. De decimis verò quæ in potestate & dispositione Episcopi esse debent, quas illi à matre Ecclesia abstrahunt, & pro suo libitu alibi donant, idem Capitulare dicit: *Quicumque decimam abstrahit de Ecclesia ad quam per justitiam debet dari, & eam præsumptiosè vel propter munera aut amicitiam vel aliam quamlibet occasionem ad aliam Ecclesiam dederit, à Comite vel à Misso nostro distringatur ut ejusdem decimæ quantitatem cum sua lege restituat. Et item: De his qui nonas &**

decimas jam per multos annos aut ex parte V. 276. aux ex toto dare neglexerunt, volumus ut Add. IV. per Missos nostros confringantur ut secundum 99. 164. Capitularem priorem solvant unius anni novam & decimam cum sua lege, & insuper bannum nostrum. Et hoc eis denuntietur, quod quicumque hanc negligentiam iteraverit, beneficium unde hæc nonas & decima persolvi debuit amissuram se sciat.

I I.

De hoc quòd se reclamavit quoniam castrum Terracinense suæ subditum potestati, factione Baionis, per Presbyteri insolentiam suo resultat ministerio, definitio præfati Antiocheni Concilij sequenda est in causa insolentis Presbyteri. Contra factionem autem Baionis sequendum est capitulum Carthaginensis Concilij, quo dicitur: *Visum est universis ab Imperatoribus postulari defensores, propter afflictionem pauperum, quorum molestis sine intermissione fatigatur Ecclesia, ut defensores eis adversus potentias divitum cum Episcoporum provisione delegentur.* Sequendum est etiam supra positum capitulum ex capitulari Augustorum, de his qui sine consensu Episcopi Presbyteros in Ecclesiis suis constituunt, vel de Ecclesiis eiciunt.

I I I.

De hoc quòd se reclamavit quia Gothus quidam Madascius fraude atque subreptione per præceptum Ecclesiam sancti Stephani nobilem & antiquam impetravit; ubi, postposito Dei cultu, fœda efficitur conversatio rusticorum. Et similiter Ricofindus Gothus fraude & subreptione agrum sanctæ Eulaliæ per præceptum obtinuit. Iussio regia hæc per fideles Missos diligenter ac veraciter inquirere jubeat, & ipsam inquisitionem per fidelium custodiam sub sigillo ad notitiam suam perferri faciat. Et si inventum fuerit quòd prædicta Ecclesia sancti Stephani & ager sanctæ Eulaliæ à præfatis Gothis per præcepta obtenta sunt, ipsa præcepta secundum legem sigillentur, & unà cum ipsa inquisitione ad præsentiam regiam perferantur, ut secundum jura forensia, qui in precibus fuisse mentiri, non illis profint quæ impetraverunt, & ibi careant ipso scriptorum beneficio quò perducentur rescripta, & regia magnificentia recipiat quod est sui juris Barcinonensis Ecclesia.

V. 98.
Add. IV.
95.

V. 276.
Add. IV.
100. 164.

Concil. A-
fric. IV.
c. 5.

TITVLVS XLVIII.

Synodi Pontigonensis.

SYNODVS QVÆ FVIT ACTA APVD

Ticinum palatium anno incarnationis dominice DCCCLXXVI. Indictione IX. mense Februario; & postea fuit confirmata ipsa Synodus apud Pontigonem, cum Missis Domni Apostolici Iohannis aliisque multarum provinciarum Episcopis.

ELECTIO KAROLI IMPERATORIS AB ITALICI EPISCOPI ET CETERIS CONFIRMATA.

Gloriosissimo & à Deo coronato, magno & pacifico Imperatori, Domino nostro Karolo perpetuo Augusto, nos quidem omnes Episcopi, Abbates, Comites, ac reliqui, qui nobiscum conveniunt, Italici regni optimates, quorum nomina generaliter subter habentur inserta, perpetuam optant prosperitatem & pacem. Iam quia divina pietas vos beatorum principum Apostolorum Petri & Pauli interventione per vicarium ipsorum Domnum videlicet Iohannem summum Pontificem & universalem Papam spiritualémque patrem vestrum ad profectum sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque omnium invitavit, & ad imperiale culmen sancti Spiritus iudicio provexit, nos unanimiter vos protectorem, dominum, ac defensorem omnium nostrum eligimus: cui & gaudenter toto cordis affectu subdi gaudemus, & omnia quæ ad profectum totius sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque omnium salutem decernitis & sancietis, totis viribus, annuente Christo, concordi mente & prompta voluntate observare promittimus.

Et subscripserunt illi qui in Italia adfuerunt.

Anspertus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ Archiepiscopus subscripsi.
Iohannes sanctæ Aretinæ Ecclesiæ humilis Episcopus subscripsi.
Iohannes Episcopus sanctæ Ticinensis Ecclesiæ subscripsi.
Benedictus Cremonensis Episcopus subscripsi.
Teudulfus Tertonenis Episcopus subscripsi.

Adalgaudus Vercellenis Episcopus subscripsi.
Azo Eporediensis Episcopus subscripsi.
Gerardus exiguus in exigua Laudensi Ecclesia Episcopus subscripsi.
Hilduinus Astensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Ratbornus sedis Augustanæ Episcopus subscripsi.
Leodoinus Mutinensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Hildradus Albenis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Bodo humilis sanctæ Aquensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Sabbatinus Ienuensis Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Eilbertus Comensis Episcopus subscripsi.
Adelardus servus servorum Dei Veronensis Episcopus subscripsi.
Ego Paulus sanctæ Ecclesiæ Placentiæ Episcopus subscripsi.
Ego Andreas sanctæ Florentinæ Ecclesiæ Episcopus subscripsi.
Reginerius Abbas subscripsi.
Signum Bosonis incliti Ducis & sacri palatii Archiministri atque Imperialis Missi.
Signum Richardi Comitis.
Signum Walfridi Comitis.
Signum Liutfridi Comitis.
Signum Alberici Comitis.
Signum Supponis Comitis.
Signum Hardingi Comitis.
Signum Bodradi Comitis palatii.
Signum Cuniberti Comitis.
Signum Bernardi Comites.
Signum Airboldi Comitis.

Acta sunt hæc in palatio Ticinensi anno Domini DCCCLXXVI. regni Domni Imperatoris Karoli Hludowici Augusti pie memorie filij in Francia XXXVI. imperij primo, Indictione IX.

CONFIRMATIO CISALPINORVM.

Sicut Dominus Iohannes Apostolicus & universalis Papa primò Romæ elegit atque sacra unctione constituit, omnesque Italici regni Episcopi, Abbates, Comites, & reliqui omnes qui cum illis conveniunt, Dominum nostrum gloriosum Imperatorem Karolum Augustum unanimi devotione elegerunt sibi protectorem ac defensores esse, ita & nos, qui de Fran-

cia, Burgundia, Aquitania, Septimania, Neustria, ac Provincia pridie Kalendas Iulij in loco qui dicitur Pontigonis anno xxxvii. in Francia ac Imperij primo iussu ejusdem Domni & gloriosi Augusti convenimus, pari consensu ac concordia devotione eligimus & confirmamus.

Et subscripserunt omnes Cisalpini Episcopi qui adfuerunt, & quorum nomina subter sequentia capitula, que confirmaverunt, tenentur adscripta.

In nomine Patris & Filij & Spiritu sancti. Incipiunt capitula que Dominus Imperator Karolus, Hludovici Augusti piæ memoriæ filius, una cum consensu & suggestione venerabilium Episcoporum & illustrium optimatum reliquorumque fidelium suorum ad honorem sanctæ Dei Ecclesiæ & ad pacem ac profectum totius Imperij sui fecit anno incarnationis Domini nostri Iesu Christi DCCC LXVII. regni verò sui in Francia xxxvi. Imperij autem sui primo, Indictione ix. mense Februario, in palatio Ticinensi.

C A P. I.

VT sancta Romana Ecclesia, sicut est caput omnium Ecclesiarum, ita ab omnibus honoretur & veneretur, neque quisquam contra jus & potestatem ipsius aliquid injustè agere præsumat: sed liceat ei debitum tenere vigorem, & pro universalis Ecclesiæ pastorem exhibere curam, atque sacris precibus omnium pro omnibus interpellare auctorem.

I I.

Vt honor Domino & spiritali patri nostro Iohanni summo Pontifici & universali Papæ ab omnibus conservetur, & que secundum sacrum ministerium suum auctoritate apostolica decreverit, cum summa veneratione ab omnibus suscipiantur, & debita illi obedientia in omnibus conservetur.

I I I.

Et licet in omnibus id observare velimus, præcipuè tamen sancimus ut in termino beatorum Petri & Pauli Apostolorum principum nemo in eundo & redeundo, vel ibi morando, aliquam vastationem & depredationem facere præsumat, & que ipsius sanctæ Ecclesiæ propria sunt, nemo aliqua iniqua machinatione sine voluntate ipsius sacri Pontificis sibi vindicare præsumat. Quod si quisquam fecerit, restituit malè præsumptis, immunitatem ipsius Ecclesiæ persolvat, & bannum nostrum tripliciter componat.

I V.

Vt ecclesiasticus honor, & sacerdotalis atque clericalis reverentia, debita competentique sinceritatis religione ab omnibus amplectatur, & in omnibus custodiatur, sicut avi & genitoris nostri monent edicta.

V.

Vt imperialis honor ab omnibus fideliter observetur, & que ab eo seu per epistolam seu per legatos præcipiuntur, à nullo impune audeant violari.

V I.

Vt Episcopi ministerium suum secundum sacros & sancto Spiritu promulgatos canones peragant, parrochias suas absque alicujus impedimento, prædicando, corrigendo, & confirmando circumstant, & in hoc agendo nullus eis contraire & quod ad ministerium illorum pertinet contradicere in ipsis parrochiis audeat, vel eis exinde aliquam molestiam inferat, sed adjutor, si oportuerit, invitatus à Pontifice quisque Ecclesiæ filius existat, ut liceat eis criminalia scelera & alia que corrigenda inquirere, discutere, & dijudicare canonicè. Quod qui temerare protèrvè præsumpserit, triplicem legem & triplex bannum nostrum persolvat.

V I I.

Vt Episcopi secundum sacram iussionem Domini nostri Iesu Christi prædicationem per se, vel per suos congruenter exercent, & Presbyteros suos ut similiter faciant instruere procurent. Et ut seculares

&

& fideles laici diebus festis, qui in civitatibus sunt, ad publicas stationes occurrant: & qui in villulis & possessionibus sunt, ad publicum officium in plebem festinent. Et nullus latibulosa Missarum in suis domibus officia celebrare præsumat sine sui rationabili licentia Episcopi.

VIII.

Vt Episcopi in civitatibus suis proximum Ecclesie claustrum instituunt, in quo ipsi cum clero secundum canonicam regulam Deo militent; & sacerdotes suos ad hoc constringant ut Ecclesias non relinquunt, & alibi habitare præsumant. Sint etiam subiecti proprio Episcopo secundum canonicam auctoritatem, nec per contumaciam ab eorum potestate dissiliant. Neque seculari potestati ad hoc eis commendare se liceat, aut eos quilibet recipere audeat, aut contra canonicas leges & debitam Episcopi potestatem quodammodo defensentur. Huiusmodi verò sacerdotes episcopalis ilico censura disciplinis ecclesiasticis subdat. Nec fas est omnium eorum sollicitudinem Episcopos non gerere, quibus in committendis sacris ordinibus dignum visum est communicasse.

IX.

Vt domibus sacerdotum, propter mala opinionis famam, habitatio feminarum penitus tollatur; neque illi in domos earum intrare indiscretè præsumant, ne nomen Dei, quod abicit, per illos blasphemetur per quos laudari pie & iugiter debet. Venationem quoque nullus tam sacri ordinis exercere præsumat; neque arma militaria pro qualicumque seditione portare audeat, aut habitum quemlibet tantum apicem sacerdotij non decentem assumat.

X.

Vt res Ecclesiasticas tam mobiles quam & immobiles nemo invadere vel auferre præsumat; & quæ à rectoribus Ecclesie hæcenus, ob timorem vel favorem, alicui libellario vel emphyteuticario jure dolosè & cum damni detrimento Ecclesie amissæ videntur, ad pristinum jus revertantur: quatenus liceat illis quibus earum cura commissa est, quieto & pacifico ordine eas tenere, & pro nobis ac regno nobis à Deo commissio orare, pauperibusque debita stipendia erogare, familiam Ecclesie justè & rationabiliter regere & gubernare. Transgressoribus autem indicimus injustè præsumpta restituere, & sicut superius præfixum est, triplicem legem & triplex bannum nostrum persolvere.

Tom. II.

XI.

Vt decimæ conlaborationum & animalium secundum sacra præcepta Domino absque fraude & aliqua retractatione offerantur; & in potestate Episcopi maneat qualiter Presbyteris dispensentur canonicè. Et ut Ecclesias baptismales, quas plebes appellant, secundum antiquam consuetudinem Ecclesie filij instaurent.

XII.

Vt Episcopi Comites & vassos nostros in parrochia eorum manentes paterno amore secundum ecclesiasticum ministerium diligant. Ipsi verò Comites & vassalli seu reliqua generalitas prædictos Episcopos ut sanctos patres honorent & venerentur, & ad ministerium illorum peragendum, ubicunque poterint, eos adjuvare decertent. Si verò, quod non optamus, eis infesti, quò minus quæ Dei sunt exercere possint, reperti fuerint, aut ipsi contra leges officia sua violaverint, & eos quos venerari debent inquietaverint, secundum Capitulare avi & genitoris nostri emendent. Qualiter quoque Presbyteros ac reliquos gradus honorent, ipsius capitularis forma doceantur. Ipsi nihilominus Episcopi, singuli in suo episcopio, missatici nostri potestate & auctoritate fungantur.

XIII.

Vt Episcopi & Comites in suis ministeriis commorantes in suis consistant domibus cum suis vassallis, neque præsumant occasione hospitij in pauperioris cuiuspiam vicini domo nisi rogati commorari, quia ob hoc maxime deprædationes & discordias hæcenus pullulasse manifestum est. Prævideant quoque, secundum ministerium unusquisque suum, ne in potestate illorum prædæ & devastationes hant. Et si aliqui hoc facere tentaverint, omni sua virtute illis resistent. Et si ipsi per se constringere illos ad emendationem non poterint, constitutis Missis nostris renuntient, ut ipsorum iudicio legaliter secundum Capitulare avi & genitoris nostri emendent. Quòd si & ipsi hoc emendare nequiverint, ad nostram notitiam perducant.

XIV.

Vt quotiens divinum iudicium aliquem Ecclesie Præsulem è sæculo vocaverit, nullus ad suimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad jus suum transferat; sed erogataris & elemosynariis ecclesiasticis, cum ipsius Ecclesie constituto œonomo, liberum sit, canonico more, justè rationabiliterque deputata

Q

successori futuro reservare, vel quibus-
cunque, sicut expedit, pro ejus spiritu di-
stribuere. Quod qui iniqua cupiditate
transgredi præsumpserit, ut superius præ-
libatum est, inrefragabiliter multetur.

XV.

Vt nemo fidelium nostrorum quodam-
modo aliquem celet quem nostrum scie-
rit infidelem esse, neque ei sustentationem
quamcunque præstare pertentet, si eum
ad nostram fidelitatem revocare nequi-
verit. Quicumque autem contra hæc fe-
cerit, prædecessorum & progenitorum
nostrorum judicium experietur.

Ansbertus Archiepiscopus subscripsi.

Iohannes humilis Aretinæ Ecclesiæ Epif-
copus subscripsi.

Adalardus servus servorum Dei sanctæ
Veronenfis Ecclesiæ Episcopus sub-
scripsi.

Adalgaudus Vercellenfis Ecclesiæ Episco-
pus subscripsi.

Azo Eporedienfis Episcopus subscripsi.

Benedictus Episcopus Cremonenfis sub-
scripsi.

Hildradus Albenfis Episcopus subscripsi.

Gerardus exiguus Ecclesiæ Laudensis E-
piscopus subscripsi.

Iohannes humilis Episcopus sanctæ Ti-
cinenfis Ecclesiæ subscripsi.

Teudulfus Terdonenfis Episcopus sub-
scripsi.

Hilduinus Astenfis Episcopus subscripsi.

Sabbatinus humilis Ienuenfis Ecclesiæ
Episcopus subscripsi.

Signum Bosonis Ducis & Missi Italiæ at-
que sacri palatij Archimistris.

Signum Bernardi Comitis.

Signum Bodradi Comitis palatij.

Signum Ricardi Comitis.

Signum Airboldi Comitis.

Signum Cuniberti Comitis.

Signum Supponis Comitis.

Signum Alberici Comitis.

Signum item Bernardi.

Signum Hardingi Comitis.

Signum Berardi Comitis.

Iohannes Tuscanenfis Episcopus, Lega-
tus sanctæ sedis apostolicæ & Domni
Iohannis summi Pontificis & universalis
Papæ, in his quæ supra scripta sunt in-
terfui, consensi, & subscripsi.

Ansegisus Senonum metropolis Episco-
pus, sanctæ & apostolicæ sedis per Dom-
num Iohannem summum Pontificem
Papam Vicarius, interfui, consensi, &
subscripsi.

Iohannes Aretinus Episcopus, sanctæ se-
dis apostolicæ Legatus, interfui, con-
sensi, & subscripsi.

Hincmarus Remorum Archiepiscopus
subscripsi.

Frotarius Archiepiscopus consensi & sub-
scripsi.

Aurelianus Lugdunenfis Ecclesiæ Episco-
pus in Christi nomine roboravi.

Ottramnus Viennenfis Ecclesiæ Episco-
pus subscripsi.

Iohannes Rotomagenfis Ecclesiæ Archie-
piscopus subscripsi.

Bertmundus Ebreundenfis Ecclesiæ Archie-
piscopus subscripsi.

Ragenelmus Tornacensis Ecclesiæ Epif-
copus subscripsi.

Vvalterus humilis Aurelianenfis Ecclesiæ
Episcopus subscripsi.

Gerboldus Cabillonensis Ecclesiæ Epif-
copus subscripsi.

Gislebertus Carnotentis Ecclesiæ Episco-
pus subscripsi.

Hildeboldus Sueffionensis Ecclesiæ Epif-
copus subscripsi.

Rostagnus sanctæ Arelatenfis Ecclesiæ
humilis Episcopus subscripsi.

Isaac Lingonenfis Ecclesiæ Episcopus sub-
scripsi.

Lantbertus Matiscensis Ecclesiæ Episco-
pus subscripsi.

Ingelvinus sanctæ Parisiacensis Ecclesiæ
Episcopus subscripsi.

Geroldus Ambianenfis Ecclesiæ Episco-
pus subscripsi.

Abbo Nevernensis Ecclesiæ Episcopus
subscripsi.

Iohannes Cameracensis Ecclesiæ Episco-
pus subscripsi.

Hadebertus Silvanectensis Ecclesiæ Epif-
copus subscripsi.

Odo Belgivacorum Episcopus in Christi
nomine subscripsi.

Ratbertus Valentianæ Ecclesiæ Episcopus
subscripsi.

Bernarius Gratianopolitanæ Ecclesiæ
Episcopus subscripsi.

Angenulfus Gabalitanenfis Ecclesiæ Epif-
copus subscripsi.

Birico Vvapincensis Ecclesiæ Episcopus
subscripsi.

Alduinus Avinionenfis Ecclesiæ Episco-
pus subscripsi.

Vvido Vallavenfis Ecclesiæ Episcopus
subscripsi.

Hildebrannus Sagenfis Episcopus sub-
scripsi.

Vvillebertus humilis Catalaunorum Episcopus subscripsi.
Ragenfridus Meldensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Heirardus Lixoviensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Sigenandus Constantiensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Aetherius Vivariensis Episcopus subscripsi.
Erchambertus Bajocensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Hedenulfus Laudunensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Agilmarus Arvernensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Anselmus Lemovicensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Adalbertus Morinensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Vvillelmus Cadurcorum Ecclesie Episcopus subscripsi.
Lupus Albiensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Ottulfus sancte Trecaffine Ecclesie humilis Episcopus subscripsi.
Berardus Viridunensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Arnaldus Leucorum Ecclesie Episcopus subscripsi.
Franco Tungrensis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Theodoricus Vefontiorum Ecclesie Archiepiscopus subscripsi.
Vvala Autifiodorensis Episcopus subscripsi.
Adalgarius Auguftidunensis Episcopus subscripsi.
Hemico Dienfis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Aimarus Ruthenensium Ecclesie Episcopus subscripsi.
Theotarius Gerundenfis Ecclesie Episcopus subscripsi.
Hugo Abba.
Albustus Abba ex monasterio quod vocatur Bethleem sive Ferrarias.
Hilduinus Abba & Bibliothecarius.
Vulfardus Abba scripsit & subscripsit.
Gaulzlenus Abba & Archicancellarius.

TITVLVS XLIX.

ACTORVM SYNODI PONTIGONENSIS EDITIO

altera, illa fortasse quam cum Legatis apostolicis dictasse & in synodo legisse dicitur Odo Episcopus Bellovacensis.

Sancta synodus quæ in nomine Domini vocatione Domni Iohannis ter beatissimi ac universalis Papæ & iussione Domni Karoli perpetuo Augusti congregata est in loco qui vocatur Pontigonis anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVI. Indictione IX. regni præfati invictissimi Imperatoris XXXVII. imperij autem primo, XVII. Kalendarum Augusti, hæc capitula quæ subter adnexa sunt instituit.

C A P. I.

Obeunte Hludouico, qui Romani imperij iura regebat, Dominus Iohannes ter beatissimus Papa per Gadericum Veliternensem, Formosum Portuensem, Iohannem Aretinum venerabiles Episcopos Domnum Karolum tunc Regem ad limina beatorum Apostolorum invitavit, eumque Ecclesie ipsius defensionem ac tutorem elegit, imperialique diademate coronavit, cum præ cunctis solum & specialem eligens qui Romani imperij

Tom. II.

sceptra teneret. Cujus sacris institutionibus pro debito parentes, quod ipse instituit instituitimus, & quod ipse confirmavit pari consensu omnes firmamus.

II.

Congregata igitur in Romana urbe sancta synodo, ante adventum prædicti Domini Imperatoris, misit cum consensu omnium epistolas Hludouico Regi, filiis quoque ipsius, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, ac reliquis primoribus regni sui, monentes eos apostolica auctoritate more paterno servare quæ pacis sunt, ne

Q ij

videlicet aliquam inreptionem in regno præfati Augusti facile tentarent usque dum simul ad mutuum colloquium venirent, & ipse inter eos & de pace conservanda & de jure regnorum secundum sibi à Deo ministerium creditum decerneret pariter & discerneret. Quos epistolas per Odonem Bellovacorum venerabilem Episcopum sibi destinatas & bis delatas omnino recipere renuerunt.

III.

Ipse verò apostolica & paterna monita parvipendens, & fraterna fœdera disrumpeus, hostili manu tyrannico more fratrum regnum depopulando invasit; homicidia, stupra, adulteria, sacrilegia, & innumera mala quæ enumerari nequeunt, auctoritas facientium perpetravit.

IV.

Hæc mala audiens ter beatissimus Papa perpetrata esse in regno spiritalis filij sui Domni Karoli semper Augusti, tactus dolore cordis acceleravit mittere Missos suos, Iohannem videlicet & Iohannem venerabiles Episcopos, cum aliis suis epistolis, volens eum monere ut à tanto malo poenitudinem de præteritis ageret, & tandem fratrum regnum invadere desineret. Quorum legationem secundo communitus necdum recipere voluit.

V.

Post hos denique misit iterum alios Legatos, Leonem scilicet sanctissimum Gabinensem Episcopum & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Missum & Apocrisarium, pariterque & Petrum Forosemproniatem venerabilem Episcopum, hæc eadem obsecrando monendo potestans. Quorum monita utrum recipere velit, adhuc ambiguum constat.

VI.

Verum quia præfatus Leo Gabinenfis reverentissimus Episcopus & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Missus & Apocrisarius, seu & Petrus Forosemproniatensis Episcopus, pro quibusdam utilitatibus ecclesiasticis morari hic diutiùs nequeunt, neque Episcopos de longinquo venientes fatigare longius dignum est, decreverunt Iohannem Tuscanensem & Iohannem Aretinum

venerandos Episcopos, qui legationem præfatorum pariter cum priori legatione suscipientes, ea quæ peragenda sunt, cum ceteris Episcopis, quos communi consensu elegerint, vice omnium Episcoporum, quicquid seu in evocando seu in contemptibus feriendo definierint, apostolica auctoritate liberè definiant, & quicquid ipsi deliberaverint, & Dominus Apostolicus cum omni sancta Romana Ecclesia determinabit & in perpetuum mansurum statuet & firmabit.

VII.

Sicut Dominus Papa Iohannes sanxit, connivente & consentiente & condecernente Domino & gloriosissimo Karolo Imperatore semper Augusto, Ansigifum venerabilem Episcopum Senonum Archiepiscopum suam vicem tenere & primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit in evocanda synodo & definiendo canonicè si quælibet insurrexerint necessaria, & ut graviora ad ipsius notitiam referat, & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita ipse primatum teneat Galliæ & Germaniæ decernimus & sancimus.

VIII.

Synodum quam Dominus Iohannes Apostolicus & universalis Papa super quorundam depositionem, Formosi scilicet Portuensis Episcopi, & Gregorij Nomenclatoris, seu & Stephani Secundicerij, & Georgij Vesterarij, ceterorumque suorum complicum, sicut in epistola ipsius ad nos missa continetur, nuper instituit, & nos secundum iussionem ipsius, in nullo à capite dissidentes, consentiendo decernimus, omnibusque apostolicis illius sanctionibus per omnia parentes sicut decet obedimus.

IX.

Censuram verò quam Dominus Apostolicus super nefandissima acta Hludovici Regis & complicum ejus, nisi resipuerint, & debitam obedientiam sedi apostolicæ exhibuerint, statuit & firmavit, omnes nos qui ad præsentem synodum convenimus, unanimiter decernimus atque firmamus.

TITVLVS L.

Alia quædam acta ejusdem synodi Pontigonensis.

I.

*Zibellus proclamationis Ecclesie Remensis ad-
versus Hludouicum Regem Karolo Im-
peratori oblatas in synodo Pontigonensi.*

Paternis magisteriis instruimur ut si qua majora negotia vel majores causæ exortæ fuerint, ad sedem apostolicam, prout auctoritas docet & mos antiquus obtinuit, semper referantur. Ideoque quia imperialem excellentiam vestram synodo præesse & Vicarios sedis apostolicæ præsto nobis adesse gaudemus, calamitates & miseras Ecclesiæ nostræ ac filiorum nostrorum, quas hoc anno ab Hludouico Rege itemque Hludouico filio ejus & complicitibus eorum, cædes videlicet, homicidia, adulteria, fornicationes, rapinas, sacrilegia, & cetera flagitia quæ nullus enumerare potest, Ecclesiæ nostræ perpeffa est, vestræ serenitati innotescimus, obsecrantes ut pro Dei omnipotentis amore, & pro ingenita vobis benignitate, ac pro ministerio imposito, nobis & Ecclesiæ nostræ ac filiis nostris secundum pervulgatam omnibus vestram sapientiam consulti pariter ac succurratis, ne de cetero talia ac tanta mala Ecclesiæ nostræ ac regnum patiatur qualia hæcenus passa est.

I I.

*Definitio synodi Pontigonensis de Adalgaudo
Presbytero infamato.*

Pridie Idus Julij, in loco qui vocatur Pontigonis, ita de Adalgaudo Presbytero à Legatis sedis apostolicæ, Leone Apocri-fario sanctæ sedis Romanæ, Petro, Iohanne, itemque Iohanne Legatis memoratæ sanctæ sedis, ac Ansegiso Vicario ejusdem sanctæ sedis, & ab omni Concilio definitum est ut illi propria Ecclesiæ reddatur, & à præfatis Kalendis quatuor mensium dilatio ad famam suam purgandam illi concedatur. Si post quatuor menses purgare se canonicè non potuerit, nulla ejus vox postea penitus audiatur.

I I I.

*Consensus Leonis Episcopi Missi & Apocri-
sarij, cum post synodum discessurus esset.*
Quia Dominus noster Iohannes sanctif-

simus & ter beatissimus Papa nos quidem, me scilicet Leonem Gabincensem Episcopum & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Missum & Apocri-farium, & Petrum venerabilem Forsemproniatem Episcopum, ad hoc in has partes direxit ut, ceu pridem per venerabiles Episcopos Iohannem videlicet & Iohannem mandaverat, vestra sanctitate adgregata, de negotiis quæ inter utrosque fratres hoc anno emerferant determinare-mus, sed nos ob quædam sanctæ Romanæ Ecclesiæ utilitates quia diutiùs morari nequimus, & vestram beatitudinem longiùs fatigare nolumus, hos fratres nostros Iohannem videlicet Tuscanensem & Iohannem Aretinum venerabiles Episcopos vobiscum morari decrevimus usque dum res unde agitur optatum finem divina favente gratia accipiat: qui quicquid seu in evocanda synodo, seu in definiendo, seu in contemptoribus feriendo definierint, apostolica auctoritate liberè definiant, & quicquid ipsi deliberaverint, & Dominus Apostolicus cum omni sancta Romana Ecclesiæ determinabit & in perpetuum man-surum statuet & firmabit.

I V.

*Iuramentum quod Hincmarus Archiepisco-
pus edere iussus est apud Pontigonem.*

Sic promitto ego quia de isto die in an-
tea isti seniori meo, quandiu vixero, fide-
lis & obediens & adjutor, quantumcun-
que plus & meliùs sciero & potuero, &
consilio & auxilio secundum meum mini-
sterium in omnibus ero absque fraude &
malo ingenio & absque ulla dolo-fitate vel
seductione seu deceptione & absque respec-
tu alicujus personæ. Et neque per me,
neque per Missum, neque per litteras, sed
neque per emissam vel intromissam perso-
nam, vel quocunque modo ac significa-
tione, contra suum honorem & suam, Ec-
clesiæ, atque regni illi commissi quietem
& tranquillitatem atque soliditatem ma-
chinabo vel machinanti consentiam. Ne-
que unquam aliquod scandalum movebo
quod illius præfenti vel futuræ saluti con-
traria vel nocivum esse possit. Si me Deus
adjuvet & ista sancta patrocinia.

Q iij

TITVLVS LI.

Acta synodi Romanæ de confirmatione electionis
Karoli Imperatoris, missa per Adalgarium
Episcopum Augustodunensem.

In vetusto exemplari istius synodi, ut Sirmondus docet, hæc leguntur de actis ipsis ad Karolum Imperatorem missis: *Synodus quam attulit Adalgarius Episcopus de parte Iohannis Papa aliorumque Episcoporum Karolo ad Urbem civitatem, quando pergebatur isdem Karolus Romanam.*

Sequitur gesta qualiter Dominus Karolus filius Hludouici Imperatoris fuit factus Imperator Romæ tempore Iohannis Apostolici anno incarnationis Domini DCCCLXXVII. Indictione x.

SERMO DOMNI APOSTOLICI IOHANNIS
IN SYNODO EPISCOPORVM.

Omnibus generationibus immo cunctis mortalibus liquet qualiter omnipotens & creator uniuersorum Deus in Ecclesiæ suæ parte quæ gemebunda peregrinatur in terris, per generationes & generationes electos suos velut in cælorum ambitu sidera nova produxerit, ut mirum modo in eisdem Ecclesiæ cælo fixa, diuino lumine radiantia, mœrentium animos inlustrarent, depulsis tetræ mœstitiæ tenebris & diversarum angustiarum dissipata caligine. Inter quas tanquam clarissimum sidus diebus nostris ecce nobis Karolum Christianissimum Principem superna providentia præciturum à se & præelectum ante mundi constitutionem & prædestinatum, non nisi copiosissima miseratione circa nostram salutem mota, secundum placitum suum, iuxta quod congruum erat in isto periculoso tempore tribuit, nepotem videlicet illius quondam magni Karoli qui rempublicam proclis auxit, victoriis dilatavit, sapientia decoravit: qui cum omnes Ecclesiæ sublimasset, semper hoc ei erat in voto, semper in desiderio, sicut in gestis quæ de eo scripta sunt legitur, ut sanctam Romanam Ecclesiam in antiquum statum & ordinem reformaret. unde & hanc multis honoribus extulit, multis munificentis & liberalitatibus ampliavit, adeo ut amissas olim urbes ei restituisset, & ex regni quoque sui parte alias non modicas contulisset. Sed pauca dicta sunt, nisi quæ circa religionis incre-

mentum gessit magna & sublimia mementur. Religionis quippe statum inter diuersorum errorum & prauitatum vepres incultum inventum sacris litteris erudit, divina pariter & humana scientia perornavit, erroribus expurgavit, raris dogmatibus saginavit, atque intra brevissimum tempus ita industrio pietatis studio egit ut novus quodam modo videretur mundus, magnis luminaribus venustatus, & variis vernantibus floribus adornatus. Cujus filius, diuæ scilicet recordationis Hludouicus Maximus Imperator pater hujus à Deo electi Principis Karoli semper Augusti, patrum solium adeo religione imitatus, pietate laudabiliter æmulatus est, ut & paterna diuini cultus vota & erga prælatam principalem Ecclesiam libertatis insignia pius natus æquiperaret & roboraret, sed & uberioribus beneficiis & dapnibus munificentis, ut heres gratissimus, ampliaret. Verum iste hujus præfulgidus filius, Karolus videlicet, de quo nobis sermo est, serenissimus & tranquillissimus Imperator, qui nobis, ut prætulimus, in quos fines seculorum devenerunt, qui que caligosi temporis ex quadam parte tetras ærumnas & miseras sustinebamus, tanquam splendidissimum astrum ab arce polorum illuxit, non solum monumenta progenitorum bonitatem electæ radices ferens in ramo alacriter æquiperavit, verum etiam omne prorsus avitum studium vici, & uniuersum paternum certamen in causa

religionis atque iustitiæ superavit, Ecclesias videlicet Domini diversis opibus ditans, sacerdotes ejus honorans, hos ad utramque philosophiam informans, illos ad virtutes sectandas adhortans, viros peritos amplectens, religiosos venerans, inopes recreans, & ad omne bonum penitus subssecutus, & omne malum medullitus detestatus. Quapropter & nos, carissimi fratres, tot ac tantarum dilectionum ejus atque virtutum audientes insignia, & laudabilium longè lateque diffusa morum ejus intuentes indicia, pietatis illius affectus experti frequentissimè ac multifariè viscera, non immeritò intelleximus istum esse proculdubio qui à Deo constitutus esset salvator mundi, multò profectò præstantius ac decantius ita vocatus quam Iosèph, qui penè solam terram salvavit Ægypti. Vnde ab universa sancta Romana plebe, voce alma illius Annæ sanctæ personam gestantis Ecclesiæ sterilis & fecunda, prophetico quodam modo spiritu temulento quotidie clamabatur:

1. Reg. 2. *Dominus dabit imperium Regi suo, & sublimabit cornu Christi sui.* & iterum cum David orabat Rege pariter ac Propheta, *Da, inquit, potestatem sive imperium puero tuo, & salvum fac filium ancillæ tuæ,* sanctæ videlicet catholice & apostolice Ecclesiæ. Vnde nos tantis indicibus divinitus incumbentibus luce clariùs agnitis, superni secreti consilium manifestè cognovimus. Et quia pridem apostolice memoriæ decessori nostro Papæ Nicolao idipsum jam inspiratione cælesti revelatum fuisse comperimus, elegimus hunc meritò & approbavimus unà cum annis & voto omnium fratrum & coepiscoporum nostrorum atque aliorum sanctæ Romanæ Ecclesiæ ministrorum amplique senatus, totiusque Romani populi gentisque togatæ, & secundùm priscam consuetudinem solemniter ad imperij Romani sceptrum proveximus, & augustali nomine decoravimus, unguentes eum oleo extrinsecus, ut interioris quoque Spiritus sancti unctionis monstrarem virtutem, qua unxit eum Dominus Deus suus præ confortibus suis, Christum hunc oleo lætitiæ delibutum extrinsecus faciens, & principem populi sui constituens, ad imitationem scilicet veri Regis Christi filij sui Domini nostri, ita ut quod ipse possidet per naturam, iste consequeretur per gratiam. Deinde non hic perpetuus Augustus ad tanta fastigia se velut improbus intulit, non tanquam impor-

tunus fraude aliqua, vel prava machinatione, aut inhiant ambitione ad imperialem apicem aspiravit. Absit. Neque enim sibi honorem præsumptiosè adsumpsit ut Imperator fieret, sed tanquam desideratus, optatus, postulatus à nobis, & à Deo vocatus & honorificatus, ad defendendam religionem & Christi utique servos tuendos humiliter atque obedienter accessit, operaturus & roboraturus in imperio summam pacem & tranquillitatem, & in Ecclesia Dei iustitiam & exaltationem. Nisi enim nos talem ejus cognovissemus intentionem, nunquam animus fieret nosster tam promptus ad ipsius promotionem, & hoc per sacerdotum Domini manus ministrorum ejus officium, sicut David & Salomon & nonnulli alij Christi Domini, quos nimirum non esse tangendos Spiritus sanctus per psalmorum cantica protestatur. Quapropter, fratres carissimi, omnes unanimes idipsum sentientes benedicamus Domino, & totis cordis ac corporis vocibus collaudemus, qui, secundùm quod pollicitus est, spernentes sprevit, & glorificantem se glorificavit, qui que hunc tantum nobis talèmq; contulit per quem merentium consolatio & paganorum contritio & Christianorum proculdubio speretur cita redemptio: summamque majestatem ejus & pietatem votis continuis obsecremus ut confirmet hoc in eo, immo & in nobis per eum, quod operatus est in eo à templo sancto suo, quod est in superna Hierusalem. Nosque quod jam in Romana Ecclesia, quæ est magistra, mater, & caput Ecclesiarum, auctore Deo famulatus nostri ministerio gessimus, preces benedictionis fundentes, & coronam impo-nentes sceptri & diadema imperij, etiam hic in sancta hac generali fraternitatis nostra synodo, ad quam Deo duce pro numeris necessitatibus & utilitatibus sanctæ Dei Ecclesiæ convenisse dinoscimur, iterato cordis affectibus & oris vocibus & manus subscriptionibus roboramus, nec sint, quod absit, in nobis schismata, quæ Apostolus medullitus execratur, nec animorum alicujus divisionis vel diversitatis dissensio.

RESPONSIO EPISCOPORVM.

Ecce, beatissime & apostolice Domine Papa Iohannes, luce clariùs videmus mentem apicis vestri gratia sancti Spiritus illustratam, qui profectò quos repleverit, ardentes pariter & loquentes facit. Nisi

Psal. 104.

1. Reg. 2.

1. Cor. 2.

enim ipse cor vestrum irradians tetigisset, nec ad tantam dilectionis erga nos flagrantiam accenderetur, nec ad tot mellifluos & salutare effectus, quibus nos proculdubio pie & assidue instruitis, proculdubio moveretur. Spiritalem autem filium vestrum Dominum Imperatorem Karolum Christianissimum & mansuetissimum Principem tanto jure cupimus & desideramus augustalia Romani sceptri gubernacula inconcussa & immutata immo augmentata & ampliata sine tenus retinere quanto liquidius non per hominem neque ab homine sublimatum & ad tantum culmen potestatis evectum, superna gratia revelante, cognovimus, qui nimirum cordi sacratissimo apostolatus vestri interiorius inspiravit ut non vos prius eligeret, sed antea vos eum & eligeretis & diligeretis. Sed & nos, o Domine & coangelice Papa, vestigia vestra sectantes, & salubria monita recipientes, quem amatis amamus, quem dilexistis diligimus, quem elegistis eligimus, & quod in eo auctore omnium bonorum Deo, sive divina benedictione, sive sacra unctione, sive coronæ imperialis impositione gessistis, vicerabili affectu sequimur, & celebri laude prosequimur, & digna honorificentia veneramus, atque totius sensus nostri nobis ita permanere atque pollere semper optamus. Sed & si necessitas fortassis exegerit, totis officij nostri conatibus adversus aliter sentientium molimina resistere fatagemus. Cum enim, secundum Apostolum, non sit potestas nisi à Deo, & hæc præcipue quæ tam pio collata est, haud dubium quin Dei ordinationi resistit qui isti ordinationi, quæ nobis ministrantibus cœlitus facta est, obstinata mente resistit. Apostolico quippe culmini, docente sancto Bonifacio Papa, nemo unquam obices manus intulit nisi qui de se voluit judicari. Durum est autem contra stimulum calcitrare vel adversus impetum fluminis conari.

ITEM SVMMVS PONTIFEX.

Quia igitur, fratres dilectissimi, inspiratio divina omnium nostrum corda in unum sensum & in unum eundemque de liberationis finem direxit, ut scilicet unum sentiamus & unum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata, quæ in præfato piissimo & tranquillissimo Imperatore spirituali filio nostro Karolo, auctore Deo, sive preces benedictionis super caput ejus

infundendo, sive sacre unctionis oleo celsum ipsius verticem contingendo, sive coronam imperij conferendo gessimus, sententia prolacione, si unanimi generalitati vestra videtur, & per manuum subscriptionem etiam in præfenti hac venerabili synodo, sicut jam hortati sumus, iteratò promulgemus & robaremus.

SANCTA SYNODVS RESPONDET.

Placet & valde placet in omnibus vestra sacratissima sectari vestigia, neque fas est ut à culmine apostolatus vestri in aliquo dissentiamus, quem videlicet ipse Christus Dominus noster omnium nostrum ad vicem suam in terris esse voluit caput.

TVNC SVRGENS SVMMVS
PONTIFEX SENTENTIAM
PROVLIT, DICENS.

Piissimi & serenissimi spiritualis filij nostri Karoli magni & pacifici Imperatoris ad imperialia sceptræ electionem & promotionem ante mundi quidem ordinem divinus ordinatam, nuper autem, id est, præterita nona indictione, per ministerium nostræ mediocritatis exhibitam, annuente Deo ex tunc & nunc & in perpetuum firmam & stabilem decernimus permanfuram.

Responderunt omnes: *Placet, placet.*

I T E M.

Si quis tantæ rei divinitus actæ proculdubio institutionem superbia aut avaritia vel certè aliquo pessimæ ambitionis instinctu perturbare aut violare tentaverit, cuiuscunque sit ordinis, dignitatis, aut professionis, tanquam Dei inimicus, & ordinationi ejus tyrannide sæva resistens, & Ecclesiæ Dei hostis, totiusque pacis & Christianitatis dissipator, anathemate usque ad satisfactionem teneatur omni tempore annexus.

Responderunt: *Fiat, fiat.*

ITEM SVMMVS PONTIFEX.

Patratores & incitatores pessimi hujus consilij, qui profectò cum ministris sint diaboli, sua quærunt, non quæ Iesu Christi, & in imperium subintroducere simulates & discordiam moliantur, ac fraudulentia immittere schismata ad confundendam Ecclesiæ unitatem regni que congruum statum & ordinem rei que publicæ utilitatem

tem & tranquillitatem conantur, si deinceps in talibus inventi fuerint, si quidem ecclesiastici viri extiterint, tanquam veri schismatici & à capite dissidentes, omnimodis deponantur, laici verò & monachi

perpetuo anathemate feriantur.

Et responderunt omnes tertio : *Fiat, fiat, fiat.*

Subscripsit ergo Dominus Papa, & cum eo Episcopi qui adfuerunt.

TITVLVS LII.

Exactio Nortmannis constituta.

HÆC EXACTIO A NORTMANNIS, QUI ERANT in Sequana tempore Karoli Regis, de suo regno fuit facta, ut ab ipsius regno recederent.

VNusquisque Episcopus qui habet abbatiam, aut Abbas qui similiter habet abbatiam, aut Comes qui æquè habet abbatiam, de suo manso indomincato, similiterque & de vassallorum, accipiat de manso indomincato denarios duodecim de manso ingenuili, quatuor denarios de censu dominicato, & quatuor de sua facultate, de servili verò duos denarios de censu, & de sua facultate duos. De omnibus verò Ecclesiis unusquisque Episcopus vel Abba de sua solummodo potestate accipiant, de Presbyteris à quocunque plurimum solidos quinque, & de unoquoque juxta quod possibile fuerit, ita ut à quo plurimum, quinque solidos, à quo minimum, quatuor denarios. De Ecclesiis verò quas Comites & vassalli dominici habent, seu de illis qui cum seniore nostro pergere debent, sive qui remanserint, Episcopus in cujus parrochia consistunt secundum prætaxatum modum accipere procurabit. De Ecclesiis verò Imperatricis Episcopus similiter accipiet prætaxato modo.

Anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVII. Nonis Maij, in Compendio palatio, de aliqua sed non de tota parte regni quod Dominus Imperator Karolus habuit antequam junior Hlotharius defunctus fuisset, hæc constituta

est exactio Nortmannis, qui erant in Sequana, tribuenda, ut à regno ejus recederent.

Episcopi, Abbates, Comites, ac vassi dominici ex suis honoribus de unoquoque manso indomincato donent denarios duodecim de manso ingenuili, quatuor denarios de censu dominicato, & quatuor de facultate mansuarj; de servili verò manso duos denarios de censu indomincato, & duos de facultate mansuarj. De omnibus verò Ecclesiis unusquisque Episcopus de suo episcopatu, vel Abbas de sua solummodo abbatia, in cujuscunque Episcopi sint parrochia, accipiant cum Misso Episcopi in cujus parrochia sunt, de Presbyteris secundum possibilitatem, quinque solidos, vel quatuor, vel tres, vel duos, vel unum solidum. à quo plurimum, quinque solidos, à quo minimum, quatuor denarios. De Ecclesiis verò Imperatoris & Imperatricis & Comitum ac vassallorum imperialium, tam de illis qui cum Imperatore pergent, quam & illis qui remanserint, Episcopus in cujus parrochia consistunt secundum prædictum modum coniectum accipiat. De negotiatoribus autem, vel qui in civitatibus commanent, juxta possibilitatem, secundum quod habuerint de facultatibus, coniectus exigatur.

TITVLVS LIIL

Karoli Imperatoris apud Carisiacum.

HÆC CAPITVLA CONSTITVTA SVNT à Domno Karolo glorioso Imperatore cum consensu fidelium suorum apud Carisiacum anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVII. regni verò ipsius XXXVII. imperij autem secundo, XVIII. Kalendas Iulias, Indictione decima. De quibus quedam ipse definivit, & de quibusdam à suis fidelibus responderi iussit.

CAP. I.

DE honore & cultu Dei atque sanctarum Ecclesiarum quæ auctore Deo sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, Domino mediante, decernimus ut sicut tempore beate recordationis Domni & genitoris nostri exulta & honorata atque rebus ampliata fuerunt, & quæ à nostra liberalitate honorata atque ditata sunt, de cetero sub integritate sui seruentur, & sacerdotes ac servi Dei vigorem ecclesiasticum & debita privilegia juxta reverendam auctoritatem obtineant; & eisdem principalis potestas & illustrium virorum strenuitas seu reipublice administratores, ut suum ministerium competenter exequi valeant, in omnibus rationabiliter & iuste concurrant. & filius noster hæc suprascripta similiter Deo iuvante conservet.

RP. Primum capitulum, sicut Deo inspirante decrevistis, omnes conlaudamus & conservare volumus.

II.

Vt monasterium à nobis Compendio in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ constructum, à filio nostro & fidelibus nostris eo tenore quo cæpimus honoretur, & privilegium à Domno Papa & ab omnibus Episcopis confirmatum, imperiale etiam decretum, ab omnibus fidelibus pro Dei & nostro amore benignissimè atque inviolabiliter conservetur, & à filio nostro firmetur.

RP. De secundo similiter respondemus.

III.

Vt tales à vobis eligantur, exceptis illis quibus commendatum habemus, quorum speciali consilio & adiutorio in præfenti itinere utamur.

RP. De tertio vos, sicut meliùs Deo inspirante vidistis, regni vestri defensionem atque tuitionem & filij vestri custodiam per fideles vestros, tam per Episcopos, quam Abbates & Comites, dispositum habetis, & necessarium esse cognovimus. Ipsam dispositionem nos disordicare non possumus nec debemus, & qualiter illam meliùs disponere possimus, non sapimus.

IV.

Quomodo securi esse possimus quouque Deo donante huc revertamur, à nullo regnum nostrum inquietari posse, quantum Deus vos adjuvare voluerit, & vestrum posse extiterit, & quomodo nos de filio nostro & de vobis securi esse possimus, & vos de filio nostro securi esse possitis, & ipse de vobis, & ut vos ad invicem credere possitis.

RP. De quarto, in quo scriptum est quomodo vos de filio vestro securi esse possitis, respondemus quia, Deo gratias, vos eundem filium vestrum & generastis & nutritis, & sub nutrimento vestro Deus ad hanc ætatem illum perduxit, & nemo nostrum illum amplius salvare potest vel debet aut sapit quàm vos, & in vestro consilio & auxilio ac dispositione illius salvatio & honor post Deum & sanctos ejus consistit. & qualiter ad Dei voluntatem & sanctæ Ecclesiæ & regni vestri utilitatem securi de illo esse possitis, in vestra dispositione manet. Et de hoc quod ibi scriptum est, quomodo de nobis securi esse possitis, qualiter usquedum Deo donante huc revertamini, ut à nullo regnum vestrum inquietari possit, quantum Deus nos juvare voluerit, & nostrum posse extiterit, respondemus quia sunt sacramenta quæ vobis

fecimus, & est professio quam vobis & Clerici & laici in Carisiaco fecimus & subscripsimus, & est perdonatio quam dominatio vestra nobis fidelibus vestris & perdonavit & subscripsit, & est professio & sacramentum quae in Gundulsi villa pro novis causis emergentibus ex morte Hlotharij & missatico Domni Apostolici Hadriani & missatico Hludouici nepotis vestri vobis fecimus. Est etiam professio quam Remis & de vestra fidelitate & de vestri regni dispositione ac defensione & de uxore vestra & de filio vestro quem habetis, & si Deus adhuc etiam alterum dederit, professi fuimus. Quae omnia hactenus conservavimus & conservamus, & adjuvante Deo usque ad finem vitae nostrae conservare volumus, unde pro certo nos veraciter credere potestis. Si autem aliquis à praefatis sacramentis vel professionibus deviarit, hoc secundum rationem & auctoritatem atque consuetudinem emendet & de cetero conservet. Si autem talis est de vestris fidelibus qui has professiones non fecit, si necesse fuerit faciat, & de cetero conservet. Fideles etiam vestri post mortem fratris vestri ad vos venerunt. Quale sacramentum vobis fecerunt, vos scitis. Qui autem de illis illud sacramentum hactenus conservavit, de cetero conservet. Et si aliquis ab illo sacramento deviarit, secundum rationem & auctoritatem atque consuetudinem hoc emendet, & deinceps conservet. De hoc quod ibidem scriptum est, qualiter nos securi de filio vestro esse possimus, respondemus quia de filio vestro, quem per Dei gratiam & vestram dispositionem futurum seniore post vos habere volumus, nullam firmitatem aliam quarimus nisi hoc quod vos in Capitulari vestro statuistis & decrevistis, nobis unicuique in suo ordine & persona conservet. De hoc quod ibidem scriptum est, qualiter ipse de nobis securus esse possit, respondemus quod & Remis respondimus, quia si Deus & vos illum in regni regimine sublimaveritis, & in parte denominata illum designaveritis, sic ei fideles esse cupimus sicut per rectum esse seniori debemus. De hoc quod ibi scriptum est, & nobis verbis dixistis, ut ad invicem nos credere possimus, verbis fideliter nos confirmavimus ut ad Dei voluntatem & vestram fidelitatem & honorem & sanctae Ecclesiae ac regni vestri utilitatem ac fidelium vestrorum salvamentum Deo mediante adunati sumus, quantum unufcuique nostrum in

Tom. II.

suo ordine & persona per Dei gratiam scire & posse habuerit, ut ad invicem nos credamus, & mutuo adjuvemus.

V.

Vt ea quae per largitatis nostrae praecipua dilectae conjugis nostrae in proprium habere concessimus, filius noster ante nos confirmet; & ex omnibus quae illi iure beneficiario concessimus sive concesserimus, si obitus noster evenerit, & illa nos supervixerit, quomodo securi sumus quatinus illam & sua omnia filius noster & fideles nostri condigno honore studeant conservare.

R. P. De quinto capitulo, in quo scriptum est de dilectae conjugis vestrae Dominae nostrae honore & salvamento, & de conservatione earum rerum quas illi dedistis vel dederitis, & de confirmatione à filio vestro exinde facienda, & filius vester ad hoc paratus est, sicut jubetis, & nos, quantum scierimus & potuerimus, ad hoc parati erimus.

VI.

De filiabus nostris, cum quo honore secundum Dei voluntatem, & quali salvamento aut adiutorio consistere debeant. Quod etiam parvulae nostrae filiae datum habemus, aut deinceps dederimus, cum quali securitate tenere possit. Et si Deus eam ad perfectam aetatem venire donaverit, in matris suae sit potestate, & à nullo contra ipsius voluntatem vel marito tribuatur, vel sacrum ei velamen imponatur.

R. P. Similiter & de filiabus vestris, & etiam de parvula filia vestra, sicut in capitulo vestro continetur, & filius vester paratus est conservare, & ad hoc conservandum, quantum scierimus & potuerimus, adiutorium praestabimus.

VII.

De ordinandis scaris, & si nepotes nostri, sui patris imitantes vestigia, contra nos aut in itinere, aut postquam ad dispositum locum Deo duce venerimus, aliquid nobis mali aut regno nostro machinari voluerint, quomodo illis, Deo juvante, plenissime resistatur.

R. P. De scaris ordinandis, & de adiutorio, si aliquis de nepotibus vestris aut inter vias aut in Italia vobis aliquod impedimentum facere voluerit, in vestra dispositione erit qui in isto regno remaneant, vel qui post vos in vestrum adiutorium pergant.

VIII.

Si antequam redeamus, aliqui honores

R ij

interim aperti fuerint, considerandum quid exinde agatur.

R. P. Si antequam juvante Domino revertamini, aliquis Archiepiscopus defunctus fuerit, vicinus Episcopus ipsius diocesis cum Comite ipsam sedem prævideat usque dum obitus ipsius Archiepiscopi ad vestram notitiam perveniat. Si aliquis Episcopus interim obierit, Archiepiscopus ipsi sedi visitatorem secundum sacros canones deputer, qui unâ cum Comite ipsam Ecclesiam, ne prædetur, custodiat usque dum ipsius Episcopi obitus ad vestram notitiam perveniat. Si Abbas vel Abbatisa obierit, Episcopus in cujus parochia monasterium illud est, unâ cum Comite illud monasterium custodiat usque dum vestra iussio inde fiat.

IX.

Si Comes obierit, cujus filius nobiscum sit, filius noster cum ceteris fidelibus nostris ordinet de his qui illi plus familiares & propinquiores fuerint, qui cum ministerialibus ipsius comitatus & Episcopo ipsum comitatum prævideat usque dum nobis renuntietur. Si autem filium parvulum habuerit, isdem cum ministerialibus ipsius comitatus & Episcopo in cujus parochia consistit eundem comitatum prævideat donec ad nostram notitiam perveniat. Si verò filium non habuerit, filius noster cum ceteris fidelibus nostris ordinet qui cum ministerialibus ipsius comitatus & Episcopo ipsum comitatum prævideat donec iussio nostra inde fiat. Et pro hoc nullus irascatur, si eundem comitatum alteri cui nobis placuerit dederimus quam illi qui eum hæcenus prævidit. Similiter & de vassallis nostris faciendum est. Et volumus atque expressè jubemus ut tam Episcopi quam Abbates, & Comites, seu etiam ceteri fideles nostri, hominibus suis similiter conservare studeant; & tam de episcopatibus quam de abbatis vicinus Episcopus & Comes prævideant ne aliquis res ecclesiasticas vel facultates diripiat, & nullus ad eorum eleemosynam faciendam impediat. Quòd si præsumpserit, & secundum leges humanas hoc componat, & secundum leges ecclesiasticas inde Ecclesiæ quam læsit satisfaciatur, & nostram misericordiam secundum modum culpæ & ut nobis placuerit sustineat.

R. P. Cetera capitula responsione non egent, quoniam à vestra sapientia sunt disposita & diffinita.

X.

Si aliquis ex fidelibus nostris post obitum nostrum, Dei & nostro amore compunctus, seculo renuntiare voluerit, & filium vel talem propinquum habuerit qui reipublicæ prodesse valeat, suos honores, pro ut melius voluerit, ei valeat placitare. Et si in alode suo quietè vivere voluerit, nullus ei aliquod impedimentum facere præsumat, neque aliud aliquid ab eo requiratur, nisi solummodo ut ad patriæ defensionem pergat.

XI.

Si aliqua occasione filio nostro aut fidelibus nostris de nostro obitu nuntiatum fuerit, non facilè credatur: sed conveniant simul fideles nostri, & rationabiliter secundum Dei voluntatem omnia à nobis ordinata disponant.

XII.

Si nos in Dei sanctorumque ipsius servitio mors præoccupaverit, eleemosynarum nostri, secundum quod illis commendatum habemus, de eleemosyna nostra decertent. & libri nostri, qui in thesauro nostro sunt, ab illis, sicut dispositum habemus, inter sanctum Dionysium & sanctam Mariam in Compendio & filium nostrum disperiantur. Id est, Hincmarus venerabilis Archiepiscopus, Franco Episcopus, Odo Episcopus, Gauzlinus Abba, Arnulfus Comes, Bernardus Comes, Chuonradus Comes, Adalelmus Comes. Similiter de his quæ ad eleemosynam conjugis nostræ pertinent, si ipsa obierit, faciant. Quæ verò super fuerint, ab ipsis salventur usque ad nostram, Deo dante, interrogationem.

XIII.

Inveniendum qualem partem imperij, si obitus noster evenerit, sibi decernendam sperare filius noster debeat; & si Deus alterum filium nobis interim donare voluerit, quam ipse habeat. Et si aliquis ex nepotibus nostris ad hoc se dignum exhibuerit, vel si non fecerit, secundum quod nobis tunc, & cui placuerit, censeatur.

XIV.

Vt filius noster talem se & taliter præparet quatenus cum, Deo juvante, reversi fuerimus, Romam ire valeat, & ibi Dei & sanctorum Apostolorum, quandiu necesse fuerit, servitium agere & ibi Deo administrante in Regem possit coronari.

XV.

Qualiter & quo ordine filius noster in hoc regno remaneat, & qui debeant esse

quorum auxilio utatur, & vicissitudine cum eo sint. Videlicet ex Episcopis assidue sint cum illo aut Ingilvinus, aut Reinelmus, sive Odo, seu Hildeboldus. Ex Abbatibus, si alia necessitas non evenerit, assidue sint cum eo Welpho, Gauzlinus, & Folco. Ex Comitibus vero, aut Teudericus, aut Balduinus, sive Chuonradus, seu Adalelmus, alternatim cum illo consistent, &, quanto sepius pro nostra utilitate potuerint, Boso & Bernardus. Si versus Mosam perrexerit, sint cum eo Franco Episcopus, Iohannes Episcopus, Arnulfus Comes, Gislebertus, Letardus, Matfridus, Widricus, Gotbertus, Adalbertus, Ingelgerus, Rainerus, una cum predictis. Si ultra Sequanam perrexerit, Hugo Abba, Waltherus Episcopus, Wala Episcopus, Gislebertus Episcopus, & ceteri nostri fideles illius partis, una cum predictis. Sed & de aliis fidelibus nostris, secundum quod in unaquaque parte regni necesse fuerit.

XVI.

Si subito evenerit in aliqua parte regni necessitas, videtur nobis ut quia Deo gratias filius noster juvenis est, non omnes fideles nostros equaliter faciat laborare, sed sicut nos jam, Deo juvante, sepius fecimus, acceptis secum strenuis viris ex fidelibus nostris, inimicis nostris insperate superveniat, & eos viriliter perterreat, & qui cum eo ire non potuerint, mittant cum eo electos viros, prout necessitas fuerit.

XVII.

Adalardus Comes palatii remaneat cum eo cum sigillo. Et si ipse pro aliqua necessitate defuerit, Gerardus, sive Fredricus, vel unus eorum qui cum eo scariti sunt, causas teneat, & vel una die in septimana ipse causas teneat, & ubicunque fuerint, de pace praevideant.

XVIII.

Comites quoque per suos comitatus de raptoribus & malis hominibus praevideant qualiter pax fiat, & malla teneant, & omnibus qui hostem debent denuntiant ut parati sint quatinus, si necessitas fuerit, in Dei & nostrum servitium pergere valeant. Et Missi nostri, qui per omne regnum nostrum constituti sunt, missaticum nostrum, prout eis opportunum fuerit, agere non negligant.

XIX.

Si verra in regno surrexerit, quam Comes per se comprimere non possit, filius

noster cum fidelibus nostris eam quanto citius comprimere studeat, antequam malum in regno nostro accrescere possit.

XX.

Vt filius noster cum fidelibus nostris in illa parte regni moretur ubi major necessitas fuerit, & nemo in villis nostris vel in villis uxoris nostrae mansionaticum accipiat, & nullus homines nostros sive alios depradari audeat, & eorum qui nobiscum vadunt beneficia & villae sub immunitate maneat. Quod si aliquis praesumpserit, in triplo componat sicut ille qui in truste dominico committit. Et qui in villas Episcoporum, Abbatum, vel aliorum fidelium nostrorum depradationes fecerint, sicut in capitularibus antecessorum nostrorum & in nostro continetur emendent.

XXI.

Vt nemo despiciat literas nostrae auctoritate aut filij nostri nomine signatas, vel eorum quos in hoc regno cum illo dimittimus, neque inobediens sit quae sibi mandata fuerint. Quod si praesumpserit, ita multetur sicut in Capitulari avi & Domni ac genitoris nostri continetur.

XXII.

Monendum quoque & hortandum ut fidelium nostrorum, qui cum filio nostro remanserint, nullus in consilio tardus appareat, sed unusquisque ut sibi melius visum fuerit loquatur, & post omnium locutiones, quod melius visum fuerit eligant.

XXIII.

Qualiter regnum quod necessitate Brittonibus quondam juramento confirmatum fuerat, quia de illis quibus firmatum est nullus superstes est, a fidelibus nostris recipiatur.

XXIV.

De regno Aquitanico.

XXV.

Vt post nos, cum his quae nobis ferenda sunt pergat, primum Vvillebertus Episcopus, deinde Arnoldus Episcopus, & deinde Vvala Episcopus. Et ut filius noster & alij nostri fideles ad hoc studeant ut nihil novi aut mali in hoc regno furgat quod aut per equites aut per cursores pedites non sciamus, quia de vestra prosperitate sicut de nostra semper solliciti erimus. Et si nepotes nostri, filij fratris nostri, sui patris imitantes exempla, post nos pergere & contra nos insurgere voluerint, non expectetur ut commendemus fidelibus nostris ut nobis occurrant, sed prout plenius

R. iij

potuerint, statim ut hoc cognoscere poterint, nobis in adiutorium, prout citius poterint, veniant, & ad hoc omnes semper vvarniti sint.

XXVI.

Vt castellum de Compendio, à nobis ceptum, pro nostro amore & vestro honore perficiatur in testimonium dilectionis vestræ erga nostram benignitatem.

XXVII.

De civitate Parisius, & de castellis super Sequanam & super Ligerim ex utraque parte, qualiter & à quibus inflaurentur, specialiter etiam de castello sancti Dionysij.

XXVIII.

De Vvlframno & Gauzmaro & Haderberto aurifice, sicuti statuimus, ita permaneant.

XXIX.

De monetis.

XXX.

Qualiter hoc perficiatur & ad effectum perveniat quod Nortmannis dari debet de coniecto.

XXXI.

De honoribus Bofonis, Bernardi, & Vvidonis, & aliorum illarum partium. &

de cappis & aliis negotiatoribus, videlicet ut Iudæi dent decimam, & negotiatores Christiani undecimam.

XXXII.

In quibus ex nostris palatiis filius noster, si necessitas non fuerit, morari vel in quibus forestibus venationem exercere non debeat. Carisiacus penitus cum forestibus excipitur. Silvacus cum toto Laudunensi similiter. Compendium cum Causia similiter. Salmoniacus similiter. In Odreia villa porcos non accipiat, & non ibi cacet nisi in transeundo. In Attiniaco parum cacet. In Verno porcos accipiat tantum. Arduenna penitus excipitur, nisi in transeundo. & villæ ad servitium nostrum similiter. In Ligurio porcos & feramina accipiat. Aristallium cum foreste penitus excipitur. In Lens & Vvara & Astenido & feramina & porcos capere potest. In Rugitusit, in Scadebolt, in Launif, tantummodo in transitu, & sicut minus potest. In Crisiaco similiter. In Lisga porcos tantum accipiat.

XXXIII.

Vt Adelelmus de forestibus diligenter sciat quot porci & feramina in unaquaque à filio nostro caciata fuerint.

XVI. Kalend. predicti mensis, postquam Dominus Imperator Karolus annuntiavit generaliter in populum de suo itinere Romam, & quia ordinatum habebat qualiter filius suus in regno isto consistat, & quorum in specialibus & generalibus causis utatur consilio & adjuvetur auxilio, & quia ordinatum habebat quomodo Nortmanni de isto regno expellantur, & postea defendantur, & si vverra de quacunque parte in isto regno surrexerit, comprimatur, vel defendatur, & quia de generalibus & specialibus causis generalia & specialia capitula habebat disposita, quæ filio suo & fidelibus suis, qui in isto regno remanebant, data habebat, & secum portabat, dixit quia de ipsis capitulis quedam capitula excerpta habebat, quæ in illorum omnium notitiam recitari volebat. Et tunc iussit Gauzlennum Cancellarium ut hæc sequentia capitula in populum recitaret.

HÆC CAPITVLA FECIT DOMNVS KAROLVS IMPERATOR

ET ADVNTIARI IVSSIT NOVISSIME APVD CARISIACVM.

CAP. I.

DE honore & cultu Dei atque sanctarum Ecclesiarum quæ auctore Deo sub ditione & tuitione regiminis nostri consistunt, Domino mediante, discernimus ut sicut tempore beate recordationis Domini & genitoris nostri excultæ & honoratæ atque rebus ampliatae fue-

runt, & quæ à nostra liberalitate honoratæ atque ditatæ sunt, de cetero sub integritate sui serventur, & sacerdotes atque servi Dei vigorem ecclesiasticum & debita privilegia juxta reverendam auctoritatem obtineant, & eisdem principalis potestas & illustrium virorum strenuitas seu reipublicæ administratores, ut suum ministerium competenter exsequi valeant, in om-

nibus rationabiliter & iuste concurrant. Et filius noster hæc supradicta similiter, Deo iuvante, conservet.

I I.

Vt omnes nostri fideles veraciter sint de nobis securi quia quantum potuerimus, & iuste & rationabiliter scierimus, unumquemque secundum sui ordinis dignitatem & personam honorare & salvare & honoratum ac salvatum conservare volumus. Et unicuique eorum in suo ordine secundum sibi competentes leges tam ecclesiasticas quam mundanas rectam rationem & iustitiam conservabimus; & nullum fidelium nostrorum contra legem vel iustitiam aut auctoritatem & iustam rationem aut damnabimus aut dehonoremus, aut opprimemus, vel indebitis machinationibus affligemus; & legem, ut prædiximus, unicuique competentem, sicut antecessores sui tempore antecessorum nostrorum habuerunt, in omni dignitate & ordine nos adjuvante Domino servaturos perdonamus, illis videlicet qui nobis fideles & obediens atque adiutores & cooperatores juxta suum ministerium & personam consilio & auxilio secundum suum scire & posse & secundum Deum ac secundum seculum fuerint, sicut per rectum unusquisque in suo ordine & statu Imperatori suo & suo seniori esse debet. Et Capitula quæ avus & pater noster pro statu & munimine sanctæ Dei Ecclesiæ & ministrorum ejus & pro pace ac iustitia populi ac quiete regni constituerunt, & quæ nos cum fratribus nostris Regibus & nostris & eorum fidelibus communiter constituimus, sed & quæ nos consilio & consensu Episcoporum ac ceterorum Dei & nostrorum fidelium pro suprascriptis causis in diversis placitis nostris conservanda statuimus, & manere inviolata decernimus, similiter & à filio nostro inviolata conservari volumus & mandamus.

I I I.

Si Comes de isto regno obierit, cujus filius nobiscum sit, filius noster cum ceteris fidelibus nostris ordinet de his qui eodem Comiti plus familiares propinquiores fuerunt, qui cum ministerialibus ipsius co-

mitatus, & cum Episcopo in cujus parochia fuerit ipse comitatus, ipsum comitatum prævideant usque dum nobis renuntietur, ut filium illius qui nobiscum erit, de honoribus illius honoremus. Si autem filium parvulum habuerit, isdem filius ejus cum ministerialibus ipsius comitatus, & cum Episcopo in cujus parochia consistit, eundem comitatum prævideant, donec obitus præfati Comitis ad notitiam nostram perveniat, & ipse filius ejus per nostram concessionem de illius honoribus honoretur. Si verò filium non habuerit, filius noster cum ceteris fidelibus nostris ordinet qui cum ministerialibus ipsius comitatus & cum Episcopo proprio ipsum comitatum prævideat, donec iussio nostra inde fiat. Et pro hoc ille non irascatur qui illum comitatum præviderit, si eundem comitatum alteri cui nobis placuerit dederimus quam illi qui eum eatenus prævidit. Similiter & de vassallis nostris faciendum est. Et volumus atque præcipimus ut tam Episcopi quam Abbates & Comites seu etiam ceteri fideles nostri hoc erga homines suos studeant conservare.

I V.

Volumus etiam & expressè præcipimus quòd si aliquis Episcopus, vel Abbas, aut Abbatissa, vel Comes, aut vassallus noster obierit, nullus res ecclesiasticas aut facultates diripiat, vel Comitis aut vassalli nostri aut alicujus defuncti res aut facultates invadere vel usurpare præsumat, vel uxoribus defunctorum laicorum ac filiis quamcunque violentiam inferat, & nullus ad illorum elemosynam faciendam elemosynarios eorum impediat. Quòd si aliquis præsumpserit, & secundum leges mundanas hoc cum banno nostro componat, & secundum leges ecclesiasticas inde Ecclesiæ, quam læsit, satisfaciatur. Insuper nostram hæmiferam, secundum modum culpæ, & ut nobis placuerit, sustineat.

Post hæc lecta capitula, dedit omnibus licentiam cum Dei gratia & sua redeundi ad propria, exceptis his quos specialiter pro specialibus causis considerandis vel pro dona liberanda secum aliquantis diebus manere præcepit.

FINIS CAPITVLORVM

KAROLI CALVI.